

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Απόψεις των Καθηγητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για
την Εκπαίδευση στην Πολιτεότητα και το μάθημα της
Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παναγιώτα Σκλήρη
(Α.Μ. 3032201601621)

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:
Δ. Καρακατσάνη, Καθηγήτρια, Επιβλέπουσα
Π. Παπαδιαμαντάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια
Κ. Δημόπουλος, Καθηγητής

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2018

Copyright © Παναγιώτα Σκλήρη, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι παγκόσμιες εξελίξεις και ο συνεχής μετασχηματισμός διαχρονικών αρχών και αξιών υποδαυλίζουν την κοινωνική συνοχή και τη σταθερότητα της δημοκρατίας. Στις συνθήκες αυτές, η εκπαίδευση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, καθώς αναδεικνύεται η ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου ενεργού δημοκρατικού πολίτη εναρμονισμένου στις σύγχρονες απαιτήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα μελέτη ερευνά μέσω 12 ημι-δομημένων συνεντεύξεων τις απόψεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδας για την νοηματοδότηση της υλοποίησης της πολιτειότητας στο σύγχρονο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις τους για τον ρόλο της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση των νέων πολιτών, τα διδακτικά εργαλεία και τους σκοπούς που αποδίδουν στο τρίπτυχο γνώσεις-αξίες-στάσεις. Τα ευρήματα έδειξαν σημαντική έλλειψη ενεργούς συμμετοχικής κουλτούρας, εξειδικευμένου προσωπικού, διαρκούς επιμόρφωσης, πρακτικής άσκησης της δημοκρατίας και ασφυκτική πιεστική δομή του αναλυτικού προγράμματος. Οι ελλείψεις αυτές οδηγούν σε αναποτελεσματικές διδακτικές πρακτικές και εργαλεία που αποτελούν τροχοπέδη για την ισόρροπη προώθηση του τρίπτυχου γνώσεις-αξίες-στάσεις.

Λέξεις κλειδιά: πολιτειότητα, εκπαίδευση στην πολιτειότητα, εκπαιδευτικοί, ενεργός πολίτης, κοινωνική και πολιτική αγωγή

ABSTRACT

International developments and the constant transformation of diachronic principles and values tend to undermine the social cohesion and the stability of democracy. Under these circumstances, education plays a decisive role as it becomes necessary to form a new active democratic citizen who is harmonized with current requirements. In this context, the current study investigates, through 12 semi-structured interviews, the views of the Secondary Education teachers of Argolida Regional Unit understanding the implementation of citizenship in the modern educational environment. Their perceptions about the role of education and teachers in the formation of young citizens, the teaching tools and the purposes that provide the triptych of knowledge-values-attitudes were explored. The results showed highlighted significant shortcomings in active participatory culture, specialized staff, continuing professional training, practice of democracy, and the rigid pressing structure of the curriculum. These deficiencies lead to ineffective teaching practices and tools that are a brake on the balanced promotion of knowledge-values-attitudes triptych.

Keywords: Citizenship, Citizenship Education, Teachers, Active Citizen, Social and Civil Education

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή – Προβληματική.....	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η εννοιολόγηση του όρου Πολιτειότητα.....	18
1.1 Η έννοια της Πολιτειότητας και ο μετασχηματισμός της.....	18
1.2 Η προώθηση της πολιτειότητας μέσω της δημοκρατικότητας.....	22
1.3 Η προώθηση της πολιτειότητας μέσω του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα.....	23
1.4 Η προώθηση της πολιτειότητας μέσω της άρσης των ανισοτήτων.....	25
1.5 Οι σύγχρονες τάσεις της πολιτειότητας.....	26
1.6 Μοντέλα εκπαίδευσης της πολιτειότητας.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Εκπαίδευση και πολιτειότητα.....	31
2.1 Η σύνδεση εκπαίδευσης και πολιτειότητας. Ο διαμορφωτικός τους ρόλος....	31
2.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην προώθηση της πολιτειότητας.....	35
2.3 Τα σχολικά εγχειρίδια για την εκπαίδευση της πολιτειότητας.....	38
2.4 Εκπαιδευτικές πρακτικές για την εκπαίδευση της πολιτειότητας.....	40
2.5 Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στις ευρωπαϊκές χώρες..	42
2.6 Εκπαιδευτική πολιτική – Εκπαιδευτικά μοντέλα των ευρωπαϊκών χωρών....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η πολιτειότητα στην Ελλάδα.....	51
3.1 Η εκπαίδευση στην πολιτειότητα στο ελληνικό πλαίσιο.....	51
3.2 Ο ρόλος του διδάσκοντα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής και η επιμόρφωσή του.....	55
3.3 Βασικοί άξονες του μαθήματος της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής στο Γυμνάσιο.....	60

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Η εμπειρική έρευνα.....	64
4.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	64
4.2 Σημασία και αναγκαιότητα της έρευνας.....	64
4.3 Μεθοδολογία.....	65
4.4 Ερευνητική διαδικασία.....	66
4.4.1 Το δείγμα της έρευνας.....	66
4.4.2 Το ερευνητικό εργαλείο.....	67
4.4.3 Η συλλογή των δεδομένων.....	69
4.4.4 Μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας.....	71
5.1 Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο της εκπαίδευσης στην προώθηση της πολιτειότητας.....	71
5.1.1 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του πολίτη.....	75
5.1.2 Αλλαγή των στάσεων και των αντιλήψεων των μαθητών για την πολιτειότητα	78
5.1.3 Οι διαχρονικές αξίες για την πολιτειότητα.....	80
5.1.4 Η ταυτότητα του πολίτη.....	85
5.2 Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο τους στην προώθηση της πολιτειότητας.....	90
5.2.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση του πολίτη.....	91
5.2.2 Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την προώθηση της πολιτειότητας.....	95
5.2.3 Η προώθηση των διαχρονικών αξιών στο σχολικό περιβάλλον.....	100

5.3 Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επίτευξη του βαθμού της πολιτειότητας μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ, των διδακτικών πρακτικών και εργαλείων.....	107
5.3.1 Η αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος της ΚΠΑ.....	107
5.3.2 Οι στόχοι του μαθήματος.....	114
5.3.2 Οι στόχοι του μαθήματος.....	124
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Συμπεράσματα.....	128
6.1 Συμπεράσματα.....	128
6.2 Περιορισμοί της έρευνας – Προτάσεις.....	135
Βιβλιογραφία.....	136
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	150
1. Έντυπο συναίνεσης.....	150
2. Πρωτόκολλο συνέντευξης.....	151
3. Εργαλείο συνέντευξης.....	152
4. Συνεντεύξεις.....	156
1 ^η Συνέντευξη.....	157
2 ^η Συνέντευξη.....	166
3 ^η Συνέντευξη.....	175
4 ^η Συνέντευξη.....	185
5 ^η Συνέντευξη.....	194
6 ^η Συνέντευξη.....	203
7 ^η Συνέντευξη.....	216
8 ^η Συνέντευξη.....	225
9 ^η Συνέντευξη.....	236
10 ^η Συνέντευξη.....	245
11 ^η Συνέντευξη.....	252
12 ^η Συνέντευξη.....	261

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι συνεχώς μεταβαλλόμενες παγκόσμιες συνθήκες απαιτούν ένα νέο είδος πολίτη ο οποίος δεν θα έχει μόνο έναν παθητικό ρόλο μέσω υποχρεώσεων ή δικαιωμάτων, αλλά θα είναι συμμετέχων, ενεργός, με γνώση και εμπλοκή στις κοινοτικές και παγκόσμιες δράσεις προωθώντας την ανάπτυξη ενός βιώσιμου μέλλοντος. Τα νέα αυτά δεδομένα δεν άφησαν το χώρο της εκπαίδευσης ανεπηρέαστο. Ως ο κατ' εξοχήν φορέας κοινωνικοποίησης και πολιτικοποίησης των νέων μετά την οικογένεια, αναμόρφωσε τις διδακτικές πρακτικές και αναδιοργάνωσε τα προγράμματα σπουδών ώστε να ανταποκριθεί στους καινούριους στόχους. Μπορεί ωστόσο η εκπαίδευση να συμβάλλει αποτελεσματικά στη δημιουργία του νέου πολίτη; Έχει τη δυναμική να αλλάξει τις ήδη διαμορφωμένες στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών; Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών στη διαδικασία αυτή; Πόσο καλά είναι προετοιμασμένοι; Ποιες διαχρονικές αξίες αναδεικνύονται; Τα ερωτήματα αυτά, αλλά και πολλά άλλα, απασχολούν συχνά τους εκπαιδευτικούς στις σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετώ ως εκπαιδευτικός επί 23 χρόνια και αποτέλεσαν το έναυσμα για την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας στο πλαίσιο παρακολούθησης του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών στη διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας και ειδικότερα:

- την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Δέσποινα Καρακατσάνη για την καθοδήγηση, την υποστήριξη, τις εύστοχες υποδείξεις και κυρίως την αμεσότητά της
- τους εκπαιδευτικούς της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αργολίδας για την άμεση ανταπόκρισή τους στην υλοποίηση της έρευνας
- τους σημαντικούς ανθρώπους που γνώρισα σε αυτή την πορεία
- την οικογένειά μου και τους φίλους μου για την υπομονή και τη στήριξη που μου πρόσφεραν μέχρι το τέλος αυτής της διαδρομής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν παρατηρηθεί ραγδαίες αλλαγές στις κοινωνίες. Η παγκοσμιοποίηση, η πολυπολιτισμικότητα, οι τεχνολογικές εφαρμογές, η μετακίνηση των πληθυσμών, καθώς και η επίτευξη του μεγαλύτερου βαθμού ανταγωνιστικότητας αλλά και οι δυνατότητες που παρέχει η ανάπτυξη του διαδικτύου, είναι μερικές από τις αλλαγές που βιώνει ο σύγχρονος άνθρωπος. Η επίδρασή τους οδηγεί στη διαμόρφωση ενός νέου δημοκρατικού πολίτη, εναρμονισμένου στο πλαίσιο των σύγχρονων απαιτήσεων του δυτικού πολιτισμού. Για το λόγο αυτό, καθίστανται αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός των απαραίτητων δεξιοτήτων που χρειάζονται οι πολίτες, αφ' ενός γιατί η σταθερότητα της σύγχρονης δημοκρατίας εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά και τη στάση των πολιτών της (Kymlicka, 2005) και αφ' ετέρου γιατί από τους εκπαιδευτικούς θεσμούς δε φαίνεται να αναδύονται ενεργοί πολίτες στο βαθμό που απαιτούν τα σύγχρονα πολιτικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, 2005).

Υπό το πρίσμα των νέων συνθηκών δόθηκε μεγάλη έμφαση στην πολιτειότητα ή ιδιότητα του πολίτη μέσω της πολιτικής αγωγής των νέων, καθώς διαμέσου αυτής μπορούν να καταστούν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες που θα σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους δημοκρατικούς όρους ζωής. Πράγματι, από τη δεκαετία του '90 ανακινήθηκαν τα σημαντικά αυτά ζητήματα, όπως και η ανάγκη υλοποίησης ανάλογων προγραμμάτων εκπαιδευτικού χαρακτήρα, που θα προάγουν την συμμετοχή, τη δικαιοσύνη, την δημοκρατία και την ειρηνική συμβίωση. Βασικός στόχος ήταν η δημιουργία ενεργών πολιτών και αρωγός στην προσπάθεια αυτή θεωρήθηκε η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή (Καρακατσάνη, 2004).

Η εκπαίδευση καλείται να συμβάλλει αποτελεσματικά σ' αυτόν τον πολιτικό εγγραμματισμό, ώστε οι νέοι μέσω της ενεργούς συμμετοχής, να γίνουν πολίτες ικανοί να κατανοήσουν τα κοινωνικά προβλήματα σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο και να ενισχύσουν τις προσπάθειες για την επίτευξη ενός βιώσιμου μέλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών πρακτικών. Οι απόψεις και οι στάσεις τους για την εκπαίδευση στην πολιτειότητα μπορούν να διαμορφώσουν το κατάλληλο ή μη μαθησιακό περιβάλλον για τη διαμόρφωση του νέου δημοκρατικού και ενεργού πολίτη και για το λόγο αυτό αποτελούν ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον αντικείμενο προς διερεύνηση.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

Η πολιτειότητα ή citizenship αποτελεί μια έννοια πολύσημη, εξελισσόμενη και ιδιαίτερος επίμαχη στη δυτική πολιτική φιλοσοφία. Αναφέρεται στα κοινωνικά, αστικά και πολιτικά δικαιώματα που φέρει ο πολίτης, στο πως αυτός θα συμμετέχει ενεργητικά στη δημόσια σφαίρα, στην συμπερίληψη κοινωνικών ομάδων και ατόμων (Πέτρου, 2011), στη σχέση που αναπτύσσουν οι πολίτες με το επίσημο κράτος, στην ταυτότητα και το 'ανήκειν' σε μια οργανωμένη κοινωνία (Keating, 2014; Osler and Starkey, 2008; Osler and Starkey, 2003). Είναι μια έννοια που μετασχηματίστηκε: από την φιλελεύθερη αντίληψη στην κοινοτιστική, όπου ο πολίτης με διευρυμένη αυτονομία μπορεί να επαναπροσδιορίζει τις υφιστάμενες δομές και την δημοκρατία (Πέτρου, 2010· Kymlicka, 2005; Κοντογεώργης, 2003), φτάνοντας στην υπερεθνική κοσμοπολίτικη αντίληψη ενός ειρηνικού, δημοκρατικού κόσμου, βασισμένου στην ισότητα και στη δικαιοσύνη (Božilović, 2012; Osler and Starkey, 2005). Η κοσμοπολίτικη ταυτότητα δεν οδηγεί σε απόρριψη της εθνικής, αλλά σε μια ευρύτερη κατανόησή της συνδέοντας το τοπικό με το εθνικό και το παγκόσμιο στοιχείο (Osler and Starkey, 2008; Kaldor 2003; Osler and Starkey, 2003; Osler and Vincent 2002). Σήμερα, οι αλλαγές στα θεσμικά χαρακτηριστικά των εθνικών κρατών, οδήγησαν στη σύνδεση της ιδιότητας του πολίτη με την μετα-εθνική πολιτειότητα (Sassen, 2002), την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και την κοινωνία των πολιτών (Scholte, 1999), ενώ η ψηφιακή πολιτειότητα αποτελεί μια σύγχρονη τάση συνδεδεμένη με την πληροφορία και τη γνώση μέσω της χρήσης πληθώρας ψηφιακών μέσων (Μαρινάκη, 2015).

Αναδύεται λοιπόν η ανάγκη δημιουργίας ενός νέου δημοκρατικού και ενεργού πολίτη, με την εκπαίδευση να αποτελεί το ιδανικό μέσο για τη δημιουργία του καθώς παρέχει παιδεία, δηλαδή αγωγή, μόρφωση και κουλτούρα. Η πολιτειότητα επιτυγχάνεται μέσω μιας ολοκληρωμένης εκπαίδευσης η οποία περιλαμβάνει πανανθρώπινες και διαχρονικές αξίες (Panjwani, 2009; Fritzsche, 2007; Καρακατσάνη, 2004· Niemi and Chapman 1998; UNESCO, 1998), ενώ σήμερα διευρύνεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων που θα ενεργοποιούν τον πολίτη (Torney-Purta, 2002a) χρησιμοποιώντας είτε το μοντέλο της διδασκαλίας του γνωστικού αντικειμένου (Civics), είτε αυτό της χρήσης της γνώσης μέσω εμπειριών και βιωμάτων (citizenship), ως δύο διαφορετικές προσεγγίσεις οι οποίες συχνά εμπλέκονται (Krzywosz-Rynkiewicz, Zalewska and Karakatsani, 2014). Το μάθημα της Κοινωνικής

και Πολιτικής Αγωγής στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είναι υποχρεωτικό, αυτόνομο ή διαθεματικό και προωθεί μια εκπαιδευτική εμπειρία και βιωματική μάθηση πέρα από τα όρια του σχολείου ή και της κοινότητας (Krzywosz-Rynkiewicz et al., 2014; Eurydice, 2012; Καρακατσάνη, 2004).

Η εκπαίδευση για την πολιτειότητα αποτελεί δευτερογενή φορέα στη διαδικασία κοινωνικοποίησης και πολιτικοποίησης των νέων μετά την οικογένεια και γι' αυτό έχει ισχυρό διαμορφωτικό ρόλο. Καλλιεργεί στους μαθητές πανανθρώπινες και διαχρονικές αξίες ενώ παράλληλα αναπτύσσει την κρίση, την συμμετοχικότητα, την ικανότητα δράσης και μεριμνά για τη βιώσιμη ανάπτυξη (Τίγκας και Νάνου, 2016; Smith, 2015; Bourin, 2014). Βασική εκπαιδευτική προτεραιότητα αναδεικνύεται η ενεργή κατάρτιση ώστε να διασφαλιστεί η εμπλοκή των νέων στη ζωή της κοινότητας (Varnham et al., 2016), αν και σήμερα εξακολουθεί να είναι χαμηλή η συμμετοχή τους σε κοινοτικές δραστηριότητες, σύμφωνα με την έρευνα της IEA (Kerr et al., 2010). Τα αίτια εντοπίζονται στις ατομικές εμπειρίες και στην ισχυρή επιρροή της οικογένειας, τα οποία αποδυναμώνουν σημαντικά την επίδραση της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του πολίτη (Keating 2014; Isac et al. 2014). Η εκπαίδευση στην πολιτειότητα αντανάκλα τις κυρίαρχες κοινωνικές αξίες και τα πρότυπα, οδηγώντας όπως υποστηρίζουν αρκετοί, στη διαμόρφωση ανταγωνιστικών πολιτών-καταναλωτών καθώς και στην επέκταση και εδραίωση των κυρίαρχων πολιτικών (Papastefanou, 2009; Καρακατσάνη, 2004· Καζαμιάς και Πετρονικολός, 2003).

Ο εκπαιδευτικός στη διαδικασία αυτή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο εφαρμόζοντας τις κατάλληλες πρακτικές και δημιουργώντας θετικό κλίμα, ώστε να επιτευχθεί η πρόσληψη των πολιτικών αξιών από τους μαθητές μέσω γνώσεων και βιωμάτων σε σχολικά ή κοινωνικά θέματα (Davies, 2011; Huddleston, 2005; Kennedy, 2003). Η συνεργατική μάθηση, τα σχέδια εργασίας, η επικοινωνία, η έρευνα, ο διάλογος συνιστούν αποτελεσματικές διδακτικές πρακτικές. Ωστόσο η αντίφαση που υφίσταται μεταξύ, της δημιουργίας από τον εκπαιδευτικό θετικού κλίματος εντός της τάξης και της μικρής επιρροής και συμμετοχής των μαθητών στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων στο σχολικό οργανισμό, λειτουργεί ανασταλτικά στην επίτευξη των στόχων και αποδυναμώνει τις καλές πρακτικές (Varnham et al., 2016; Lieberkind, 2014). Στη σύγχρονη εποχή, ο νέος επαγγελματισμός προτείνει ο εκπαιδευτικός να έχει εμπλοκή σε κοινωνικούς φορείς και σε σχέδια δράσης επιδιώκοντας να βελτιώσει την κοινότητα, να

αυξήσει την κοινωνική δικαιοσύνη, να αποκτήσει εμπειρίες (Bourn, 2014) και να αποτελέσει πρότυπο για τους μαθητές του, καθώς το ποσοστό των εκπαιδευτικών με συμμετοχή σε κοινοτικές ή εθελοντικές δράσεις εξακολουθεί να παραμένει σε σημαντικά χαμηλά επίπεδα (Kerr et al., 2010).

Η επάρκεια του εκπαιδευτικού είναι στενά συνδεδεμένη με την γνωστική του εξειδίκευση και την επιμόρφωσή του. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών, χωρίς αρχική ή και διαρκή επιμόρφωση, που επιδρά αρνητικά στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και οδηγεί σε αναποτελεσματικότητα των στόχων. Στις συνθήκες αυτές, εγείρεται για τους εκπαιδευτικούς η ανάγκη επιμόρφωσης, θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης, τόσο στο προπτυχιακό επίπεδο όσο και σε συνεχή βάση (Eurydice, 2017; Varnham et al., 2016; Lieberkind, 2014; Peterson, 2011; Huddleston, 2005; Eurydice, 2005).

Τα σχολικά εγχειρίδια αποτελούν συχνά αντικείμενο έντονης συζήτησης αναφορικά με το περιεχόμενό τους, καθώς αντικατοπτρίζουν την εκπαιδευτική πολιτική των κρατών, δίνοντας έμφαση άλλοτε στο άτομο και τα δικαιώματά του και άλλοτε στην ιδέα του δεσμού με μια συγκεκριμένη κοινότητα Σύμφωνα με την Ververi (2017), οι συνεχείς αναφορές σε συγκεκριμένα θέματα, όπως η παγκοσμιοποίηση, αποσκοπούν στη διαμόρφωση συγκεκριμένων αντιλήψεων και στάσεων. Τα σχολικά εγχειρίδια είναι εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών για την προώθηση της πολιτειότητας (Collado and Atxurra, 2006). Οι ίδιοι θεωρούν ότι παρέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις θεωρητικές γνώσεις που τους χρειάζονται, αν και ανησυχούν για την αναγκαστική εξάρτηση από αυτά, την παλαιότητά τους, τα κενά και τα θέματα που πραγματεύονται (Kerr, 1999). Σήμερα εξακολουθούν να κυριαρχούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο οι εκπαιδευτικοί οραματίζονται περισσότερη συζήτηση με τους μαθητές, χρόνο και νέο εκπαιδευτικό υλικό (Torney-Purta et al., 2001).

Οι εκπαιδευτικές πρακτικές για την πολιτειότητα είναι προσανατολισμένες στην βασική ιδέα του δημοκρατικού σχολείου και της διαμόρφωσης δημοκρατικών και ενεργών μελλοντικών πολιτών. Η συνεργατική και μετασχηματιστική μάθηση, οι ομάδες εργασίας, τα project και η σύσταση σχολικών συμβουλίων προωθούν την ενεργό συμμετοχή, τον αναστοχασμό, την κριτική σκέψη και την ανάληψη δράσεων (Levine and Kawashima-Ginsberg, 2015; Jacoby, 2014; Collado and Atxurra, 2006; Taylor and Johnson, 2002; Giroux 1994). Αποτελούν το βασικό τρόπο άσκησης της

πολιτειότητας και μια πρακτική και βιωματική εμπειρία (Bisson-Vainre et al., 2008; Osler and Starkey, 2001). Οι μαθητές αναμένεται να αντιληφθούν πώς μπορούν να επιλέξουν να είναι μέρος της λύσης παρά μέρος του προβλήματος και να μάθουν καλύτερα και βαθύτερα το περιεχόμενο του μαθήματος (Jacoby, 2014; Isac et al., 2014).

Στην Ελλάδα, τα προγράμματα σπουδών της πολιτειακής παιδείας, εναρμονισμένα με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς διακηρύξεις για την πολιτειότητα, βασίζονται στην διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης, στην ισότητα, στη δημοκρατικότητα και συμμετοχικότητα. Στην κατεύθυνση αυτή, έχουν γίνει επιπρόσθετα αρκετές προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί η μάθηση μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων αγωγής του πολίτη καθώς και η πολυπρισματική κατανόηση της έννοιας πολίτης (Chryssochoou, 2009; ΔΕΠΠΣ, 2001), ενώ συστήνεται να χρησιμοποιούνται όλες εκείνες οι διδακτικές πρακτικές και τα εργαλεία, που σύμφωνα με τις ανωτέρω έρευνες, είναι αποτελεσματικές για την πολιτειακή εκπαίδευση. Προβλέπονται διαθεματικές και διεπιστημονικές μαθησιακές προσεγγίσεις με στόχο οι μαθητές να περιφρουρήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, να αναπτύξουν δεξιότητες για την ενεργό συμμετοχή τους, κοινωνική και πολιτική σκέψη (ΔΕΠΠΣ της ΚΠΑ, χ.χ.).

Τα σχολικά συμβούλια των τάξεων και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Βουλής των Εφήβων αποτελούν πρακτική εμπειρία της δημοκρατικότητας μέσα στο σχολείο, ενώ η εμπλοκή και η συνεργασία με την κοινότητα και τις ΜΚΟ, οι συνεργατικές και μετασχηματιστικές μέθοδοι διδασκαλίας καθώς και η ποικιλία εργαλείων (video, σενάρια υπόδησης ρόλων, κτλ) βοηθούν στην επίτευξη των στόχων (Taylor and Johnson, 2002; Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό, χ.χ.).

Η επίτευξη των στόχων ωστόσο, έχει άμεση σχέση με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την ιδιότητα του πολίτη και τη σημασία που αποδίδουν σε ορισμένες διαχρονικές αξίες (Leenders, Veugelers and De Kat 2008). Οι ελλείψεις σχετικά με την εξειδίκευση και την επιμόρφωσή τους είναι σημαντικές, καθώς σε προπτυχιακό επίπεδο δεν υπάρχει πανεπιστημιακό τμήμα που να διδάσκει μαθήματα σχετικά με την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ενώ η επιμόρφωση επαφίεται στα Ιδρύματα και στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Στο ελληνικό πλαίσιο, αν και ο ρόλος της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού στη δημιουργία ενεργών πολιτών είναι καθοριστικός, φαίνεται να υπάρχει χάσμα μεταξύ

της ρητορικής και της πραγματικότητας. Παρά τις συστάσεις της ΕΕ και τις αλλαγές, το μάθημα της ΚΠΑ βρίσκεται στο περιθώριο των αναλυτικών προγραμμάτων και διατίθενται λίγες ώρες διδασκαλίας (Χριστόπουλος, 2012; Kerr, 2012), ενώ η προετοιμασία για την εθνική ταυτότητα εξακολουθεί να υφίσταται και σήμερα για την κοινωνικοποίηση των μαθητών, με αποτέλεσμα την αφομοίωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας από την εθνική (Keating, 2014). Επιπλέον, οι αναγραφόμενοι σκοποί του μαθήματος της ΚΠΑ παραμένουν τυπικές διατυπώσεις, χωρίς αναφορές σε σύγχρονα προβλήματα (ναρκωτικά, βία, ρατσισμός), ενώ η γνώση δεν ανανεώνεται (Καζαμίας και Πετρονικολός, 2003). Η ανάγκη διάθεσης περισσότερων δημόσιων πόρων αποτελεί προτεραιότητα στις σύγχρονες και ιδιαίτερα δύσκολες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (Chrysochoou, 2009).

Από το ανωτέρω αυτό πλαίσιο, αναδεικνύεται ο διαμορφωτικός ρόλος της εκπαίδευσης στην ιδιότητα του πολίτη και τίθεται το ερώτημα αν το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής (ΚΠΑ), έτσι όπως διδάσκεται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και συγκεκριμένα στην Γ' τάξη του Γυμνασίου, προωθεί και εξυπηρετεί τους στόχους της πολιτειότητας και αν τελικά έχει τη δυναμική να επιδράσει ώστε να αλλάξει στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών, καθώς και να δημιουργήσει ενεργούς και υπεύθυνους πολίτες, με γνώμονα τη δημοκρατία, την άρση των όποιων ανισοτήτων, το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανάληψη δράσεων που θα υπερμάχονται αυτών των αρχών. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τους άμεσα εμπλεκόμενους σ' αυτή τη διαδικασία και καλούνται να εφαρμόσουν την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική με τη χρήση ποικίλων διδακτικών μέσων και εργαλείων. Οι εκπαιδευτικοί της συγκεκριμένης βαθμίδας προκάλεσαν το ενδιαφέρον και αποτέλεσαν το κατάλληλο δείγμα για διερεύνηση των απόψεών τους, καθώς αναλαμβάνουν τους μαθητές στην εφηβική ηλικία που η οικογενειακή επιρροή αρχίζει να αποδυναμώνεται, με αντίστοιχη ενδυνάμωση άλλων κοινωνικοποιητικών παραγόντων και επιπλέον είναι ευκολότερη η κατανόηση αφηρημένων εννοιών από τους μαθητές.

Ωστόσο, από την βιβλιογραφική επισκόπηση προκύπτει ότι οι περισσότερες μελέτες διερευνούν πτυχές της εκπαίδευσης της πολιτειότητας όπως τα σχολικά εγχειρίδια, οι διδακτικές πρακτικές και η διαθεματικότητα, ενώ η πτυχή αναφορικά με τις απόψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την πολιτειακή εκπαίδευση δεν έχει διερευνηθεί αρκετά και τα εμπειρικά δεδομένα είναι λίγα, ιδίως

στη χώρα μας. Συνήθως τα περισσότερα στοιχεία αντλούνται από τη Μελέτη για την Εκπαίδευση Πολιτών και Πολιτειότητας του 2009 (ICCS) της IEA (Kerr, Sturman, Schulz and Burge, 2010), η οποία διεξήχθη σε 75.000 μαθητές ευρωπαϊκών σχολείων και διερεύνησε τις γνώσεις, τις αντιλήψεις και τη στάση τους απέναντι σε πολιτικές και θεσμούς για την πολιτειότητα, ενώ οι απόψεις των εκπαιδευτικών ερευνήθηκαν μέσω ενός ερωτηματολογίου και χρησιμοποιήθηκαν συμπληρωματικά. Επίσης στοιχεία αντλούνται και από την έρευνα των Leenders, Veugelers, and De Kat (2008) σε 254 εκπαιδευτικούς Ολλανδικών σχολείων στην οποία διερευνήθηκαν οι απόψεις τους για την εκπαίδευση στην πολιτειότητα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι διδακτικές επιλογές των εκπαιδευτικών έχουν σχέση με τη σημασία που αποδίδουν σε ορισμένες αξίες τις οποίες προσπαθούν με ποικίλους τρόπους να αναπτύξουν στους μαθητές τους, ενώ η ηλικία και το επίπεδο του σχολείου επιδρούν στις διαφορές που προκύπτουν. Η νοηματοδότηση της έννοιας της ‘καλής’ πολιτειότητας διερευνήθηκε σε 700 εκπαιδευτικούς στην Αγγλία από τους Davies, Gregory, and Riley, (1999). Η ποσοτική και ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε ανέδειξε μία αβεβαιότητα για το νόημα της πολιτειότητας το οποίο συνδέεται με αποδοχή και υπακοή στην κρατική εξουσία. Οι εκπαιδευτικοί ωστόσο αντιλαμβάνονται τον σημαντικό ρόλο τους, θεωρούν όμως ότι επιδρούν λιγότερο από τις οικογένειες και τους φίλους αλλά περισσότερο από τα ΜΜΕ. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη μπορεί να είναι αποτελεσματική εφόσον οι κρατικές πολιτικές επικεντρωθούν στη διαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Στην παρούσα έρευνα θα διερευνηθούν οι απόψεις των καθηγητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της πολιτειότητας μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ. Πιο συγκεκριμένα θα μελετηθούν οι αντιλήψεις τους για τον ρόλο τον δικό τους και της εκπαίδευσης στην προώθηση της πολιτειακής εκπαίδευσης καθώς και του βαθμού επίτευξής της μέσω των διδακτικών πρακτικών και εργαλείων. Από τη διερεύνηση αναμένετε να αναδειχθεί αν ο σκοπός που αποδίδουν στο ρόλο τους, στην εκπαίδευση αναφορικά με το τρίπτυχο γνώσεις-αξίες-στάσεις και στη χρήση των μεθόδων διδασκαλίας οδηγεί στην επίτευξη των στόχων.

Η έρευνα αποτελείται από δύο μέρη, το Θεωρητικό και το Ερευνητικό. Στο πρώτο κεφάλαιο του Θεωρητικού μέρους επιχειρείται η εννοιολογική αποσαφήνιση της έννοιας πολιτειότητα και ο μετασχηματισμός της τις τελευταίες δεκαετίες. Στη συνέχεια

παρουσιάζονται η προσπάθεια επίτευξή της μέσω βασικών διαχρονικών αρχών που αυτή επιδιώκει, οι σύγχρονες προκλήσεις καθώς και τα εκπαιδευτικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται, αναδεικνύοντας τη σημασία τους για τη δημιουργία του δημοκρατικού πολίτη.

Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στον διαμορφωτικό ρόλο της εκπαίδευσης και της πολιτειότητας, στον καθοριστικό ρόλο του εκπαιδευτικού στην προώθησή της καθώς και στα χρησιμοποιούμενα εγχειρίδια και τις διδακτικές πρακτικές. Ακολουθεί μία αναφορά στην εκπαιδευτική πολιτική και στα εκπαιδευτικά μοντέλα των ευρωπαϊκών χωρών για τη διδασκαλία της ΚΠΑ, ώστε να αναδειχθούν καλές πρακτικές.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρετε στην εκπαίδευση για την πολιτειότητα στο ελληνικό πλαίσιο και αναδεικνύονται οι εκπαιδευτικοί και ο σημαίνων ρόλο τους στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών, η έλλειψη προπτυχιακής ειδίκευσης καθώς και επιμόρφωσης. Επιπλέον παρουσιάζονται το μάθημα και οι άξονές του, τα εργαλεία και οι εκπαιδευτικές πρακτικές.

Ακολουθεί το Ερευνητικό μέρος που αναφέρεται στη συλλογή των εμπειρικών δεδομένων της έρευνας που αποτελείται από τρία κεφάλαια.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρετε στο σχεδιασμό της ερευνητικής διαδικασίας και συγκεκριμένα περιγράφονται ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα, η μεθοδολογία το δείγμα της έρευνας το ερευνητικό εργαλείο και η διαδικασία συλλογής και ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων

Το πέμπτο κεφάλαιο περιγράφει τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων ανά θεματικό άξονα

Το έκτο κεφάλαιο αναφέρετε στα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα και στους περιορισμούς της.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εννοιολόγηση του όρου Πολιτειότητα

1.1 Η έννοια Πολιτειότητα και ο μετασχηματισμός της

Η πολιτειότητα ή ιδιότητα του πολίτη ή citizenship είναι ένας όρος που σχηματίστηκε μεταπολεμικά. Ωστόσο, το ενδιαφέρον εστιάστηκε σε αυτόν κυρίως τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Αποτελεί μια έννοια πολύσημη, εξελισσόμενη και ιδιαιτέρως επίμαχη στη δυτική πολιτική φιλοσοφία (Παπαδόπουλος, 2016). Όλες οι ερμηνείες που λαμβάνει ο όρος πολιτειότητα σχετίζονται με την έννοια του πολίτη (στενότερη ή ευρύτερη) και τα δικαιώματα που αυτός φέρει. Συναρτάται επίσης με τον ενεργητικό και παθητικό βαθμό συμμετοχής καθώς και τις έννοιες του αποκλεισμού ατόμων ή της συμπερίληψής τους, όπως ο αποκλεισμός των γυναικών από την ιδιότητα του πολίτη στο πρόσφατο παρελθόν (Πέτρου 2011· Κοντογιώργης, 2003).

Η πολιτειότητα, ως όρος, σχετίζεται με το 'ανήκειν' του ατόμου σε μια χώρα. Αναφέρεται στη θέση που κατέχει το άτομο, αλλά και στο πώς αυτό αναγνωρίζεται σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο ότι αποτελεί μέλος ενός έθνους ή ενός κράτους. Κάθε χώρα έχει τους δικούς της κανόνες και κριτήρια με τα οποία παρέχει την πολιτειότητα, αντικατοπτρίζοντας ουσιαστικά, ποιας μορφής σχέση έχει ο πολίτης με το επίσημο κράτος στο οποίο ανήκει. Θα λέγαμε ότι υπό αυτή την έννοια, μια κοινωνία η οποία είναι πολιτειακά συντεταγμένη, νοούμενη ως φυσικός χώρος, προσδιορίζει με τον όρο πολιτειότητα την ιδιότητα του πολίτη (Κοντογιώργης, 2003). Η πολιτειότητα είναι η ακριβής μετάφραση του όρου «citizenship» υποδηλώνοντας, όχι μόνο την υπηκοότητα ή την ιθαγένεια που αποκτά κανείς εντός ενός κράτους, αλλά μια ευρύτερη έννοια, που περιέχει δύο διαστάσεις: την ηθική και την πολιτική (Πέτρου, 2010).

Η ιθαγένεια ή η υπηκοότητα, έννοιες της νεωτερικότητας, σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη και το καθεστώς που απολαμβάνει ο άτομο ως μέλος της κοινωνίας. Το 'ανήκειν' σε μια κοινωνία νομίμως εκφράζεται με τον όρο ιθαγένεια, η οποία υποδεικνύει την φυλετική καταγωγή, το έθνος που ανήκει κανείς, ενώ η υπηκοότητα παραπέμπει στο 'ανήκειν' ενός μέλους εντός του κυρίαρχα πολιτικά κράτους. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό, ότι ο όρος πολιτειότητα δηλώνει το ότι το άτομο ανήκει σε μια οργανωμένη πολιτεία υπό την έννοια της υπηκοότητας, αλλά ταυτόχρονα υποδηλώνει και τη σχέση που αναπτύσσει το μέλος με την κυρίαρχη

εθνοτική ομάδα, η οποία με τη σειρά της έχει συγκροτηθεί πολιτειακά. Η δεύτερη αυτή συσχέτιση αναφέρεται στην έννοια της πολιτειότητας ως ιθαγένεια (Κοντογιώργης, 2003).

Η πολιτειότητα έχει κατανοηθεί ως μια πολλαπλή ιδιότητα του πολίτη. Πρώτος το 1950 ο T.H. Marshall στο δοκίμιο *Citizenship and Social Class*, διακρίνοντας τα δικαιώματα σε: κοινωνικά (δικαίωμα στα αγαθά του κράτους προνοίας), πολιτικά (συμμετοχή στα κοινά) και αστικά (ατομικές ελευθερίες), θεώρησε ότι η ιδιότητα του πολίτη καθορίζεται από το εάν αντιμετωπίζονται όλοι ως πλήρη και ισότιμα μέλη της κοινωνίας στο πλαίσιο της διασφάλισης των ανωτέρω δικαιωμάτων (Kymlicka, 2005; Καρακατσάνη, 2004).

Η πολιτειότητα ως μια έννοια εξελισσόμενη, υπόκειται σε αλλαγές. Εμφανής είναι η αλλαγή στο μοντέλο του Marshall για την αστική, πολιτική, κοινωνική πολιτειότητα, καθώς δεν περιείχε τις υποχρεώσεις του πολίτη ούτε την συμπερίληψη (Delanty, 2000). Αυτές οι ελλείψεις είναι πολύ σημαντικές σύμφωνα με όσους κρίνουν το μοντέλο του Marshall, καθώς δίνουν στην ιδιότητα του πολίτη μια παθητική ερμηνεία, εφόσον αδυνατεί να εγγυηθεί τα δικαιώματα των ατόμων, που παραμένουν τυπικές απαιτήσεις χωρίς αποτελεσματικότητα (Turner, 2009). Ο Marshall επίσης, δεν συμπεριέλαβε στο μοντέλο του την σημαντικότερη ενεργό συμμετοχή των πολιτών ούτε αναφέρθηκε στο ότι το ίδιο το κράτος και η αγορά μπορεί να εμποδίζουν την κατανομή των αναγκαίων πόρων για την πολιτειότητα (Fraser and Gordon, 1994).

Σύμφωνα με την Keating (2014), η πολιτειότητα σχετίζεται πλέον παραδοσιακά με τα πεδία των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των πολιτών, καθώς και με τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η ταυτότητα του πολίτη εντός του εθνικού κράτους. Ωστόσο, με το πέρασμα των χρόνων, τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές αλλαγές, προστίθενται στην έννοια της πολιτειότητας συνεχώς νέες διαστάσεις, οι οποίες αφορούν κυρίως τη συμμετοχή ομάδων που είχαν αποκλειστεί προγενέστερα από το δημόσιο χώρο (μετανάστες, γυναίκες, παιδιά).

Η έννοια πολιτειότητα, σύμφωνα με μια έρευνα που διεξήχθη στο τομέα της εκπαίδευσης από τους Osler and Starkey (2005), *απαρτίζεται* από το εξής τρίπτυχο: α) Το *status*, που υποδηλώνει ότι ένα άτομο έχει επίσημη σχέση με το κυρίαρχο πολιτικά κράτος β) Το *ανήκειν* του ατόμου, που σημαίνει ότι το άτομο εντός μιας κρατικής οντότητας αναπτύσσει συναισθηματικούς δεσμούς και σχέσεις. γ) Τη

συμμετοχή του ατόμου, που δείχνει ότι μέσω συλλόγων, κινημάτων και δράσεων το άτομο μετέχει μαζί με άλλους πολίτες στον δημόσιο χώρο και στη λήψη αποφάσεων.

Ο μετασχηματισμός της έννοιας πολιτειότητα συνδέεται άμεσα με τις ραγδαίες εξελίξεις και την ανάγκη απόκτησης νέων δεξιοτήτων του πολίτη, όπως η συμμετοχικότητα, η δημοκρατικότητα, η ανεκτικότητα και η ειρηνική συμβίωση. Έτσι υπήρξε μια αντιπαράθεση σε επίπεδο φιλοσοφικοπολιτικού στοχασμού. Η φιλελεύθερη εκδοχή της πολιτειότητας δέχτηκε κριτική, ιδίως μετά τη δεκαετία του 1990, καθώς ο πολίτης σε αυτή την θεώρηση αντιμετωπίζεται ως ένας παθητικός κάτοχος δικαιωμάτων. Έτσι φτάσαμε στον επαναπροσδιορισμό της νεοφιλελεύθερης θεώρησης, που προάγει την ιδέα της ενεργού πολιτικής συμμετοχής. Ο πολίτης δεν θεωρείται μόνο κάτοχος δικαιωμάτων, αλλά κερδίζει μόνος του τα προς το ζην και οι αγορές αποτελούν ένα σχολείο πολιτικής αρετής, που εμφυσούν την πρωτοβουλία, την αυτοπεποίθηση και την πλήρη συμμετοχή (Kymlicka, 2005).

Ο κοινοτισμός αποτελεί μια άλλη θεώρηση που στέκεται στον αντίποδα του φιλελευθερισμού και θεωρεί ότι ο πολίτης έχει διευρυμένη αυτονομία σε κοινοτικό και σε ατομικό επίπεδο και μπορεί να απαιτήσει την υποκατάσταση των υφιστάμενων δομών ισχύος και την μετουσίωση των αξιών, επαναπροσδιορίζοντας την δημοκρατία, η οποία ως ιδεολογία αντιτίθεται σε αυτή της αγοράς (Πέτρου, 2010). Ενάντια στον φιλελευθερισμό στέκεται επίσης η ιδεολογία της περιεκτικής δημοκρατίας, που κρίνει αναγκαία τη θέσπιση νέων κοινωνικών οργανώσεων, όπου η εξουσία θα ισοκατανέμεται στους πολίτες και θα υπάρχει διαβούλευση και συνεργασία στη λήψη δημοκρατικών αποφάσεων. Και αυτό γιατί αποδυναμώνεται η ενεργός πολιτειότητα εντός του έθνους-κράτους και επιβάλλεται μια κοσμοπολίτικη αντίληψη με υπερεθνικούς θεσμούς στο πλαίσιο της παγκόσμιας αντίληψης για τον δημοκρατικό πολίτη (Kymlicka, 2005). Πρόκειται ουσιαστικά για το κοσμοπολίτικο όραμα ενός ειρηνικού κόσμου, που βασίζεται στη δικαιοσύνη και την ισότητα (Osler and Starkey, 2005).

Η φιλοσοφικοπολιτική αντιπαράθεση φιλελευθερισμός – κοινοτισμός, έντονη τη δεκαετία του 1980, μετακινήθηκε και σε πρακτικές συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης. Ο φιλελευθερισμός στην εκπαίδευση έδινε έμφαση στην αυτονομία του ατόμου, στη δυνατότητα ατομικών επιλογών και στην ανάπτυξη κριτικού πνεύματος (Καρακατσάνη, 2004). Στον δε νεοφιλελευθερισμό η εκπαίδευση θεωρείται υποτομέας

της οικονομίας, στον οποίο εφαρμόζονται αρχές της αγοράς, ενώ νομιμοποιούνται οι ανισότητες (Πέτρου, 2011). Από την άλλη πλευρά, η έμφαση που δόθηκε στο ανθρώπινο κεφάλαιο έβλεπε την εκπαίδευση ως επένδυση και την παρεχόμενη ποιότητά της άμεσα συνυφασμένη με τον ανταγωνισμό (Γράβαρης, 2005· Καζαμιάς, 2005). Η κοινοτική εκπαίδευση αντίθετα διαχωρίζει την αυτονομία από την ευδαιμονία. Το άτομο μπορεί να αντισταθεί στην κυρίαρχη κουλτούρα, να χειραφετηθεί και να συνδεθεί με την κοινότητα (Πέτρου, 2011). Ο κοινοτιστής Freire (1972) για παράδειγμα, θεωρεί ότι η εκπαίδευση μέσω της πράξης της μαθησιακής διαδικασίας και του διαλόγου για τις βιωμένες κοινωνικές συνθήκες (σύνδεση σχολείου και πραγματικής ζωής) είναι ικανή ακόμη και να διαμορφώσει κοινωνικά κινήματα, να επιμορφώσει και να ενεργοποιήσει την κοινότητα σε ζητήματα ανεργίας, διακρίσεων, αποκλεισμού.

Οι αλλαγές είναι πιο εμφανείς στη σύγχρονη εποχή, με απαρχή τη δεκαετία του 1980, όπου τα εθνικά κράτη άλλαξαν τα θεσμικά χαρακτηριστικά τους, λόγω των διαφόρων μορφών παγκοσμιοποίησης, της ιδιωτικοποίησης της οικονομίας, της προβολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανάπτυξης του Διαδικτύου, επιτρέποντας διασυννοριακά δίκτυα μεταξύ ατόμων και ομάδων (π.χ. επαγγελματικά δίκτυα, συμμετοχή στην πολιτική, περιβαλλοντικοί αγώνες). Έτσι η έννοια του πολίτη συνδέθηκε με την μετά-εθνική πολιτειότητα, που υφίσταται εκτός των ορίων των εθνικών κρατών και βασικές πηγές της είναι ο αναζωογονημένος κοσμοπολιτισμός και ο πολλαπλασιασμός των διεθνικών σχέσεων. Στην μετα-εθνική πολιτειότητα το έθνος-κράτος δεν θεσπίζει αποκλειστικά τις πρακτικές για την υπηκοότητα, την προστασία των δικαιωμάτων ή την εμπειρία συλλογικών ταυτοτήτων και αλληλεγγύης (Sassen, 2002). Η πολιτειότητα συνδέεται σήμερα με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση (European governance), η οποία στην Λευκή Βίβλο αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ χρησιμοποιεί τις αρμοδιότητες που παρέχει στους πολίτες της. Θέτει δε ως άμεσους στόχους της να προσελκύσει περισσότερους ανθρώπους και οργανώσεις να συμμετέχουν στη διαμόρφωση και την υλοποίηση της πολιτικής της ΕΕ, όπως και να παράσχει μεγαλύτερη διαφάνεια αλλά και λογοδοσία των εμπλεκομένων (Commission of the European communities, 2001).

Τέλος, η πολιτειότητα συνδέεται με την κοινωνία των πολιτών, που διαφέρει από το κράτος και την αγορά και αφορά δραστηριότητες, οι οποίες θεωρούνται ότι αποτελούν

μέρος της πολιτικής, που με τον ένα ή τον άλλο οργανωμένο τρόπο διαμορφώνουν πολιτικές, κανόνες και κοινωνικές δομές, μέσω κυρίως εθελοντικών ομάδων και οργανώσεων των πολιτών (Scholte, 1999).

1.2. Η προώθηση της πολιτειότητας μέσω της δημοκρατικότητας

Στην σημερινή εποχή των ραγδαίων εξελίξεων αποτελεί πρόκληση η εδραίωση ενός δημοκρατικού πολιτισμού, η βελτίωση των ικανοτήτων των πολιτών μέσω της εκπαίδευσης και η εμπλοκή τους με στόχο την πρακτική συμμετοχή όλων στην ανάπτυξη μιας κοινότητας με δημοκρατικούς θεσμούς. Η εκπαίδευση για την πολιτειότητα συμβαδίζει με την ευρύτερη δέσμευση για την οικοδόμηση δημοκρατικών θεσμών και την ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής όλων των ανθρώπων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (UNESCO, χ.χ.)

Αν λοιπόν υπάρχει μια ιδέα που είναι εγγενής στην εκπαίδευση των πολιτών, επειδή αφορά την πολιτική και τους θεσμούς, αυτή είναι η ιδέα της δημοκρατίας. Η ολοκληρωμένη εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη περιλαμβάνει τη γνώση των θεσμών που επιτρέπουν σε μια χώρα να λειτουργήσει δημοκρατικά. Για αυτό η εκπαίδευση για την πολιτειότητα πρέπει να διδάσκει, σύμφωνα με την UNESCO (1998):

- Τις σχέσεις μεταξύ ατόμων και κοινωνίας, που αφορούν τις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες και την απόρριψη οποιουδήποτε είδους διακρίσεων
- Τις σχέσεις μεταξύ πολιτών και κυβέρνησης, δηλαδή ότι εμπλέκεται στη δημοκρατία και στην οργάνωση του κράτους
- Τις σχέσεις μεταξύ του πολίτη και της δημοκρατικής ζωής.

Η πολιτειότητα, όπως είναι εμφανές, σχετίζεται άρρηκτα με τη δημοκρατία. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, όλοι οι μαθητές να γνωρίζουν ποια είναι η ιδιότητα του πολίτη, πώς αποκτάται ή χάνεται σε διάφορα πολιτικά συστήματα, ποια δικαιώματα, υποχρεώσεις και καθήκοντα συνεπάγεται και πώς συνδέεται με τα θεσμικά όργανα ενός συγκεκριμένου κράτους. Σύμφωνα με τους Niemi and Charman (1998), επιτυγχάνεται καλύτερα ο βαθμός της πολιτειότητας, εάν ταυτόχρονα με τις ανωτέρω γνώσεις αναπτύσσονται και εμπειρίες για την άσκηση των δικαιωμάτων σε μια δημοκρατία. Κατάλληλες πρακτικές για το σκοπό αυτό, αποτελούν η συμμετοχή των μαθητών σε δημοκρατικά οργανωμένες μαθητικές οργανώσεις, η ανάληψη υποχρεώσεων που συνδέονται με το πρόγραμμα σπουδών του σχολείου ή οι συνεργατικές μαθησιακές

δραστηριότητες για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, όπως η διερεύνηση δημοσίων ζητημάτων ή η απάντηση σε προβλήματα της κοινότητας.

Η ιδιότητα του πολίτη αποτελεί τον νομικό και κοινωνικό δεσμό μεταξύ των ατόμων και της πολιτικής κοινότητας στην οποία ανήκουν, αλλά αφορά και τις ευθύνες και τα καθήκοντα που πρέπει να εκπληρωθούν, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει αν η δημοκρατία είναι απενεργοποιημένη. Με την πολιτειότητα τα άτομα επιδεικνύουν δέσμευση και πίστη στη δημοκρατική πολιτική κοινότητα, επικρίνοντας εποικοδομητικά τις συνθήκες της πολιτικής και αστικής ζωής, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητάς της. Οι πολίτες μιας δημοκρατίας νιώθουν ασφαλείς για τα δικαιώματά τους και επιπλέον, οφείλουν να τα ασκούν τακτικά και αποτελεσματικά, ώστε να λειτουργεί η δημοκρατία, μέσω του δικαιώματος ψήφου, της ελεύθερης ανάμιξης σε δημόσια θέματα και της συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις (Patrick, 2000). Ταυτόχρονα έχουν την υποχρέωση να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων και ενεργούν για να τα υπερασπιστούν.

1.3 Η προώθηση της πολιτειότητας μέσω του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απαραίτητα μέσα για την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών ανθρώπινων αναγκών. Δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά είναι τα ισχυρότερα εργαλεία για μια ζωή αυτοδιάθεσης και άρσης κάθε διάκρισης. Μετά το 1945 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση σε αυτά και οι πολίτες έμαθαν πώς να τα χρησιμοποιούν, συμμετέχοντας έτσι αποτελεσματικότερα στη δημόσια σφαίρα. Συνδέονται πλέον άρρηκτα με την εκπαίδευση του πολίτη. Μάλιστα έχει εδραιωθεί παγκοσμίως η HRE (Human Rights Education), κυρίως μετά το 1993, η οποία αποτελεί ειδική εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε επίπεδο προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αναμένεται λοιπόν μελλοντικά να οικοδομηθεί μια καθολική κουλτούρα, που θα ενισχύσει τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, θα αναπτύξει την ανθρώπινη προσωπικότητα και την αίσθηση της αξιοπρέπειάς της και θα προωθήσει την ανεκτικότητα, την ισότητα των φύλων και τη φιλία μεταξύ των εθνών (Fritzsche, 2007).

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η εκπαίδευση που κινείται προς αυτό το σκοπό είναι ένα θεμελιώδες στοιχείο για την προαγωγή της παγκόσμιας

πολιτειότητας. Στόχος είναι να ενισχυθεί η γνώση και η κατανόηση των διεθνώς κοινών αξιών, αλλά και να υιοθετηθούν καλές πρακτικές (UNESCO, χ.χ.). Αλλωστε ήδη από την δεκαετία του 1980 η κίνηση για την Οικουμενική Εκπαίδευση αναλάμβανε σχετικές δράσεις, όπως «η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα» (Καρακατσάνη, 2004). Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν στραφεί επίσης οι σημαντικοί φορείς του ΟΗΕ, της UNESCO και της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, οι οποίοι συνεργάζονται για την προώθηση προγραμμάτων, όπως του Παγκόσμιου Προγράμματος Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UNESCO, χ.χ.).

Η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα εγείρει την ανάγκη κατάρτισης και προετοιμασίας των εκπαιδευτικών ώστε να μπορούν να την εφαρμόσουν. Και αυτό γιατί η Ιστορία μας έδειξε μια σειρά παραβιάσεων της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που απαιτούν τη συνεχιζόμενη παρέμβαση και δέσμευσή μας και την ανάγκη να υπερασπιστούμε τα ανθρώπινα όντα ως πολίτες με αναφαίρετα δικαιώματα στην σημερινή εποχή της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, της τεχνολογικής προόδου, της μετανάστευσης και της τρομοκρατίας. Η εκπαίδευση στην πολιτειότητα, οφείλει να μεριμνά ώστε οι πολίτες να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν την αξία της ανθρώπινης υπόστασης και τις παραβιάσεις της, καθώς και να προωθήσει ενέργειες που ενισχύουν το σεβασμό, επιτρέποντας έτσι στα Ανθρώπινα Δικαιώματα να αποτελέσουν βασικό συστατικό της καθημερινής ζωής. Η ΕΕ μάλιστα επικεντρώνεται στην δια βίου μάθηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Ramos, 2010). Ωστόσο, βασικό μέλημα στη διδασκαλία τους πρέπει να αποτελεί η προσπάθεια να καλυφθεί η απόσταση μεταξύ των διακηρυγμένων αρχών για αυτά και της πραγματικότητας. Προκειμένου να εμποδωθούν οι κανόνες και να υπάρχει υπακοή στις αρχές τους, θεωρείται απαραίτητο οι μαθητές να ενεργοποιούνται στη συμμετοχή στο δημόσιο βίο (Καρακατσάνη, 2004).

Παρότι η εκπαίδευση των πολιτών στην πραγμάτωση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποτελεί βασική προϋπόθεση, διότι προωθεί την πρόληψη/επίλυση συγκρούσεων, την ισότητα και τον αλληλοσεβασμό, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η πολιτειακή παιδεία έχει μερικώς συμπεριλάβει τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς οι δραστηριότητες συμμετοχικότητας των μαθητών είναι προαιρετικές, ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων έχει ατονήσει όπως και οι βιωματικές εκπαιδευτικές διαδικασίες μαθητικής επιμόρφωσης (παιχνίδια ρόλων, δραματοποίηση, ομαδικές

διεργασίες, εικαστικές αναπαραστάσεις). Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων απαιτεί προγράμματα τα οποία αναπτύσσουν τη συνεχή διάδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων και επιπλέον περιλαμβάνουν πρακτικές μεθόδους μάθησης (Δέσπη και Κόρδα, 2016).

1.4 Η προώθηση της πολιτειότητας μέσω της άρσης των ανισοτήτων

Σήμερα, στην εποχή της αυξημένης πληθυσμιακής κινητικότητας, έχει αναγνωριστεί σε παγκόσμιο επίπεδο ο διαχωρισμός λόγω φυλετικών, γλωσσικών, πολιτισμικών, θρησκευτικών ανισοτήτων. Η διαπίστωση αυτή οδήγησε στην αναζήτηση νέων δρόμων, ώστε η εκπαίδευση της ιδιότητας του πολίτη να είναι αποτελεσματικότερη (Banks, 2009), δεδομένου ότι η εκπαίδευση θεωρείται υπεύθυνη για την ύπαρξη ανισοτήτων (Papastefanou, 2009). Ήδη από την δεκαετία του 1980 η κίνηση για την οικουμενική εκπαίδευση πρότεινε δράσεις για την πολυπολιτισμικότητα και κάποιες ριζοσπαστικές προτάσεις, όπως η «αντιρατσιστική εκπαίδευση» (Καρακατσάνη, 2004).

Ένα δημοκρατικό καθεστώς έχει υποχρέωση να εκπαιδεύσει τους πολίτες να σκέπτονται ελεύθερα και να ανέχονται τις διαφορετικές πεποιθήσεις, παραδόσεις και έθιμα (Davies et. al., 2014). Στην εκπαίδευση της πολιτειότητας, ο σεβασμός προς τον «Άλλο», ο οποίος θεωρείται ισότιμος, με τις ατομικές διαφορές και τα διακριτά φυσικά, πνευματικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του, πρέπει να μαθαίνεται και πάνω από όλα να βιώνεται στην καθημερινή ζωή σε όλα τα σχολεία. Με βάση αυτές στις αρχές της ισότιμης αξιοπρέπειας και σεβασμού προς τους άλλους, η εκπαίδευση για την πολιτική ιδιότητα έχει ως καθήκον την καταπολέμηση όλων των μορφών αρνητικών διακρίσεων, όπως του ρατσισμού, του σεξισμού και του θρησκευτικού φανατισμού (UNESCO, 1998).

Ακόμη και σήμερα σε διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, υπάρχει η πρόταξη ενός θρησκευτικού δόγματος, που αναπόφευκτα οδηγεί στο διαχωρισμό των ομοδόξων με τους μειονεκτούντες αλλόδοξους. Προκειμένου όμως να διαμορφωθεί η ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη, είναι αναγκαία μια πλουραλιστική θρησκευτολογική εκπαιδευτική πολιτική, που θα άρει τον διαχωρισμό και θα εγκαθιδρύσει την ανεκτικότητα (Καρακατσάνη, 2004). Η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη δύναται να καλλιεργήσει στους μαθητές μια κριτική στάση απέναντι στην παράδοση, ιδίως σε αυτούς που είναι προσανατολισμένοι στον πλουραλισμό και την

ειρήνευση συμπεριλαμβάνοντας με τον τρόπο αυτό άτομα διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων (Panjwani, 2009).

Το σχολείο, με δεδομένο ότι δεν υπήρξε ποτέ κάποιος ενιαίος γλωσσικός κώδικας, μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στην άρση των γλωσσικών ανισοτήτων καθώς και των πεποιθήσεων περί κινδύνου διάλυσης του ενιαίου στις κοινωνίες μας. Η εκπαίδευση οφείλει να μεταδίδει στους μαθητές την πεποίθηση ότι όλοι είναι διαφοροποιημένοι σε επίπεδο προσωπικής ταυτότητας και για αυτό δεν πρέπει να υφίστανται διαχωρισμοί (Καζαμίας και Πετρονικολός, 2003). Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται επιπλέον η απαίτηση για δημόσια εκπαίδευση που θα παρέχει πρόσβαση σε όλους ανεξαρτήτως φυλής καθώς και τις ίδιες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, προκειμένου να εξαλειφθούν οι φυλετικές ανισότητες που εξακολουθούν να δεσπόζουν στις σύγχρονες κοινωνίες (Walters, James and McCammon, 1997).

Είναι εμφανές ότι η άρση των ανισοτήτων είναι καθοριστική για την επίτευξη της πολιτειότητας. Η εκπαίδευση μέσω της διαπολιτισμικής προσέγγισης προσδοκά να υπάρξει αλληλεπίδραση και ουσιαστική ανταλλαγή, αίροντας τις διαιρέσεις μεταξύ του 'εμείς και αυτοί'. Βάσει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και τη ρήση «Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι», οι μαθητές μπορούν να γράφουν τα πράγματα που τους κάνουν διαφορετικούς και αυτά που τους κάνουν ίδιους για να διαπιστώσουν ότι είναι περισσότερα τα όμοια ή να δώσουν λύσεις σε αρνητικές εμπειρίες ξεκινώντας από τις καθημερινές εμπειρίες του σχολείου, ώστε να εξαλείψουν τον ρατσισμό (Davies, 2011).

1.5 Οι σύγχρονες τάσεις της πολιτειότητας

Η ψηφιακή πολιτειότητα συνιστά μια σύγχρονη τάση, η οποία συνδέεται με την ενεργή πολιτειότητα και συμμετοχή του ατόμου μέσω της πληροφορίας και της γνώσης. Η ελεύθερη πρόσβαση και ο διαμοιρασμός των πληροφοριών (δικαίωμα της δημοκρατίας), η δικτυωμένη παγκόσμια κοινότητα, η πληθώρα των μέσων (Chrysochoou, 2009), δίνουν τη δυνατότητα στον σύγχρονο πολίτη να γίνει ενεργητικός ψηφιακός χρήστης με συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι. Το διαδίκτυο, τα ψηφιακά διαδραστικά μέσα και το ψηφιακό περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης επιτρέπουν τη διασύνδεση των πολιτών, τη συμμετοχή, την κοινωνική συνοχή, την συμπερίληψη, την ενίσχυση των διαφανών διαδικασιών συμβάλλοντας στη δημιουργία

ενός πληροφορημένου και κριτικού υποκειμένου. Η εκπαίδευση συμβάλλει σημαντικά σε αυτό καθώς είναι συστηματική η χρήση των ΤΠΕ στη μάθηση (Μαρινάκη, 2015).

Η ψηφιακή υπηκοότητα, ως μία από τις πτυχές της τεχνολογίας της εκπαίδευσης, χρειάζεται να υποστηρίζεται από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας ενώ η σωστή χρήση της, σύμφωνα με τον Ribble (2014), προϋποθέτει να τηρούνται οι εξής αρχές:

- *Σεβασμός*, που περιλαμβάνει την Ψηφιακή πρόσβαση (ίσα ψηφιακά δικαιώματα), τους Ψηφιακούς κανόνες για κατάλληλη συμπεριφορά στο διαδίκτυο και το Ψηφιακό δίκαιο (π.χ. κλοπή ψηφιακού έργου άλλου).
- *Εκπαίδευση*, η οποία περιέχει την Ψηφιακή επικοινωνία, τον Ψηφιακό αλφαριθμητισμό (πώς να μαθαίνουν σε μια ψηφιακή κοινωνία) και το Ψηφιακό εμπόριο (π.χ. αγορές στο διαδίκτυο).
- *Προστασία*, που περιλαμβάνει τα Ψηφιακά δικαιώματα και ευθύνες για την ιδιωτική ζωή, την ελευθερία λόγου κλπ, την Ψηφιακή ασφάλεια (πώς να προστατεύουν τις πληροφορίες τους), την Ψηφιακή υγεία (π.χ. εθισμός στο Διαδίκτυο).

Ο κοσμοπολιτισμός αποτελεί μια άλλη σύγχρονη τάση της πολιτειότητας. Ο μεταμοντερνισμός της ταυτότητας οδήγησε στον κοσμοπολιτισμό, με χαρακτηριστικά γνωρίσματα του πολίτη την απόσταση στις σχέσεις με τους άλλους, τον σκεπτικισμό, τον προσανατολισμό στο παρόν, την εκκοσμίκευση και τον οικουμενισμό ως κοσμοθεωρία, προστατεύοντας ταυτόχρονα διαφορετικούς πολιτισμούς που απειλούνται από τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, ενώ λαμβάνει και ιδιαίτερη μέριμνα για το περιβάλλον. Η κοσμοπολίτικη συνείδηση αντικατοπτρίζεται στον εντοπισμό των παγκόσμιων προβλημάτων, αλλά και στην ταυτοποίηση και επίλυση των τοπικών προβλημάτων των πολιτών, που προκαλούνται από την κυριαρχία των ισχυρών. Αντανακλάται σε γεγονότα όπως το διεθνές δίκαιο, τα δικαιώματα των μειονοτήτων, η παγκόσμια αλληλεγγύη, η παγκόσμια δικαιοσύνη και τα πολιτιστικά δικαιώματα (Božilović, 2012).

Η κοσμοπολίτικη πολιτειότητα σημαίνει διαφορετικά πράγματα. Έχει νοηθεί ως νομικό-πολιτικό ιδεώδες και ως πραγματική πολιτική συμμετοχή υπό μια παγκόσμια κυβέρνηση. Έχει επίσης θεωρηθεί ως τον κοσμοπολίτικο πολίτη που είναι ικανός να συμμετάσχει σε μια παγκόσμια δημοκρατική λήψη αποφάσεων και διακυβέρνηση (δημοκρατική αντίληψη περί κοσμοπολιτικής πολιτειότητας). Τέλος έχει νοηθεί ως την προοπτική που πρέπει να υιοθετήσει ο παγκόσμια αφοσιωμένος πολίτης, ο οποίος συμμετέχει στις συζητήσεις περί κοσμοπολίτικης δικαιοσύνης (Tan, 2017).

Στην εκπαίδευση η κοσμοπολίτικη ιδιότητα του πολίτη δεν εξισώνεται με την παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη καθώς συνδέει το τοπικό, το εθνικό και το παγκόσμιο στοιχείο. Ουσιαστικά αφορά, τόσο τις πρακτικές όσο και ένα συναίσθημα και για τα τρία αυτά στοιχεία (Osler and Starkey, 2008; Osler and Starkey, 2005; Kaldor 2003; Osler and Vincent 2002). Η σύνδεση αυτή δεν οδηγεί σε απόρριψη της εθνικής ταυτότητας αλλά σε μια ευρύτερη κατανόησή της έτσι ώστε η ίδια ταυτότητα να αντιμετωπίζεται διαφορετικά από διαφορετικούς ανθρώπους (Osler and Starkey, 2003). Η κοσμοπολίτικη εκπαίδευση υπό αυτή την έννοια οδηγεί στην αυτογνωσία, στην επίλυση των προβλημάτων του κόσμου, όπως η φτώχεια και οι κλιματικές αλλαγές, στην επίγνωση των ηθικών μας υποχρεώσεων και στο σεβασμό όλων ανεξαρτήτως φύλου, εθνότητας, θρησκείας, πολιτισμού (Nussbaum, 1996).

1.6 Μοντέλα εκπαίδευσης της πολιτειότητας

Η εκπαίδευση για την πολιτειότητα αρχικά επικεντρώθηκε στη γνώση των δικαιωμάτων και των ευθυνών των πολιτών (Giddens, 1994). Ωστόσο αργότερα, λόγω των κοινωνικοπολιτικών και τεχνολογικών εξελίξεων, διευρύνθηκε στους τομείς της ανάπτυξης δεξιοτήτων, στάσεων, αξιών και γνώσεων, με απώτερο στόχο την ενεργοποίηση/συμμετοχή του πολίτη (Torney-Purta, 2002a).

Στις σύγχρονες δημοκρατίες, το αίτημα για ενεργή συμμετοχή του ατόμου οδήγησε την πολιτειακή εκπαίδευση σε επαναδιαμόρφωση των αρχών της, προτείνοντας την εκμάθηση της Κοινωνικής και Ηθικής υπευθυνότητας στους πολίτες από πολύ νωρίς, την ανάδειξη της σημασίας της συμμετοχής τους στην κοινότητα μέσω της ανάληψης δραστηριοτήτων και υπηρεσιών και τέλος την προώθηση του Πολιτικού Εγγραμματισμού, δηλαδή η μάθηση για την δημοκρατία, τους θεσμούς, τα προβλήματα της κοινωνίας τους (Krzywosz-Rynkiewicz, Zalewska and Karakatsani, 2014). Η εκπαίδευση σε αυτές τις αρχές θα βελτιώσει τις κοινωνικές δεξιότητες που είναι σήμερα απαραίτητες στον πολίτη όπως η συμμετοχικότητα, η υπεύθυνη δράση, η έφεση στην έρευνα και επικοινωνία, ο πολιτικοφιλοσοφικός στοχασμός, η έκφραση της προσωπικής γνώμης, η γνώση της λειτουργίας των κρατικών υπηρεσιών, του εκλογικού και του νομικού συστήματος και η πλήρη κατανόηση του να είσαι ενεργός πολίτης (Καλογρίδη, 2005).

Στο σχολικό πλαίσιο η εκπαίδευση της ιδιότητας του πολίτη έχει δύο διαστάσεις: α) τη διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου της πολιτειότητας με σημείο αναφοράς τα Αναλυτικά Προγράμματα σπουδών και β) τις πρακτικές και εμπειρίες για την πολιτειότητα μέσα στο σχολείο, που δίνουν τη δυνατότητα χρήσης των γνώσεων και εξάσκησης της δημοκρατίας (Ofsted, 2013; Davies, 2011; Kennedy, 2003; Amadeo et al., 2002; Lawton et al., 2000). Συστήνεται μάλιστα να συμμετάσχουν εμπράκτως οι μαθητές στη λήψη αποφάσεων για σχολικά θέματα ή για άλλα ζητήματα της καθημερινότητας τους και να εξασφαλίζεται το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης τους για αυτά (Ofsted, 2013; Lawy and Biesta, 2006; Banks et al., 2005).

Σήμερα στα εκπαιδευτικά συστήματα χρησιμοποιείται είτε το μοντέλο civics, είτε το citizenship education, ως δύο διαφορετικές προσεγγίσεις οι οποίες συχνά εμπλέκονται και απεικονίζουν τον τρόπο μετάδοσης της ιδιότητας του πολίτη μέσω της εκπαίδευσης και τη σχέση ατόμων και κράτους (Krzywosz-Rynkiewicz et al., 2014). Σύμφωνα με τον Prior (2006), η πολιτειακή εκπαίδευση αποτελείται από το δίπτυχο «*Πολιτικές Γνώσεις και Κατανόηση*» και «*Κοινοτική δέσμευση*». Η πρώτη διάσταση επικεντρώνεται στο Civics, δηλαδή στην κατανόηση των αρχών και των πρακτικών που στηρίζουν τους πολιτικούς θεσμούς και την πολιτική ζωή στις κοινότητες και τις κοινωνίες. Με άλλα λόγια, το Civics είναι η μελέτη των πολιτικών, νομικών και κοινωνικών θεσμών, μέσω των οποίων κυβερνάται μια χώρα, αλλά και τα δικαιώματα και οι ευθύνες των πολιτών στο πλαίσιο των ευρύτερων πολιτικών και συνταγματικών κανόνων. Η πτυχή Κοινοτική δέσμευση επικεντρώνεται στο citizenship education, στην ανάπτυξη δηλαδή δεξιοτήτων και στάσεων που χρειάζονται οι μαθητές για να αλληλεπιδρούν με την κοινότητα και να συμμετέχουν σε οργανώσεις και ομάδες. Η κύρια εστίαση είναι η ανάπτυξη της κατανόησης και της πρακτικής άσκησης των συμπεριφορών, αξιών και πεποιθήσεων που θα προδιαθέτουν τους μαθητές να συμμετάσχουν και να παραμείνουν αφοσιωμένοι στην πολιτική τους κοινωνία (Krzywosz-Rynkiewicz, et al., 2014; Prior, 2006).

Παρατηρείται ωστόσο ότι, όταν η εκπαίδευση επικεντρώνεται στο ένα μόνο συστατικό της πολιτειότητας (π.χ. την απόκτηση γνώσεων), τότε το στοιχείο αυτό από μόνο του δεν κατορθώνει να λειτουργεί αποτελεσματικά στην διαμόρφωση του καλού-ιδανικού πολίτη που αποτελεί και το ζητούμενο των σύγχρονων κοινωνιών. Ένα πρόγραμμα σπουδών που εστιάζει μόνο στην εκμάθηση των πολιτικών γνώσεων,

παρουσιάζει ελάχιστο αντίκτυπο στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των νέων για τις κοινοτικές υποθέσεις (Prior, 2006). Ποιος όμως θεωρείται ιδανικός πολίτης;

Όπως ισχυρίζονται οι Cogan and Morris (2000) καλός-ιδανικός πολίτης είναι αυτός που έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: αίσθηση ταυτότητας, απόλαυση ορισμένων δικαιωμάτων, εκπλήρωση των αντίστοιχων υποχρεώσεων, ενδιαφέρον και συμμετοχή σε δημόσιες υποθέσεις και αποδοχή των βασικών κοινωνικών αξιών. Μια σύντομη ιστορική αναδρομή δείχνει ότι ο Ichilov το 1990 ανέπτυξε ένα μοντέλο 10 διαστάσεων των χαρακτηριστικών της ιδιότητας του πολίτη, όπως η διάθεση προς την κοινωνική ανοχή, η κοινωνική γνώση, η κριτική σκέψη και η αντανάκλαστική κατανόηση των πολιτικών διαδικασιών. Ο Hannam (1999) δημιούργησε έναν κατάλογο οκτώ χαρακτηριστικών για τον καλό πολίτη και αφορά τις στάσεις που στοχεύουν σε μια δημοκρατική κοινωνία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη νομική, περιβαλλοντική, οικονομική, ηθική και αναπτυξιακή εκπαίδευση, την επίλυση προβλημάτων και τις δεξιότητες σκέψης και επικοινωνίας.

Πιο πρόσφατα, οι Prior and Mellor (2002) ανέπτυξαν τις εξής διαστάσεις: 1) Πολιτική γνώση για τις πολιτικές διαδικασίες σε κάθε κοινότητα η οποία εμπεριέχει την κατανόηση των εμπλεκόμενων θεσμικών οργάνων, των διαδικασιών δέσμευσης που σχετίζονται με τα θεσμικά όργανα, των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, των νομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων κ.α. 2) Αίσθηση προσωπικής ταυτότητας που περιλαμβάνει το επίπεδο της αυτοεκτίμησης ενός ατόμου, την ανεκτικότητα σε άλλες πολιτιστικές ομάδες, το αίσθημα προσωπικής ασφάλειας και συμμετοχής και την αίσθηση αποτελεσματικότητας, 3) Αίσθηση *ανήκειν* στην κοινότητα, δηλαδή τον βαθμό αλληλεπίδρασης με την κοινότητα καθώς και τα επίσημα ή άτυπα δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι της κοινότητας 4) Αποδοχή κώδικα πολιτικών συμπεριφορών στον οποίο περιλαμβάνονται αξίες, έθιμα και παραδόσεις της κοινότητας, που παρέχουν κάποια μορφή ειρηνικής και αρμονικής συναινέσεως μετά από συμφωνία από τα μέλη για τη διατήρηση του κώδικα συμπεριφορών 5) Πλήρη κατανόηση και αντιμετώπιση των κοινωνικών θεμάτων, ιδίως όταν αυτά είναι αμφισβητούμενα, με την προώθηση ανοικτών συζητήσεων 6) Διάθεση για κοινωνική δράση, ώστε να υπάρχει ενεργή συνεισφορά στην κοινότητα (π.χ. συμμετοχή σε μια κοινωνική υπηρεσία, εθελοντισμός, αρθρογραφία κ.α.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Εκπαίδευση και Πολιτειότητα

2.1 Η σύνδεση εκπαίδευσης και πολιτειότητας. Ο διαμορφωτικός τους ρόλος

Εκπαίδευση

Η οικογένεια αποτελεί βασικό πυρήνα του κοινωνικού συνόλου και τον πρώτο κοινωνικοποιητικό φορέα, μέσω του οποίου το παιδί μαθαίνει τις κοινωνικές αξίες και τους κανόνες, ασκώντας συνήθως ισχυρή επιρροή. Ο όρος κοινωνικοποίηση χρησιμοποιήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από τον Durkheim για να περιγράψει τη συνεχή, αδιάλειπτη και αμφίδρομη διαδικασία κατά την οποία το άτομο μετατρέπεται από βιολογικό σε κοινωνικό ον, ώστε να συνδεθεί με την κοινωνία. Η οικογένεια διαμορφώνει την προσωπικότητα του παιδιού και την ηθική του συμπεριφορά, σύμφωνα με τα κοινωνικά πρότυπα στα οποία αυτό υπάγεται (Κατσιγάρκη, 2004), μεταβιβάζοντας ταυτόχρονα την κοινωνική και πολιτισμική ιδεολογία. Η διαγενεακή αυτή μάθηση συνεπάγεται εκούσιες ή ακούσιες μαθησιακές δραστηριότητες και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των γενεών (Newman and Hatton-Yeo, 2008). Ως εκ τούτου η οικογένεια είναι η πρώτη που μαθαίνει στο παιδί αξίες, όπως η δημοκρατικότητα, η ισότητα, ο σεβασμός στην άποψη των άλλων. Γίνεται ωστόσο αντιληπτό, ότι οι νέοι νοσηματοδοτούν με διαφορετικό τρόπο τις έννοιες αυτές, καθώς οι οικογένειες δεν λειτουργούν ομοιόμορφα όσον αφορά την κοινωνικοποίηση των μελών τους. Επιπλέον τα παιδιά, σύμφωνα με τους McGroder and Hyra (2009), επηρεάζονται από την καταγωγή, τις γνώσεις, τα πιστεύω, τις προσδοκίες, τις συμπεριφορές και τις πράξεις των γονέων, δηλαδή από το ποιοι είναι και τι κάνουν τελικά οι γονείς τους. Το σχολείο στη συνέχεια, λειτουργώντας ως ο δεύτερος κοινωνικοποιητικός φορέας, μεταδίδει τις αξίες αυτές μέσω της πολιτειότητας διδάσκοντας στα παιδιά κανόνες, ηθική συμπεριφορά και κοινωνικές αρετές, όπως ακριβώς και η οικογένεια (Κουράκης, 1999). Ωστόσο, το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας επηρεάζει τον τρόπο απόκτησης των πολιτειακών ικανοτήτων των μαθητών από το σχολείο (Isac, Maslowski, Creemers, and Van der Werf, 2014).

Η καλλιέργεια των μαθητών σε αξίες πανανθρώπινες και διαχρονικές αποτελεί έργο της εκπαίδευσης και για το λόγο αυτό η πολιτειότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκπαιδευτική διαδικασία. Υπάρχει μια πληθώρα αξιών, όπως η δημοκρατικότητα, ο

σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, η ισότητα μέσω των οποίων θα διαμορφωθούν οι νέοι πολίτες. Σε αυτόν τον πολιτικό εγγραμματισμό, σύμφωνα με τον Giroux, όπως αναφέρει ο μελετητής του έργου του Mayo (2009), μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά η εκπαίδευση.

Άλλωστε τόσο η εκπαίδευση όσο και η πολιτειότητα έχουν διαμορφωτικό ρόλο. Η τυπική εκπαίδευση αποτελεί ένα σύνολο ενεργειών που προάγουν την αλήθεια, την ανακάλυψη και τη δυνατότητα μέσω της ενθάρρυνσης. Ταυτόχρονα όμως είναι μια κοινωνική διαδικασία, που βοηθά τους ανθρώπους να ζήσουν τη ζωή τους όσο καλύτερα μπορούν και λειτουργεί σκοπίμως για να αναπτύξει την κατανόηση, την κρίση και τη δυνατότητα δράσης. Η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης έγκειται τελικά στην ολόπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητας του παιδιού (Smith, 2015).

Επιπροσθέτως μεριμνά για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προάγει την τεχνολογική και οικονομικοκοινωνική πρόοδο και έχει θετικές συνέπειες στη διαμόρφωση της ανθρώπινης υπόστασης (Abioyu, 2014). Ο Durkheim από το 1956 ανέδειξε τον διαμορφωτικό ρόλο της εκπαίδευσης στη συμπεριφορά, στην ηθική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών όπως και στην ένταξή τους στην κοινωνία. Αντανακλά δε την κοινωνία, καθώς αφομοιώνονται οι κυρίαρχες κοινωνικές αξίες και τα πρότυπα, μαζί με την ανάδειξη των ατομικών ικανοτήτων των μαθητών (Papastefanou, 2009; Καρακατσάνη, 2004). Στη μεταβιομηχανική περίοδο η εκπαίδευση έδινε έμφαση στην εξατομίκευση της γνώσης και συνδέθηκε με την κοινωνική ανέλιξη και την κοινωνική επιτυχία. Στην κοινωνία της γνώσης της σύγχρονης εποχής δίνεται αξία στο εκπαιδευμένο και διαρκώς καταρτισμένο άτομο που ανταπεξέρχεται στις τεχνολογικές επιτεύξεις και συμβάλλει στη διατήρηση της παραγωγικότητας (Παπάνης και Γιαβρίμης, 2007). Σήμερα, οι γνωστικές δεξιότητες που προάγει η εκπαίδευση έχουν επίσης μεγάλη σημασία, αλλά εξίσου σημαντικές είναι και οι κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες, όπως η επιμονή, ο αυτοέλεγχος και η ανθεκτικότητα. Ωστόσο, η ισότιμη καλλιέργεια όλων των ικανοτήτων αποτελεί το ζητούμενο, ώστε τα άτομα και οι κοινωνίες να ευημερήσουν (OECD, 2015).

Στην σύγχρονη εποχή η εκπαιδευτική διαδικασία προσανατολίζεται στο πως θα γίνουν οι μαθητές ενεργοί πολίτες με υψηλή συμμετοχικότητα, ώστε να συνδράμουν στο μετασχηματισμό των κοινωνιών τους. Έτσι η μάθηση καλλιεργεί συμπεριφορές που επιτρέπουν στα άτομα να μάθουν να ζουν μαζί σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από

πολυμορφία και πλουραλισμό, ενώ προάγεται η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλα τα μέλη των φυλετικών, κοινωνικών ή εθνικών ομάδων και μέτρα υπέρ της ισότητας, συνδέοντας την Παιδεία με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Unesco χ.χ.).

Πολιτειότητα

Η πολιτειότητα από την άλλη πλευρά, έχει επίσης διαμορφωτικό ρόλο γι' αυτό και συνιστά βασική πτυχή της παιδαγωγικής πρακτικής υπό την έννοια της παιδείας του πολίτη (Καζαμίας και Πετρονικολός, 2003). Ανέκαθεν εμπεριείχε την έννοια της κοινωνικοποίησης και της προετοιμασίας για την πολιτική ζωή, στόχος που αποτελεί βασικό μέλημα της εκπαίδευσης (Moore, 2004). Σκοπός της παιδείας που πρέπει να παρασχεθεί στους πολίτες είναι η καλλιέργεια δεξιοτήτων και αξιών, η συνειδητοποίηση δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και ευθύνης καθώς με αυτές ο πολίτης μπορεί να συμμετάσχει στα κοινά μέσα σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο (Osler, 2011). Η πολιτειότητα συνδέεται άμεσα με την αρετή του πολίτη, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται στα *Ηθικά Νικομάχεια* του Αριστοτέλη και γι' αυτό αποτελεί βασικό και διακηρυγμένο σκοπό της εκπαιδευτικής πολιτικής (Βλάχος, 2015). Η έννοια πολιτειότητα, κατά τον Αριστοτέλη, σχετίζεται με την συμμετοχική δημοκρατία, συμβάλλοντας σε μια δικαιοσύνη κοινωνική συμβίωση. Η δε πολιτεία φροντίζει για την αρετή και ο πολίτης αναζητά την ευδαιμονία του συνόλου (εντελέχεια). Η δημοκρατία κατά το αρχαιοελληνικό πρότυπο επανέρχεται ως βασική ιδέα του Διαφωτισμού, τρέφοντας την Αμερικανική και την Γαλλική Επανάσταση, προσδιορίζοντας μια νέα πτυχή: την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στις νέες μορφές οργάνωσης της κοινωνίας (Μαρινάκη, 2015).

Τις τελευταίες δεκαετίες δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στις δεξιότητες που χρειάζεται ο πολίτης. Στο φιλελευθερισμό η παιδεία στοχεύει να διαμορφώσει ανεξάρτητα, αυτόνομα και ελεύθερα άτομα που σέβονται τη δημοκρατία, μέσω της διδασκαλίας του σεβασμού στον νόμο και στην ελευθερία των άλλων, της καλλιέργειας της αυτοπειθαρχίας και της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Η φιλελεύθερη δημοκρατία στην εξέλιξή της καθιέρωσε την εκπαίδευση ως ένα κοινωνικό δικαίωμα που διαθέτει ο δημοκρατικός πολίτης. Το σχολείο κατά την πολιτική του διαπαιδαγώγηση, τον 19^ο και 20^ο αιώνα, διαμορφώνει στάσεις και καλλιεργεί πολιτικές αρετές, δηλαδή διαμορφώνει έναν δημοκρατικό πολίτη. Στην σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης ο όρος πολίτης επανεξετάζεται, γίνεται πολυεπίπεδος και υπερβαίνει το εθνικό κράτος, ενώ στο πλαίσιο της ΕΕ προσδιορίζεται βάσει των δικαιωμάτων του στην υπερ-εθνική

κοινότητα της ΕΕ. Υποστηρίζεται ωστόσο από ορισμένες φωνές, ότι η πολιτική διαπαιδαγώγηση των ατόμων στρέφεται στη διαμόρφωση ανταγωνιστικών πολιτών ανεκτικών στους άλλους και καταναλωτών. Οι αξίες της δικαιοσύνης, της ισότητας, της αδελφοσύνης εξασφαλίζονται από την ελεύθερη οικονομία ή τους διεθνείς οργανισμούς, ενώ ο στόχος της διαμόρφωσης «ενάρετων» πολιτών λησμονείται (Καζαμιάς και Πετρονικολός, 2003).

Η πολιτική αγωγή παρόλα αυτά, εξακολουθεί να αναπτύσσει τις γνώσεις, τις συμμετοχικές και διανοητικές δεξιότητες συμβάλλοντας σημαντικά στην αυτοδιαχείριση του ατόμου, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει τις αξίες και τις αρχές που θεωρούνται αναγκαίες για μια δημοκρατική ζωή και για τη διαμόρφωση μιας δημιουργικής ιδιότητας του πολίτη (Καρακατσάνη, 2004).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, γενικά η εκπαίδευση και ειδικότερα το μάθημα της πολιτικής αγωγής δεν έχει ως στόχο μόνο να εκπαιδεύσει τους μελλοντικούς πολίτες σε ένα γνωστικό αντικείμενο, αλλά πολλές φορές αντικατοπτρίζει τις κυρίαρχες πολιτικές και χρησιμοποιείται από αυτές προκειμένου να επεκτείνει και να εδραιώσει την ηγεμονία τους (Καρακατσάνη, 2004). Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι οι εκπαιδευτικές πολιτικές που εφαρμόζονται για την πολιτειότητα διαδραματίζουν ένα σημαίνοντα ρόλο τόσο για το εκπαιδευτικό πλαίσιο όσο και για την μακροπρόθεσμη κοινωνικοπολιτική οργάνωση που υιοθετεί αυτές τις πολιτικές (Τίγκας και Νάνου, 2016).

Η εκπαίδευση συνδέεται λοιπόν άρρηκτα με την πολιτειότητα καθώς μπορεί να διδάξει στους μαθητές τρόπους ανάπτυξης των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των αξιών που χρειάζονται για να είναι ενεργοί πολίτες στην τοπική, εθνική και παγκόσμια κοινότητα. Έτσι, μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αναπτύσσονται στα μέλη της μαθητικής κοινότητας η ικανότητα ανάλυσης θεμάτων και συμμετοχής σε δράσεις που στοχεύουν στην επίτευξη ενός βιώσιμου μέλλοντος, η δεξιότητα αναγνώρισης των κοινωνικών, οικονομικών, οικολογικών και πολιτικών διαστάσεων των προβλημάτων που απαιτούν επίλυση καθώς και η προθυμία διερεύνησης ζητημάτων της σχολικής, τοπικής και ευρύτερης κοινότητας. Είναι πλέον αποδεκτό ότι μια βιώσιμη κοινωνία δημιουργείται με την ενεργό και δημοκρατική πολιτειότητα, υπεύθυνων πολιτών που δεσμεύονται στην ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ελευθερία και την εξάλειψη των διαφορών. Η Μελέτη για την Εκπαίδευση Πολιτών και Πολιτειότητας του 2009 (ICCS) της IEA (Kerr, Sturman, Schulz and Burge, 2010) έδειξε ότι οι ευρωπαίοι

μαθητές διαθέτουν χαμηλά επίπεδα γνώσεων και συνειδητοποίησης για την ΕΕ με αποτέλεσμα να εμφανίζουν αρνητική στάση απέναντι στην ευρωπαϊκή ταυτότητα καθώς και χαμηλή συμμετοχή σε κοινοτικές δραστηριότητες. Έχει καταστεί επιτακτική ανάγκη ως εκ τούτου, η προώθηση σε κάθε στάδιο της εκπαίδευσης μιας ενεργής κατάρτισης των μαθητών ώστε να διασφαλίζεται η εμπλοκή τους στην πολιτική και πολιτιστική ζωή της κοινότητας όπως και στις δημόσιες υποθέσεις (Varnham, Evers, Booth and Avgoustinous, 2016). Η συμμετοχή αυτή πρέπει να συνδέει όλο και περισσότερο την εκπαίδευση με τη δράση για την επίλυση προβλημάτων σε τοπικό, εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο (Bourn, 2014; UNESCO, 2010). Ωστόσο, σύμφωνα με την Keating (2014) και τους Isac et al. (2014), η χαμηλή συμμετοχικότητα των νέων που παρατηρείται σε πολλές χώρες είναι αποτέλεσμα όχι της εκπαίδευσης και των διακρατικών διαφορών αλλά των ατομικών εμπειριών, των πολιτικών πεποιθήσεων και της γονικής συμπεριφοράς. Στη διαδικασία διαμόρφωσης του πολίτη η εκπαίδευση δε φαίνεται να ασκεί έντονη επίδραση (ibid).

2.2. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην προώθηση της πολιτειότητας

Είναι σαφές ότι η απαίτηση για ένα νέο είδος πολιτών, που θα είναι υπεύθυνοι, πρόθυμοι και ενεργοί να συμμετάσχουν στα κοινά οδήγησε στη διερεύνηση νέων τρόπων και στρατηγικών διδασκαλίας όπως και στην εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών (Huddleston, 2005). Στο πλαίσιο αυτό ο εκπαιδευτικός καλείται να φροντίζει για τη δημιουργία ενός ανοικτού σχολικού κλίματος καθώς σε αυτό τα παιδιά προσλαμβάνουν καλύτερα τις πολιτικές αξίες. Επιπλέον πρέπει να προωθεί την έρευνα, την ελευθερία της έκφρασης και συγχρόνως να επιδεικνύει τέτοια συμπεριφορά η οποία θα λειτουργεί ως πρότυπο για τους μαθητές του (Wright, 1993). Παρατηρείται ωστόσο, ότι η δημιουργία δημοκρατικού και ανοικτού σχολικού περιβάλλοντος από τον εκπαιδευτικό περιορίζεται σχεδόν αποκλειστικά μέσα στις τάξεις, με αποτέλεσμα να έρχεται σε αντίθεση με τη μικρή επιρροή και συμμετοχή των μαθητών στη λήψη των αποφάσεων της σχολικής κοινότητας (Varnham et al., 2016; Lieberkind, 2014).

Στο σύγχρονο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, ο εκπαιδευτικός οφείλει να προκαλέσει την εμβάθυνση της γνώσης και την αυτομόρφωση του μαθητή με δραστηριότητες και εργασίες, με ειλικρινή διάλογο, θετικό κλίμα τάξης και με μεθόδους που προκρίνουν τη συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας όπως η

συνεργατική μάθηση, τα σχέδια εργασίας (project), η επικοινωνία, η έρευνα, η συνομιλία, η ενεργός συμμετοχή (Σωτηρίου, Κορδονούρη και Ζαφρανίδου, χ.χ.).

Ο εκπαιδευτικός προκειμένου να επιτύχει την εκπαίδευση ενός δημοκρατικού πολίτη που θα συμμετέχει με υπεύθυνο τρόπο, ενδείκνυται να έχει διακεκριμένες γνώσεις, με πιστοποιημένο πτυχίο σχετικό με την πολιτική, το δίκαιο ή τα οικονομικά, δεξιότητες και έντονη αίσθηση του ιδιαίτερου δυναμικού και της σημασίας του έργου του, καθώς και να γνωρίζει τη χρήση ενεργητικών και συμμετοχικών εμπειριών μάθησης. Γι' αυτό η συνεχής επιμόρφωση και κατάρτισή του κρίνεται αναγκαία (Varnham et al., 2016; Lieberkind, 2014; Peterson, 2011; Eurydice, 2005).

Βασικός ρόλος των εκπαιδευτικών είναι η διευκόλυνση της διαδικασίας της μάθησης, η προώθηση της συμμετοχικότητας και ο προσανατολισμός στην ανάπτυξη της κριτικής γνώσης και σκέψης που προάγουν μια δημιουργική πορεία, όπου δημοκρατία και μάθηση συναντώνται (Καρακατσάνη, 2004). Οι ίδιοι αναγνωρίζουν τον σημαντικό ρόλο τους στην πολιτειότητα θεωρώντας την επιρροή τους υποδεέστερη της οικογενειακής, μεγαλύτερης όμως από αυτή των ΜΜΕ (Davies, Gregory and Riley, 1999). Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει τη δυνατότητα και ταυτόχρονα την ικανότητα, αφ' ενός να οργανώσει ελεύθερα τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ και αφ' ετέρου να δημιουργήσει και να εφαρμόσει ένα πολύπλευρο διδακτικό υλικό. Επιπροσθέτως να διαθέτει ουσιαστική κοινωνική και πολιτική γνώση για το διδασκόμενο αντικείμενο όπως και να επιζητά την ανάπτυξή του ως άτομο και ως πολίτης. Η νέα ιδιότητα του πολίτη συνδέεται άρρηκτα με τον Νέο Επαγγελματισμό του εκπαιδευτικού και έχει ως στόχο να τον απομακρύνει από την μονοσήμαντη διαδικασία της διδασκαλίας της πολιτικής εκπαίδευσης ώστε να αναπτύξει προβληματισμό και ενδιαφέρον για την εκπαίδευσή του μέσω του σχολείου, της τάξης και της κοινότητας στην οποία ανήκει η σχολική μονάδα. Προκειμένου ο εκπαιδευτικός να αναπτυχθεί προσωπικά, επαγγελματικά και ως πολίτης συστήνεται να έχει εμπλοκή σε κοινωνικούς φορείς και σε σχέδια δράσης επιδιώκοντας να βελτιώσει την κοινότητα, να αυξήσει την κοινωνική δικαιοσύνη και να δημιουργήσει πολίτες που συμπαρίστανται στους συμπολίτες τους (Bourn, 2014; Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2012). Τα αποτελέσματα της έρευνας της ICCS (2009) έδειξαν ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών συμμετέχει στις κοινοτικές δραστηριότητες (Kerr et al., 2010).

Ο εκπαιδευτικός, στην προσπάθεια προώθησης της πολιτειότητας, οφείλει να χρησιμοποιεί την ενεργητική μάθηση, η οποία περιλαμβάνει την μάθηση μέσα από τις καταστάσεις και την επίλυση προβλημάτων, καθώς ο ενεργός πολίτης είναι ουσιαστικά μια πρακτική δραστηριότητα. Επιπλέον, συνιστάται να μεταχειρίζεται εκείνες τις μεθόδους οι οποίες ευνοούν την αλληλεπίδραση μεταξύ του διαλόγου και των μαθητών, εφ' όσον ο διάλογος αποτελεί βασική μορφή συμμετοχής και δράσης των πολιτών σε μια δημοκρατική κοινωνία (Huddleston, 2005).

Η προαγωγή της κατανόησης και της δέσμευσης των μαθητών στις αξίες και τις δεξιότητες της υπεύθυνης ιδιότητας του πολίτη, απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς τη χρήση ενδεδειγμένων πρακτικών. Τέτοιες πρακτικές αποτελούν οι *Στρατηγικές Κοινωνικοποίησης*, οι οποίες παρακινούν τα παιδιά να αναγνωρίσουν ότι οι κανόνες της τάξης βασίζονται σε αξίες της κοινότητας όπως δικαιοσύνη, ειλικρίνεια, ισότητα μέσω δραστηριοτήτων που καθοδηγούν τη δράση όλων, καθώς και οι *Ευκαιρίες* που παρέχονται στους μαθητές για τη λήψη συλλογικών αποφάσεων, δεδομένου ότι η δημοκρατία βασίζεται σε αρχές κοινών αποφάσεων, με συνέπεια η ενεργή συμμετοχή των παιδιών σε αυτές να δημιουργεί μια ατμόσφαιρα αμοιβαίου σεβασμού και να συμβάλλει στο αίσθημα του ανήκειν. Επιπρόσθετα, κατάλληλες πρακτικές συνιστούν η *παροχή της δυνατότητας* στους μαθητές να θέτουν ερωτήσεις και να προτείνουν αναθεωρήσεις, η *προβολή της ακατάλληλης συμπεριφοράς* ως ευκαιρία για συνεργατική επίλυση των προβλημάτων και διδασκαλίας της αντίστοιχης κατάλληλης, οι *ευκαιρίες να αναπτύξουν* οι μαθητές τις κοινωνικές δεξιότητες που απαιτούνται για μια υπεύθυνη ιδιότητα του πολίτη και τέλος η *οργάνωση ομαδικών συνεδριάσεων* στις οποίες ο δάσκαλος και οι μαθητές προτείνουν πιθανές λύσεις σε προβλήματα (Ross and Bondy, 1993).

Η δέσμευση και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών είναι σημαντική για την επίτευξη της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης για την πολιτειότητα και την διαμόρφωση των μαθητών τους με τρόπο που θα ενεργοποιεί το ενδιαφέρον τους στα παγκόσμια κοινωνικοπολιτικά ζητήματα. Ο ρόλος τους είναι καθοριστικός και η επιτυχία σχετίζεται με την επαγγελματική τους εξέλιξη, τις πρωτοβουλίες κατάρτισης, τις ικανότητες, τα κίνητρα, τον εθελοντισμό και τη δέσμευση τους σε παγκόσμια ζητήματα (Bourn, 2014).

2.3 Τα σχολικά εγχειρίδια για την εκπαίδευση της πολιτειότητας

Βασικό εργαλείο προώθησης της πολιτειότητας για τον εκπαιδευτικό είναι το σχολικό εγχειρίδιο. Αντικατοπτρίζει τα κύρια στοιχεία του επίσημου αναλυτικού προγράμματος σπουδών, τις γνώσεις και τις πληροφορίες που πρέπει να μεταδοθούν, τις εκπαιδευτικές πολιτικές δηλαδή για την ιδιότητα του πολίτη. Το περιεχόμενο όμως των σχολικών εγχειριδίων, αναφορικά με τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και το σχολικό πρόγραμμα σπουδών, αποτελεί σήμερα αντικείμενο έντονης συζήτησης, καθώς η έννοια του πολίτη διαμορφώνεται μέσα από φιλελεύθερους ή κοινοτικούς όρους, δίνοντας έμφαση είτε στο άτομο και τα δικαιώματά του, είτε στην ιδέα του δεσμού με μια συγκεκριμένη κοινότητα. Παρατηρείτε λοιπόν, άλλοτε να στηρίζουν τις έννοιες της συμμετοχικής δημοκρατίας και άλλοτε της αντιπροσωπευτικής (Collado and Atxurra, 2006). Ιστορικοκοινωνικά, η ταυτότητα των πολιτών περιστρεφόταν γύρω από το έθνος-κράτος, ενώ η ποικιλομορφία των σημερινών κοινωνιών προσανατολίζεται περισσότερο στην πολυπολιτισμική ή διαπολιτισμική πολιτειότητα και η παγκοσμιοποίηση έχει ως αποτέλεσμα μια κοσμοπολίτικη ιδιότητα του πολίτη.

Η Ververi (2017), εξετάζοντας δύο εγχειρίδια που συστήνει το Συμβούλιο της Ευρώπης για την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, διαπίστωσε ότι παρουσιάζουν μια αφηρημένη εικόνα της κοινωνικής πραγματικότητας επηρεασμένα από τον κοινοτικό νεοφιλελευθερισμό, ενώ οι συνεχείς αναφορές στην παγκοσμιοποίηση, στα διεθνή γεγονότα ή στα ανθρώπινα δικαιώματα αποσκοπούν στη διαμόρφωση της αίσθησης του ‘ανήκειν’ στη μετα-εθνική κοινωνία. Στις συνθήκες αυτές, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αντιμετωπίσουν τις συνεχώς μεταβαλλόμενες ιδέες για την ιδιότητα του πολίτη, ενώ η ποικιλία των ιδεών επηρεάζει τη συγγραφή των εγχειριδίων. Οι ίδιοι αναφέρονται συχνά στην αναγκαστική εξάρτησή τους από αυτά, αν και θεωρούν ότι καλύπτουν ικανοποιητικά την πτυχή των θεωρητικών γνώσεων για την πολιτειότητα. Οι ανησυχίες τους αφορούν την παλαιότητα, τα κενά και κυρίως ότι δεν κατορθώνουν να εστιάσουν σε σημαντικότερες πτυχές της πολιτειακής εκπαίδευσης με συνέπεια η διδασκαλία να αποδεικνύεται αναποτελεσματική (Kerr, 1999). Σύμφωνα με την Καρακατσάνη (2001), τα σχολικά εγχειρίδια για να είναι επιτυχημένα πρέπει να έχουν ενημερωτικό χαρακτήρα παρουσιάζοντας πολλές διαφορετικές οπτικές, να προσαρμόζονται στις ανάγκες των παιδιών και να μην εμπεριέχουν προκαταλήψεις ή αμφισβητήσεις του ειδικού επιστημονικού κλάδου.

Τα αποτελέσματα της πρώτης φάσης διεξαγωγής της έρευνας της IEA (1999) έδειξαν ότι τα σχολικά βιβλία εξακολουθούν να κυριαρχούν στον τρόπο διδασκαλίας ενώ οι εκπαιδευτικοί οραματίζονται περισσότερη συζήτηση με τους μαθητές, χρόνο και νέο εκπαιδευτικό υλικό (Torney-Purta, Lehmann, Oswald, and Schulz, 2001). Η έρευνα των Meyer, Bromley, and Ramirez (2010) εξέτασε την αύξηση στα σχολικά εγχειρίδια των αναφορών για τα ανθρώπινα δικαιώματα κωδικοποιώντας τα δεδομένα 465 βιβλίων από 68 χώρες. Διαπιστώθηκε ότι η αυτή η διάσταση της πολιτειότητας, παρουσιάζεται στα περισσότερα βιβλία σαν ένα εγγενές φυσικό χαρακτηριστικό της κοινωνικής πραγματικότητας αποκρύπτοντας είτε κρατικές παραβιάσεις είτε ότι αποτελούν μηχανισμούς για την προβολή κοινωνικών προβλημάτων. Η ανωτέρω διαπίστωση είναι εμφανής και στις άλλες διαστάσεις της ιδιότητας του πολίτη υποδεικνύοντας ότι η εκπαίδευση στην πολιτειότητα παραμένει ως επί το πλείστον εμπειρία βασισμένη στο βιβλίο παρά βιωματική (ibid). Προκειμένου να τα αναλύσουμε πρέπει να αναζητήσουμε το βαθμό στον οποίο οι κλίμακες της κοινωνικής συμμετοχής και οι δραστηριότητες υφίστανται ή αποκρύπτονται, όπως και αν περιορίζουν ή προάγουν πολλαπλές κοινωνικές και πολιτικές ταυτότητες (Collado and Atxurra, 2006).

Στη Γαλλία τα σχολικά εγχειρίδια προσανατολίζονται στην απόκτηση δεξιοτήτων και στη γνώση των κανόνων της κοινωνικής ζωής, όπως και στα πολιτικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, στις έννοιες της ελευθερίας και της υπευθυνότητας, στη λειτουργία των θεσμών και της ΕΕ και στις αρχές του κράτους δικαίου. Η εκπαίδευση στην πολιτειότητα ξεκινά από την υποβοήθηση των μαθητών στην διαχείριση της τάξης και του σχολικού πλαισίου (Καρακατσάνη, χ.χ.).

Τα ισπανικά βιβλία στο δημοτικό σχολείο για παράδειγμα, επικεντρώνονται στην οικογενειακή συνεργασία και τη διανομή των καθηκόντων, ενώ σχετικά με την ευθύνη στο σχολείο περιλαμβάνονται τρεις σειρές: εργασία στην τάξη ή την ευθύνη στη χρήση υλικών, υπακοή στους κανόνες συνύπαρξης και αναγνώριση των δικαιωμάτων των μαθητών, που αντιμετωπίζεται ωστόσο ελάχιστα. Έμφαση δίνεται στην οδική ευθύνη. Η πολιτική ευθύνη περιλαμβάνει μια προσέγγιση που στηρίζεται σε κανονισμούς, εξάγοντας τη σπουδαιότητα της γνώσης των δημοσίων κανόνων και συμβόλων, τον σεβασμό και τη φροντίδα των δημόσιων χώρων, ενώ ο σεβασμός των άλλων με τη μορφή για παράδειγμα βοήθειας σε ένα συνάνθρωπο, λαμβάνει μια σύντομη αναφορά (Collado and Atxurra, 2006).

Στην Αγγλία στο σχολικό εγχειρίδιο, οι μαθητές διδάσκονται θέματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη του δημοκρατικού πολιτικού συστήματος, το ρόλο των πολιτών και της εκλογικής διαδικασίας, το ρόλο του Κοινοβουλίου και του μονάρχη, τη φύση των κανόνων και το δικαστικό σύστημα, τους ρόλους των δημόσιων θεσμών και των εθελοντικών ομάδων στην κοινωνία, τις χρήσεις του χρήματος, την τοπική, περιφερειακή και διεθνή διακυβέρνηση, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές δίκαιο, την ανάγκη για αμοιβαίο σεβασμό και κατανόηση, την ευκαιρία για ενεργή συμμετοχή στον κοινοτικό εθελοντισμό (Department for Education, 2014).

Τα ελληνικά σχολικά εγχειρίδια της ΚΠΑ περιλαμβάνουν τα στοιχεία των πολιτειακών και κοινωνικών δομών, τη συμμετοχή του πολίτη, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, την ανάληψη πρωτοβουλιών ως γνώρισμα ενός ενεργού πολίτη και αναφορά στον εθελοντισμό μέσω των κοινωνικών δράσεων και της εκκλησίας. Από την Ε΄ τάξη του δημοτικού σχολείου και μετά ο εθελοντισμός αναλύεται περαιτέρω στον σχεδιασμό του, τα γνωρίσματά του και την υλοποίηση δράσεων (Γκόβας και Κύρδη, 2014).

Η έρευνα των Silman and Çağlar (2010) σε σχολικά εγχειρίδια της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Κύπρο, έδειξε ότι αντανακλάται η κουλτούρα των δύο χωρών (Ελλάδας και Τουρκίας) καθώς είναι σχεδιασμένα στις αντίστοιχες ηπειρωτικές χώρες. Το τουρκικό βιβλίο επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση της τοπικής-εθνικής ταυτότητας και δεν συζητά ευρύτερα ζητήματα για την παγκόσμια πολιτειότητα, ενώ το ελληνικό βιβλίο καλύπτει εθνικά και παγκόσμια ζητήματα.

2.4 Εκπαιδευτικές πρακτικές για την εκπαίδευση της πολιτειότητας

Ο Giroux (1994) προκρίνει τρία μοντέλα για την ανάπτυξη της πολιτικής αγωγής. Το *λειτουργικό* μοντέλο, το οποίο εξετάζει πως εφαρμόζονται και πως επιδρούν οι αξίες στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Βασικό στοιχείο για την γνώση θεωρεί την μεταβίβαση. Παρατηρείται όμως ότι καλλιεργείται μόνο η ‘αναμενόμενη’ συμπεριφορά. Το *ερμηνευτικό* μοντέλο, κατά το οποίο το άτομο συνθέτει μόνο του τη γνώση, διερευνά τα κοινωνικά προβλήματα και αναλόγως των βιωμάτων του δίνει λύσεις. Έτσι δρα στο πολιτικό σύστημα και διαμορφώνει μια ορθολογική πολιτική συνείδηση και τέλος το *χειραφετικό* μοντέλο που καλύπτει το κενό της δημιουργίας κριτικής σκέψης των δύο προηγούμενων. Κριτική, δράση και αυτοστοχασμός

διαμορφώνουν μια διαφορετική κοινωνικότητα, με στόχο τη βελτίωση της κοινωνίας. Ο ίδιος προκρίνει ως κατάλληλες παιδαγωγικές πρακτικές την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και την εξάσκηση της κριτικής σκέψης.

Προκειμένου η πολιτειότητα μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας να καταστεί βαθιά γνώση των μαθητών επιβάλλεται ένας συνδυασμός συζήτησης και ανάλυσης, στρατηγικής και προγραμματισμού, καθώς και ανάληψης συγκεκριμένων δράσεων, ώστε οι μαθητές να αναδειχθούν ικανοί να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα και να αντανακλούν τα αποτελέσματα (Davies et. al., 2014). Οι μαθητεύομενοι πρέπει να αναλάβουν τις προσπάθειες αυτές εφαρμόζοντας τη συνεργασία (π.χ. εργάζονται με συνομηλίκους και ενήλικες) και κατασκευάζοντας σχέσεις που επιτρέπουν περαιτέρω εποικοδομητική πολιτική δράση. Οι εκπαιδευτικοί ωστόσο στην έρευνα των Davies et. al. (2014), πιστεύουν ότι οι νέοι όχι μόνο αποφεύγουν να εμπλέκονται ενεργά σε δράσεις αλλά έχουν εφοδιαστεί και με τις ανάλογες ικανότητες. Οι συζητήσεις, η συνεργασία και οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών είναι οι βασικές πτυχές της αποτελεσματικής εκπαίδευσης για την πολιτειότητα και αποτελούν επίσης βαθιές μαθησιακές εμπειρίες (Levine and Kawashima-Ginsberg, 2015).

Η κατανόηση και η ανάπτυξη από τους ίδιους τους μαθητές των συμμετοχικών ικανοτήτων τους, τόσο στο σχολικό όσο και στο κοινοτικό πλαίσιο, απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς τη χρήση εκείνων των πρακτικών που δημιουργούν κατάλληλες ευκαιρίες μάθησης μέσω συζήτησης και συμμετοχικών εμπειριών. Οι εκπαιδευτικές αυτές πρακτικές είναι προσανατολισμένες στην βασική ιδέα του δημοκρατικού σχολείου και της διαμόρφωσης δημοκρατικών και ενεργών μελλοντικών πολιτών, συσχετιζόμενες άμεσα με την ενεργητική και συνεργατική μάθηση, τον εθελοντισμό, τη σύσταση ομάδων εργασίας και τα project (Collado and Atxurra, 2006).

Η εκπαίδευση για την πολιτειότητα ενδείκνυται να χρησιμοποιήσει επίσης τις προκλήσεις της μετασχηματιστικής μάθησης, μέσω της οποίας οι μαθητές μπορούν να αξιολογήσουν το σύστημα αξιών τους και την κοσμοθεωρία τους, η οποία ενδεχομένως να αλλάξει λόγω των νέων εμπειριών (Mezirow and Taylor, 2009). Η ανάληψη δράσης είναι μια μορφή βιωματικής εκπαίδευσης στην οποία οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες που απευθύνονται στον άνθρωπο και στην κοινότητα και βασίζονται στην Αντανάκλαση και την Αμοιβαιότητα. Αναφορικά με την πολιτειότητα οδηγεί στην πολιτική συμμετοχή/εμπλοκή. Οι μαθητές μπορούν να δρουν σε ζητήματα τόσο

ατομικά όσο και της κοινότητας, να συμμετέχουν στον διάλογο και την επίλυση προβλημάτων, να παρατηρήσουν από κοντά τις επιπτώσεις του ρατσισμού, του σεξισμού, της φτώχειας και της καταπίεσης, να κατανοήσουν τη συνάφεια του περιεχομένου του μαθήματος με τον πραγματικό κόσμο, να προσεγγίσουν με διεπιστημονικό χαρακτήρα τα προβλήματα και την πολυπλοκότητα του κοινωνικού ιστού, να αντιληφθούν πώς μπορούν να επιλέξουν να είναι μέρος της λύσης παρά μέρος του προβλήματος και να μάθουν καλύτερα και βαθύτερα το περιεχόμενο του μαθήματος (Jacoby, 2014; Isac et al., 2014). Την ανάπτυξη της πολιτικής σκέψης βοηθούν επιπρόσθετα και οι πρακτικές της ερμηνείας κειμένων, ανάλυσης ειδήσεων, παίξιμο ρόλων, εξέταση ιστοριών, επεξεργασία πραγματικών καταστάσεων ή της μελέτης περίπτωσης για την διδασκαλία των θεσμών (Shaver, 1991; Δαμανάκης, 1990). Τα σχολικά συμβούλια αποτελούν σημαντικές πρακτικές και εργαλεία για την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, εφόσον στόχος τους είναι η προώθηση της συμμετοχικότητας των μαθητών. Εκπαιδεύουν στην δημοκρατικότητα, στη δύναμη του λόγου και της πειθούς, στον διάλογο και την υπευθυνότητα μέσω της ενεργούς συμμετοχής (Taylor and Johnson, 2002). Μαζί με τα συμβούλια των τάξεων αποτελούν βασικό κομμάτι της διδασκαλίας των μαθητών στην πολιτειότητα καθώς η αποκτημένη υπευθυνότητα, η ανάπτυξη της ορθής κρίσης, η αίσθηση της συλλογικής ευθύνης προωθούν την ενεργή συμμετοχή. Είναι ο βασικός τρόπος άσκησης της πολιτειότητας και μια πρακτική και βιωματική εμπειρία, όπως και φορέας που προωθεί την συναπόφαση με τα υπόλοιπα εμπλεκόμενα μέλη της σχολικής μονάδας, δηλαδή την ηγεσία, τη διοίκηση, τον σύλλογο γονέων και τον σύλλογο διδασκόντων (Bisson-Vaivre, Desmoutiez, Janissin, Marchal and Neulat, 2008; Osler and Starkey, 2001).

2.5 Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στις ευρωπαϊκές χώρες

Οι ευρωπαϊκές χώρες είναι προσανατολισμένες στην εκπαίδευση της πολιτειότητας τόσο στη διδασκαλία όσο και σε πρακτικές που προωθούν τη συμμετοχή των νέων σε δραστηριότητες εκτός σχολείου (Καρακατσάνη, 2004). Οι πρακτικές αυτές αφορούν: α) Τον προσανατολισμό των εθνικών προγραμμάτων σπουδών στην πολιτειότητα (πάνω από το ένα τρίτο των κρατών-μελών), καθώς και σε κανονισμούς που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή στην κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία β) την παροχή ευκαιριών εκμάθησης των μαθητών στις δεξιότητες του πολίτη μέσω ποικίλων δημόσια

χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων τα οποία προωθούν την ανακάλυψη και εμπειρία της δημοκρατικής συμμετοχής σε μια κοινωνία και την αντιμετώπιση τοπικών θεμάτων, όπως η προστασία του περιβάλλοντος γ) τις πολιτικές δομές, κυρίως σε δευτεροβάθμιο επίπεδο, που προσφέρουν στους μαθητές την ευκαιρία να εκφράζουν την γνώμη τους για διάφορα ζητήματα που τους απασχολούν, όπως μέσω φόρουμ συζήτησης (Eyridice, 2012).

Δόθηκε λοιπόν έμφαση στην ανάπτυξη μιας εκπαίδευσης, σχετικής με την κοινωνία των πολιτών, με τους όρους της ειρηνικής διαβίωσης και εργασίας όλων, αλλά και της ενεργοποίησής τους. Η δημοκρατία και η ενεργός ιδιότητα του πολίτη έπρεπε να εφαρμοστεί με ένα πρόγραμμα σπουδών που δεν θα περιορίζεται σε ένα σχολικό μάθημα, αλλά θα αποτελεί μια εκπαιδευτική εμπειρία και βιωματική μάθηση πέρα από τα όρια του σχολείου ή και της κοινότητας (Krzywosz-Rynkiewicz et al., 2014).

Ωστόσο, στα σχολεία κάποιων χωρών παρατηρούνται περισσότερες κοινοτικές δραστηριότητες σε σχέση με άλλων, σύμφωνα με την Μελέτη για την Εκπαίδευση Πολιτών και Πολιτειότητας του 2009 (ICCS) της IEA (Kerr et al., 2010). Αυτή η διαπίστωση ενδέχεται να υποδηλώνει την ανάγκη για ανανέωση των προσπαθειών στην ανάπτυξη εθνικών προγραμμάτων ή στην ενθάρρυνση των μορφών εξωσχολικής δραστηριότητας που ενισχύουν τις δεξιότητες του πολίτη (Eyridice, 2012).

Στην Αγγλία, το μάθημα της ΚΠΑ είναι υποχρεωτικό για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 2002. Αποτελεί μέρος του προγράμματος σπουδών στη κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και για τουλάχιστον ένα έτος στην ανώτερη δευτεροβάθμια (Eyridice 2012). Σκοπός του είναι να μάθουν οι νέοι, εκτός από το γνωστικό πεδίο, τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους ο πολίτης μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της κοινότητάς του, μέσω των ευκαιριών που του παρέχονται να συμμετέχει ενεργά στον κοινοτικό εθελοντισμό (Davies et al., 2014; Καρακατσάνη, 2004).

Στην Βρετανία, η Εκπαίδευση για την Πολιτειότητα, βασισμένη στην Crick Report (QCA/DfEE, 1999) είναι μη υποχρεωτική για μαθητές ηλικίας πέντε έως έντεκα ετών και υποχρεωτική από έντεκα ως δεκαέξι. Κατά τη διάρκεια των πρώτων ετών (5-11), τα προγράμματα εκπαίδευσης στοχεύουν στην αύξηση της αυτοπεποίθησης των μαθητών, στη συνειδητοποίηση των ευθυνών τους και της έννοιας του πολίτη, προκειμένου να είναι σε θέση να σεβαστούν τους κανόνες και τις διαφορές. Κατά τη δεύτερη περίοδο (11-16), οι στόχοι της εκπαίδευσης για την πολιτειότητα επικεντρώνονται στην παροχή

των απαραίτητων γνώσεων για την κοινοβουλευτική δημοκρατία, το εκλογικό και δικαστικό σύστημα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την διαφορετικότητα καθώς και των δεξιοτήτων οι οποίες αναπτύσσουν το άτομο προσωπικά και το ωθούν στην αυτογνωσία, ώστε να μπορεί να ασκεί ενεργό ρόλο στην κοινωνία (Navarro-Medina and de-Alba-Fernandez, 2015; Osler and Starkey, 2001).

Στη Γαλλία η Αγωγή του Πολίτη έχει καθοριστική θέση στην εκπαίδευση αποτελώντας ένα αυτόνομο, υποχρεωτικό και εξεταζόμενο μάθημα, που φτάνει να διδάσκεται 12 χρόνια, ενώ κύριο ρόλο σε αυτό κατέχει η Ευρωπαϊκή Πολιτειότητα ως μέρος της διεθνούς Πολιτειότητας (Convey and Vigoroux-Frey, 2000). Στις κεντρικές οδηγίες της χώρας συμπεριλαμβάνεται η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των μαθητών. Η πολιτειότητα ως μέρος του προγράμματος σπουδών εστιάζει στην απόκτηση γνώσης καθώς και στις συμπεριφορικές δεξιότητες. Το πρόγραμμα είναι οργανωμένο γύρω από τις βασικές αξίες του σεβασμού και της ανοχής που είναι οι βάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα παγκοσμίως (Eurydice, 2012).

Το 1999/2000 εισήχθη το γαλλικό πρόγραμμα για την εκπαίδευση της πολιτειότητας στο τελευταίο έτος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (college) και στο πρώτο έτος του λυκείου (lycée). Στην πρώτη περίπτωση διδάσκεται μια ώρα την εβδομάδα και κύριος στόχος είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τις αρχές και αξίες που αποτελούν τα θεμέλια της δημοκρατίας και να εξασκήσουν τις ικανότητές τους, ενώ στη βαθμίδα lycée διδάσκεται δύο ώρες. Οι μαθητές μαθαίνουν πώς να εγκλιματιστούν με την πολιτειότητα, να σκεφτούν για αυτή, να γνωρίσουν τα θεσμικά όργανα, να εξοικειωθούν με την πολιτική δημόσια συζήτηση και την εποικοδομητική συμμετοχή στην κοινότητα (Osler and Starkey, 2001).

Οι μαθητές των γαλλικών σχολείων εκπαιδεύονται έτσι ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν και να σέβονται τον νόμο, να ορίζουν και να ακολουθούν τους κανόνες για τον εαυτό τους, να συμπεριφέρονται υπεύθυνα, να δείχνουν αλληλεγγύη και σεβασμό στη διαφορά (Eurydice, 2012). Επιπλέον, να αποκτούν περιβαλλοντική συνείδηση για μια βιώσιμη ανάπτυξη, να συζητούν τρέχοντα ζητήματα, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να αντιλαμβάνονται ότι ανήκουν σε ένα έθνος, με σκοπό την αποφυγή κινδύνων, την πρόληψη της βίας, του ρατσισμού, του σεξισμού και όλων των μορφών των διακρίσεων (Bisson-Vaivre et al., 2008).

Στην Ισπανία η ΚΠΑ υπήρξε αρχικά ως ένα διαθεματικό μάθημα, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση των μελλοντικών πολιτών. Ωστόσο, ο εναρμονισμός με τις ευρωπαϊκές οδηγίες μετά το 2005, κατέστησε το μάθημα ένα ξεχωριστό αντικείμενο, κυρίως όμως στις αυτόνομες κοινότητες, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τέσσερα χρόνια (Eurydice, 2012). Αξιοσημείωτη είναι η έμφαση στον ρόλο της συμμετοχής των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε εσωτερικές σχολικές δραστηριότητες όπως η αξιολόγηση και η επιλογή διευθυντή σχολείου, σε αντίθεση με την πρωτοβάθμια στην οποία ενθαρρύνονται κυρίως δράσεις εκτός σχολείου. Παρόλα αυτά το μάθημα της ΚΠΑ περιορίζεται σε θεωρητικές γνώσεις σχετικά με τους δημοκρατικούς θεσμούς, ενώ τα σχολικά εγχειρίδια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με την έρευνα των Collado and Atxurra (2006), προσανατολίζονται στη συμμόρφωση και τον σεβασμό των καθιερωμένων κανόνων και υποχρεώσεων των βασικών ομάδων αναφοράς, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην κατασκευή ενός υπάκουου και παθητικού πολίτη.

Στις Κάτω Χώρες το μάθημα της ΚΠΑ είναι μέρος του προγράμματος σπουδών και διαρκεί κατά κύριο λόγο 6 χρόνια, στοχεύοντας στην καταπολέμηση των εκπαιδευτικών μειονεκτημάτων, στην αύξηση της αυτονομίας, στην καθιέρωση της πολιτειότητας και της κοινωνικής συνοχής. Η «εκπαίδευση του πολίτη» είναι μέρος των στόχων που τέθηκαν μετά το 2004 και αφορούν δεξιότητες όπως ικανότητα συμμετοχής, σεβασμός στην διαφορετικότητα και ετοιμότητα των πολιτών να συνεισφέρουν ενεργά στην κοινότητα. Η ανάπτυξη βασικών προγραμμάτων σπουδών βοηθούν τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν την εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη και να την εμπλουτίζουν με πρακτική άσκηση στην κοινωνία (Driessen, 2008). Στο Βέλγιο το μάθημα είναι διαθεματικό και τονίζει την υποχρέωση του σχολικού διευθυντή να οργανώνει διεπιστημονική δραστηριότητα τουλάχιστον μία φορά κάθε δύο χρόνια. Βασικοί τομείς είναι η ενεργός συμμετοχή, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το δημοκρατικό σύστημα, βασικές ελευθερίες, η Ευρωπαϊκή και διεθνής διάσταση (Eurydice, 2012). Σε μια έρευνα που διεξήγαγε ο Daas (2013), μέτρησε με κλίμακες ικανότητας επτά δεξιότητες οι οποίες σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, χρησιμοποιώντας δεδομένα από τη Μελέτη για την Εκπαίδευση Πολιτών και Πολιτειότητας του 2009 (ICCS) της IEA (Kerr et al., 2010) σε μαθητές στις Κάτω Χώρες, την Αγγλία και την Σουηδία. Διαπίστωσε ότι στις Κάτω Χώρες υπάρχουν

γενικά χαμηλές βαθμολογίες, ασάφειες των απαιτήσεων των σχολείων, χαμηλή συμμετοχικότητα, έλλειψη στην πράξη, έλλειψη ευθυγράμμισης μεταξύ πολιτικής, βασικών στόχων και πρόβλεψης και έμφαση στην κοινωνική συνοχή.

Η εκπαιδευτική πολιτική για την πολιτική εκπαίδευση της Κύπρου, από το στόχο της τόνωσης της εθνικής συνείδησης (μετά την κατάληψη του 1974), πέρασε στην εδραίωση της εθνικής ταυτότητας για τους Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους (δεκαετία 1980-1990). Έκτοτε προσανατολισμένη, εκτός από το εθνικό πρόβλημα και στην ευρωπαϊκή ιδεολογία, θέτει ως στόχο την ανάπτυξη δημοκρατικών πολιτών, τη συνειδητή τους δράση, την προώθηση της συνεργασίας και του σεβασμού μεταξύ των ατόμων, την ειρήνη, την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, την ισότητα των ευκαιριών και τη μοναδικότητα του ατόμου (εξατομίκευση διδασκαλίας). Αν δε, υπήρχε ένα κοινό πρόγραμμα για τα δύο μέρη, θα προωθούνταν ο πλουραλισμός, η υπευθυνότητα του πολίτη, η διδασκαλία της κουλτούρας των άλλων (Καρακατσάνη, 2004).

Το μάθημα είναι αυτόνομο στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ στην πρωτοβάθμια επαφίεται στο χρόνο που διαθέτει ο εκπαιδευτικός για την διδασκαλία του μέσω της διαθεματικής προσέγγισης. Ωστόσο, οι ώρες που αφιερώνονται και στις δύο βαθμίδες είναι ελάχιστες, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η επίτευξη των στόχων (Eurydice, 2012). Σε έρευνά τους οι Silman and Çağlar (2010), θεωρούν ότι η Κύπρος οφείλει να στοχεύσει στη μετάδοση κοινών αξιών και την παροχή βοήθειας στους μαθητές ώστε να γίνουν πολίτες της ΕΕ. Διαπίστωσαν ότι και οι δύο κοινότητες πρέπει να προωθήσουν την αλληλεξάρτηση, την πολυπολιτισμικότητα, τη δημοκρατία, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της πολιτιστικής πολυμορφίας. Μάλιστα η Philíppou (2007), θεωρεί ότι η Ευρώπη και η Ευρωπαϊκή ιδιότητα του πολίτη μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για την (ελληνική) Κυπριακή πολιτειότητα και ταυτότητα. Παρά το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου, που καθιστά εξαιρετικά δύσκολη τη λήψη αποφασιστικών μέτρων για τον επαναπροσδιορισμό των υπαρχόντων προγραμμάτων σπουδών για την ιδιότητα του πολίτη καθώς σε αυτά εμπεριέχονται οι έννοιες της εθνικής ταυτότητας, πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι όροι της πολυπολιτισμικής και ευρωπαϊκής πολιτειότητας, όπως και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, ως χρήσιμα εργαλεία για να αναπτυχθεί η ιδιότητα του πολίτη και να λυθούν τα ως τώρα διλήμματα από την ένταξη στην ΕΕ και το πολιτικό πρόβλημα στην Κύπρο.

2.6 Εκπαιδευτική πολιτική – Εκπαιδευτικά μοντέλα των ευρωπαϊκών χωρών

Η εκπαίδευση για την πολιτειότητα θεωρείται τόσο ως ένα σύνολο διαδικασιών διδασκαλίας όπως αυτή προτείνεται από τα Αναλυτικά Προγράμματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών και τη θέση που έχει το μάθημα στο ωρολόγιο πρόγραμμα, όσο και ως ένα σύνολο πρακτικών δραστηριοτήτων και εμπειριών (Lawton κ.ά., 2000).

Η εκπαίδευση του πολίτη στην Αγγλία προσανατολίζεται στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών στο σχολείο και στην κοινωνική τους ζωή δίνοντας έμφαση στη συμμετοχή σε τοπικά θέματα και στον εθελοντισμό, δεδομένου ότι αυτό δημιουργεί περισσότερη κινητοποίηση και συμμετοχή (Navarro-Medina and de-Alba-Fernandez, 2015; Osler and Starkey, 2001). Στόχο της βρετανικής εκπαίδευσης για την πολιτειότητα αποτελεί η δημιουργία πολιτών που θα συμμετέχουν στους θεσμούς και τις πολιτικές διαδικασίες (κάθετη συμμετοχή), ή θα συμμετέχουν σε κοινοτικό επίπεδο (οριζόντια συμμετοχή) (Καρακατσάνη, 2004). Αναμένεται λοιπόν, οι μελλοντικοί και ηθικά υπεύθυνοι πολίτες της να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία διαθέτοντας υψηλό βαθμό συνεργασίας και ικανότητας άσκησης επιρροής στη δημόσια ζωή (Davies, 2011). Μερικοί από τους καίριους στόχους είναι να αποκτηθεί ο Πολιτικός εγγραμματισμός, να υπάρξει ηθική και κοινωνική κατανόηση, υψηλή συμμετοχικότητα και ειρήνευση παρά τη διαφορετικότητα μέσω της καλλιέργειας των δεξιοτήτων του διαλόγου, της κρίσης και της ενεργοποίησης (Institute for Citizenship, χ.χ.). Σημαντικά επίσης για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης για την πολιτειότητα θεωρούνται τα σχολικά συμβούλια τα οποία προωθούν την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και διδάσκουν τις δημοκρατικές διαδικασίες, την υπευθυνότητα και τη δύναμη της πειθούς (Taylor and Johnson, 2002). Επιπλέον, το Βρετανικό Συμβούλιο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην συνεργασία των σχολείων για το λόγο ότι παρέχει θετικές προοπτικές για την Παγκόσμια Πολιτειότητα (Davies, 2011). Σύμφωνα με τον Starkey (2000), η αγγλική εκπαίδευση για την πολιτειότητα φιλοδοξεί να δημιουργήσει μια νέα πολυπολιτισμική κοινωνία και μια νέα εθνική ταυτότητα χρησιμοποιώντας το εκπαιδευτικό μοντέλο citizenship. Ωστόσο, η έρευνα των Keating, Kerr, Benton, Mundy and Lopes (2010), έδειξε ότι οι συντηρητικές κυβερνήσεις, το νεοφιλελεύθερο μοντέλο προσέγγισης της εκπαιδευτικής πολιτικής για την ιδιότητα του πολίτη και η έμφαση στην εκμάθηση των θεσμών και των κανόνων, αύξησε από τη μία πλευρά το

ενδιαφέρον για μελλοντική πολιτική συμμετοχή και εμπλοκή, μείωσε όμως σημαντικά τη συμμετοχή σε εξωσχολικές δραστηριότητες, την ανοχή απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες καθώς και το ενδιαφέρον συμμετοχής τους στις κοινότητες.

Το εκπαιδευτικό μοντέλο *cívics* φαίνεται να χρησιμοποιείται στην Ισπανία, καθώς σπανίως δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να συνδέσουν τη γνώση με την καθημερινότητά τους. Ασχολείται λίγο με ζητήματα επίλυσης των συγκρούσεων, παρόλο που τα θέματα αυτά αποτελούν σημαντικό στοιχείο στην εκπαίδευση του πολίτη, ενώ η έννοια της διαφορετικότητας αντιμετωπίζεται κυρίως από μια ενημερωτική προοπτική, χωρίς ευκαιρίες για κριτική σκέψη, συμμόρφωση στους κανόνες, κατασκευάζοντας έναν υπεύθυνο και υπάκουο πολίτη (Collado and Atxurra, 2006). Στην Ισπανία η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη δεν αποτελεί αυτόνομο μάθημα αλλά διαθεματικό σε κάθε επίπεδο της γενικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, μετά την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 2013, στις αυτόνομες κοινότητες το μάθημα διδάσκεται ως ξεχωριστό υποχρεωτικό αντικείμενο στην πρωτοβάθμια και στο Γυμνάσιο. Επιπλέον ενσωματώθηκαν στα εθνικά προγράμματα σπουδών πρακτικές που προωθούν την κριτική σκέψη, την ηθική κατανόηση και τη συμμετοχή των μαθητών στη σχολική διακυβέρνηση (Eurydice, 2017). Χρησιμοποιώντας το μοντέλο *citizenship* για την εκπαίδευση της πολιτειότητας οι αυτόνομες κοινότητες προωθούν την προοπτική του ενεργού δημοκρατικού πολίτη εναρμονισμένου στο πολυπολιτισμικό ισπανικό και παγκόσμιο πλαίσιο.

Η πολιτική εκπαίδευση της Γαλλίας ακολουθεί το εκπαιδευτικό μοντέλο *citizenship*, καθώς περνά από τη γνώση (κοινωνικά καθήκοντα, δικαιοσύνη, πολιτική οργάνωση), στην μετάδοση των γνώσεων και την πρακτική εφαρμογή για τη συλλογική ζωή και φτάνει σήμερα στην διαθεματική προσέγγιση, την πολιτική εμπλοκή, τη δράση διδασκόντων και διδασκομένων (Καρακατσάνη, 2004). Η ειρηνική συμβίωση, η προετοιμασία των μαθητών ώστε να συμμετάσχουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη δημοκρατική ζωή και η γνωριμία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους αποτελούν βασικούς στόχους της γαλλικής εκπαίδευσης για την πολιτειότητα. Οι υπουργικές οδηγίες αναφέρονται στην πολιτειότητα ως διδασκαλία των μαθητών για να συμπεριφέρονται υπεύθυνα, να επιδεικνύουν ορθή κρίση και να ευαισθητοποιούνται στις συλλογικές ευθύνες, μέσω δράσεων που προάγουν τη συμμετοχή τους. Επιπλέον

υπάρχουν ειδικές επιτροπές για την εκπαίδευση της πολιτειότητας¹ και μαθητικά συμβούλια όπου οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ασκούν την πολιτότητα καθώς εκλέγονται σε αυτά από τους συμμαθητές τους. Οι εκπρόσωποι της τάξης μπορούν να συμμετέχουν σε συναντήσεις του σχολικού φορέα μαζί με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τον διευθυντή (Bisson-Vainre et al., 2008). Τα σχολικά συμβούλια θεωρούνται πολύ σημαντικά στην ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη καθώς αποτελούν μια πρακτική-βιωματική εμπειρία αναδεικνύοντας τη σημασία της λήψης απόφασης, του διαλόγου και της συμμετοχής (Osler and Starkey, 2001). Το γαλλικό πρόγραμμα σπουδών για την πολιτειακή εκπαίδευση τονίζει την δέσμευση στην καταπολέμηση του ρατσισμού, στην άρση των αδικιών και στην ατομική ισότητα χωρίς διάκριση, αρνείται όμως την ύπαρξη των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Σύμφωνα με τον Starkey (2000), η προσήλωση στην ενσωμάτωση του ατόμου εντός ενός προκαθορισμένου δημοκρατικού πλαισίου και η άρνηση της διαφορετικότητάς του, υπονομεύει την εκπαίδευση της πολιτειότητας τείνοντας να την υποβαθμίσει σε ένα κοινωνικό πρόγραμμα ένταξης.

Μέχρι τη δεκαετία του '70 η ιδιότητα του πολίτη στις Κάτω Χώρες επηρεάστηκε από τη χριστιανοδημοκρατική σκέψη και ήταν πατερναλιστική (ο πολίτης απολαμβάνει τα της κοινωνικής προστασίας αλλά δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα πολιτικά του δικαιώματα με ενεργό-συμμετοχικό τρόπο). Τη δεκαετία του '70 υπήρξε μια διαδικασία εκκοσμίκευσης και μια εστίαση στην ισότητα. Τη δεκαετία του 1980 γίνεται η πρώτη κίνηση προς τον "ελεύθερο πολίτη", που πρέπει να φροντίζει τον εαυτό του, δίνοντας έμφαση στη συμμετοχή και στον ενεργό του ρόλο όπως και στην ισχυρότερη σύνδεση μεταξύ των ατόμων και του κράτους (Braun and Giraud, 2001).

Το 2004 στις Κάτω Χώρες εμφανίστηκε η πολιτική *«Εκπαίδευση, ένταξη και πολιτειότητα»*, με στόχο την καθιέρωση της πολιτειότητας και της κοινωνικής συνοχής. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και στη βασική δευτεροβάθμια, η «εκπαίδευση του πολίτη» είναι μέρος των νέων στόχων επίτευξης δεξιοτήτων που αφορούν την ανεξάρτητη συμπεριφορά, την κοινωνική εμπλοκή, τη συμμετοχή, τον σεβασμό στην διαφορετικότητα και την ετοιμότητα των πολιτών να συνεισφέρουν ενεργά στην κοινότητα. Μέσω προγραμμάτων σχεδιάζονται και αναπτύσσονται δράσεις που βοηθούν την εφαρμογή της πολιτειακής εκπαίδευσης, την εθελοντική εργασία, την

¹Κυριότερη η Επιτροπή Υγείας και Παιδείας της Πολιτειότητας (CESC) που συνεδριάζει τακτικά με πρωτοβουλία του διευθυντή ή κατόπιν αιτήματος του διοικητικού συμβουλίου.

βιωματική-πρακτική άσκηση μέσα στην κοινωνία (Driessen, 2008). Στις Κάτω Χώρες, ως εκ τούτου, ακολουθείται το εκπαιδευτικό μοντέλο citizenship. Μάλιστα στο Βέλγιο οι μαθητές εργάζονται για την επίτευξη των στόχων αυτών καθ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέσα από διάφορα μαθήματα, εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες δραστηριότητες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις Κάτω Χώρες οι μαθητές πρέπει να ολοκληρώσουν 30 ώρες κοινοτικής υπηρεσίας, προκειμένου να αποκτήσουν το ανώτερο δευτεροβάθμιο πιστοποιητικό τους (Eurydice, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η πολιτειότητα στην Ελλάδα

3.1 Η εκπαίδευση στην πολιτειότητα στο ελληνικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τον Chryssoschoou (2009), η εκπαίδευση του πολίτη επανασχεδιάστηκε με το νόμο 1566/85 και εστιάζει στην έρευνα, τη συνεργασία, τη δράση και την αλλαγή του ήθους στα σχολεία. Προωθείται η έκφραση διαφορετικών απόψεων και οι εξωσχολικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες ώστε να αυξηθεί η κοινωνική ευαισθητοποίηση των μαθητών.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σεβόμενο τις ευρωπαϊκές και διεθνείς συνθήκες για την δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχει εφαρμόσει προγράμματα σπουδών σχετικά με την Εκπαίδευση για την Πολιτειότητα, τα οποία τελικά εναρμονίζονται με τις αρχές και τις πρακτικές που αναφέρονται στον «Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης» (2010) και αφορά την Εκπαίδευση στη Δημοκρατία και την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Έτσι ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση τα προγράμματα σπουδών θέτουν ως βασικές αρχές την διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης και την ευαισθητοποίηση των μαθητών στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ΔΕΠΠΣ, 2001).

Η μεταρρύθμιση του 2001 ήταν σημαντική καθώς επαναπροσδιορίστηκε το περιεχόμενο και η ευρύτερη εκπαιδευτική φιλοσοφία, ενώ οργανώθηκε με συνεκτικό τρόπο όλη η υποχρεωτική εκπαίδευση. Τα νέα προγράμματα σπουδών που εκπονήθηκαν την περίοδο 2001-2003 (Υπ. Απόφαση 21072^α /Γ2, ΦΕΚ 303Β/13-03-2003) για την πολιτειότητα μπορούν να χαρακτηριστούν ως θεματοκεντρικά (μέθοδος διδασκαλίας), με επίκεντρο το παιδί (περιεχόμενο) και πολυ-επιστημονικά καθώς εμπλέκουν πολλαπλούς κλάδους στη μελέτη των θεμάτων (Krzywosz-Rynkiewicz et al., 2014; Chelmiss and Matsagouras 2002).

Η προαγωγή της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η απόκτηση δεξιοτήτων όπως ο διάλογος, η δυνατότητα ανάλυσης πολιτικών ζητημάτων, η γνώση αποτελούν ορισμένες πτυχές της εκπαίδευσης της ιδιότητας του πολίτη στο ελληνικό πλαίσιο. Η μάθηση μέσω των δραστηριοτήτων αγωγής έχει πλέον αυξηθεί, όπως και η πολυπρισματική κατανόηση της έννοιας πολίτης (Chryssoschoou, 2009).

Το μάθημα της ΚΠΑ προβλέπει διεπιστημονικές και διαθεματικές προσεγγίσεις στη μάθηση, που στηρίζονται στα σύγχρονα κοινωνικοπολιτικά και οικονομικά θέματα (Krzywosz-Rynkiewicz et al., 2014; Chelmis and Matsagouras 2002). Στις τέσσερις πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι αυτόνομο, με αποτέλεσμα στοιχεία του να εμπεριέχονται στο μάθημα της γεωγραφίας, της ιστορίας, των θρησκευτικών και του περιβάλλοντος. Αποτελεί αυτόνομο μάθημα στην Γ΄ τάξη του Γυμνασίου και στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού, ενώ θεωρείται αναγκαίο η ιδιότητα του πολίτη να συνδεθεί με την οικουμενική διάσταση της εκπαίδευσης και με όλο το αναλυτικό πρόγραμμα, περιέχοντας τις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, της πολυπολιτισμικότητας και της απαίτησης δημιουργίας δημοκρατικών κοινωνιών (Καρακατσάνη, 2004; Lambert, 2003; Bloomfield, 2003; ΔΕΠΠΣ ΚΠΑ, χ.χ). Στην Ελλάδα το ποσό του διδακτικού χρόνου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι σημαντικά υψηλότερο από την πρωτοβάθμια (Eurydice, 2012).

Σκοπός και Στόχοι

Η εστίαση δεν αφορά πλέον την ηθική καλλιέργεια και την ανάπτυξη του πατριωτισμού, αλλά την υπεύθυνη και ισότιμη συμμετοχή όλων, καθώς και την ανάπτυξη δημοκρατικών αξιών. Στόχο, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες, αποτελεί η ενεργός συμμετοχή των μαθητών ως υπεύθυνων και κριτικών πολιτών, η προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας (Keating, 2014) καθώς και η πεποίθηση που θα τους δημιουργηθεί ότι μέσω της συνεργασίας μπορούν να αλλάξουν τις κοινότητές τους (Institute for Citizenship, χ.χ.). Σκοπός είναι η διάδραση, η συμμετοχή, η διεπιστημονικότητα, η ανάληψη ρίσκων εκ μέρους των μαθητών, η αμφισβήτηση της εξουσίας, το βίωμα και η πράξη, καθώς και η ελεύθερη έκφραση της γνώμης τους, εφόσον έτσι θα οδηγηθούμε στη δημοκρατία (Isac et al., 2014; Banks et al, 2005).

Ειδικότερα το μάθημα της ΚΠΑ προσχολικής και υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει ως σκοπό να προωθήσει την γνώση του νοήματος της ζωής κάνοντας κατανοητές τις διαχρονικές αξίες και να παράσχει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύσσουν ζητήματα ελευθερίας, δικαιοσύνης, σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα επιδεικνύοντας κριτικό πνεύμα. Επιπλέον να καλλιεργεί τις δεξιότητες που θεωρούνται απαραίτητες για την ενεργό και υπεύθυνη συμμετοχή τους στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι, να ενισχύσει την εθνική τους ταυτότητα και να προάγει

τον πολιτισμό. Βασικό μέλημα αποτελεί η συνειδητοποίηση από τα άτομα του ρόλου των ομάδων στις οποίες ανήκουν και η αποδοχή της διαφορετικότητας και του πλουραλισμού ώστε να καταστούν ικανοί να υπερμάχονται των κοινωνικών σχέσεων και της κοινωνικής συνοχής (ΔΕΠΠΣ της ΚΠΑ, χ.χ.). Αποτελεί μάθημα καίριας σημασίας για την διαμόρφωση της πολιτικής συμπεριφοράς, η οποία ολοκληρώνεται μέχρι την εφηβεία (Καρακατσάνη, 2004).

Οι γενικοί στόχοι που θέτει το μάθημα της ΚΠΑ είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την αναγκαιότητα των κανόνων της τάξης και του σχολείου και να συνεργαστούν σε κοινές δραστηριότητες και εκδηλώσεις. Συν τοις άλλοις, η αναγνώριση του ρόλου τους στην οικογένεια και η ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος της κοινότητάς τους επιτυγχάνει την ανάπτυξη κριτικής στάσης για τους θεσμούς, καθώς η πολιτική κοινωνικοποίηση σχετίζεται τόσο με την ταύτιση προς τις κυρίαρχες νόρμες όσο και με την αμφισβήτησή τους (Καρακατσάνη, 2004; ΔΕΠΠΣ της ΚΠΑ, χ.χ.). Παράλληλα, μαθαίνουν να περιφρουρούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας και ειρήνης, το ρόλο της ΕΕ, την αξία της πολιτικής και του πολίτη. Επιδιώκεται να αναπτύξουν οι μαθητές κοινωνική και πολιτική σκέψη ώστε, να αναλύουν κριτικά σε τοπικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο όπως και να συνδράμουν στην επίλυση πολιτικών ή κοινωνικών προβλημάτων. Αναδεικνύεται επίσης, η αξία της συνεργασίας για την προσωπική και κοινωνική ανέλιξη και τη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας (ΔΕΠΠΣ της ΚΠΑ, χ.χ.). Η επίτευξη των στόχων ωστόσο, έχει άμεση σχέση με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την ιδιότητα του πολίτη και τη σημασία που αποδίδουν σε ορισμένες διαχρονικές αξίες (Leenders, Veugelers and De Kat 2008).

Διδακτικές Πρακτικές και Εργαλεία

Η χρήση συγκεκριμένων πρακτικών, που προωθούν την ενεργό συμμετοχή θεωρείται αναγκαία για την εκπαίδευση στην πολιτειότητα και την μεταστροφή του ενδιαφέροντος των μαθητών προς την κοινότητα. Ως εκ τούτου, προτείνονται δράσεις για την εμπλοκή των μαθητών με τους άλλους, ενθάρρυνσης πρωτοβουλιών και συνεργασίας με τοπικούς-κοινοτικούς φορείς και ΜΚΟ, δραστηριότητες διεπιστημονικών προσεγγίσεων με άλλα γνωστικά πεδία (φιλοσοφία, κοινωνικές επιστήμες, ιστορία), δράσεις ευαισθητοποίησης απέναντι στο περιβάλλον, συμμετοχής

των μαθητών στην αξιολόγηση, ενεργοποίησης σε κοινοτικό πλαίσιο (τοπικό, εθνικό, διεθνές), διδακτικές μέθοδοι που προωθούν το διάλογο και την ανακάλυψη (συνεργατική και μετασχηματιστική μέθοδος), χρήσης ενεργών μεθόδων μάθησης και εργαλείων όπως τα projects και ενθάρρυνσης της έρευνας. Το περιεχόμενο της πολιτειακής εκπαίδευσης αφορά ζητήματα της πραγματικής ζωής τα οποία μέσω της διαθεματικότητας μπορούν να γίνουν πιο κατανοητά από τον μαθητή καθώς οι διάφοροι εμπλεκόμενοι επιστημονικοί κλάδοι αποτελούν εργαλείο για τον εκπαιδευτικό (Huddleston, 2005). Συνιστώνται επίσης πρακτικές ενεργοποίησης της προσοχής, όπως σύνδεση με θέματα της επικαιρότητας, ανάγνωσης σχετικών κειμένων, ερωτήσεις, προβολή βίντεο και οπτικοακουστικού υλικού, ανάθεση σχεδίων δράσεις σε ομάδες για την επεξεργασία συγκεκριμένων θεμάτων, ομαδικές δραστηριότητες υποενοτήτων της ύλης με βιοματική διερεύνηση των στοιχείων, σενάρια υπόδησης ρόλων. Η χρήση ποικίλων διδακτικών εργαλείων και μεθόδων βοηθά στην απόκτηση γνώσεων, αξιών και δεξιοτήτων της ιδιότητας του πολίτη, επιτυγχάνοντας το στόχο του συνδυασμού θεωρίας και πράξης (Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό, χ.χ.), που σημαίνει ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα χρησιμοποιεί το εκπαιδευτικό μοντέλο citizenship στην διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ. Φαίνεται λοιπόν ότι έχει εναρμονιστεί με τις κοινοτικές οδηγίες και έχει απομακρυνθεί από το παραδοσιακό εθνικό μοντέλο civics, όπως και τα περισσότερα έθνη-κράτη της ΕΕ (Keating, 2014). Προτείνονται επίσης ως δράσεις η πρακτική εμπειρία της δημοκρατικότητας μέσα στο ίδιο το σχολείο, η οποία πραγματώνεται κυρίως μέσω του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. Σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας, τα σχολικά συμβούλια των τάξεων και του σχολείου αποτελούν κύτταρα δημοκρατικής ζωής, χώρο πρωτοβουλίας, αναζήτησης, δημιουργίας και κατοχύρωσης της συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία για την ανάπτυξη διαλόγου και κοινής αντιμετώπισης των σχολικών θεμάτων (Υπ. Απόφαση 4094/Γ2/86, ΦΕΚ 619/τΒ/25-9-86). Με τον τρόπο αυτό προάγεται η ενεργός συμμετοχή στη διοίκηση της σχολικής μονάδας και η δημιουργία όχι απλών ενημερωμένων ατόμων αλλά ενεργών υποκειμένων/πολιτών (Taylor and Johnson, 2002; Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό, χ.χ.).

Σημαντική θέση στην διαμόρφωση δημοκρατικών και ενεργών μαθητών έχει η Βουλή των Εφήβων, που αποτελεί εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Ιδρύματος της Βουλής και μπορεί να εκληφθεί ως ανταλλαγή εμπειριών συμμετοχής σε συλλογικές δράσεις,

ευκαιρία για ελεύθερη έκφραση και έρευνα. Στόχος του εκπαιδευτικού αυτού προγράμματος είναι να μάθει ο μαθητής τη λειτουργία του Κοινοβουλίου αλλά και να αναδειχτεί ο ρόλος του ιδανικού πολίτη σε μια σύγχρονη κοινωνία δημοκρατικότητας, συμμετοχής και συνεργασίας (Βουλή των Εφήβων, 2017).

Ουσιαστικά η ελληνική εκπαίδευση για την πολιτειότητα δεν διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες στους βασικούς προσανατολισμούς της, προσπαθώντας να ευθυγραμμιστεί με τις ευρωπαϊκές συστάσεις. Παρόλα αυτά, στην πράξη το μάθημα της ΚΠΑ βρίσκεται στο περιθώριο των αναλυτικών προγραμμάτων και διατίθενται λίγες ώρες διδασκαλίας (Χριστόπουλος, 2012; Kerr, 2012), αποδεικνύοντας ότι δεν εφαρμόζονται τελικά οι αποφάσεις και οι συστάσεις της ΕΕ για την εκπαίδευση της πολιτειότητας

Στην Ελλάδα, παρά τις αλλαγές από την παγκοσμιοποίηση, εξακολουθεί να υφίσταται η προσπάθεια ανάπτυξης της ελληνικής ταυτότητας και το πρόγραμμα σπουδών δεν επιτυγχάνει τελικά τον πολιτισμικό οικουμενισμό, ενώ η παρεχόμενη γνώση για την θεσμική οργάνωση του κράτους, της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών παραμένει περιορισμένη (Τίγκας και Νάνου, 2016). Σύμφωνα με την έρευνα της Keating (2014), η προετοιμασία για την εθνική ταυτότητα εξακολουθεί να υφίσταται και σήμερα ως λογική των κρατών για την κοινωνικοποίηση των πολιτών τους, με αποτέλεσμα την αφομοίωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας από την εθνική, αν και τα προγράμματα σπουδών έχουν θετική στάση απέναντί της. Η έρευνα έδειξε ότι μόνο το 7% των Ευρωπαίων θεωρεί τον εαυτόν του ευρωπαϊό πολίτη. Οι Dejaeghere and Quintelier (2008), επισήμαναν επίσης την ανάγκη προώθησης της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η έρευνά τους σε σχολεία του Βελγίου ανέδειξε την ανεκτικότητα και το ανοιχτό πνεύμα απέναντι σε εθνοτικές μειονότητες εκείνων των μαθητών που έβλεπαν τον εαυτό τους ως Ευρωπαίο πολίτη. Τέλος η διδακτική μεθοδολογία δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά, ιδίως αναφορικά με τις πρακτικές, οι οποίες δεν εστιάζουν στον κονστρουκτιβισμό (Τίγκας και Νάνου, 2016).

3.2 Ο ρόλος του διδάσκοντα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής και η επιμόρφωσή του

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών που ασχολούνται με το μάθημα της ΚΠΑ είναι η διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας, με κάθε τρόπο και πρακτική, που θα

βοηθήσει στη δόμηση κριτικής σκέψης (Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό, χ.χ.). Ο διδάσκων πρέπει να διασφαλίζει με τις ουσιαστικές παρεμβάσεις του ότι ικανοποιεί τις ανάγκες των μαθητών και προάγει αποτελεσματικά την επίτευξη των στόχων του μαθήματος. Πρέπει να διακατέχεται από υψηλό βαθμό συγκρότησης, να έχει πολιτική υπόσταση, να μη περιορίζει τη δράση του στην αίθουσα της διδασκαλίας, αλλά να επεκτείνεται στον κοινωνικό χώρο και στις όποιες οργανωμένες συλλογικότητες της κοινότητας (Τίγκας και Νάνου, 2016).

Σε μια έρευνα τους οι Karadimou, Tsioumis, and Kyridis (2014), διαπίστωσαν ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι πιο ένθερμες στη ρητορική απ' ό τι στην πράξη, ενώ οι άνδρες προτιμούν την πράξη και πραγματοποιούν πιο συχνά δράσεις σχετικές με την εκπαίδευση των πολιτών. Παρατηρήθηκε επίσης ότι το μορφωτικό επίπεδο διαδραματίζει θετικό ρόλο στο σύστημα αξιών των εκπαιδευτικών σχετικά με την εκπαίδευση του πολίτη, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, καθώς μπορούν να κατανοήσουν γιατί επιλέγουν ή απορρίπτουν κάτι, ενώ ταυτόχρονα κατέχονται από ένα υψηλότερο ποσοστό ευθύνης. Διαπιστώθηκε επιπλέον ότι οι μεγαλύτερης ηλικίας εκπαιδευτικοί πραγματοποιούν πιο πολλές δραστηριότητες που σχετίζονται με την ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων από ότι οι νεότεροι. Σε ανάλογα συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα των leenders et al (2008) σε σχολεία της Ολλανδίας. Σύμφωνα με την έρευνα, οι μεγαλύτερης ηλικίας εκπαιδευτικοί προσανατολίζονται προς μια κριτική δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη που σημαίνει ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης και ανάπτυξης κοινωνικών αξιών.

Ωστόσο, ενώ ο ρόλος της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού στη δημιουργία ενεργών πολιτών είναι καθοριστικός, φαίνεται να υπάρχει πραγματικό χάσμα μεταξύ της ρητορικής και της πραγματικότητας. Σύμφωνα με την Πανευρωπαϊκή μελέτη στην εκπαίδευση για τις πολιτικές της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη (Birzėa et al., 2004), δεν διατίθενται επαρκείς πόροι με αποτέλεσμα η κατάρτιση των εκπαιδευτικών να είναι ελλιπής και επιπλέον παρουσιάζονται ελάχιστες ευκαιρίες για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση του πολίτη. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της κατάρτισης των εκπαιδευτικών για την πολιτειότητα, εκτός από την πρόσβαση σε οικονομικούς, ανθρώπινους και τεχνολογικούς πόρους, αποτελούν οι διαφορετικές παραδόσεις και τα συστήματα των χωρών, η έμφαση που δίνεται στην κατάρτιση καθώς και ο τρόπος κατάρτισης

(Huddleston, 2005). Η έρευνα των Varnham et al., 2016 έδειξε ότι ο περιορισμός των πόρων μπορεί να ξεπεραστεί εφόσον οι συμμετοχικές διαδικασίες και η αλλαγή της νοοτροπίας αποτελέσουν τμήμα της βασικής φιλοσοφίας και κουλτούρας του σχολείου. Σύμφωνα με την Eurydice (2005), στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες οι εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι μη εξειδικευμένοι, ενώ στην δευτεροβάθμια την πολιτειότητα διδάσκουν εξειδικευμένοι καθηγητές, αν και πολλές φορές απλώς έχουν κατάρτιση σε συναφές αντικείμενο. Η έλλειψη εμπειρίας και εξειδίκευσης επέδρασε αρνητικά στην ποιότητα της εκπαίδευσης στην πολιτειότητα όπως αναδείχτηκε μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνας του Ofsted (2013). Παρά την πρόοδο που παρουσιάζεται σε ορισμένες χώρες, άλλες εξακολουθούν να έχουν σημαντικά κενά εκπαιδευτικής πολιτικής αναφορικά με την αρχική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ενώ παρατηρείται ότι 17 εκπαιδευτικά συστήματα εναποθέτουν την αρχική κατάρτιση στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Euridice, 2017). Τα τελευταία χρόνια, για την επίλυση του προβλήματος, ειδικοί στην εκπαίδευση της πολιτειότητας μπορούν να καθοδηγούν μέσω mentoring τους μη ειδικευμένους εκπαιδευτικούς. Πλέον σε ορισμένες χώρες της ΕΕ υπάρχει πρόγραμμα ειδίκευσης κατά τη διάρκεια της αρχικής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, ενώ σε άλλες εφαρμόζεται η σχετική ειδίκευση στην πολιτειότητα ταυτόχρονα με την ειδίκευση σε αντικείμενα όπως η ιστορία (ibid).

Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα παρατηρείται μεγάλο ποσοστό μη εξειδικευμένων διδασκόντων, που είναι ανεπαρκείς για την διδασκαλία της ιδιότητας του πολίτη και επιπλέον δεν λαμβάνουν την απαιτούμενη επιμόρφωση. Οι εκπαιδευτικοί, κυρίως φιλόλογοι, θεολόγοι και οικιακής οικονομίας, καλούνται να διδάξουν ένα γνωστικό αντικείμενο μέσα από το πρίσμα των προπτυχιακών τους γνώσεων, χωρίς πολλές φορές να γνωρίζουν βασικές έννοιες της πολιτειότητας. Σύμφωνα με την έρευνα των Leenders et al (2008), οι διδακτικές πρακτικές των καθηγητών ξένων γλωσσών και καλλιτεχνικών ήταν περισσότερο προσανατολισμένες στην ατομικιστική πολιτειότητα (ατομική πορεία εκμάθησης) παρά στην κριτική δημοκρατική (συμμετοχική πορεία), καθώς θεωρούσαν την τέχνη και τη λογοτεχνία ως προσωπικά επιτεύγματα και όχι ως κοινωνικοπολιτικά. Η οποιαδήποτε μορφής επιμόρφωσή τους επαφίεται στους ίδιους μέσω των τεχνολογιών ή των έμπειρων συναδέλφων, καθώς δεν έχει υπάρξει ποτέ οργανωμένη επιμόρφωση από το υπουργείο,

ούτε αρχική ούτε μετέπειτα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμη και το διετές πρόγραμμα «Δημοκρατική Παιδεία», που περιλαμβάνει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, υλοποιείται από το ΕΚΠΑ με την συμβολή του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος (ΙΣΝ) και αφορά μικρό αριθμό εκπαιδευτικών στις τρεις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας (Κουζέλης, 2016). Το πρόγραμμα, εκτός από την επιμόρφωση, διαθέτει μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας εκπαιδευτικό υλικό και εγχειρίδια τα οποία μπορούν να εντάξουν οι εκπαιδευτικοί στην πρακτική τους.

Η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών θα πρέπει να περιλαμβάνει την βαθιά γνώση του θέματος αναφορικά με τους στόχους και τους σκοπούς της εκπαίδευσης του πολίτη, την προώθηση της ενεργής μάθησης και συμμετοχής, και επιπλέον την ανάπτυξη των κοινωνικών τους ικανοτήτων όπως και των δυνατοτήτων για προβληματισμό, αξιολόγηση και βελτίωση (Huddleston, Gollob, Krapf, Salema, and Spajic-Vrkaš, 2007). Οι συμμετοχικές πρακτικές απαιτούν απομάκρυνση από τις παραδοσιακές διδακτικές αντιλήψεις. Η αλλαγή αυτή δημιουργεί την ανάγκη για θεωρητική και πρακτική κατάρτιση τόσο στο προπτυχιακό επίπεδο όσο και σε συνεχή βάση για τους εκπαιδευτικούς (Varnham et al., 2016) Η έρευνα της Eyridice (2017) έδειξε ότι στις περισσότερες χώρες υπάρχει εστίαση της αρχικής επιμόρφωσης στη γνώση των διδασκόντων σχετικά με το τι πρέπει να διδάσκεται, την ικανότητά τους να σχεδιάζουν μαθησιακές δραστηριότητες και τις κοινωνικές δεξιότητες που απαιτούνται για να συνεργαστούν με τους μαθητές, τους γονείς και την κοινότητα. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, λιγότερες χώρες, ωστόσο, αναφέρονται σε ικανότητες που σχετίζονται με την δεξιότητα των εκπαιδευτικών στη βελτίωση των πρακτικών διδασκαλίας και εκμάθησης και την επάρκεια κατανόησης και ευαισθητοποίησή τους σε αξίες που βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτειακής εκπαίδευσης όπως η δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ισότητα. Τα ανωτέρω συμφωνούν με τα αποτελέσματα της έρευνας της ICCS (2009), καθώς μόνο η μειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί τις πρακτικές για την πολιτική συμμετοχή, την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας ως τους σημαντικότερους στόχους της πολιτειακής αγωγής (Kerr et al., 2010).

Σημαντική έλλειψη αποτελεί και το ότι μόνο λίγες χώρες προσφέρουν προγράμματα αρχικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, που αφορούν την εκπαίδευση του πολίτη. Μια από αυτές τις χώρες είναι και η Ελλάδα. Ξεκινώντας από το προπτυχιακό επίπεδο,

δεν υπάρχει κανένα ελληνικό πανεπιστημιακό ίδρυμα που να διδάσκει μάθημα σχετικό με την διδακτική και την εκπαίδευση της πολιτειότητας. Το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, ξεκίνησε για πρώτη φορά το μάθημα «Δημοκρατική Παιδεία και Ιδιότητα του πολίτη» στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ, το οποίο παρέχει πληροφορίες, δραστηριότητες και πρακτικές που προάγουν τη δημοκρατικότητα, το σεβασμό στη διαφορετικότητα, τη δράση, τη συλλογικότητα, την εφαρμογή των δικαιωμάτων στην πράξη, την καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης και αλληλεγγύης, προωθώντας έτσι μια κοινωνική μορφή συνύπαρξης. Στόχος του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί το ρόλο τους στην πολιτειότητα, να εξαλειφθούν παραδοχές που βλέπουν τους μαθητές ως παθητικά υποκείμενα, να κάμψει τις κοινωνικές ανισότητες, να αναγνωρίσει τη δημοκρατία και να ενισχύσει μέσω μεθόδων και πρακτικών τη βιωματική εμπειρία των μαθητών. Επίσης, λειτουργεί στο τμήμα Εκπαίδευση και Αγωγή στην Προσχολική ηλικία, μεταπτυχιακό πρόγραμμα σχετικό με την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, που όμως θεωρείται αποσπασματικό και δεν επαρκεί (Κουζέλης, 2016).

Σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων του μαθήματος διαδραματίζει η παράδοση του σχολείου, το σχολικό κλίμα, η ηγεσία και οι χρησιμοποιούμενες διδακτικές πρακτικές, όπως η μετωπική διδασκαλία, αλλά και τα στενά χρονικά κι διδακτικά περιθώρια για την κάλυψη της ύλης (δύο ώρες εβδομαδιαίως στο Γυμνάσιο (Καρακατσάνη, 2004·Torney-Purta, 2002b). Σύμφωνα με τους Καζαμιά και Πετρονικολό (2003) οι αναγραφόμενοι σκοποί του μαθήματος της ΚΠΑ παραμένουν τυπικές διατυπώσεις, χωρίς αναφορές σε σύγχρονα προβλήματα (ναρκωτικά, βία, ρατσισμός), ενώ η γνώση δεν ανανεώνεται.

Είναι αλήθεια ότι στην Ελλάδα μόλις τώρα αρχίζουν να διαμορφώνονται οι εκπαιδευτικές διαδικασίες για την πολιτειότητα με ένα συστηματικό και πολυεπιστημονικό τρόπο. Επιπλέον, πολλά ακόμη πρέπει να γίνουν αναφορικά με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών αλλά και με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, ειδικά όσον αφορά την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και τα αποτελέσματά του. Είναι φανερό επίσης, ότι υπάρχει ανάγκη διάθεσης περισσότερων δημόσιων πόρων (Chryssochoou, 2009).

3.3 Βασικοί άξονες του μαθήματος της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής στο Γυμνάσιο.

Οι άξονες του αυτόνομου μαθήματος της ΚΠΑ για το Γυμνάσιο είναι τέσσερις, οι οποίοι με τη σειρά τους χωρίζονται σε δεκατέσσερα κεφάλαια (ΚΠΑ Γ΄ Γυμνασίου-βιβλίο ΔΕΠΠΣ ΚΠΑ, χ.χ.). Αυτοί είναι :

- 1)Άξονας Α: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ
- 2)Άξονας Β: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ
- 3)Άξονας Γ: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
- 4) Άξονας Δ: ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.

Αναλυτικότερα:

- Στον πρώτο άξονα με θέμα Το Άτομο και η Κοινωνία, παρουσιάζονται στο πρώτο κεφάλαιο βασικές έννοιες όπως: α) του ανθρώπου και της Κοινωνικής του Φύσης (ανάγκη για ασφάλεια μέσω της κοινότητας) ενώ προτείνεται η προβολή βίντεο από το National Geographic ή η σύνδεση με την βιοκοινωνιολογία, β) Της Κοινωνίας που υπερτερεί των ατόμων, είναι αυτόνομη και με δικό της πολιτισμό γ)Της Ατομικής και Κοινωνικής Συμπεριφοράς (μειονότητες ή πολυπολιτισμικότητα) και προτείνεται εστίαση στις διαφορές κοινωνιών – πολιτισμών της ΕΕ. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι Κοινωνικές Ομάδες ως έννοια, τα χαρακτηριστικά και οι Διακρίσεις (διακρίσεις σε βάρος ομάδων ή αναφορά στον Λούθερ Κίνγκ). Στο τρίτο κεφάλαιο μελετάται η Κοινωνική Οργάνωση και η κοινωνική μεταβολή ως προς τον κοινωνικό ρόλο, τους κανόνες, την κοινωνική θέση, τη διαστρωμάτωση και τις κοινωνικές μεταβολές. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι Κοινωνικοί Θεσμοί όπως η οικογένεια, η αναγκαιότητά τους, η εξέλιξή τους και στο Πέμπτο Κεφάλαιο η Κοινωνικοποίηση και ο κοινωνικός έλεγχος (οι τρόποι και οι φορείς κοινωνικοποίησης, ο κοινωνικός έλεγχος και τα είδη του, ενώ γίνεται αναφορά στη χρήση των νέων τεχνολογιών). Στο Έκτο κεφάλαιο εξετάζονται τα Κοινωνικά προβλήματα, οι αιτίες και οι συνέπειες τους, η βία, η κυκλοφοριακή αγωγή (ΥΠΕΠΘ, 2017; Σωτηρίου κ.α., χ.χ.).
- Ο δεύτερος άξονας, Άτομο και Πολιτεία, περιλαμβάνει στο πρώτο κεφάλαιο τα Πολιτεύματα και το Σύνταγμα (Μορφές πολιτευμάτων, αρχές του Συντάγματος, Κράτος Δικαίου, Κοινωνικό Κράτος) και προτείνονται δραστηριότητες για τα πολιτεύματα των χωρών της ΕΕ, το δημοψήφισμα κ.α.. Στο δεύτερο κεφάλαιο μελετώνται τα κόμματα, τα ΜΜΕ, οι Εκλογές και προτάσσεται η εστίαση στο ρόλο των ΜΜΕ και του διαδικτύου στη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Στο τρίτο κεφάλαιο

αναλύονται οι λειτουργίες του κράτους (σύνθεση και αρμοδιότητες Βουλής, διαχωρισμός εξουσιών) και συστήνεται ενασχόληση με τις ιστοσελίδες της Βουλής. Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται η Διοίκηση (βαθμοί διοίκηση, κεντρική-τοπική διοίκηση, νομαρχίες) και στο πέμπτο κεφάλαιο τα Δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του πολίτη (δικαίωμα παιδείας, εργασίας, υγείας, κοινωνικά, ατομικά, πολιτικά δικαιώματα, προστασία του περιβάλλοντος). Προτείνεται η αναζήτηση στοιχείων από ανάλογες ιστοσελίδες (ΥΠΕΠΘ, 2017).

- Στο τρίτο άξονα Πολίτης και ΕΕ μελετάται η Ευρωπαϊκή ιδέα, η ίδρυση της ΕΕ, οι θεσμοί της και ο ευρωπαίος πολίτης, ενώ συστήνεται η χρήση βίντεο, διαδικτύου, ενημερωτικών φυλλαδίων και η παρουσίαση πολιτικών, μέσω αποφάσεων της ΕΕ από την επικαιρότητα (Σωτηρίου κ.α., χ.χ.).
- Στον τέταρτο άξονα Πολίτης και Διεθνής Κοινότητα εξετάζεται το Διεθνές Δίκαιο, οι Διεθνείς οργανισμοί, οι ΜΚΟ, τα δικαιώματα του ανθρώπου και προτείνεται να δοθούν στοιχεία από την Ύπατη Αρμοστεία, αναζήτηση ιστοσελίδων ΜΚΟ, προβολές βίντεο για τον ρατσισμό (Σωτηρίου κ.α., χ.χ.).

Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, σύμφωνα με τα ανωτέρω, ακολουθεί τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πολιτικές και οργανώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές να μπορούν να συνδεθούν με το τοπικό, το εθνικό και τελικά με το παγκόσμιο στοιχείο (Hahn, 1999). Η Παπαδοπούλου (2007) αναφέρει ότι αυτή δομή του μαθήματος «.....συναντά ή καλείται να συναντήσει και να διαχειριστεί βασικά σημεία της ελληνικής 'ιδιαιτερότητας': ατομοκεντρικές/οικογενειοκρατικές πρακτικές, φορμαλιστικό και εργαλειώδες τρόπο αντίληψης και πρακτικής σε σχέση με το κράτος-έθνος, αδύναμη κοινωνία πολιτών και ανίσχυρα κοινωνικά κινήματα»(σελ.158).

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας (2016), το σχολικό εγχειρίδιο εμπεριέχει διάφορα διηγήματα, πηγές, διαγράμματα, ταινίες ή αλλιώς πολυτροπικά κείμενα, καθώς και πλούσιο εποπτικό υλικό για κάθε κεφάλαιο, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για τις διαθεματικές δραστηριότητες. Και τα δύο αυτά στοιχεία βοηθούν στην καλύτερη πρόσληψη των νοημάτων της κάθε ενότητας. Η διαθεματικότητα, όπως αναφέρεται στα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ του 2001, στοχεύει αφ' ενός στην σύνδεση της γνώσης με τα βιώματα και την εμπειρία των μαθητών (citizenship education) και αφ' ετέρου στην οικοδόμηση μιας πρόσφορης γνώσης μέσω της ενεργής συμμετοχής τους (Σωτηρίου κ.α., χ.χ.). Ωστόσο, οι Flouris and Pasiadis (2008) αναφέρουν ότι, τα κείμενα της εκπαιδευτικής πολιτικής και τα σχολικά εγχειρίδια θεωρούνται ιστορικά ως

ιδεολογικές παρεμβάσεις και τρόπος διακυβέρνησης που αποσκοπούν στον συμβολικό έλεγχο. Ενθαρρύνουν τους μαθητές να σέβονται τις κυρίαρχες αφηγήσεις, την παράδοση και την εξουσία διαιωνίζοντας την κυριαρχία της επικρατούσας τάξης (Sears, 1996).

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η εμπειρική έρευνα

4.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αν το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής αγωγής που διδάσκεται στη Γ΄ τάξη του Γυμνασίου, προωθεί και εξυπηρετεί τους στόχους της πολιτειότητας σε σχέση με τη διαμόρφωση ενεργών πολιτών ικανών να ανταποκριθούν στο σύγχρονο κοινωνικό και πολιτικοοικονομικό περιβάλλον.

Βάσει του τιθέμενου σκοπού, τα ερευνητικά ερωτήματα διαμορφώνονται ως εξής:

- Πώς νοηματοδοτούν οι εκπαιδευτικοί την υλοποίηση της πολιτειότητας στο σύγχρονο εκπαιδευτικό περιβάλλον; Ποιους σκοπούς αποδίδουν στην εκπαίδευση στην πολιτειότητα αναφορικά με το τρίπτυχο γνώσεις-αξίες-στάσεις; Ποια «ταυτότητα» πολίτη προωθείται;
- Πόσο ισχυρός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην προώθηση της πολιτειότητας; Ποιες δραστηριότητες θεωρεί σημαντικές; Τι παρατηρούν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την έλλειψη της επιμόρφωσής τους;
- Ποια διδακτικά εργαλεία και πρακτικές προωθούν την πολιτειότητα στο σύγχρονο εκπαιδευτικό πλαίσιο; Πόσο συχνά τα χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί; Πόσο αποτελεσματικό είναι το σχολικό εγχειρίδιο στην επίτευξη των στόχων του αναλυτικού προγράμματος;

4.2 Σημασία και αναγκαιότητα της έρευνας

Αφορμή για την παρούσα έρευνα αποτέλεσε το επίκαιρο θέμα του ρόλου της εκπαίδευσης στην πολιτειότητας για την διαμόρφωση υπεύθυνων και κυρίως ενεργών πολιτών, σύμφωνα με τις παγκόσμιες διακηρύξεις και επιταγές, έτσι όπως εφαρμόζεται από τους εκπαιδευτικούς σχεδιασμούς στην Ελλάδα. Πρόκειται για ένα σύγχρονο ζήτημα, που απασχολεί τη διεθνή κοινότητα και ιδιαίτερος σημαντικό, καθώς η πολιτειότητα αφορά στην παιδεία του πολίτη, είναι καίρια πτυχή της παιδαγωγικής πρακτικής και ένα από τα βασικά ζητούμενα της εκπαίδευσης, που είναι η κοινωνικοποίηση και η προετοιμασία των μαθητών για την πολιτική ζωή (Moore, 2004,

Καζαμίας, Πετρονικολός, 2003). Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η ρητορική απέχει από την πραγματικότητα. Όπως επισημάνθηκε από την Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη (2005), η εκπαίδευση δε φαίνεται να έχει τη δυναμική να διαμορφώσει πολίτες όπως επιτάσσουν τα παγκόσμια δεδομένα

Από την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας προέκυψε ότι δεν υπάρχουν αρκετά εμπειρικά δεδομένα για το θέμα, ιδίως στη χώρα μας. Για αυτό και προσανατολιζόμαστε στο τι ισχύει κυρίως στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα και θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε το φαινόμενο μέσα από τις απόψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών, ως των πλέον αρμόδιων να αναλύσουν την εκπαιδευτική πραγματικότητα και έχουν ιδιαίτερη αξία και βαρύτητα καθώς καλούνται να εφαρμόσουν την εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική για τη διαμόρφωση των νέων πολιτών. Θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα βοηθήσουν στην κατανόηση των βασικών πτυχών της πολιτειακής εκπαίδευσης και αν επιτελεί το διαμορφωτικό της ρόλο, ώστε να βελτιωθούν τα τρωτά σημεία της.

4.3 Μεθοδολογία

Η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων οδήγησε στην επιλογή της ποιοτικής προσέγγισης ως της καταλληλότερης ερευνητικής μεθόδου για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, καθώς επιδίωξη είναι η εμβάθυνση στις απόψεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών. Επειδή η έννοια της πραγματικότητας, όσων δηλαδή συμβαίνουν μέσα στο κοινωνικό σύνολο, είναι υποκειμενική, ο στόχος σε μία ποιοτική έρευνα είναι η σε βάθος μελέτη της ‘πραγματικότητας’ των συμμετεχόντων (Flick, 2007). Στοχεύει στην ανάλυση και ερμηνεία των κοινωνικών φαινομένων και την κατανόηση των εννοιών (Κυριαζή, 2011). Αντίθετα, στην ποσοτική προσέγγιση στόχος είναι η γενίκευση και η ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων που οδηγούν σε καθολικά συμπεράσματα (Cohen and Manion, 1997). Σύμφωνα με τον Creswell (2011), η χρήση της ποιοτικής μεθόδου ενδείκνυται στην περίπτωση αυτή, γιατί ο ερευνητής επικοινωνεί άμεσα με τους συμμετέχοντες, διευκρινίζει παρανοήσεις τροποποιώντας τα ερωτήματα και συγκεντρώνει ένα σύνολο πληροφοριών από εκφράσεις, χειρονομίες λεκτικά και μη λεκτικά στοιχεία για βαθύτερη κατανόηση. Η ποιοτική προσέγγιση θεωρείται αποτελεσματικότερη για την ανάλυση των κοινωνικών ζητημάτων τα οποία εμφανίζονται ως πολυσύνθετα και μη στατικά φαινόμενα (Τσιώλης, 2014).

Η ατομική ημι-δομημένη συνέντευξη με ερωτήσεις ανοικτού τύπου χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο συλλογής δεδομένων της ερευνητικής μεθόδου, ενώ το δείγμα αποτέλεσαν 12 εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Αργολίδας οι οποίοι διδάσκουν το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στα Γυμνάσια του νομού.

Μειονέκτημα στην ποιοτική έρευνα αποτελεί η αδυναμία γενίκευσης των αποτελεσμάτων (Creswell, 2011), ωστόσο ο μικρός αριθμός του δείγματος μπορεί να επιφέρει ισορροπία.

4.4 Ερευνητική διαδικασία

4.4.1. Το δείγμα της έρευνας

Η επιλογή της κατάλληλης δειγματοληψίας αποτελείται από έναν συνδυασμό στοιχείων που εξασφαλίζουν αξιοπιστία και εγκυρότητα στην έρευνα και την ανάλογη εμπειρία του δείγματος, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού και των ερευνητικών ερωτημάτων (Robson, 2010).

Η σκόπιμη δειγματοληψία θεωρήθηκε κατάλληλη μέθοδος για την επιλογή του δείγματος με κριτήριο τα κοινά τους χαρακτηριστικά που εξυπηρετούν τους ερευνητικούς σκοπούς (Creswell, 2011). Το κοινό χαρακτηριστικό στην περίπτωση αυτή είναι η διδασκαλία του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στη Γ' τάξη των Γυμνασίων του νομού Αργολίδας κατά το σχολικό έτος 2017-2018, που είναι και το έτος διεξαγωγής της έρευνας. Όμως, ο μικρός αριθμός των σχολικών μονάδων (14) στους τέσσερις δήμους του νομού, οδήγησε στην επιλογή όλων των εκπαιδευτικών (14) για την συγκρότηση του δείγματος. Έτσι, αν και το δείγμα εμφανίζει τις ίδιες ιδιότητες, ωστόσο διδάσκει σε σχολεία με διαφορετικά γεωγραφικά, πολιτιστικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά που πιθανόν να επιδρά στις απόψεις του (Mason, 2011). Ο αριθμός των συμμετεχόντων κρίθηκε ικανοποιητικός στο πλαίσιο της παρούσης ποιοτικής έρευνας ώστε να αποτελέσει το κατάλληλο δείγμα.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν δεκατέσσερις (14) εκπαιδευτικοί που διδάσκουν το μάθημα της ΚΠΑ σε όλα τα σχολεία του νομού Αργολίδας. Δύο (2) από αυτούς συμμετείχαν στην πιλοτική έρευνα προκειμένου να

ελεγχθεί το εργαλείο που κατασκευάστηκε για τους σκοπούς της μελέτης και οι υπόλοιποι δώδεκα (12) συμμετείχαν στη μετέπειτα έρευνα.

Από τους 12 εκπαιδευτικούς οι 11 ήταν γυναίκες και μόλις ο ένας άντρας. Όσον αφορά την ηλικία των συμμετεχόντων 1 εκπαιδευτικός είναι κάτω των 35 ετών και άλλος 1 είναι μεταξύ 36-45 έτη. Στην κατηγορία 45-55 έτη ανήκουν 8 εκπαιδευτικοί ενώ 2 είναι άνω των 55 ετών. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν έγγαμοι. Όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο όλοι οι συμμετέχοντες ήταν απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς είναι απαραίτητο προσόν διορισμού στην εκπαίδευση, ενώ μόλις 2 εκπαιδευτικοί ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Οι 2 συμμετέχοντες είχαν προϋπηρεσία από 10-15 έτη, 3 από 15-20 έτη και οι υπόλοιποι 7 εκπαιδευτικοί περισσότερα από 20 έτη.

Το δείγμα απάντησε και άλλες ερωτήσεις ανοικτού τύπου που αφορούσαν δημογραφικά χαρακτηριστικά του όπως την ειδικότητα, τις σπουδές και την επιμόρφωση τα οποία κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν στο επόμενο κεφάλαιο της ανάλυσης των αποτελεσμάτων, ύστερα από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας.

4.4.2 Το ερευνητικό εργαλείο

Για τη συλλογή των δεδομένων, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, χρησιμοποιήθηκε η ατομική ημι-δομημένη συνέντευξη με ερωτήσεις ανοικτού τύπου, που θεωρείται ότι επιτρέπει τη σε βάθος διερεύνηση (Cohen and Manion, 1997). Ανοικτού τύπου είναι οι ερωτήσεις που επιτρέπουν στον συμμετέχοντα να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του, χωρίς περιορισμούς περιεχομένου και δεν επιδέχονται μονολεκτικές απαντήσεις (Cohen and Manion, 1997). Οι ατομικές συνεντεύξεις παρέχουν περισσότερες πιθανότητες ελεύθερης έκφρασης των συμμετεχόντων γιατί ο χρόνος και ο τόπος διεξαγωγής συνήθως καθορίζεται από τους ίδιους χωρίς την παρουσία τρίτων (Lewis, 2003). Αν και οι ερωτήσεις είναι προσχεδιασμένες η ημι-δομημένη συνέντευξη επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία και στα δύο μέρη καθώς δύναται να γίνει προσθήκη, τροποποίηση ερωτήσεων, ή αλλαγή της σειράς τους (Κυριαζή, 2011). Ο προσεκτικός σχεδιασμός της (Cohen and Manion, 1997) δημιουργεί ευχάριστο κλίμα στους συμμετέχοντες και διευκολύνει την προετοιμασία του ερευνητή στα δύσκολα ή απαιτητικά ερωτήματα.

Μειονεκτήματα της συνέντευξης αποτελούν ο μεγάλος όγκος δεδομένων τα οποία μπορεί να παρουσιάσουν ασάφειες και η υποκειμενικότητα (Creswell, 2011; Cohen and

Manion, 1997). Ωστόσο ο μικρός αριθμός του δείγματος, οι διευκρινιστικές ερωτήσεις και η ουδετερότητα του ερευνητή επιφέρουν την ισορροπία.

Το εργαλείο συλλογής δεδομένων που δημιουργήθηκε προσπάθησε να ανταποκριθεί στα ερευνητικά ζητήματα. Αρχικά έγιναν δύο πιλοτικές συνεντεύξεις οι οποίες έδωσαν τη δυνατότητα τροποποίησης ερωτήσεων, προσθήκης και ελέγχου ασαφειών, ώστε να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις. Μετά τις συνεντεύξεις, σε τρεις ερωτήσεις αποφασίστηκε η παράθεση παραδειγμάτων για καλύτερη κατανόηση από τους εκπαιδευτικούς, άλλαξε ο τρόπος διατύπωσης σε μία και επισημάνθηκαν οι πιθανές συμπληρωματικές ερωτήσεις που θα έπρεπε να τεθούν σε κάποιες περιπτώσεις. Επίσης αποφασίστηκε να εξηγηθεί πριν τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων ο όρος πολιτειότητα, καθώς φάνηκε ότι είναι άγνωστος στους περισσότερους και πιθανόν να τους δημιουργούσε περισσότερο άγχος.

Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν τα πρωτόκολλα συναίνεσης (Παράρτημα 1) και συνέντευξης (Παράρτημα 2) τα οποία ενημέρωναν τους εκπαιδευτικούς για την διαδικασία διεξαγωγής της συνέντευξης όπως την εξασφάλιση της ανωνυμίας, τη χρονική διάρκεια και το δικαίωμα διακοπής της. Ακολούθως δημιουργήθηκε το έντυπο που περιείχε 35 ερωτήσεις (Παράρτημα 3). Οι 10 πρώτες αφορούν κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και οι υπόλοιπες κατηγοριοποιήθηκαν σε 3 κύριους και 10 επιμέρους θεματικούς άξονες που αντιστοιχούν στα 3 ερευνητικά ερωτήματα ως εξής:

1^{ος} Θεματικός Άξονας: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο της εκπαίδευσης στην προώθηση της πολιτειότητας (ερωτήσεις 6 – 12)

Μέσω των ερωτήσεων διερευνώνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του πολίτη, την αλλαγή των στάσεων και αντιλήψεων των μαθητών για την πολιτειότητα, τις διαχρονικές αξίες και την «ταυτότητα» που αναδεικνύονται μέσα από την πολιτειακή εκπαίδευση.

2^{ος} Θεματικός Άξονας: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο τους στην προώθηση της πολιτειότητας (ερωτήσεις 13 - 20)

Οι ερωτήσεις του θεματικού αυτού άξονα αφορούν τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο τους στην προώθηση της ιδιότητας του πολίτη, την ενεργή

συμμετοχή τους στο κοινωνικό σύνολο, τις δραστηριότητες και τις διδακτικές παρεμβάσεις που αναδεικνύουν τις διαχρονικές αξίες

3^{ος} Θεματικός Άξονας: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επίτευξη του βαθμού της πολιτειότητας μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ, των διδακτικών πρακτικών και εργαλείων (ερωτήσεις 21 – 30)

Οι τελευταίες ερωτήσεις αφορούν την αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος της ΚΠΑ, την επίτευξη των στόχων και τις διδακτικές πρακτικές και τα εργαλεία του μαθήματος που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη της ιδιότητας του πολίτη.

4.4.3 Η συλλογή των δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε από 7 έως και 18 Δεκεμβρίου 2017. Αρχικά η ερευνήτρια επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τους εκπαιδευτικούς, είτε απευθείας είτε μέσω των διευθυντών των σχολείων και τους ενημέρωσε για την έρευνα. Δόθηκαν διευκρινήσεις για το σκοπό, τη διαδικασία, τη διάρκεια και ορίστηκαν οι συναντήσεις. Στο στάδιο αυτό δεν υπήρξε καμία άρνηση συμμετοχής από τους εκπαιδευτικούς, εκτός από κάποια διστακτικότητα ορισμένων η οποία αφορούσε το είδος των ερωτήσεων. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί εξέφρασαν άγχος μήπως οι ερωτήσεις σχετίζονται με εξειδικευμένες έννοιες της πολιτειότητας. Όταν η ερευνήτρια είπε ότι αναφέρονται σε πιο γενικές έννοιες για τον ρόλο της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού, ορίστηκε και με αυτούς μία συνάντηση. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε πρωινές και απογευματινές ώρες σε χώρους ιδιωτικούς που επέλεξαν οι ίδιοι ώστε να αισθάνονται άνετα. Η ερευνήτρια είχε φροντίσει να οργανώσει σωστά τη διαδικασία ετοιμάζοντας τον απαραίτητο εξοπλισμό, πριν από την έναρξη, για να μην προκαλέσει περαιτέρω άγχος στον συμμετέχοντα.

Η ενημέρωση για τους κανόνες δεοντολογίας πριν τη διαδικασία της συνέντευξης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ποιότητα και την αξιοπιστία της (Creswell, 2011), καθώς και τη δημιουργία ευχάριστου κλίματος. Αρχικά δόθηκε στους εκπαιδευτικούς να διαβάσουν και να υπογράψουν το πρωτόκολλο συναίνεσης και στη συνέχεια το πρωτόκολλο συνέντευξης. Ακολούθως, με τη χρήση κινητού τηλεφώνου έγινε η μαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, ενώ μέσω laptop πραγματοποιήθηκε η μετατροπή της φωνής απευθείας σε κείμενο. Η χρήση του laptop διευκόλυνε την

ερευνήτρια καθώς μείωσε κατά ½ περίπου το χρόνο απομαγνητοφώνησης. Η διαδικασία, όπως πραγματοποιήθηκε, δε φάνηκε να ενοχλεί κανέναν εκπαιδευτικό.

Η διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν από 30 έως 50 λεπτά και στηρίχτηκαν κυρίως στο ερευνητικό εργαλείο που δημιουργήθηκε γι' αυτό το σκοπό. Η ερευνήτρια καθ' όλη τη διάρκεια φρόντισε να διατηρήσει φιλικό κλίμα, ουδετερότητα και ενδιαφέρον για τις απόψεις των εκπαιδευτικών ώστε να εκφραστούν ελεύθερα.

4.4.4 Μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων

Η σωστή και επιτυχημένη ανάλυση των δεδομένων εξαρτάται από την οργάνωση των προηγούμενων σταδίων.

Στο αρχικό στάδιο πραγματοποιήθηκε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων η οποία έγινε σχεδόν ταυτόχρονα με τη διαδικασία μαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων. Ο ήχος στη συνέχεια μετατράπηκε σε αρχείο κειμένου στον υπολογιστή. Η μεταγραφή απέδωσε 111 σελίδες υλικού (Παράρτημα 4). Τα δεδομένα προκειμένου να αναλυθούν οργανώθηκαν και επεξεργάστηκαν με βάση τους τρεις θεματικούς άξονες (βλ. υποενότητα 4.4.2). Στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων, οι εκπαιδευτικοί αναφέρονται με κωδικούς (E1, E2, E3.....E12) ώστε να διατηρηθεί η ανωνυμία, ενώ χρησιμοποιήθηκαν από τις συνεντεύξεις μόνο εκείνα τα στοιχεία που θεωρήθηκαν απαραίτητα για τη διερεύνηση των ερωτημάτων.

Στο τέλος παρατίθεται η συζήτηση των αποτελεσμάτων συνδεδεμένη με τη βιβλιογραφία και τα ερευνητικά ερωτήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας

5.1 Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο της εκπαίδευσης στην προώθηση της πολιτειότητας

Στον τομέα αυτό, ύστερα από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας, θα αναλυθούν αρχικά ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών τα οποία κρίθηκε απαραίτητο να ληφθούν μέσω ερωτήσεων ανοικτού τύπου, καθώς η ειδικότητα, τα χρόνια διδασκαλίας τους μαθήματος της ΚΠΑ, οι προπτυχιακές σπουδές και η επιμόρφωση επιδρούν σημαντικά στη διαμόρφωση των στάσεων και των αντιλήψεών τους για την εκπαίδευση στην ιδιότητα του πολίτη

Από τους 12 εκπαιδευτικούς, ένας ήταν κοινωνιολόγος και ένας ήταν γαλλικής φιλολογίας ο οποίος όμως διέθετε δεύτερο πτυχίο στις πολιτικές επιστήμες και τη δημόσια διοίκηση και για το λόγο αυτό μπορούσε να διδάξει το μάθημα. Δύο εκπαιδευτικοί ήταν οικιακής οικονομίας, ενώ τέσσερις ανέφεραν πως είναι θεολόγοι και άλλοι τέσσερις δήλωσαν πως είναι φιλόλογοι.

Τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ έχουν αναλάβει τα δύο τελευταία χρόνια έξι εκπαιδευτικοί και έτσι δεν έχουν ιδιαίτερη εμπειρία στο αντικείμενο. Ένας άλλος εκπαιδευτικός δήλωσε πως το διδάσκει 4 χρόνια, ένας 5 χρόνια, ο κοινωνιολόγος υποχρεωτικά και τα 14 χρόνια που είναι διορισμένος, δύο 15 χρόνια και ένας 30 χρόνια. Ο Ε5 δήλωσε πως το διδάσκει εδώ και 15 χρόνια παρόλο που προέρχεται από άλλο γνωστικό αντικείμενο (φιλόλογος). Μάλιστα αξιολογεί και τα βιβλία και το πώς αυτά άλλαξαν όλα αυτά τα χρόνια:

Ε5: «Ναι... έχω διδάξει όλα τα βιβλία. Από τα στοιχεία δημοκρατικού πολιτεύματος που ήταν μικρό, κοινωνική και πολιτική αγωγή που ήταν πολύ δύσκολο, άλλαξε, έγινε λιγότερο δύσκολο και τώρα το τωρινό που είναι καλύτερο... από τα προηγούμενα».
(σελ.195)

Στη σχολική μονάδα οι εκπαιδευτικοί συμπληρώνουν το υποχρεωτικό τους ωράριο είτε με μαθήματα της ειδικότητά τους ως Α' ανάθεση, είτε με μαθήματα Β' ανάθεσης. Στο ανωτέρω δείγμα, ανατέθηκε σε όλους σχεδόν τους εκπαιδευτικούς, λόγω του μειωμένου ωραρίου τους, η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ, σαν μάθημα Β'

ανάθεσης. Δεν φαίνεται όμως να είναι ικανοποιημένοι από αυτή την ‘υποχρέωση’ και κάποιοι θα προτιμούσαν να πηγαίνουν σε δεύτερο ή και τρίτο σχολείο προκειμένου να διδάξουν αντικείμενα που σχετίζονται με τον τομέα των σπουδών τους. Ο Ε2 δήλωσε πως οι λόγοι που τον οδήγησαν στη διδασκαλία του μαθήματος ήταν:

Ε2: «αρχικά ήταν για συμπλήρωση αλλά μετά είναι δική μου... Αν μπορώ να πω απαίτηση γιατί μου αρέσει πάρα πολύ το μάθημα και με ενδιαφέρει απόλυτα. Οπότε παρόλο που το έχω δεύτερη ανάθεση θέλω πάρα πολύ και το επιζητώ να το παίρνω».(σελ. 167)

Ωστόσο υπήρξε και ένας εκπαιδευτικός που ήταν επιλογή του η διδασκαλία του μαθήματος. Ο εκπαιδευτικός ήταν ο Ε5. Οι λόγοι που τον οδήγησαν σε αυτή του την επιλογή ήταν γιατί αρέσει στον ίδιο και επιπλέον οι σπουδές του σε ένα τμήμα Ψυχολογίας, Κοινωνιολογίας και Φιλοσοφίας σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο της ΚΠΑ. Τον ενδιαφέρει άμεσα το περιεχόμενο του μαθήματος και παρόλο που του δόθηκε ως Β΄ ανάθεση είναι πολύ ικανοποιημένος και για αυτό το λόγο συνεχίζει να το επιλέγει. Ο Ε6 δήλωσε πως ήταν το αντικείμενο των σπουδών του για αυτό λόγω ειδικότητας του έγινε πρώτη ανάθεση. Ο Ε8 ανέφερε πως παρόλο που προερχόταν από τον επιστημονικό κλάδο της φιλολογίας, ωστόσο επέλεξε να το διδάξει γιατί στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος μπορούσε να αναπτύξει συζήτηση με τα παιδιά για διάφορα θέματα.

Αναφορικά με την εκπαίδευση στο προπτυχιακό κύκλο σπουδών των εκπαιδευτικών ένας απάντησε ότι δεν διδάχθηκε μαθήματα που σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ. Ένας ακόμα εκπαιδευτικός δήλωσε πως κατά τη διάρκεια της εξομοίωσής του για την κύρια ειδικότητά του διδάχθηκε κάποιες έννοιες της κοινωνιολογίας, αλλά πολύ επιφανειακά. Δεν γνωρίζει όμως συγκεκριμένες διδακτικές του μαθήματος και δεν πιστεύει πως αυτές οι γνώσεις του τον βοήθησαν ουσιαστικά στη διδασκαλία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του Ε2 καθώς δήλωσε ότι ένα τμήμα των σπουδών του στη θεολογία συμπίπτει με το μάθημα που διδάσκει:

Ε2: «Όχι δεν θα έλεγα ειδικά. Αν μπορώ να πω ότι κάπου ακουμπά το.... θεολογικό κομμάτι είναι μόνο στο θέμα του κανονικού δικαίου που είναι το Σύνταγμα της Εκκλησίας της Ελλάδας, δηλαδή τελείως επιφανειακά. Όχι. Ένα άλλο που μπορεί να ακουμπά είναι

στην ευαισθητοποίηση όταν και όπου θίγεται στο μάθημα αυτό. Ευαισθητοποίηση κοινωνική, πολιτική, πολιτιστική».(σελ. 167)

Ο Ε4 δήλωσε πως αν και προέρχεται από τον τομέα της οικιακής οικονομίας, παρόλα αυτά διδάχθηκε κάποια θέματα που αφορούν το μάθημα καθώς επίσης και τη διδακτική του:

Ε4: «Μ..... ναι... απ' ότι θυμάμαι είχαμε κάνει αρκετά μαθήματα στη σχολή που είχαν σχέση με την με... όλο αυτό το κομμάτι της.... της πολιτικής αγωγής, της κοινωνικής κυρίως αγωγής. Γιατί και το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας έχει στοιχεία από την κοινωνική και πολιτική αγωγή, στο πρώτο κομμάτι, όσον αφορά την κοινωνική αγωγή, όχι τόσο την πολιτική. Και θυμάμαι ότι είχα κάνει σχετικά μαθήματα... Εμ..... νομίζω και διδακτική. Τώρα ακριβώς δεν θυμάμαι το... το αντικείμενο των μαθημάτων αλλά θυμάμαι ένα συγκεκριμένο καθηγητή που ήταν από το πανεπιστήμιο της Θράκης , το Δημοκρίτειο, που κάναμε σχετικά μαθήματα αλλά ακριβώς... δε θυμάμαι».(σελ. 186)

Ο Ε5 δήλωσε πως διδάχθηκε ένα μάθημα κοινωνιολογίας κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών του σπουδών αλλά δεν γνώριζε συγκεκριμένες διδακτικές μεθόδους του μαθήματος. Εξαιτίας του προσωπικού του ενδιαφέροντος έμαθε αρκετά πράγματα επειδή ασχολήθηκε και μελέτησε ο ίδιος τα όσα έγραψε ο Μαρξ. Με αυτή την άποψη φαίνεται να συμφώνησε και ο Ε11 ο οποίος είχε σπουδάσει Φιλοσοφία, Παιδαγωγική και Ψυχολογία. Είχε δηλαδή παρόμοιες σπουδές με τον Ε5. Οι φοιτητές των συγκεκριμένων σχολών διδάσκονται για τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη, την πολιτεία, την έννοια του πολίτη ή διδάσκονται μαθήματα όπως η κοινωνιολογία της εκπαίδευση και για το λόγο αυτό θεωρούν ότι έχουν κάποιες σχετικές γνώσεις με το αντικείμενο της ΚΠΑ. Ο Ε6 δήλωσε πως διδάχθηκε συγκεκριμένες τεχνικές διδασκαλίας για το μάθημα εξαιτίας των βασικών σπουδών του. Δύο εκπαιδευτικοί, παρόλο που σπούδασαν θεολογία, πιστεύουν πως οι προπτυχιακές σπουδές τους συμπεριλάμβαναν θέματα πολιτειότητας. Όμως αναφέρεται πλήρως η άποψη μόνο του ενός:

Ε7: «Πιστεύω ότι αυτή καθ' αυτή η επιστήμη που σπούδασα, στην οντολογία της έχει αυτή την κοινωνία, τη σχέση, την κοινωνικότητα και την πολιτειότητα. Εντάσσει τους ανθρώπους σε ομάδα και τους... δεν... επιτρέπει διαιρέσεις αλλά όλοι να έχουμε σχέση και να... απολαμβάνουμε τα αγαθά του πολιτισμού και του πνευματικού και του υλικού... του τεχνολογικού». (σελ. 217)

Οι συμμετέχοντες, πριν τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ για πρώτη φορά ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής τους σταδιοδρομίας δεν έλαβαν κάποια επιμόρφωση αναφορικά με τη διδακτική του αντικειμένου. Ο Ε2 μάλιστα, μιλά με άσχημα λόγια για την ανάθεση που τους έγινε από τους πολιτικά υπεύθυνους, γιατί κατά την άποψη του ήταν και λίγο αυθαίρετη η Β΄ ανάθεση αυτού του γνωστικού αντικειμένου. Όμως, επειδή διέθετε μεταπτυχιακό στην εκπαιδευτική διοίκηση και την ηγεσία, είχε μελετήσει και ασχοληθεί με θέματα που διδάσκονται στο συγκεκριμένο μάθημα. Ακόμα και ο εκπαιδευτικός, το αντικείμενο σπουδών του οποίου ήταν η κοινωνιολογία, δεν είχε λάβει κάποια εξειδικευμένη επιμόρφωση. Ο Ε5 είχε παρακολουθήσει το 1987-88 ένα σεμινάριο αλλά ήταν αποκλειστικά με αντικείμενο τη φιλολογία. Στα πλαίσια αυτού του σεμιναρίου, που ήταν δική του πρωτοβουλία να το παρακολουθήσει, διδάχθηκαν παιδαγωγικά, ψυχολογία, κοινωνιολογία και αρχαία.

Συμπερασματικά η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που διδάσκει σήμερα το μάθημα της ΚΠΑ είναι θεολόγοι ή φιλόλογοι. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι μόλις ο 1 στους 12 συμμετέχοντες είναι κοινωνιολόγος. Οι εκπαιδευτικοί έχουν διδακτική εμπειρία στο συγκεκριμένο μάθημα ως 5 έτη και επομένως δεν έχουν πολύ μεγάλη εξοικείωση με το περιεχόμενο και τις διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος. Το προσωπικό ενδιαφέρον ωστόσο, παρακίνησε ορισμένους συμμετέχοντες να μελετήσουν αρκετά τις έννοιες που αυτό συμπεριλαμβάνει, παρόλο που δεν σχετίζονταν με το πεδίο του αντικειμένου των προπτυχιακών σπουδών τους. Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν το μάθημα ως Β΄ ανάθεση προκειμένου να συμπληρώσουν το υποχρεωτικό τους ωράριο και γι' αυτό το λόγο εκφράζουν κάποια αρνητικότητα απέναντι στη διδασκαλία του. Ωστόσο πολύ λίγοι εκπαιδευτικοί, που είτε ενδιαφέρονταν για το περιεχόμενο του μαθήματος είτε γιατί ήταν το κυρίως αντικείμενο των σπουδών τους, δήλωσαν πως είναι απόλυτα ικανοποιημένοι και για αυτό επιζητούν να το διδάσκουν. Στο πλαίσιο των προπτυχιακών σπουδών τους δεν υπάρχει διδασκαλία ανάλογων μαθημάτων για την πολυειότητα, αν και σε ορισμένες σχολές, όπως για παράδειγμα σε αυτή της ψυχολογίας, παιδαγωγικής και φιλοσοφίας διδάσκονται κάποια συναφή. Επίσης τα πανεπιστημιακά τμήματα δεν τους παρέχουν γνώση για συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές με αποτέλεσμα να συναντούν εμπόδια κατά τη διδασκαλία του μαθήματος στην τάξη. Η έλλειψη επιμόρφωσης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για τους εκπαιδευτικούς, ειδικά σε αυτούς που προέρχονται από άλλους επιστημονικούς

κλάδους, καθώς καλούνται να ασχοληθούν με ένα αντικείμενο στο οποίο στερούνται τη επιστημολογική γνώση των βασικών εννοιών. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί είτε με την ένταξη του μαθήματος της κοινωνιολογίας σε όλες τις πανεπιστημιακές σχολές που οι απόφοιτοι τους προβλέπεται να διδάξουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συναφή γνωστικά θέματα, είτε μέσω της δημιουργίας ενός υποχρεωτικού προγράμματος επιμόρφωσης για όλους εκείνους τους εκπαιδευτικούς που προέρχονται από άλλους επιστημονικούς κλάδους και καλούνται να ασχοληθούν με το αντικείμενο της ΚΠΑ. Σαφώς και το ιδανικό θα ήταν η διδασκαλία να ανατίθεται σε απόφοιτους τμημάτων κοινωνιολογίας, αλλά αυτό επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί στα σύγχρονα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα, καθώς η Ελλάδα βρίσκεται σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης.

5.1.1 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του πολίτη

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκει η ερώτηση 6. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με το πόσο σημαντικό θεωρούν το ρόλο της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη και όπου κρίθηκε απαραίτητο έγιναν διευκρινιστικές ερωτήσεις.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως ο ρόλος της εκπαίδευσης και του σχολείου είναι πολύ σημαντικός. Ωστόσο ένας εκπαιδευτικός εξέφρασε αμφιβολίες για αυτό, καθώς τα παιδιά που αρχίζουν τη φοίτηση τους στο γυμνάσιο έχουν ήδη διαμορφωμένες αντιλήψεις από την οικογένεια τους σχετικά με την έννοια του πολίτη. Ο E11 όμως δεν ενστερνίστηκε αυτή την άποψη καθώς υποστήριξε:

E11: «Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της εκπαίδευσης. Η οικογένεια δεν μπορεί να δώσει.....πολύ λίγα. Πρέπει οι γονείς να έχουν κάποια.....μόρφωση, κάποια.....εκπαίδευση....κάτι...»(σελ. 253) και συνεχίζει: « τις απαραίτητες γνώσεις. Ποια είναι τα δικαιώματα...ποιες είναι οι υποχρεώσεις.....εε.....εργασίες....project».(σελ. 253)

Η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού που διδάσκει το μάθημα, τα ατομικά του χαρακτηριστικά, οι δεξιότητες και οι ικανότητές του είναι δυνατόν να επιφέρουν θετικές εξελίξεις στους μαθητές, αλλά όχι πάντα. Ορισμένοι από τους συμμετέχοντες προτείνουν αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου τα παιδιά να μπορέσουν να έχουν περισσότερα κίνητρα ώστε να παρακολουθήσουν τους εκπαιδευτικούς τους και να μειωθεί η απόσταση ανάμεσά τους. Κάποιοι θεωρούν

σημαντικότερη την ανατροπή των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων που οι νέοι έχουν διαμορφώσει από το οικογενειακό τους περιβάλλον, ώστε να προωθηθεί αποτελεσματικότερα η ιδιότητα του πολίτη. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι η εκπαίδευση μπορεί να γαλουχήσει τους νέους με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκτήσουν σχετικές γνώσεις πολιτικής αντίληψης, πολιτειότητας ή οποιασδήποτε άλλης έννοιας που συνδέεται με αυτό. Εξάλλου δεν θα πρέπει να ξεχνά κανείς ότι ένα σχολείο είναι μια μικρή κοινωνία που διέπεται από τους δικούς της κανόνες, τους οποίους οι μαθητές θα πρέπει να εφαρμόσουν στην καθημερινότητά τους. Σε αυτό το πλαίσιο ο Ε9 δήλωσε:

Ε9: «Θεωρώ ότι η εκπαίδευση έπαιξε και θα παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του σημερινού και του... Ναι, του πολίτη γενικότερα. Γιατί διδάσκει αξίες... ναι αξίες, ήθος, αγωγή.....βελτιώνει τη συμπεριφορά των παιδιών. Μαζί με την οικογένεια που είναι πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης οδηγεί στην κοινωνικοποίηση του ατόμου, προβάλλει πρότυπα ...».(σελ. 237)

Ο Ε2, πιστεύει ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης σε σχέση με τη διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη είναι απόλυτος. Αυτό συμβαίνει μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα, τον προγραμματισμό των μαθημάτων, την επιλογή των ατόμων που θα τα διδάξουν κλπ. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

Ε2: «Απόλυτη σχέση. Εξάλλου αυτό είναι και το ζήτημα το αίτημα όταν χαράζει... Όταν λέμε ότι η κάθε κυβέρνηση, κάθε πολιτεία χαράζει την εκπαιδευτική της πολιτική αλλά επιτρέψτε μου εδώ να πω μία προσωπική, που δεν είναι και τόσο προσωπική, ότι η εκπαιδευτική πολιτική που δηλώνει... τι είδους παιδεία εν πάση περιπτώσει θέλουμε ως πολιτεία, ως κοινωνία και τα λοιπά άμεσα αντανακλά στα αναλυτικά προγράμματα στα ΑΠΣ και στα ΔΕΠΠΣ που λέμε. Λοιπόν σε αυτά ακριβώς... η εκπαιδευτική πολιτική αντανακλάται από την επιλογή των μαθημάτων, από τον τρόπο διδασκαλίας, από τους ανθρώπους που θα διδάξουν, χίλιοι... χίλιοι δυο λόγοι. Επομένως και εκεί ακουμπά, στα αναλυτικά προγράμματα ακόμα και ο προγραμματισμός των μαθημάτων».(σελ. 167)

Αξιοσημείωτη είναι η άποψη ενός εκπαιδευτικού που υποστήριξε ότι ο στόχος της εκπαίδευσης δεν είναι να διαμορφώσει τον σωστό πολίτη, γιατί αλλιώς το μάθημα της ΚΠΑ θα μπορούσε να συνδυαστεί με άλλα γνωστικά αντικείμενα για την απόκτηση σφαιρικών γνώσεων. Φαίνεται όμως, πως η πολιτεία δεν θέλει να δημιουργηθούν ολοκληρωμένοι πολίτες με την έννοια ότι θα έχουν ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία.

E5: «Δεν το θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό το ρόλο της εκπαίδευσης έτσι; μπορεί εγώ να προσπαθώ μέσα από το μάθημα αλλά γενικά ο στόχος της εκπαίδευσης δεν είναι.. να γίνει σωστός ο πολίτης. Δραστήριος, υπεύθυνος και ενεργός. Έτσι θεωρώ, γιατί αλλιώς το μάθημα το δικό μου, η κοινωνική πολιτική αγωγή, θα συνδυαζόταν με κάποιο άλλο μάθημα μπορεί... στα κείμενα, μπορεί στη γλώσσα έτσι ώστε να είναι.... τα παιδιά να αποκτήσουν μία ολοκληρωμένη άποψη και να γίνουνε συμμετοχοί πολίτες και ενεργοί...» (σελ. 196) Στη διευκρινιστική ερώτηση ποιο είναι το πρόβλημα συνέχισε: « Μπορεί να μην θέλει η πολιτεία να έχει τόσο ολοκληρωμένους πολίτες. Πολίτες με την έννοια του ενεργού, του συμμετοχού πολίτη...»(σελ. 196). Έγινε ερώτηση για τη δυναμική της εκπαίδευσης: «... Σαν εκπαίδευση ότι μπορεί να κάνει σωστούς πολίτες, βέβαια... παίζει ρόλο και το οικογενειακό περιβάλλον που είναι από πίσω, αλλά η εκπαίδευση θα μπορούσε.. όχι μόνο με τα μαθήματα με προγράμματα.. με δεξιότητες με δραστηριότητες πράγματα τα οποία όμως δεν έχουν επιτευχθεί. Ο τρόπος οργάνωσης.. Αυτό. Δεν είναι για να έχουμε τους πολίτες όπως εμείς νομίζουμε ότι είναι σωστοί πολίτες».(σελ. 196)

Συμπερασματικά σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα αναδείχθηκε ο σημαντικός ρόλος της εκπαίδευσης από το σύνολο σχεδόν των εκπαιδευτικών. Το σχολείο για αρκετούς συμμετέχοντες είναι μία μικρή ομάδα της ευρύτερης κοινωνίας, που διέπεται από δικαιώματα και υποχρεώσεις και αποτελεί τη δεύτερη κοινότητα μετά την οικογένεια, μέσα στην οποία κοινωνικοποιείται και πολιτικοποιείται το παιδί μαθαίνοντας να ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες. Κάποιοι εκπαιδευτικοί τόνισαν την επιρροή της οικογένειας στη διαμόρφωση του πολίτη. Άλλοι θεώρησαν ότι η επιρροή των γονέων δεν είναι προς τη σωστή κατεύθυνση καθώς δημιουργούν, ηθελημένα ή άθελα τους, αρνητικά για την πολιτειότητα στερεότυπα και προκαταλήψεις στους μαθητές, που δεν θα πρέπει να υπάρχουν. Η εκπαίδευση δρα με τέτοιο τρόπο ώστε να απαλειφθούν τόσο τα στερεότυπα όσο και οι προκαταλήψεις. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποτελούν πρότυπο για τους μαθητές και να τους εμπνέουν. Προκειμένου να επιτύχουν αυτό το στόχο, είναι απαραίτητο να διαθέτουν συγκεκριμένες δεξιότητες, ικανότητες και χαρακτηριστικά στην προσωπικότητά τους. Αναδείχθηκε επιπλέον, η αναγκαιότητα τροποποίησης των αναλυτικών προγραμμάτων ώστε να δοθούν περισσότερα κίνητρα στους μαθητές αλλά και να ανατραπούν όποια στερεότυπα και προκαταλήψεις φέρουν από τις οικογένειές τους.

5.1.2 Αλλαγή των στάσεων και των αντιλήψεων των μαθητών για την πολιτειότητα

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκει η ερώτηση 7. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με το αν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα, ενώ τέθηκαν και οι απαραίτητες διερευνητικές ερωτήσεις.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι αν δεν υπάρξει σύγκρουση αξιών μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας, τότε μπορεί να αλλάξουν οι στάσεις και αντιλήψεις. Οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει αυτό είναι γιατί το σχολείο έχει τη δυναμική να επιδράσει στο χαρακτήρα των παιδιών, την προσωπικότητά τους και τη συμπεριφορά τους, τις αρχές που αποκτούν αρχικά από την οικογένειά τους. Προκειμένου να τροποποιήσει τις αντιλήψεις αυτές ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να εφαρμόσει συγκεκριμένες δραστηριότητες και να δώσει τις κατάλληλες ευκαιρίες στους μαθητές ώστε κι εκείνοι με τη σειρά τους να αλλάξουν. Ο ρόλος όμως του σχολείου τα τελευταία χρόνια έχει παραγκωνιστεί κι έτσι δεν φαίνεται να υπάρχει σημαντική επίδραση. Ο Ε3 δήλωσε ότι η οικογένεια διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στους νέους προκειμένου να διαμορφώσουν τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους για την πολιτειότητα.

E3: «Όχι νομίζω ότι η οικογένεια παίζει πολύ πιο σημαντικό ρόλο, γιατί έχουν αρκετό χρόνο τα παιδιά στην οικογένεια και τα επηρεάζουν πολύ περισσότερο από ότι εμείς μετά, ιδιαίτερα στο γυμνάσιο εμείς τα παίρνουμε διαμορφωμένες μικρές προσωπικότητες. Είναι δύσκολο, πολύ δύσκολο. Θεωρώ εγώ. Άρα η οικογένεια παίζει πιο σημαντικό ρόλο».(σελ. 177)

Χαρακτηριστικές είναι οι απαντήσεις των Ε4 και Ε12:

E4: «Από την οικογένεια..ναι..πιστεύω πως ναι... εεε.... Πιστεύω πως ναι. Τα παιδιά σήμερα είναι πολύ ενημερωμένα, θέλουν να μαθαίνουν και κυρίως αυτά που έχουν να κάνουν με την καθημερινή τους ζωή, με ανθρώπους άλλης.. εεε... άλλης φυλετικής καταγωγής, άλλης.... άλλης νοοτροπίας. Θέλουν να μαθαίνουν, και γιατί όχι νομίζω ότι πολλά παιδιά θέλουν να... να αλλάξουν αυτό που έχουν πάρει από το σπίτι τους».(σελ. 187)

E12: «Αυτό επιδιώκουμε. Πολύ θα το θέλαμε αλλά είναι πάρα πολύ δύσκολο. Η οικογένεια είναι ο βασικός άξονας που καθορίζει τις συμπεριφορές του ατόμου. Προσπαθούμε να δώσουμε μέσα από αυτό το μάθημα ε... να βοηθήσουμε κάποιες..... καταστάσεις, έτσι κάποιες δύσκολες που βλέπουμε εμείς μέσα στο σχολείο..... θα λέγαμε συμπεριφορές μέσα από αυτό το μάθημα. Να βοηθήσουμε τα παιδιά. Να αλλάξουν κάποια.... Ίσως να πούμε κάποια νοοτροπία; είναι δύσκολο όμως να γίνει. Η οικογένεια είναι..... ο πρωταρχικός ρόλος μέσα στην κοινωνία.... και η πρώτη κοινωνικοποίηση».(σελ. 263)

Ο Ε5 εισήγαγε μια νέα διάσταση σε αυτή την άποψη. Θεωρεί πως ο εκπαιδευτικός μπορεί να επηρεάσει ως ένα βαθμό τους μαθητές του και από κει και πέρα η οικογένεια διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Σημείωσε επίσης την έντονη επιρροή των Μ.Μ.Ε. στη σημερινή εποχή η οποία άλλαξε τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

E5: «Οφείλεται στα μ.μ.ε., οφείλεται στην εξέλιξη που... στην κινητή τηλεφωνία, ότι έχουν πάψει να ενδιαφέρονται τα παιδιά για πάρα πολλά πράγματα, που εγώ ως πούμε ενδιαφερόμουν παρότι δεν υπήρχαν αυτά τα μέσα τότε. Άρα στο ότι έχουν αποκλεισμ..... αποκλειστεί, έχουν αποξενωθεί, δεν έχουν προσωπικές σχέσεις μεταξύ τους, ότι μιλάνε με γκρίκλις μεεε... έτσι, Ότι τέλος πάντων έχει χαθεί και η γλώσσα η επικοινωνία της γλώσσας. Άρα θεωρώ ότι τα ενδιαφέροντα έχουν εκλείψει των παιδιών».(σελ. 196)

Με αυτή την άποψη φαίνεται να συμφωνεί εν μέρει και ο Ε6, αλλά τονίζει ότι το σχολείο μπορεί να συμβάλει με καθοριστικό τρόπο στην όλη εκπαίδευση του μαθητή σε έννοιες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη. Η μόνη ένσταση που εξέφρασε είναι απέναντι στην άποψη ότι τις αντιλήψεις και τις στάσεις αυτές μπορεί να τις λάβει ο μαθητής και σε άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα τα μαθηματικά, τη λογοτεχνία κλπ.

Άλλοι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν πως θα πρέπει να γίνουν στοχευόμενες τροποποιήσεις στο μάθημα της ΚΠΑ προκειμένου να διαμορφωθούν οι κατάλληλες αντιλήψεις και να αλλάξουν αυτές που ήδη υπάρχουν. Βασικός λόγος που πιστεύουν ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί αποτελεί η ηλικία των μαθητών, καθώς τα παιδιά στη φάση αυτή της ζωής τους μοιάζουν σαν σφουγγάρια. Ωστόσο, με τη σημερινή μορφή που έχει το μάθημα είναι εξαιρετικά δύσκολο να συμβεί κάτι τέτοιο.

Ολοκληρώνοντας αυτόν τον υποθεματικό άξονα θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών τόνισαν τη σημαντική επίδραση της οικογένειας στη διαμόρφωση των στάσεων και των αντιλήψεων των μαθητών για το ζήτημα της πολιτειότητας. Ο ρόλος του σχολείου είναι μικρότερος ως και μηδαμινός. Ορισμένοι μόνο συμμετέχοντες τόνισαν ότι ο ρόλος των ΜΜΕ σήμερα είναι πιο σημαντικός σε σύγκριση με αυτόν που έχουν η οικογένεια ή το σχολείο. Δεν παύει όμως να αναδεικνύεται και η ανάγκη για αναπροσαρμογή του μαθήματος προκειμένου το σχολείο να μπορέσει να επιτύχει περισσότερα πάνω σε αυτόν τον τομέα. Έτσι λοιπόν, ορισμένοι εκπαιδευτικοί πρότειναν για μια ακόμα φορά την αναδιαμόρφωση της δομής του μαθήματος της ΚΠΑ, την ένταξη περισσότερων δραστηριοτήτων προς αυτή την κατεύθυνση ή και την αναδιαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος.

5.1.3 Οι διαχρονικές αξίες για την πολιτειότητα

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 8 και 9. Στην ερώτηση 8 ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν σχετικά με το ποιες θεωρούν ότι είναι οι αξίες που αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ενώ στην ερώτηση 9 ρωτήθηκαν σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται την έννοια των αξιών αυτών. Σαφώς όπου κρίθηκε αναγκαίο σε αυτές τις δύο ερωτήσεις έγιναν επιμέρους υποερωτήσεις.

Αρχικά θα εξεταστούν οι απαντήσεις της ερώτησης 8. Ο Ε1 θεωρεί ότι οι αξίες που αναδεικνύονται είναι:

Ε1: «Ο σεβασμός, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η κοινωνική δικαιοσύνη, η δημοκρατία, η αλληλεγγύη». (σελ. 159)

Με την άποψη αυτή του Ε1 συμφώνησαν και άλλοι εκπαιδευτικοί, όπως για παράδειγμα ο Ε3 και ο Ε4. Ο Ε5 εισήγαγε επιπλέον από τις αξίες του Ε1, την έννοια της ανθρωπιάς, της προσφοράς στον άνθρωπο και της διεκδίκησης των δικαιωμάτων των μαθητών. Ο Ε6 τόνισε και την αξία της κριτικής σκέψης, που είναι πολύ σημαντική ώστε οι μαθητές να αναπτυχθούν ομαλά. Ο Ε7 πρόσθεσε σε αυτές την αξία της ειρήνης, της συναλληλίας και της αλληλοβοήθειας, δηλαδή κοινωνικές αξίες. Ο Ε9 τόνισε επίσης την αξία της φιλίας, της στάσης απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα, της βελτίωσης της κοινωνικής ζωής των παιδιών, του ήθους και της ενεργοποίησης των μαθητών ως αυριανοί πολίτες της χώρας.

Ο Ε4 μίλησε ιδιαίτερα για την έννοια του αλληλοσεβασμού λέγοντας:

Ε4: «του αλληλοσεβασμού, το να κατανοήσουμε τη διαφορετικότητα των ανθρώπων, όποια διαφορετικότητα και αν είναι αυτή, εε...ο ρατσισμός είναι κάτι που συχνά αναφέρουμε και είναι και πολύ σημαντικό σε ένα σχολείο όπως το δικό μας που υπάρχουν παιδιά διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, διαφορετικής καταγωγής ενδεχομένως».(σελ. 187)

Ο Ε8 εξέφρασε μια πραγματικά ενδιαφέρουσα άποψη και εισήγαγε την έννοια της ισηγορίας, εκτός από αυτή της δημοκρατίας:

Ε8: «Ναι..ναι....και εντάζει με την εμπειρία ας πούμε..το Δημοκρατία, ας πούμε το..άποψη, όσο και να μην συμφωνώ, να δεχτώ τη γνώμη των άλλων, το θεωρώ πρώτο και βασικό. Θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό την ελευθερία της γνώμης της άποψης, γιατί έζησα και σε εποχές που ήμουν.. ας πούμε μαθήτρια το 75 και θυμάμαι και τη δική μου εμπειρία σαν μαθήτρια πράγματα που..... δυσκολευόμαστε να πούμε την ελευθερία.. Εντάζει.... και το να δίνω.... Και το να δίνουμε το λόγο σε όλους, την ισηγορία έτσι; Που..τη Θεωρώ πολύ σημαντική, το θάρρος της γνώμης, το θάρρος του να.... πω και κάτι που νομίζω ότι μπορεί να ακουστεί άσχημο στα αυτιά των άλλων, αλλά ο προβληματισμός είναι.. ότι πιο ενδιαφέρον... ότι πιο ενδιαφέρον..και αν το καταφέρω ας πούμε αυτό που λέμε.... λάθος που λέμε να... βγει, είναι πάρα πολύ σημαντικό για μένα. Έχουμε πετύχει πράγματα εκεί».(σελ. 227)

Μια ακόμα ενδιαφέρουσα άποψη εξέφρασε ο Ε12 που αναφέρθηκε στις έννοιες του σεβασμού, της ευαισθητοποίησης, της αλληλοκατανόησης, των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων του παιδιού:

Ε12: «Αξίες που αναδεικνύονται...Πρώτα-πρώτα Σεβασμός. Είναι μία αξία σημαντική.....αλληλοκατανόηση που θα μπορούν να....έχουν ματαξύ τους οι μαθητές. Άλλες αξίες; Ε..... τις λέμε συχνά και στο τέλος τις ξεχνάμε (γέλιο). Ανθρώπινα δικαιώματα, δικαιώματα του παιδιού τα οποία τα συζητάμε συνέχεια έτσι ώστε να ευαισθητοποιούνται τα παιδιά πάνω σε αυτό το κομμάτι Και ειδικά στα ανθρώπινα δικαιώματα. Και ευαισθητοποιούνται. Το βλέπουμε δηλαδή μέσα στην τάξη αυτό το κομμάτι πάρα πολύ..... έτσι έντονο..... ακόμα και.... ότι έχει.....σχέση με τον άνθρωπο.. ότι έχει σχέση με τον άνθρωπο».(σελ. 263)

Ωστόσο υπήρξαν εκπαιδευτικοί που δυσκολεύτηκαν να μιλήσουν για συγκεκριμένες αξίες που διδάσκονται μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ και πιστεύουν πως η δομή του θα πρέπει να τροποποιηθεί προκειμένου οι μαθητές να επωφεληθούν τα βέλτιστα από τη διδασκαλία του μαθήματος και όχι απλά και τυπικά να διδάσκονται ορισμένα θέματα.

Μέσα από τις απαντήσεις στην ερώτηση 9 αναδεικνύεται η πίστη των εκπαιδευτικών ότι αυτές οι αξίες είναι βασικές για τη ζωή του κάθε ατόμου αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο εν τέλει θα δράσει μέσα στην κοινωνία. Επιπλέον μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να εναρμονιστούν με τις αυριανές τους υποχρεώσεις ως πολίτες. Η έννοια της δημοκρατίας, που θα περιγραφεί αναλυτικά στη συνέχεια, συμπεριλαμβάνει το σεβασμό απέναντι στον άλλον, στις απόψεις του και την ικανότητα συμμετοχής σε διάλογο ακόμα και αν υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες. Πολλές φορές όμως, ότι υποστηρίζουν οι άνθρωποι στη θεωρία δεν μπορούν να το υλοποιήσουν στην πράξη. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται συχνά ανάμεσα στα μέλη της μαθητικής κοινότητας, με αποτέλεσμα να καταστρατηγούνται οι αξίες, κυρίως των αφηρημένων εννοιών. Ο Ε5 εισήγαγε επιπλέον την έννοια της ανθρωπιάς καθώς χωρίς αυτή δεν μπορεί να υπάρξει τίποτα, ούτε φυσικά η εκπαίδευση. Όσον αφορά τη δημοκρατία ο Ε1 υποστήριξε:

E1: «Τι είναι Δημοκρατία.... σημαίνει να απολαμβάνω τα δικαιώματά μου, να σέβεται ο άλλος το δικαίωμά μου, αλλά παράλληλα να αναγνωρίζω και τις υποχρεώσεις μου σε όλους τους τομείς για να είμαι συνεπής σε αυτό». (σελ. 159)

Ο Ε2 εξέφρασε παρόμοια άποψη για τη δημοκρατία λέγοντας:

E2: «Τα πάντα. Νομίζω ότι είναι.... η βάση, να μην πω το επιστέγασμα όλων των άλλων μαθημάτων. Μακάρι να μπορούσε όλο αυτό να γίνει ένα πλέγμα για όλα τα μαθήματα. Να γίνει ολιστικό. Αλίμονο εκπαιδεύουμε ανθρώπους που αύριο θα είναι πολίτες είναι, είναι πολίτες. Και η προσωπική μου εκτίμηση σε ακριβώς ότι αυτές, σε αυτές τις αξίες της δημοκρατίας, της..των δικαιωμάτων, του σεβασμού είναι πρωταρχικές αδιαπραγμάτευτες για μένα...» (σελ. 169) και συνεχίζει: «Το δικαίωμα του ανθρώπου να.. να απολαμβάνει φυσικά την ελευθερία του αυτό είναι δίκαιω... κατοχυρωμένο θέλω να πω, αλλά το σημαντικό που βλέπω στα παιδιά και το τονίζω, και μπορεί να φαίνεται απλό, η ελευθερία η δική μου να μην πέφτει στην ελευθερία του άλλου. Δίνω μεγάλη σημασία σε αυτό γιατί είναι μία καραμέλα που λέμε δημοκρατία, ελευθερία κάνω ότι θέλω. Η δημοκρατία δεν είναι κάνω ότι θέλω».(σελ. 169)

Ο υπόλοιποι συμμετέχοντες δήλωσαν πως δημοκρατία είναι η έννοια στην οποία όλοι λειτουργούν ως ομάδα εκφράζοντας ελεύθερα τις απόψεις τους απολαμβάνοντας ταυτόχρονα ισονομία και ισοτιμία:

E3: «..Δημοκρατία θεωρώ ότι πρέπει να είμαστε σε μία ομάδα και όλοι να είμαστε ίσοι και να εκφραζόμαστε το ίδιο. Το ίδιο δηλαδή εκφραζόμαστε... ο καθένας με τον τρόπο του και να γίνεται αποδεκτή η άποψή του. Ίσα δικαιώματα ίσες υποχρεώσεις».(σελ. 177)

E4: «..Το να μπορεί ο κάθε άνθρωπος να ... να ζει ελεύθερα. Όπως... όπως αυτός ορίζει για τον εαυτόν του. Ότι.. ότι ευχαριστεί τον κάθε άνθρωπο. Να λέει ελεύθερα την άποψή του, να μην γίνεται ..να μην είναι δακτυλοδεικτούμενος όταν πει κάτι αντίθετο από αυτό που λένε οι άλλοι, στα πλαίσια πάντα όμως.... αυτό που ορίζει ο νόμος, εννοείται».(σελ.187)

E5: «Η δημοκρατία θεωρώ ότι είναι απόρροια αυτής της...όταν είσαι άνθρωπος.. σίγουρα εξουσιάζουν οι άνθρωποι. Όχι με την έννοια της εξουσίας ... ως εξουσίας που φθείρει, με την έννοια ότι είσαι υπεύθυνος για τον εαυτό σου, διαλέγεις εσύ και αποφασίζει από τον εαυτό σου».(σελ. 197)

E7: «Δημοκρατία είναι η κοινή συνείδηση των ανθρώπων ότι δεν λειτουργούμε ως μονάδες προβάλλοντας τον εγωκεντρισμό μας ή τις τάσεις μας τις ατομικιστικές, αλλά λειτουργούμε σαν σύνολο που αποφασίζουμε μαζίιι.. και απολαμβάνουμε μαζίίίί.... τα αγαθά του πολιτισμού μιας κοινωνίας».(σελ. 218)

Η δικαιοσύνη ως μία άλλη έννοια ορίστηκε από τον E1 ως:

E1: «Ισονομία και ισοτιμία. Κράτος πρόνοιας και κοινωνικές παροχές».(σελ. 159)

Ο E4 όρισε τον ρατσισμό ως την κατανόηση της διαφορετικότητας:

E4: «Για μένα ρατσισμός... ε... είναι μία πολύ σημαντική έννοια. Θα πρέπει να καταλάβουμε ότι κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και έτσι πρέπει να τον..... χειριζόμαστε. Ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει. Σίγουρα είναι μία από τις έννοιες που θα πρέπει να.... να καταρριφθεί. Ειδικά στη σημερινή εποχή, εννοείται».(σελ. 188)

Με αυτή την άποψη φαίνεται πως συμφώνησε και ο E10 καθώς υποστήριξε ότι ο ρατσισμός θα πρέπει να σταματήσει να υπάρχει. Ο ρατσισμός είναι αλληλένδετος με τον εγωισμό που έχουν τα άτομα.

Η ελευθερία ορίστηκε από τον Ε7 μέσα από τη θεολογική αντίληψη της αγάπης και της συγχώρεσης:

E7: «...Εδώ θα υπεισέλθει και η αρχική μου θέση η θεολογική. Είναι η απόφαση, η προσωπική απόφαση να αγαπάς, να συγχωρείς και να ενώνεσαι με τους άλλους».(σελ. 218)

Ο Ε9 όρισε και τη φιλία ως μια εξαιρετικά χρήσιμη αξία:

E9: «...Η φιλία από την άλλη επίσης, είναι απαραίτητη στη ζωή μας. Δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς φίλους να εξωτερικεύουμε το εγώ μας, να μην είμαστε εγωιστές, να βλέπουμε τον άλλον ως συνάνθρωπο ως αδελφό... τώρα εδώ βάζω και τα θεολογικά μου λίγο».(σελ. 238)

Ο σεβασμός ορίστηκε από τον Ε12 ως τα όρια που πρέπει να έχουμε στην καθημερινότητά μας:

E12: «...Σεβασμός..Για μένα είναι σημαντική αξία θα πρέπει... πρέπει δηλαδή έτσι να είμαστε... να έχουμε όρια βασικά. Να υπάρχουν τα όρια. Να μην ξεφεύγουμε από αυτά εύκολα, να σεβόμαστε τις ιδιαιτερότητες θα λέγαμε κάποιου ανθρώπου.... και ακόμα.... να ακούγαμε.... να σεβόμαστε ακόμα και όταν μιλάει. Να τον ακούμε πρώτα. Να σεβόμαστε τις απόψεις του, να μπορούμε να τις.... Να τις αντικρούουμε, όμως με ωραίο τρόπο. Με ευγένεια».(σελ. 263)

Συμπερασματικά, οι περισσότεροι συμμετέχοντες υποστήριξαν, ότι οι διαχρονικές αξίες για την πολιτεϊότητα που αναδεικνύονται μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ είναι ο σεβασμός, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η κοινωνική δικαιοσύνη, η δημοκρατία και η αλληλεγγύη. Άλλες αξίες που υποστηρίχθηκαν μεμονωμένα από τους εκπαιδευτικούς είναι η ανθρωπιά, η προσφορά στον άνθρωπο, η κριτική σκέψη, το δικαίωμα του ανθρώπου και το δικαίωμα του παιδιού, η ειρήνη, η συναλληλία, η αλληλοβοήθεια, η φιλία, η ευαισθητοποίηση, η στάση στα κοινωνικά προβλήματα, η βελτίωση της κοινωνικής ζωής των παιδιών, το ήθος, ο αλληλοσεβασμός, η αλληλοκατανόηση και η ισηγορία.

Η έννοια της δημοκρατίας είναι αυτή που ορίστηκε κυρίως στην ερώτηση 9. Η παράθεση όλων των απόψεων κρίθηκε απαραίτητη, καθώς κάθε άτομο αντιλαμβάνεται διαφορετικά την έννοια της δημοκρατίας. Αξίζει να σημειωθεί ωστόσο, πως δεν θα

πρέπει να μείνει κάποιος στο στενό ορισμό της αλλά να επεκταθεί και στην πράξη εφαρμογής της. Οι αξίες δεν αρκεί να διδάσκονται ως κανόνες, αλλά απαιτείται καλλιέργεια και διαμόρφωση επαρκών συνθηκών μέσα στις οποίες θα αναπτυχθούν στην πράξη τα όσα ορίζουν οι θεωρίες. Άλλες έννοιες που ορίστηκαν είναι ο σεβασμός, ο ρατσισμός, η ελευθερία, η δικαιοσύνη και η φιλία. Οι διαχρονικές αυτές αξίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για όλους τους νέους καθώς τους προετοιμάζουν ως αυριανούς πολίτες. Η εφαρμογή τους στο σχολικό πλαίσιο αποτελεί άσκηση και εξοικείωση για τους μαθητές.

5.1.4 Η ταυτότητα του πολίτη

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι τρεις τελευταίες ερωτήσεις του πρώτου και κεντρικού θεματικού άξονα των συνεντεύξεων, δηλαδή οι ερωτήσεις 10-12. Από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε η άποψή τους αναφορικά με το ποια «ταυτότητα» του πολίτη προωθείται σήμερα περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα (10), πώς αντιλαμβάνονται την έννοια της συγκεκριμένης ταυτότητας (11) και ποια τελικά πρέπει να υιοθετηθεί από τους μαθητές.

Οι συμμετέχοντες αρχικά θεωρούν ότι η έννοια του πολίτη πρέπει να διέπεται από παγκόσμια χαρακτηριστικά που θα ισχύουν σε όλα τα κράτη, καθώς τα άτομα στη σύγχρονη εποχή είναι απαραίτητο να διαθέτουν πολυπολιτισμικές αντιλήψεις, αποδεχόμενοι την διαφορετικότητα των άλλων. Αυτό προϋποθέτει σεβασμό απέναντι στην εθνική ταυτότητα κάθε πολίτη, δηλαδή σεβασμό στη θρησκεία του, στην τοπική κουλτούρα και στον πολιτισμό του. Ωστόσο υπήρξαν εκπαιδευτικοί που θεώρησαν ότι η ταυτότητα που προωθείται μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ είναι δύσκολο να εντοπιστεί καθώς, ακόμη και το αναλυτικό πρόγραμμα δεν είναι ξεκάθαρο προς ποια κατεύθυνση θα πρέπει να κινηθούν. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι απόψεις ορισμένων εκπαιδευτικών:

E2: «Εδώ είναι.. το αναλυτικό πρόγραμμα, γιατί όπως σας είπα δίνω... δίνω γιατί αντανακλά ακριβώς και τη θέληση της πολιτείας.. τι θέλει να κάνει. Εδώ είναι λίγο μπερδεμένο, γιατί κατά την ταπεινή μου γνώμη καμιά κυβέρνηση δεν θέλησε να βάλει μαχαίρι.. να βάλει βαθιά το μαχαίρι. Δηλαδή στην ερώτηση θεωρώ ότι στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών έχουμε κρατήσει τις παλιές αξίες σε εισαγωγικά του Εθνικού φρονήματος.. της Ελλάδας μας ..της πατρίδας μας.... και ξαφνικά.. αβίαστα και εντελώς

αμάσητα, ξέρεις κάτι; είσαι και Ευρωπαίος πολίτης. Αυτό δεν γίνεται σαφές. Δηλαδή θέλω να πω ότι στο καβούκι μας θέλουμε να βγούμε γιατί είμαστε ευρωπαίοι. Ναι αλλά δεν ξέρουμε πως. Και δεν.... μιλάω ως εκπαιδευτικοί, ως σχεδιασμό αναλυτικών προγραμμάτων όλα αυτά».(σελ. 169)

E3: «Δεν ξέρω. Δεν μπορώ να απαντήσω τι ταυτότητα προσπαθούμε να δώσουμε στο παιδί. Θα θέλουμε να είναι ένας ... ιδανικός πολίτης, το ιδανικός βέβαια μέσα σε εισαγωγικά, αλλά δεν ξέρω αν το καταφέρνουμε εις το μετρώ το δυνατό τέλος πάντων. Όχι δεν μπορώ να απαντήσω...».(σελ. 178)

Ανησυχία προκαλεί σε ορισμένους συμμετέχοντες το γεγονός ότι σήμερα καλλιεργείται τόσο έντονα η ευρωπαϊκή ταυτότητα. Πιστεύουν ότι στην πραγματικότητα οι νέοι θα χάσουν πολλά από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του Έλληνα πολίτη. Άλλοι διδάσκοντες τόνισαν ότι μέχρι πρόσφατα υπήρχε εστίαση στην προώθηση της ελληνικής ταυτότητας, κάτι που όμως φαίνεται να αλλάζει, τον τελευταίο κυρίως χρόνο.

E6: «Για το μάθημά μας, επειδή είναι ένα βιβλίο πολύ παλιό..και..σίγουρα... υπάρχει σαφή εθνική ταυτότητα που προβάλλεται. Έχουν προστεθεί βέβαια κάποια κεφάλαια που... που έχουν σχέση με την Ευρωπαϊκή ταυτότητα. Μέχρι χθες βέβαια σε αυτά δεν δινόταν πολλή βαρύτητα. Φέτος ίσως είναι η πρώτη χρονιά που... δίνετε επιπλέον έμφαση στην ευρωπαϊκή ταυτότητα».(σελ. 206)

Μια πολύ ενδιαφέρουσα άποψη είναι αυτή του E8, που δεν διακρίνει εθνική ή ευρωπαϊκή ταυτότητα, αλλά την ταυτότητα «άνθρωπος»:

E8: «Προβληματίζομαι... μέσα από το μάθημα θεωρώ η ταυτότητα άνθρωπος είναι το πρώτο. Ο Άνθρωπος, που σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου είναι..... παιδί μου ίδιος αυτό... δηλαδή.... που το βλέπω και το νιώθουν τα παιδιά... να μην πω για τα κόμικς αυτά... που έχει μέσα, τις εικόνες που είναι τόσο εκφραστικές ας πούμε απ' αυτό το βιβλίο το καινούργιο, γιατί εγώ έχω γνωρίσει πάρα πολλά βιβλία, Δεν ξέρω αν το λέει παρακάτω.. στη συνέντευξη (γέλιο)..... αλλά αλήθεια.... αυτό το τελευταίο βιβλίο που είναι περιοδικό, που είναι, που είναι....και έχω δει εγώ τα βιβλία, δείχνει αυτό, το ότι μπορεί να έχουμε επιμέρους διαφορές αλλά η ταυτότητα άνθρωπος Είναι αυτό που αναδεικνύεται. Άρα λοιπόν...η ταυτότητα άνθρωπος... Εντάξει... έχει... και τη σημαία της. Θα λέει Ευρωπαϊκή... θα λέει ελληνική... θα'ναι....θα' ναι η θρησκεία της, θα'

ναι.... Θα' ναι..... αλλά είναι άνθρωπος. Εγώ βλέπω αυτή.... την ομοιότητα. Δεν στέκομαι σε... διαφορές δεν μπορώ να σταθώ».(σελ. 228)

Όσον αφορά τις απαντήσεις στην ερώτηση 11, σχετικά με την έννοια της ταυτότητας, ο E1 δήλωσε χαρακτηριστικά: μαθαίνω να ζω έξω από το στενό περιβάλλον μου

E1: «Πως την αντιλαμβάνομαι...Ζω μέσα στον κόσμο, ξεφεύγω από τα όρια, τα στενά όρια του περιβάλλοντός μου, μαθαίνω... μαθαίνω τι συμβαίνει γύρω μου, βλέπω, έχω ανοιχτές τις κεραίες μου ενημερώνουμε εμ....είναι πολύ πιθανό να ζήσω σε μία άλλη χώρα.. Να μάθω...να βιώνω τον πολιτισμό, όχι να τον βιώνω.. Μάλλον να τον... να ανταποκρίνομαι στις απαιτήσεις και των άλλων, των άλλων λαών. Με αυτή την έννοια».(σελ. 159)

Με αυτή την άποψη του E1 φαίνεται πως συμφωνούν και άλλοι εκπαιδευτικοί, όπως για παράδειγμα ο E2 και ο E3, καθώς οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν την έννοια του παγκόσμιου πολίτη διαμορφώνοντας αντίστοιχες στάσεις:

E3: «Θεωρώ ότι η εθνική ταυτότητα, με την έννοια ότι ανήκουμε σε ένα λαό ο οποίος έχει τις αξίες, την πορεία που έχει... Πρέπει να **δίνεται** αλλά **χωρίς** να του βάζουμε όρια. Να έχει ανοιχτό μυαλό το παιδί να δει και τι γίνεται γύρω του για να μπορέσει να ενταχθεί και σε μεγαλύτερη κοινότητα πέρα από την κοινότητα.... του έθνους του το τέλος πάντων».(σελ. 178)

Ο E4 μίλησε για τον πολίτη που διαθέτει ευρωπαϊκή ταυτότητα και ταυτόχρονα θα πρέπει να εφαρμόζει όσα του ορίζουν οι Ευρωπαίοι, όπως συμβαίνει τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Παρόμοια ήταν και η άποψη του E5, του E7, του E10, του E11 και του 12, που τόνισαν την έννοια του ευρωπαίου πολίτη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του E6:

E6: «σαν εκπαιδευτικός σε ένα δημόσιο σχολείο.... η εθνική ταυτότητα είναι συνυφασμένη και με την εθνική πολιτική και με την εκπαιδευτική πολιτική οπότε.... εμείς βρισκόμαστε στην ανάγκη και στο..στο...στην υποχρέωση να προβάλλουμε στοιχεία από την εθνική ταυτότητα, με έναν τρόπο έτσι...όπως είπα καλοπροαίρετο που δεν θα οδηγήσει ούτε σε αντιπαραθέσεις κτλ ούτε σε συγκρούσεις. Απ' την άλλη μεριά όμως εε... βλέπουμε και τα προβλήματα που υπάρχουν σήμερα ...ρατσισμός.. μισαλλοδοξία εθνική κτλ, γενοκτονίες τα οποία οπωσδήποτε προκύπτουν. Υπάρχει μια κριτική δηλαδή εκεί πέρα.

Αλλά.. είναι λίγο δύσκολο μέσω των... του προγράμματος που έχουμε του ασφυκτικού εε... να προβάλλεις στοιχεία που θα οδηγούσαν σε μια συζήτηση για τέτοια θέματα. Για το ρόλο της εθνικής ταυτότητας το ρόλο του εθνικού κράτους, οτιδήποτε, τα οποία έτσι κι αλλιώς δεν θίγονται στην πραγματικότητα. Οπότε ο καθένας φέρνει τα δικά του στοιχεία, σαν μαθητής σαν μαθήτρια και του προσφέρεις κάποιες άλλες αναγνώσεις της πραγματικότητα και κάποια επιπλέον στοιχεία που μπορεί να τα δει σε ένα πολυπολιτισμικό κάπως έτσι πλαίσιο... μιας...πιο πλουραλιστικής εθνικής κοινωνίας».(σελ. 206)

Ο Ε9 όρισε ότι η ταυτότητα του πολίτη θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την πολυπολιτισμικότητα:

Ε9: «Δεν θα πάω στην... οικονομική Ένωση που είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα των πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Εγώ θα πάω στην.... ένωση του ανθρώπου με τον συνάνθρωπό του. Νομίζω ότι αυτό είναι το ζητούμενο αν δούμε τον άλλον ως συνάνθρωπο θα μπορέσουμε να συμβιώσουμε σ' αυτό το νέο μοντέλο που.... προάγεται τα τελευταία χρόνια. Της πολυπολιτισμικότητας».(σελ. 238)

Οι συμμετέχοντες απαντώντας στην ερώτηση 12 σχετικά με το ποια «ταυτότητα» θεωρούν ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ανέφεραν πως οι νέοι θα πρέπει να μάθουν να αναγνωρίζουν και να σέβονται το διαφορετικό αλλά ταυτόχρονα να διατηρούν τη δική τους πολιτισμική παράδοση, την εθνική τους ταυτότητα και να ζουν αρμονικά με τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας, σε όποιο κράτος και αν μένουν. Επισημάνθηκε πως και οι μαθητές που δεν είναι Έλληνες θα πρέπει να σέβονται την κουλτούρα τους και την κουλτούρα όλων των υπόλοιπων συμμαθητών τους. Ο Ε3 δήλωσε πως δεν μπορεί να υπάρξει ένας παγκόσμιος πολίτης και όλοι οι άνθρωποι να έχουν ίσα δικαιώματα. Αυτό μπορεί να συμβεί μόνο στη θεωρία και όχι στην πράξη.

Ε3: «Παγκόσμιος πολίτης!!!! δεν ξέρω αν υπάρχει τελικά. Δεν ξέρω. Διότι.. Διότι όλοι λέμε ότι ανήκουμε σε μία κοινότητα αλλά βλέπουμε ότι μέσα σε αυτή την κοινότητα υπάρχουν οι ισχυροί, οι αδύνατοι, οι μεν εκμεταλλεύονται τους δε για τους δικούς τους λόγους. Άρα για ποια παγκοσμιοποίηση μιλάμε. Να προσπαθούμε να περάσουμε μόνο τα συμφέροντα κάποιων. Κάπως έτσι το αντιλαμβάνομαι»(σελ.178) Στην ερώτηση αν υπήρχε τελικά είπε: «. Νομίζω θα έπρεπε να ήμασταν σχεδόν όλοι ίδιοι, να είχαμε τα ίδια

δικαιώματα, ίδιες υποχρεώσεις, ίδια οικονομική και κοινωνική κατάσταση τέλος πάντων και ο ένας να νοιάζεται για τον άλλον. Και κυρίως για τους αδύνατους».(σελ.178)

Η ταυτότητα του κάθε μαθητή έχει δύο όψεις, σύμφωνα με την άποψη του Ε4, καθώς περιλαμβάνει τη διατήρηση των χαρακτηριστικών του Έλληνα πολίτη συγχρόνως με την ενσωμάτωση και τον σεβασμό των ευρωπαϊκών στοιχείων. Αυτές οι δύο έννοιες με τα χαρακτηριστικά τους θα πρέπει να συνυπάρχουν αρμονικά. Με αυτή την άποψη φαίνεται πως συμφωνούν και ο Ε5 και ο Ε10.

Ε5: «...πιστεύω ότι πρέπει να υιοθετήσουν την εθνική ταυτότητα, δηλαδή να ξέρουν την ιστορία των πολιτισμό να αγωνίζονται και να υπερασπίζονται, σε αντίθεση με οποιαδήποτε άλλη. Σεβόμαστε πάντα βέβαια την ιστορία και τον πολιτισμό των άλλων ανθρώπων αλλά υπερασπιζόμαστε τη δική μας. Ναι μεν έχουμε και την Ευρωπαϊκή ταυτότητα αλλά ανήκουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είμαστε όμως Άγγλοι, Γάλλοι, Ιταλοί. Σεβόμαστε το κάθε έθνος αλλά είμαστε Έλληνες».(σελ. 197)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του Ε6, που υποστήριξε ότι η έννοια του πολίτη δεν μπορεί να είναι περιχαρακωμένη ούτε και παγκόσμια:

Ε6: «Δεν μπορείς πιστεύω να προβάλλεις σήμερα με... αποτελεσματικότητα ή με ενδιαφέρον μια ταυτότητα περιχαρακωμένη ή φυλετικά.. ιδιαίτερη. Είναι πολύ δύσκολο κάτι τέτοιο. Απ' την άλλη μεριά.. τίποτα το... παγκόσμιο δεν είναι..... δεν είναι τοπικό, δεν είναι.... συγκεκριμένο. Πιστεύω ότι αυτή η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι μια απάτη ως επί το πλείστον. Οπότε....είναι λίγο δύσκολο να προβληθεί. Δεν ξέρουμε και το μέλλον της κιόλας. Πιστεύω ότι οι ιδιαίτερες.. συνήθειες, πολιτικές, κοινωνικές του λαού μας στο πλαίσιο πολλών επιστημών όπως η λαογραφία, η ανθρωπολογία, οι κοινωνικές επιστήμες κτλ μπορούν να προβάλλουν με ενδιαφέρον και τις ταυτότητες αυτές που θα χρειαστεί ένας μαθητής και μία μαθήτρια. Αυτό περισσότερο θα με ενδιέφερε και εμένα».(σελ. 206)

Συμπερασματικά, ολοκληρώνοντας τον τελευταίο υποθεματικό άξονα του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος, αξίζει να σημειωθεί πως σχετικά με την ταυτότητα που προωθείται στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση για την πολιτειότητα, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών όρισαν την ευρωπαϊκή ταυτότητα που περιέχει πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά κάθε πολίτη πρέπει να σέβεται την εθνική ταυτότητα του άλλου, δηλαδή τη θρησκεία του, την κουλτούρα του, τον πολιτισμό του. Την καλλιέργεια της εθνικής ταυτότητας υιοθετούν

λίγοι συμμετέχοντες, ενώ ένας επισήμανε την στροφή της εκπαιδευτικής πολιτικής από την καλλιέργεια της έννοιας της εθνικής ταυτότητας σε αυτήν της ευρωπαϊκής. Υπήρξαν και ορισμένοι εκπαιδευτικοί ωστόσο, που δεν μπόρεσαν να ορίσουν την ταυτότητα του πολίτη καθώς δεν αποτελεί ξεκάθαρη έννοια στο αναλυτικό πρόγραμμα. Προκύπτει έτσι η ανάγκη τροποποίησης και εναρμόνισής του στα σύγχρονα εκπαιδευτικά δεδομένα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη ενός εκπαιδευτικού που υποστηρίζει ότι το μάθημα της ΚΠΑ καλλιεργεί την ταυτότητα «άνθρωπος» που αποτελείται από εθνικά, ευρωπαϊκά και παγκόσμια χαρακτηριστικά.

Αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται την έννοια της ταυτότητας η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών μίλησε για την έννοια του ευρωπαίου πολίτη, έτσι όπως ορίζεται από την ευρωπαϊκή ένωση. Ένας πολίτης που θα πρέπει να μάθει να συνυπάρχει με άλλους λαούς, με κύρια χαρακτηριστικά του την πολυπολιτισμικότητα, το σεβασμό στο συνάνθρωπο, την αποδοχή της διαφορετικότητας στη θρησκεία και στη φυλή. Πολύ λίγοι ήταν οι εκπαιδευτικοί που μίλησαν μόνο για την εθνική ταυτότητα του πολίτη. Ακόμα όμως και αυτοί ανέδειξαν τη σημασία της συνύπαρξης του Έλληνα πολίτη με άλλους πολιτισμούς και πολίτες.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες, αναφερόμενοι στην «ταυτότητα» που θεωρούν ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, τόνισαν τη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας, ενώ παράλληλα οι νέοι θα πρέπει να αναγνωρίζουν και να σέβονται την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα. Ο παγκόσμιος πολίτης υποστηρίχθηκε από μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών αλλά τονίστηκε και σε αυτή την περίπτωση η ισότητα των δικαιωμάτων όλων των ατόμων. Μόνο ένας εκπαιδευτικός υποστήριξε ότι η ταυτότητα αυτή δεν μπορεί να οριστεί ούτε σε παγκόσμιο επίπεδο ούτε με αυστηρό ατομικό τρόπο, αλλά κάπου στο ενδιάμεσο.

5.2 Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο τους στην προώθηση της πολιτειότητας

Στο δεύτερο θεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 13-20. Οι επιμέρους υποθεματικοί άξονες του συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση του πολίτη, που περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 13-14, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την προώθηση της πολιτειότητας, που αντιστοιχεί

στις ερωτήσεις 15-17 και η προώθηση των διαχρονικών αξιών στο σχολικό περιβάλλον, που αφορά τις ερωτήσεις 18-20.

5.2.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση του πολίτη

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 13 και 14. Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε αυτές αναφορικά με το πόσο σημαντικό θεωρούν τα ρόλο τους στην διαμόρφωση του πολίτη καθώς και τις παρατηρήσεις τους για το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής τους στην έννοια της πολιτειότητας. Όπου κρίθηκε σκόπιμο έγιναν διευκρινιστικές ερωτήσεις προκειμένου να αναπτυχθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων.

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν σημαντικό το ρόλο τους στη διαμόρφωση των μαθητών/πολιτών. Αναδεικνύεται ωστόσο, η πεποίθηση των περισσότερων ότι ο χαρακτήρας, η προσωπικότητα, οι εμπειρίες, η εκπαίδευση και οι ικανότητές τους αποτελούν στοιχεία που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο θα προσεγγίσουν τα παιδιά ή θα αναδείξουν θέματα που αφορούν την ιδιότητα του πολίτη και σχετίζονται σαφώς με την αποτελεσματικότητά τους. Αξίζει να σημειωθεί, πως μερικές φορές οι θεωρητικές γνώσεις δεν είναι από μόνες τους αρκετές ώστε να εξασφαλίσουν στους διδάσκοντες την ικανότητα μετάδοσης ή τα στοιχεία εκείνα που θα αφυπνίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Πολύ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει επίσης η θέληση και η αγάπη του εκπαιδευτικού απέναντι στο επάγγελμά του, που είναι αρκετά απαιτητικό, καθώς διαμορφώνει τους αυριανούς πολίτες. Ένας εκπαιδευτικός πλάθει χαρακτήρες, βάζει στόχους, προάγει τις σχέσεις, τις αξίες, τις αντιλήψεις στους μαθητές του. Αποτελεί πρότυπο και για' αυτό το λόγο θα πρέπει να είναι και χαρισματικός ώστε να μπορεί να έχει ευελιξία στο πλαίσιο της σχολικής τάξης και να εμπνέει. Οι E1, E9 και E10 αναφέρουν:

E1: «Αυτό εξαρτάται από το χαρακτήρα του, από τις εμπειρίες του από τις ικανότητές του, από τον τρόπο που προσεγγίζει τα παιδιά, από το πόσο ανοιχτό είναι το μυαλό του. Είπαμε πώς τα εμπνέει, τα καθοδηγεί σε ένα βαθμό. Τι σχέση έχει με τα παιδιά; Σε αυτό το επίπεδο αν τα έχει καταφέρει αν είναι και χαρισματικός είναι πάρα πολύ σημαντικό. Αν υστερεί...μμμμ έχουμε θέμα».(σελ. 159-160)

E9: «Πιστεύω ότι εκπαιδευτικός είναι για τα παιδιά πρότυπο. Επομένως και ο ρόλος του μέσα στην τάξη είναι καθοριστικός.. αφού προβάλλεται ως πρότυπο. Και τα παιδιά αυτής

της ηλικίας, του γυμνασίου, είναι..... χαρακτηριστικό ότι.... μιμούνται τα πρότυπα τα οποία τους προβάλλουμε και..». (σελ. 239)

E10: «Ναι!! είναι βέβαια πολύ λίγοι αλλά πιστεύω ότι μπορεί..... να ακολουθήσουν έναν εμπνευσμένο. έναν χαρισματικό δάσκαλο που όλοι Παλεύουμε για αυτό αλλά..»(σελ. 248)

Ωστόσο υπάρχει και η άποψη πως οι εκπαιδευτικοί δεν αντιλαμβάνονται το ρόλο τους και το βαθμό επίδρασης στους νέους. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα σε αυτό το πλαίσιο είναι η απάντηση του E2:

E2: «Μεγάλο ρόλο απόλυτα. Και μάλλον για να βγάλω και μία κακιούλα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συνάδελφοι δεν το ξέρουν αυτό το.. το... το βαθμό που μπορείς ακόμα και με μη λεκτικά στοιχεία να επηρεάσεις τρόπους, συμπεριφορές και να αλλάξεις τρόπους και συμπεριφορές και να επιδράσεις σε αυτό. θεωρώ λοιπόν πάρα πολύ μεγάλο ρόλο, πάρα πολύ μεγάλο ρόλο».(σελ. 169)

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και οι συμμετέχοντες που πιστεύουν πως η κρίση των αξιών τη σημερινή εποχή έχει επιφέρει αλλαγές, έτσι ώστε δεν αναγνωρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό η αξία και η προσφορά των εκπαιδευτικών. Αυτό έχει ως συνέπεια ο ρόλος τους να υποβαθμίζεται και να μην προσφέρουν όσα θα ήθελαν στην εκτέλεση των καθηκόντων τους. Η συνεργασία του εκπαιδευτικού με την οικογένεια των μαθητών του περνάει και αυτή μια κρίση καθώς σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούν να συνεργαστούν με τον ιδανικό τρόπο.

E3: «Νομίζω ότι είναι δύσκολο. Θέλει πάρα πολύ δουλειά και από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό αλλά θέλει και τη συνεργασία, αν θέλετε για τον ιδανικό πολίτη, από την οικογένεια. Που στις μέρες μας θεωρώ ότι αυτή η συνεργασία με την οικογένεια περνάει και αυτή μια κρίση...»(σελ. 179). Και απαντώντας για τις δυσκολίες συνέχισε: «..Μερικές φορές δηλαδή βλέπουμε... πολλές φορές βλέπουμε ότι ερχόμαστε σε μία σύγκρουση. Ίσως γιατί ο κόσμος έχει πάρα πολλά προβλήματα τη συγκεκριμένη δεδομένη στιγμή... Δυσκολεύονται να αποδεχτούν πράγματα που τους λες για το παιδί τους, για τη συμπεριφορά τους.... για το ένα και για το άλλο και προσπαθούν να σου αποδείξουν ότι εσύ έχεις λάθος.....».(σελ. 179)

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως ο ρόλος τους υποβαθμίζεται και από την αδιαφορία της πολιτείας για το μάθημα, καθώς η δίωρη εβδομαδιαία διδασκαλία του

αντικειμένου δεν επαρκεί για αποτελεσματικές δράσεις. Τονίζεται επομένως, για άλλη μια φορά, η ανάγκη αναδιαμόρφωσης του αναλυτικού προγράμματος.

E6: «Ναι. Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Εντάξει αν η πολιτεία ενδιαφερόταν βέβαια περισσότερο αυτό το μάθημα δεν θα ήταν δίωρο θα ήταν πεντάωρο. Ή θα υπήρχαν και άλλα μαθήματα σχετικά. Αλλά δυστυχώς βλέπω ότι... δεν υπάρχει το... ανάλογο ενδιαφέρον..Οπότε... και εμείς είμαστε σε μια κατάσταση αναμονής εεε... για περισσότερη υποστήριξη πάνω σε αυτά τα θέματα»(σελ. 207)

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες, όταν ρωτήθηκαν αναφορικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσής τους στην έννοια της πολιτειότητας, υποστήριξαν ότι δεν έχουν δεχθεί κανενός είδους επιμόρφωση και καμία οργανωμένη κρατική προσπάθεια, ειδικά για τις διδακτικές πρακτικές με τις οποίες οι μαθητές μπορούν να διαμορφώσουν τη σύγχρονη έννοια της πολιτειότητας. Η επιμόρφωση είναι ένα πάγιο αίτημα του κλάδου των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ΚΠΑ, αλλά φαίνεται πως η πολιτεία δεν δίνει την ανάλογη σημασία. Δεν υπάρχει σε κανέναν διδάσκοντα ουσιαστική επιμόρφωση. Όποιες προσπάθειες έχουν γίνει εκ μέρους των εκπαιδευτικών σχετικά με την επιμόρφωσή τους, ήταν μόνο σε ατομικό επίπεδο και επειδή οι ίδιοι εξέφρασαν κάποιο ενδιαφέρον.

E3: «Εμένα η επιμόρφωση μου λείπει τελείως, έτσι κι αλλιώς. Ε... Παλαιότερα γίνονταν στο κύριο αντικείμενό μου κάποιες επιμορφώσεις περιστασιακά. Από τη στιγμή που ανέλαβα και την κοινωνική και πολιτική αγωγή δεν είδα από μέρους των υπευθύνων μία προσπάθεια να μας μαζέψουν, να μας κατευθύνουν λίγο, ότι μπορούσε να κάνει..... να κάνω εγώ τέλος πάντων. Λάθος το αντιλαμβάνομαι, λάθος το κάνω...»(σελ. 179) και αναφέρει για τις ατομικές προσπάθειες: « Εγώ προσπάθησα να βρω μία καθηγήτρια Κοινωνικής Πολιτικής Αγωγής γνωστή μου να ζητήσω βοήθεια...(γέλιο) η αλήθεια είναι. Μπούσουλα για να μπορέσω να τα βγάλω πέρα....»(σελ. 179) και συνεχίζει: «... Ναι. Θεωρώ ότι είναι καθαρά..ότι βοήθεια... ότι ήθελα εγώ να βρω, έψαχνα να το βρω στο διαδίκτυο στη βιβλιογραφία, ότι νόμιζα ότι πρέπει να πω, γιατί μπορεί..... σύμφωνα με την επίσημη γραμμή αυτό να μην έπρεπε να ειπωθεί. Αν και μας αφήνουν βέβαια ελευθερία. δεν μπορώ να πω».(σελ. 179)

Με αυτή την άποψη φαίνεται πως συμφωνεί και ο E5, που δήλωσε πως επιλέγει να επιμορφωθεί μόνος του. Η επιμόρφωση όμως θα πρέπει να γίνεται τόσο σε ατομικό όσο

και σε συλλογικό επίπεδο. Ο Ε4 υποστήριξε επιπλέον ότι ο σύμβουλος θα πρέπει να συγκεντρώσει όλους τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν ΚΠΑ ως Β' ανάθεση και να τους δείξει τον τρόπο μέσω του οποίου μπορεί να διδάσκεται το μάθημα με καλύτερο τρόπο:

Ε4: «Ότι δηλαδή δεν υπάρχει κάποιο.. κάποια επιμόρφωση; Ναι. Αυτό θα ήταν καλό να συμβαίνει. Γιατί νομίζω ότι σε ένα μεγάλο ποσοστό, οι καθηγητές που διδάσκουν το μάθημα είναι άλλης ειδικότητας και θα ήταν πάρα πολύ ωραίο. Για παράδειγμα ο σύμβουλος δεν έχει έρθει ποτέ να κάνει μία ενημέρωση και σε μας που... πιθανόν κάνουμε και θέλουμε να το κάνουμε και σωστά. Δηλαδή δεν είναι ότι το κάνω μόνο για να συμπληρώσω το ωράριό μου θέλω κάτι που κάνω και το αναλαμβάνω, να το κάνω σωστά. Άρα δεν υπάρχει.».(σελ. 189)

Συμπερασματικά, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πολύ σημαντικός στη σημερινή εκπαίδευση στην πολιτειότητα. Η αγάπη για το επάγγελμά του είναι πρωταρχικής σημασίας για την αποτελεσματικότητά του. Ατομικά χαρακτηριστικά, όπως η προσωπικότητα, οι σπουδές, οι ιδιαίτερες ικανότητες, οι δεξιότητες και οι δραστηριότητες που εφαρμόζει στο πλαίσιο της τάξης επηρεάζουν το χαρακτήρα, τις αξίες, τις στάσεις και τις αντιλήψεις των μαθητών για την ιδιότητα του πολίτη. Οι θεωρητικές γνώσεις δεν επαρκούν πλέον ώστε να πετύχει τους στόχους του. Ένας εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι χαρισματικός και να έχει μεταδοτικότητα. Ιδιαίτερες δεξιότητες και διαλλακτικότητα είναι ορισμένες ικανότητες που απαιτούνται από αυτόν στη διαχείριση των συγκρούσεων με τους γονείς και θα επιτρέψουν την αρμονική συνεργασία μαζί τους. Ορισμένοι ωστόσο, δεν αντιλαμβάνονται ότι λειτουργούν ως πρότυπο απέναντι στους μαθητές και έτσι δεν αναπτύσσουν τις κατάλληλες ενέργειες κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους.

Αναδεικνύεται επιπλέον η υποβάθμιση του ρόλου των εκπαιδευτικών από την ίδια την πολιτεία. Η διοργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν το μάθημα της ΚΠΑ αποτελεί πάγιο αίτημα του εκπαιδευτικού κλάδου. Οι αποκτηθείσες γνώσεις σχετικά με τις διδακτικές πρακτικές και τις έννοιες του μαθήματος οφείλονται στην ατομική προσπάθεια και θέληση του κάθε διδάσκοντα. Στην πλειοψηφία τους οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι η επιμόρφωσή τους θα πρέπει να αποτελεί κρατική μέριμνα και να είναι συλλογική, όπως για παράδειγμα ένας

σύμβουλος να επισκεφθεί το σχολείο τους και να τους επιμορφώσει. Μόνο ένας εκπαιδευτικός τόνισε ότι η επιμόρφωση θα πρέπει να είναι τόσο συλλογική όσο και ατομική τακτική.

5.2.2 Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την προώθηση της πολιτειότητας

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 15-17 και αφορούν την ενεργή εμπλοκή του εκπαιδευτικού μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο (15), τις σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες που πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές (16) και τέλος τις απόψεις τους για το ρόλο τους ως πολίτες και τη συμμετοχή τους στα κοινά (17).

Όλοι οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ιδιαίτερα θετική άποψη για το ότι ο σημερινός εκπαιδευτικός καλείται να βγει έξω από τους «τοίχους» της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, υποστηρίζοντας μάλιστα ότι αυτό πρέπει να συμβαίνει καθώς μπορεί να ανατρέψει τις λανθασμένες αντιλήψεις που έχει η κοινωνία για το έργο τους. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού θεωρούν ότι έχει παραγκωνιστεί και ότι δεν του δίνεται η δέουσα σημασία. Η εμπλοκή του με την ευρύτερη κοινότητα είναι πολύ σημαντική γιατί μέσα από αυτή την αλληλεπίδραση ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει βιώματα και μεγαλύτερη εμπειρία, τα οποία με τη σειρά του θα περάσει και στους μαθητές του. Μέσω της βιωματικής του αλληλεπίδρασης με την κοινωνία θα καταφέρει να κατανοήσει πώς οι θεωρητικές έννοιες δρουν σε πραγματικές συνθήκες αποκτώντας πολύ χρήσιμα εργαλεία για τη διδασκαλία του. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Ε5, που υποστήριξε την πολύ θετική αλληλεπίδραση του εκπαιδευτικού με την κοινότητα:

Ε5: «Να βγει έξω από την τάξη να κάνεις τι δηλαδή; αυτό δεν καταλαβαίνω. Να βγει έξω από την τάξη να έχει επαφή με το κοινωνικό σύνολο; να έχει επικοινωνία με το κοινωνικό σύνολο; Αυτό συμβαίνει όμως. Αυτό γίνεται. Δηλαδή να υπάρχουν επισκέψεις του σχολείου σε κάποια... ξέρω γω ...επαγγελματικά σωματεία; να έρχονται σε επαφή με επαγγελματίες; να ενημερώνονται; να έρχονται σε επαφή με υπηρεσίες; Αυτό είναι θετικό. Αυτό είναι πάρα πολύ θετικό για να μπορούν ο εκπαιδευτικός αλλά και τα παιδιά να βλέπουν και πώς λειτουργεί η οικονομική ζωή, η αγορά, στην οποία τέλος πάντων πρόκειται να βγουν».(σελ. 198)

Για τον Ε2 ο νέος επαγγελματισμός δεν είναι κάτι καινούριο, πάντα υπήρχε:

E2: «Δεν είναι κάτι καινούριο. Όχι, όχι, δεν είναι. Απλά είναι.... Ίσως και να είναι και λίγο και τα ξένα πρότυπα που μας έχουν περάσει ότι αυτό και καλά είναι πρωτοποριακό ενώ δεν είναι... είναι μέσα στη φύση του... επαγγέλματος».(σελ. 170)

Με αυτή την άποψη συμφώνησε και ο E11, που υποστήριξε ότι το δασκαλοκεντρικό μοντέλο του εκπαιδευτικού έχει πλέον ξεπεραστεί. Ο εκπαιδευτικός σύμφωνα με την άποψη του πρέπει να ενταχθεί στην κοινωνία.

E11: «Προφανώς ο εκπαιδευτικός που είναι γνώστης του αντικειμένου και...μέσα στους τέσσερις τοίχους παραδίδει το μάθημά του εεε.....το....δασκαλοκεντρικό που λένε έτσι...κτλ. Έχει ξεπεραστεί. Έληξε αυτό. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι μέσα στην κοινωνία, ενταγμένος. Δεν υπάρχουν πλέον οι τέσσερις τοίχοι..... η απομόνωση και τα κοινωνία. Πρέπει να υπάρχει...αλληλεπίδραση...»(σελ. 255) και εξηγεί την αλληλεπίδραση λέγοντας:»...*Προφανώς τις ανάγκες της κοινωνίας... τον προσανατολισμό που έχει πλέον η κοινωνία. Έτσι;..... οπότε μπορεί και κατευθύνει να πούμε έναν όρο.. κατευθύνει κατά κάποιο τρόπο τα παιδιά σωστά».*(σελ. 255)

Επιπλέον υπάρχει η άποψη στους εκπαιδευτικούς, πως ενώ είναι θετική η εμπλοκή τους με το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο βρίσκεται το σχολείο που διδάσκουν, στην πραγματικότητα για να εφαρμοστεί στην πράξη απαιτείται πολύ μεγάλη προσπάθεια και συναντούν πολλά εμπόδια. Χαρακτηριστική είναι η άποψη του E6:

E6: «Ναι. Εντάξει συμφωνώ με αυτή την άποψη. Σίγουρα είναι ένα πολύ καλό.... Είναι μια... ένα πρόταγμα... απ' την άλλη μεριά υπάρχουν αντιφάσεις. Δηλαδή από τη μια μεριά ενθαρ...λένε ότι αυτό πρέπει να γίνει και είναι το σωστό για να μπορέσεις να παρέμβεις... δεν μπορείς να μιλήσεις μόνο με το μαθητή και τη μαθήτριά, πρέπει να χρησιμοποιήσεις όλο το κοινωνικό περιβάλλον, να παρέμβεις κοινωνικά στους... γονείς στο κοινωνικό πλαίσιο. Αλλά από την άλλη μεριά δεν υπάρχουν τα εχέγγυα, υπάρχουν ένα σωρό εμπόδια, έτσι; η δομή η ίδια της εκπαίδευσης είναι γραφειοκρατική, υπάρχουν προϊστάμενοι.....» και συνεχίζει: «.....αυτά δεν γίνονται με προσευχές. Θέλει αγώνα, θέλει προσπάθεια, θέλει πολιτικές για αυτό το πράγμα. Πώς θα κάνει ένας εκπαιδευτικός αυτά τα πράγματα; τη στιγμή που εμποδίζετε να...κάνει επιπλέον δράσεις και χρειάζονται ένα σωρό υπογραφές. Είναι λίγο δύσκολο αυτό....»(σελ. 208)

Με την ίδια άποψη συμφώνησε και ο Ε8. Θεώρησε ιδανική τη σύνδεση του εκπαιδευτικού με το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο αλλά υπάρχουν εμπόδια για κάθε εκπαιδευτικό σε αυτή του την προσπάθεια. Έτσι ο Ε8 δήλωσε:

Ε8: «Ναι. Έχω καταλάβει τι λες. Κοίταξε. Πολλές φορές.... Σίγουρα αυτό είναι ιδανικό. Αλλά μέσα στα στενά πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος υπάρχει μεγάλη δυσκολία. Αυτές τις δυσκολίες, να ' ρθεις.. σε μία σύγκρουση με τον διευθυντή σου γιατί μπορεί να σου πει: «τώρα από μία ταινία τι μπορεί να κερδίσει το παιδί;.....»(σελ. 229) και συνεχίζει: «Στο επαρχιακό σχολείο το να βγουν.. να δουν ή να πάρουν μέρος τα παιδιά σε κάτι.... που έχει σχέση με μία βιβλιοθήκη, που έχει σχέση με κάτι... με μία ομιλία, χρειάζεσαι έγκριση, χρειάζεσαι λεωφορεία, χρειάζεσαι.....»(σελ. 229) Στην ερώτηση τι τελικά κερδίζει ο εκπαιδευτικός απάντησε: «.....πόσο πολύ.. δείχνουν εμπιστοσύνη στο σχολείο, πόσο..... δένετε η σχέση του δασκάλου με το μαθητή, επίσης το ίδιο συμβαίνει και με το δα.. το μαθ...τον γονιό όταν είναι μέσα σε αυτό... αρχίζει και αυτός να τον εμπιστεύεται πιο πολύ το δάσκαλο που τον... που τον...ζει, που τον βλέπω, που δεν είναι απλά ένας.... ο βαθμός ας πούμε.. να ξεφύγουμε από αυτό, οι εξετάσεις ή ένα διαγώνισμα. Βλέπει την αγωνία του, βλέπει στο πρόσωπο του το ενδιαφέρον, βλέπει αυτή τη σπίθα με παιδί μου... Άρα λοιπόν αυτή η σπίθα μεταδίδεται σε.. αυτό το τρίπτυχο να το πούμε, στο τρίπτυχο από το παιδί στο γονιό από το γονιό στο δάσκαλο και πάει έτσι.... σαν μία αλυσίδα».(σελ. 230)

Στην ερώτηση 16, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι ο εθελοντισμός είναι μία από τις σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες που συμβάλλουν στην προώθηση της πολιτειότητας και στην οποία οι μαθητές ωφελούνται από τη συμμετοχή τους Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε1:

Ε1: «Ευαίσθητα κοινωνικός πολίτης. Ευαίσθητος στα κοινωνικά ζητήματα. Δηλαδή σημαντικό είναι να δίνουμε, για μένα, έμφαση στον εθελοντισμό πάνω σε αυτό το θέμα. Και γίνονται κάποια τέτοια πράγματα. Δηλαδή στις δυνατότητες που έχει το κάθε σχολείο και ανάλογα με την κατάσταση της κοινωνίας στην οποία ανταποκρίνεσαι ανταποκρίνονται τα παιδιά και με ενθουσιασμό πάνω σε αυτά».(σελ. 160)

Ακόμα ο Ε2 υποστήριξε πως άλλη δραστηριότητα είναι οι περιβαλλοντικές δράσεις. Ο Ε5 μίλησε εκτεταμένα για τις περιβαλλοντικές δράσεις αλλά και για τη συμμετοχή των μαθητών σε πολιτιστικά και θεατρικά δρώμενα:

E5: «είναι οι δράσεις.. τα προγράμματα που κάνουμε τα περιβαλλοντικά έτσι; Βέβαια γίνονται και πολιτιστικά και θεατρικά αλλά αυτά τα οποία θεωρώ εγώ πάρα πολύ αξιόλογα, θεωρώ τα περιβαλλοντικά. Γιατί έτσι μπορούν και να βγουν τα παιδιά, να παρατηρήσουν τη φύση, να μαζέψουν, να καθαρίσουν τη φύση, να δουν ποια είναι η επίδραση των σκουπιδιών στη ζωή ή ποια είναι η καλλιέργεια στη φύση που έρχεται ενάντια στην ανθρώπινη ζωή. Άρα να έχουν μία ολοκληρωμένη γνώση. Περισσότερο... είναι να κάνουμε προγράμματα αλλά και επισκέψεις και να παρακολουθούν βέβαια και άλλους σε άλλα ΚΠΕ, προγράμματα για τις περιοχές στις οποίες αναφέρονται, ξέρω εγώ.... που έχουν κάποια ιδιαιτερότητα».(σελ. 198-199)

Ο Ε3 και ο Ε4 μίλησαν και για επισκέψεις των μαθητών σε διάφορους φορείς όπου με βιωματικό τρόπο θα αντιληφθούν το τι συμβαίνει στην ευρύτερη κοινωνία στην οποία ζουν. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η άποψη του Ε4:

E4: «...θα πρέπει και οι ίδιοι οι μαθητές να επισκέπτονται ενδεχομένως κάποιους φορείς.. στους οποίους θα μάθουν κάποια πράγματα έτσι... πιο βιωματικά, αλλά και φυσικά θα πρέπει .. να γίνονται... προσπαθώ να βρω την... λέξη...Να γίνεται βιωματικά».(σελ. 189)

Ο Ε8 και ο Ε11 πρότειναν την επίσκεψη στη Βουλή. Όμως, ο ρόλος της Βουλής σήμερα έχει υποβαθμιστεί από τους πολίτες με αποτέλεσμα να μην την θεωρούν τελικά μια εποικοδομητική επίσκεψη, αν και την κρίνουν ως απαραίτητη.

E8: «Πολύ θα ήθελα η επίσκεψη που κάναμε παλιά στη Βουλή να είχε και τώρα αυτό το νόημα που έχει για τα παιδιά που είχα το 89-90 ας πούμε σε κάποια μικρά επαρχιακά σχολεία. Λυπάμαι αλλά έχει κλονιστεί η εμπιστοσύνη των πολιτών... γονιών άρα και τα παιδιά το εισπράττουν αυτό στο σπίτι... ως προς το πόσο ενδιαφέρονται οι..... εκλεγμένοι από εμάς. Άρα μία... επίσκεψη στη Βουλή εμένα δεν με κάνει να πιστεύω ότι προωθεί αυτή τη δράση...».(σελ. 230)

Άλλοι φορείς που μπορούν να επισκεφθούν οι μαθητές, όπως υποστήριξε ο Ε9 είναι η φυλακή, ένα κοινωνικό παντοπωλείο, ένα κοινωνικό συσσίτιο κλπ.

E9: «..... ας πούμε κάποια επίσκεψη που μπορούμε να πραγματοποιήσουμε με τους μαθητές εε..... σε μία φυλακή ας πούμε. Για να αντιληφθούν τα παιδιά ότι στην..... η παραβατικότητα οδηγεί σε..... Αυτή, σε αυτή.... σε αυτό τον εγκλεισμό. Ε.....

μπορούμε να δούμε τη φτώχεια επισκεπτόμενοι.... ας πούμε ένα..... κοινωνικό παντοπωλείο ή ένα κοινωνικό συσσίτιο που κάνει ο δήμος...».(σελ. 240)

Ο Ε7 δήλωσε πως δράσεις των που συμβάλλουν στην επίτευξη της πολιτειότητας είναι η δέντροφύτευση, η επίσκεψη σε έναν οίκο ευγηρίας, σε ένα ίδρυμα, σε ένα σχολείο για παιδιά με ειδικές ανάγκες, σε μια οικογένεια, στην εκκλησία:

Ε7: «...Πέρα από τον αθλητισμό πιστεύω ότι θα μπορεί να είναι μία... δένδροφύτευση.. πιστεύω θα είναι μία επίσκεψη σε έναν οίκο ευγηρίας ή σε ένα π... σχολείο με παιδιά με ειδικές ανάγκες.. ή σε ένα ίδρυμα... ή σε μία οικογένεια που πάσχει.. είναι εμπερίστατη.. βρίσκεται σε μία δύσκολη κατάσταση ή αντιπροσωπεία των μαθητών σε μία τέτοια ειδική περίπτωση, σε ένα πάρκο, εεε... σε μία εκκλησία.. Νομίζω ότι είναι χώροι που επιτρέπεται οι μαθητές να κοινωνικοποιηθούν».(σελ. 220)

Όσον αφορά τη συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών σε ανάλογες δράσεις, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δήλωσε ότι δεν δραστηριοποιούνται σε κάποια εθελοντική ομάδα και επίσης δεν συμμετέχουν σε κοινοτικές δραστηριότητες. Πολλοί λίγοι είναι οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν σε εθελοντικές ομάδες ή σε περιβαλλοντικές δράσεις ατομικά. Ο Ε2, που υποστήριξε τις περιβαλλοντικές δραστηριότητες, δήλωσε:

Ε2: «Και βέβαια στον εθελοντισμό και κυρίως από... από το κομμάτι το δεύτερο του περιβαλλοντικού επειδή είμαι η ίδια παιδί αστικής..(γέλιο) δεν έχω.... και το λέω με πολύ λύπη μου, δεν έχω έτσι.. επαφή με αλάνες, με χωριά.. Το μόνο κομμάτι είναι ευαισθητοποίηση στα ζώα, ανήκω σε φιλοζωϊκές....(γέλιο) ναι... ναι... οργανώσεις».(σελ. 170)

Ο λόγος για τον οποίο δεν συμμετέχουν σε αντίστοιχες δράσεις είναι γιατί δεν το επιθυμούν οι ίδιοι, είτε λόγω έλλειψης χρόνου είτε λόγω προσωπικών αντιλήψεων, ενώ για κάποιους επειδή δεν έτυχε. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε3:

Ε3: «Όχι.. Νομίζω ότι δεν έχει τύχει.... Δεν έχει τύχει. Ε..... Ίσως είναι θέμα χώρου. Εγώ δεν συμμετέχω ιδιαίτερα στις μεγάλες ομάδες ενώ μπορεί να συμμετέχω, ας πούμε, σε μία ε..... μικρή κοινότητα όπως είναι το χωριό. Που είναι η γνωστή μου κοινότητα ας πούμε. Δεν αναλαμβάνω εύκολα πρωτοβουλίες δηλαδή».(σελ. 180)

Συμπερασματικά, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εμπλακεί και να συνεργαστεί με αρμονικό τρόπο με την ευρύτερη κοινωνία, να απομακρυνθεί από μία δασκαλοκεντρική διδασκαλία περιορισμένη στους τέσσερις τοίχους της τάξης. Με αυτό τον τρόπο, μέσω βιωμάτων, θα αντιληφθεί ευκολότερα τις σημερινές συνθήκες ζωής, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες των μαθητών του και θα αποκτήσει εμπειρίες που θα βελτιώσουν τις διδακτικές πρακτικές του. Ωστόσο, ο νέος επαγγελματισμός και η ενασχόληση του εκπαιδευτικού με δράσεις της κοινωνίας στην οποία ζει, σύμφωνα με την άποψη που υποστήριξε ένας εκπαιδευτικός, δεν είναι κάτι καινούριο αλλά ανήκει στη φύση του επαγγέλματός του.

Οι δραστηριότητες που συμμετέχουν οι μαθητές και συμβάλλουν στην προώθηση της ιδιότητας του πολίτη, με βάση τα όσα υποστήριξε η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, είναι ο εθελοντισμός, οι περιβαλλοντικές δράσεις και η επίσκεψη στη Βουλή, αν και η υποβάθμιση του Κοινοβουλίου καθιστά την επίσκεψη μη εποικοδομητική. Σε μικρότερο βαθμό οι συμμετέχοντες υποστήριξαν τις ακόλουθες δράσεις: επίσκεψη σε οίκο ευγηρίας, σε κοινωνικό παντοπωλείο, σε κοινωνικό συσσίτιο, σε φυλακή, σε κάποιο ίδρυμα, σε ένα σχολείο για παιδιά με ειδικές ανάγκες, σε μια οικογένεια που αντιμετωπίζει προβλήματα, στην εκκλησία και αθλητικές δραστηριότητες.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν τον εθελοντισμό ως μια σημαντική δράση, την οποία επισημαίνουν συχνά στους μαθητές τους, ωστόσο ελάχιστοι συμμετέχουν σε μια τέτοια δραστηριότητα. Οι λόγοι που προέβλεπαν για τη μη συμμετοχή τους είναι η έλλειψη χρόνου, οι προσωπικές αντιλήψεις και η έλλειψη αντίστοιχης επιθυμίας τους. Οι εκπαιδευτικοί δεν συμμετέχουν καθόλου στα κοινά, αλλά ωθούν τους μαθητές τους να το κάνουν. Εδώ παρουσιάζεται ένα οξύμωρο σχήμα. Ενώ αναγνωρίζουν ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αποτελέσουν πρότυπα για τους μαθητές τους, η μη συμμετοχή τους σε ανάλογες δράσεις και δραστηριότητες έρχεται σε αντίφαση με τα όσα διδάσκουν. Κατά την άποψη μου αυτό θα πρέπει να αλλάξει προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν μεγαλύτερη πειθώ.

5.2.3 Η προώθηση των διαχρονικών αξιών στο σχολικό περιβάλλον

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 18-20. Η πρώτη ερώτηση αναφέρεται στους τρόπους/μεθόδους παρέμβασης του εκπαιδευτικού στην προώθηση των διαχρονικών αξιών που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην

πολιτειότητα. Στην επόμενη οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν σχετικά με το αν καλλιεργείται η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών με τους τρόπους τους οποίους εφαρμόζουν. Η τελευταία αφορά τους τρόπους αντιμετώπισης των παραβατικών συμπεριφορών σε σχέση με τις διαχρονικές αξίες.

Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι μπορούν να κάνουν πολλές δραστηριότητες μαζί με τους μαθητές τους ώστε να αναδείξουν διαχρονικές αξίες μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα. Όμως στην πράξη, σύμφωνα με την άποψη του E1, αυτό είναι αρκετά δύσκολο να πραγματοποιηθεί στις μικρές επαρχιακές πόλεις, καθώς οι μαθητές μένουν σε γειτονικά χωριά και είναι αδύνατες οι απογευματινές μετακινήσεις για οποιαδήποτε δραστηριότητα:

E1: «Μια θεατρική παράσταση ας πούμε. Μεεεε.. προγράμματα μέσα στην τάξη. Μεεε...δράσεις μέσα. Με εκδηλώσεις, με αφιερώματα, με σεμινάρια, με οτιδήποτε.. με τέτοια πράγματα. Με επισκέψεις σε χώρους εκτός, που και αυτό είναι πάρα δύσκολο να βγάλεις τα παιδιά έξω από το σχολείο... Ναι!ναι!. Και εξαρτάται. Δηλαδή όταν είσαι μέσα σε μια μεγάλη πόλη που δεν χρειάζεται να μετακινηθείς με λεωφορείο, με μέσα μεταφοράς, εκεί είναι πιο εύκολο. Όταν είσαι σε χωριό όμως, όπου τα παιδιά μετακινούνται ακόμα και για να κάνεις ένα πρόγραμμα και να τα φέρεις το απόγευμα, είναι αποτρεπτικό. Δεν μπορείς να το κάνεις. Δεν θα τα φέρουν οι γονείς...».(σελ.161)

Αξιόλογη είναι και η άποψη του E6, που πρότεινε ποικίλες δράσεις στο πλαίσιο της τάξης. Οι δράσεις αυτές είναι τα βίντεο, φωτογραφίες, κείμενα, αποσπάσματα από ταινίες κλπ.:

E6: «Η μέθοδος που χρησιμοποιώ π.χ. είναι δεν κολλάω στο βιβλίο μόνο.... εντάξει μπορεί... να χρησιμοποιήσω και άλλες πηγές, δίνετε αυτή η δυνατότητα και τώρα τα τελευταία χρόνια ίσως λίγο περισσότερο. Φέτος το αναλυτικό πρόγραμμα το γράφει ότι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μια επιπλέον ύλη. Και....δηλαδή να μην υπάρχει αυτό το...ένα βιβλίο το μονοδιάστατο και να υπάρχουν κάποιες άλλες πηγές. Προσπαθώ να χρησιμοποιώ εκτός από κείμενα και φωτογραφίες και βίντεο, αποσπάσματα από ταινίες κτλ.τα οποία δίνουν τη δυνατότητα να σκεφτείς τα πολιτικά αντικείμενα μ' έναν άλλο τρόπο....».(σελ. 210)

Ο E7 υποστήριξε ότι χρησιμοποιεί διάφορες πηγές από το διαδίκτυο, την τηλεόραση και γενικότερα τα ΜΜΕ:

E7: «Επικαλούμαι παραδείγματα από τα θεάματα των παιδιών στο internet ή στην τηλεόραση, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Τα προβάλλω και τους αντιπαραβάλλω την...την αλήθεια».(σελ. 220)

Στο ίδιο πλαίσιο, δηλαδή αυτό της δράσης μέσα στην τάξη, υπήρξαν εκπαιδευτικοί που υποστήριζαν ότι δεν θα πρέπει να μείνουν μόνο στη θεωρία όταν διδάσκουν μια έννοια, όπως για παράδειγμα τη δημοκρατία, αλλά να την εφαρμόζουν καθημερινά στο πλαίσιο της τάξης. Ο Ε9 υποστήριξε ότι, προκειμένου οι μαθητές να αντιληφθούν την έννοια της δημοκρατίας θα πρέπει να μάθουν να εργάζονται σε ομάδες για την υλοποίηση των εργασιών τους. Με αυτό τον τρόπο αναπτύσσεται ο αμοιβαίος σεβασμός και καλλιεργείται η αξία της συνεργασίας

E9: «Μπορούμε να το πετύχουμε αυτό με τις ομάδες... που κάνουμε μέσα στην τάξη. Ομάδες εργασίας. Οπότε..... τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι..... δεν πρέπει πλέον να..... ατομικά να δουλεύουν..... ομαδικά, να σέβονται τη γνώμη του άλλου. Η ομάδα έχει τέτοια στοιχεία. Υπάρχει κατανομή εργασιών και νομίζω ότι εκεί μαθαίνουν ότι.... Αυτό..... το χαρακτηριστικό της δημοκρατίας. Ο σεβασμός του άλλου και.... η αποδοχή του».(σελ. 240)

Η αλληλεγγύη προς του συνανθρώπους μας συνιστά μια άλλη διαχρονική αξία. Η παροχή βοήθειας στο Χαμόγελο του Παιδιού, τα χωριά SOS, τους κατοίκους της Μάνδρας που επλήγησαν από τις φυσικές καταστροφές ή κάποιο συμμαθητή τους που αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα αποτελούν τρόπους προώθησής της. Ο Ε4 είχε συνοδέψει τους μαθητές του σε μια ορκωμοσία φαντάρων ή στη Βουλή των εφήβων, ενώ ιδιαίτερα σημαντική ήταν η ομιλία που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο του, από άτομο με ειδικές ανάγκες, καθηλωμένο σε αναπηρικό αμαξίδιο. Έτσι οι μαθητές, βιωματικά, κατάλαβαν πως νιώθουν και ποιες είναι οι δυσκολίες αυτών των ατόμων.

Ο Ε10 υποστήριξε ότι μέσω της διαθεματικότητας ο εκπαιδευτικός μπορεί να διδάξει τις διαχρονικές αξίες στους μαθητές του. Χαρακτηριστική ήταν η απάντησή του:

E10: «Παράδειγμα...μέσα από την ιστορία... θυμόμαστε διάφορα περιστατικά...ναι. Ιστορία, λογοτεχνία...παραδείγματα και μέσα από την καθημερινότητα. ναι...και μέσα από την καθημερινότητα και μέσα από τα μαθήματά τους και τα θρησκευτικά τους και την ιστορία...».(σελ. 249)

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών πιστεύουν ότι επιτυγχάνεται η συμμετοχή των μαθητών και η κριτική σκέψη μέσα από τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες που εφαρμόζουν και συζητήθηκαν πρωτίτερα. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του E1, που πρότεινε ως μέθοδο δράσης τη συμμετοχή σε θεατρική παράσταση:

E1: «Μέσα από μία θεατρική παράσταση, γιατί εγώ επιμένω σε αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Τα παιδιά αντιλαμβάνονται με έναν ..., με έναν παιγνιώδη τρόπο, με έναν ευχάριστο τρόπο που τους ξεκουράζει, δεν είναι έτσι... καταναγκασμός, δεν είναι μάθημα να το μάθω απ' έξω. Και να σκέφτονται και να βλέπουν τι συμβαίνει και απ' την άλλη πλευρά, να μπαίνουν σε άλλους ρόλους δηλαδή και τα αποτελέσματα είναι πολύ πιο ουσιαστικά. Μπορεί να είναι έμμεσα δεν τα καταλαβαίνεις με συμπέρασμα εκείνη την ώρα, αλλά αυτά είναι βιωματικά, βιώνονται, τα παιδιά τα βιώνουν δηλαδή..»(σελ. 161)

Παρόμοια ήταν και η απάντηση του E3:

E3: «Ναι.. αναπτύσσουν κριτική σκέψη οι μαθητές. Η αλήθεια είναι αυτή γιατί πολλές φορές μέσα στην ομάδα που δουλεύουν προτείνουν πράγματα..... ή όταν τους προτείνεις πράγματα έχουν άποψη έχουν αντιρρήσεις ή διαμορφώνουν αντιρρήσεις ε... οι οποίες πολλές φορές μπορεί να σε κλείσουν και στον τοίχο (γέλια).. γιατί έχουν να κάνουν με την ηλικία τους, τα προβλήματά τους και τα λοιπά. Ναι....».(σελ. 181)

Με αυτή την άποψη φαίνεται πως συμφώνησε και ο E4:

E4: «Απόλυτα! Απόλυτα! Παιδιά στα επόμενα μαθήματα ήρθαν και μου είπαν ότι δεν ξαναεπέτρεψα τον πατέρα μου κυρία να παρκάρει το αυτοκίνητό του στη ράμπα που είναι για τους ανθρώπους με αναπηρίες ή κάνω εγώ παρατήρηση στη μαμά μου όταν ενδεχομένως.... παρκάρει στη διάβαση. Σας λέω παραδείγματα που όντως τα παιδιά μου τα είπαν στη συνέχεια. Φαίνεται λοιπόν ότι όταν το λέει κάποιος που το.... βιώνει έχει πολύ μεγάλη σημασία για αυτά... τα παιδιά να καταλάβουν κάποια πράγματα».(σελ. 190)

Ο E5 αναφέρθηκε στο ότι τα παιδιά μπορεί να συμμετέχουν στις δραστηριότητες της τάξης, αλλά το αν τελικά θα αναπτύξουν κριτική σκέψη εξαρτάται και από την οικογένεια τους, και τα ερεθίσματα που λαμβάνουν από αυτή:

E5: «Κατά αρκετό μέρος θα έλεγα ότι επιτυγχάνετε.. παίζει μεγάλο ρόλο και η οικογένεια πίσω από αυτό. Μπορεί εμείς να κάνουμε αυτές τις δραστηριότητες που βοηθάμε το παιδί

να.... σκεφτεί και να βοηθήσει πρακτικά από κει και μετά, αλλά παίζει ρόλο και η άποψη της οικογένειας σε αυτό τον τομέα».(σελ. 199)

Ο Ε11 υποστήριξε πως πολλές φορές η οικογένεια εμποδίζει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Έτσι παρόλο που μπορεί να γίνονται προσπάθειες από τους εκπαιδευτικούς, αυτές παραμένουν άκαρπες:

Ε11: «Δεν ξέρω. Νομίζω δεν είμαστε μαθημένοι να ...σκεφτόμαστε κριτικά. Βασικά νομίζω ότι....δεν ξέρω αν είναι... των Ελλήνων αυτό...των γυναικών...Δε ξέρω...Δε σκεφτόμαστε...νομίζω..... Ούτε σκεφτόμαστε ούτε προβληματιζόμαστε. Πρέπει να μάθουμε.... μάλλον...»(σελ. 257) όταν ρωτήθηκε για την οικογένεια απάντησε: «..Δεν έχουν χρόνο να αφιερώσουν στα παιδιά τους. Δεν ξέρω. Είμαι και επηρεασμένη έτσι... από το επαρχιακό σχολείο....Βέβαια δε μπορεί ξαφνικά να μάθεις να σκέφτεσαι κριτικά....Κάποιος πρέπει να σε βάλει σε ένα δρόμο από την παιδική ηλικία.....αλλά....δεν ξέρω.....τουλάχιστον ότι φτιάχνει το σχολείο να μην....πώς να το πω....να μην τοκαταστρέφει ως πούμε η οικογένεια».(σελ. 257)

Παρόμοια ο Ε6 υποστήριξε ότι δεν είναι εφικτό τα παιδιά να αποκτήσουν κριτική σκέψη γιατί έχουν μάθει να λειτουργούν με άλλον τρόπο στα υπόλοιπα μαθήματα και επιπλέον το αναλυτικό πρόγραμμα θέτει αυστηρούς περιορισμούς στο τι θα διδαχθεί, πόσες ώρες κλπ.:

Ε6: «Δύσκολο να το πεις αυτό το πράγμα ότι αναπτύσσεται η κριτική σκέψη από... τη στιγμή που ένας μαθητής έχει...τόσες ώρες που ασχολείται με μαθήματα που επιβάλλουν την παπαγαλία, που επιβάλλουν τα.. μια τυπική οργάνωση της σκέψης, που περιορίζουν το... την άρθρωση τηςτης γλώσσας σε...σε συγκεκριμένα λεξιλόγια και συγκεκριμένους γλωσσικούς κώδικες δεν μπορείς μέσα σε δύο ώρες την εβδομάδα να του προσφέρει κάτι...τόσο τραγικά διαφορετικό. Ε...γίνεται μια μικρή προσπάθεια, πιστεύω ότι ανοίγει ένα μικρό παράθυρο εεεε..... στο θέμα της σκέψης, αλλά είναι τόσο ασφυκτικό το αναλυτικό πρόγραμμα, τόσο ασφυκτικά τα...τα χρονικά περιθώρια....»(σελ. 210) και συνεχίζει: «.....Δηλαδή..είναι τόσο ασφυκτικά, καθοδηγητικά ρυθμισμένη η προσέγγιση χωρίς καμιά ερώτηση βέβαια έτσι; Δεν μας έχει ρωτήσει ποτέ κανένας. Οπότε....οπότε δεν μπορείς να το πεις αυτό το πράγμα... το κριτική σκέψη...».(σελ. 210)

Στην ερώτηση, αν παρατηρούν συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αξίες και τον τρόπο με τον οποίο τις αντιμετωπίζουν, αρκετοί εκπαιδευτικοί μίλησαν κυρίως

για ρατσιστικά σχόλια που κάνουν οι μαθητές, ενώ η προσπάθεια επίλυσης ανάλογων συμπεριφορών γίνεται μέσω του διαλόγου. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε2:

Ε2: «Ναι...Πολλές φορές το χω σκεφτεί. Το θέμα.... Δύο συμπεριφορές μου έρχονται εκείνη τη στιγμή αλλά και τις δύο τις καταπνίγω. Το ένα είναι να φωνάζω, να φωνάζω ως άνθρωπος και το άλλο είναι να μαλώσω. Δεν κάνω τίποτα από αυτά δαγκώνομαι, μετράω προβατάκια (γέλια) και στη συνέχεια... νομίζω έτσι... έτσι είναι και το σωστό, το κουβεντιάζουμε, δηλαδή.... Όχι το κουβεντιάζουμε.... όταν αντιμετωπίζω τέτοιες συμπεριφορές, καμιά φορά, δεν χρειάζεται και πολλά λόγια. Αρκεί να του πεις «αν ήσουν εσύ στη θέση του άλλου;» νομίζω είναι η φράση κλειδί...»(σελ. 171) και συνέχισε αφού ρωτήθηκε για το διάλογο: «... Καμιά φορά και όχι. Όχι με δια... γιατί ο διάλογος φέρνει εντάσεις και τελειώνει η ώρα, χτυπάει το κουδούνι. Όχι. Με αφοπλιστικές ερωτήσεις...».(σελ. 171)

Παρόμοια είναι και η άποψη του Ε4, που και αυτός φαίνεται να χρησιμοποιεί αρκετά τη μέθοδο του διαλόγου:

Ε4: «Γενικά το σχολείο είναι ένα πολύ ευαισθητοποιημένο σχολείο σε αυτά τα θέματα.. στα θέματα του ρατσισμού, της ισότητας.. επειδή ακριβώς έχει παιδιά με διαφορετικές καταγωγές, με διαφορετικές κοινωνικές τάξεις ή οικονομικής επιφάνειας αν θέλετε ε..... υπάρχει μια ιδιαίτερη ευαισθησία και από το σχολείο και από εμένα προσωπικά και.. φροντίζουμε να εξομαλύνονται με όσο το δυνατό πιο ήρεμο και σωστό τρόπο».(σελ. 190)

Σε παρόμοιο ύφος κυμάνθηκε και η απάντηση του Ε6:

Ε6: «.... κάθε παιδί έρχεται από ένα διαφοροποιημένο κοινωνικοοικογενειακό περιβάλλον, έρχονται από διαφορετικές τάξεις και έχουν.. διαφορετικές αντιλήψεις πάνω στα θέματα. Π.χ. όταν θα πω κάτι για κάποιες μειονότητες, ότι..θα μπορούσε να γίνει καλύτερη η... θέση τους στην κοινωνία αν τους δίνονταν περισσότερα δικαιώματα... εκεί πέρα υπάρχει πολλές φορές αντίδραση.»(σελ. 211) και συνεχίζει: «.....Μου έχει τύχει πολλές φορές. Καθημερινά μου τυχάνει. Μου τυχάνει καταρχήν ενάντια σε ανθρώπους που διαθέτ.. που είναι διαφορετική φυλή ξέρω γω ή διαφορετική ταυτότητα, εθνική ταυτότητα, γλωσσική ταυτότητα, θρησκευτική ταυτότητα, αυτό είναι.. καθημερινό φαινόμενο δυστυχώς! η υπόλοιπη εκπαίδευση έχει ένα... εθνικιστικό...ρατσιστικό χαρακτήρα πολλές φορές. Οπότε..εκεί υπάρχει πρόβλημα».(σελ. 211)

Στόχος του Ε8 είναι κανένας μαθητής του να μην περιθωριοποιηθεί ακόμα και αυτοί που έχουν διαφορετικά κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά σε σύγκριση με την πλειοψηφία των μαθητών της τάξης. Η μέθοδος μέσω της οποίας μπορεί να επιτευχθεί αυτό είναι ο διάλογος, η συζήτηση:

Ε8: «Κανένα παιδί να μην.... Περιθωριοποιηθεί, κανένα παιδί να μην να μην είναι μόνο του. Όλα αυτά να είναι σε συζήτηση. Ότι ωραία, δέχομαι, ακούμε την άποψή σου, έτσι ξεκινά... το ξεκινάω. Ωραία, πολύ ωραία, δέχομαι. Για να δούμε όμως και κάτι ακόμα; για να δούμε πάνω σε αυτό...».(σελ. 232)

Από την άλλη πλευρά όμως παρατηρήθηκαν και απόψεις εκπαιδευτικών που μίλησαν για το ότι δεν υπάρχουν παραβατικές συμπεριφορές στο σχολείο τους. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε5, που υποστήριξε ότι αντίστοιχες συμπεριφορές είναι ελάχιστες στο σχολείο του. Όπου υπάρχουν όμως λύνονται όλα με το διάλογο:

Ε5: «Ναι.. κατάλαβα. Όχι ιδιαίτερα. Δεν θα έλεγα ότι παρατηρούνται. Και αν για κάποια στιγμή, κάποιο παιδί μπορεί να κοροϊδέψει το άλλο ή να το ειρωνευτεί, το οποίο δεν είναι ελληνόπουλο, η επέμβασή μου είναι αν... είναι άμεση. Μπορεί όχι εκείνη τη στιγμή αν δεν είμαι παρούσα ή κάποια άλλη στιγμή αν το μάθω. Αλλά γενικά τα παιδιά έχουν καλά αισθήματα απέναντί τους. Δεν έχουμε τέτοιες συμπεριφορές παραβατικές».(σελ. 199-200)

Συμπερασματικά, οι περισσότεροι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν διάφορες πηγές ώστε να προωθήσουν τις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα. Τις περισσότερες φορές οι πηγές αυτές είναι τα βίντεο, οι φωτογραφίες, τα κείμενα, τα αποσπάσματα από βιβλία, βίντεο στο διαδίκτυο, τα ΜΜΕ και ταινίες στην τηλεόραση. Ένας εκπαιδευτικός υποστήριξε ότι χρησιμοποιεί πηγές από άλλα σχολικά μαθήματα και έτσι ενισχύει τη διαθεματικότητα. Ωστόσο υπήρξε και ένας εκπαιδευτικός που δεν κάνει συγκεκριμένες δραστηριότητες γιατί είναι χρονοβόρες, ενώ κατά τη διάρκεια του απογεύματος είναι πολύ δύσκολο να επισκεφθεί κανείς το σχολείο για την πραγματοποίηση δράσεων. Λίγοι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν πως τα όσα διδάσκουν δεν θα πρέπει να μείνουν απλά ως θεωρία αλλά να εφαρμόζονται στην πράξη στο πλαίσιο της τάξης και του σχολείου. Για παράδειγμα, η δημοκρατία θα πρέπει να βρίσκει εφαρμογή στους κανόνες της τάξης ή οι μαθητές χωρισμένοι σε μικρές ομάδες να συνεργάζονται για την υλοποίηση των εργασιών τους. Η αλληλεγγύη

δεν μπορεί να διδαχθεί μόνο θεωρητικά αλλά και μέσα από συγκεκριμένες πράξεις βοήθειας προς αναξιοπαθόντες συνανθρώπους μας.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών επιτυγχάνουν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών αλλά και τη συμμετοχή τους μέσω αυτών των δραστηριοτήτων. Δύο εκπαιδευτικοί ανέδειξαν και πάλι το ρόλο που έχει η οικογένεια στη ζωή των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα υποστήριξαν πως ότι κι αν κάνει ο εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη, αν οι γονείς του παιδιού δεν έχουν φροντίσει για την ανάπτυξη της κριτικής του σκέψης από πολύ μικρή ηλικία, οι ίδιοι δεν μπορούν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Ένας μόνο εκπαιδευτικός δήλωσε πως δεν μπορεί να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη των μαθητών καθώς δεν έχουν μάθει να σκέφτονται με αυτό τον τρόπο. Η παπαγαλία που απαιτείται στα υπόλοιπα μαθήματα και οι στείρες γνώσεις που συχνά αποκομίζουν δεν ευνοούν την ανάπτυξη και βελτίωση της κριτικής σκέψης Έτσι είναι ουτοπικό να μιλήσει κανείς για αυτό και δεν είναι αληθές. Επιπλέον το αναλυτικό πρόγραμμα, που θα συζητηθεί και στο επόμενο ερευνητικό ερώτημα, δεν ευνοεί στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, γιατί θέτει πολύ συγκεκριμένους στόχους και αυστηρά χρονοδιαγράμματα που εμποδίζουν την ανάπτυξή της.

5.3 Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επίτευξη του βαθμού της πολιτειότητας μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ, των διδακτικών πρακτικών και εργαλείων

Στον τρίτο θεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 21-30. Οι επιμέρους υποθεματικοί άξονες είναι η αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος της ΚΠΑ, που περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 21, 22 και 29, οι στόχοι του μαθήματος, που περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 23 και 26-28 και οι διδακτικές μέθοδοι του μαθήματος που συμπεριλαμβάνουν τις ερωτήσεις 24-25.

5.3.1 Η αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος της ΚΠΑ

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα συμπεριλαμβάνονται οι ερωτήσεις 21, 22 και 29 και αφορούν την γνώμη των συμμετεχόντων για το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (21), τη «θέση» του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα (22) και τέλος τις προτάσεις τους για

την εξάλειψη των αδυναμιών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στο μάθημα της ΚΠΑ (29).

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι το αναλυτικό πρόγραμμα που υπάρχει αυτή τη στιγμή είναι πολύ καλό και δεν θα πρέπει να τροποποιηθεί. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε1:

Ε1: «Νομίζω είναι σωστά δομημένο. Έχει μια σειρά, μια ιεραρχία. Η εμπειρία μου αυτό λέει. Δεν έχω και μεγαλύτερη εμπειρία για να μπορώ να το αξιολογήσω, τι άλλο θα μπορούσε να ήταν; Νομίζω ότι είναι καλό όμως...(σελ. 162) και συνεχίζει: «... Αν είχα καλύτερη εμπειρία ίσως να είχα και άλλη γνώμη. Δεν έχω. Αυτή τη στιγμή νομίζω αγγίζει πολλά θέματα κοινωνικά και... νομίζω ότι καλύπτει».(σελ. 162)

Παρόμοια φαίνεται πως ήταν και η άποψη του Ε3, που χαρακτήρισε το αναλυτικό πρόγραμμα ως αρκετά ικανοποιητικό και πως δεν μπορεί να το κρίνει, αν και οι οδηγίες είναι αρκετά καλές:

Ε3: «Εντάξει... δεν έχω να παρατηρήσω κάτι για το αναλυτικό πρόγραμμα. Είναι αρκετά ικανοποιητικό θα έλεγα. Ναι..... Δεν έχω να σχολιάσω κάτι... Δεν μπορώ να κρίνω το βιβλίο...»(σελ. 182) και διακόπτοντας μία ερώτηση συνεχίζει: «Ακόμα... Όχι, δεν έχω.... δεν μπορώ να το κρίνω. Οι οδηγίες που έρχονται είναι αρκετά καλές... δε μπορώ να πω..... Τι πρέπει, τι δεν πρέπει, πως; που να απευθυνθούμε, διευθύνσεις για διαδίκτυο κτλ.». (σελ. 182)

Η θετική γνώμη των εκπαιδευτικών σε κάποιες περιπτώσεις εξαρτάται από το ότι εκείνοι δεν έχουν πολύ μεγάλη εμπειρία στη διδασκαλία του μαθήματος:

Ε4: «Ναι.. εμ.. να σας πω η μικρή μου εμπειρία στη διδασκαλία του μαθήματος δεν με έχει αφήσει να ασχοληθώ και πάρα πολύ και να φτάσω σε αυτό το σημείο να κριτικάρω το αναλυτικό πρόγραμμα. Θεωρώ.... Ότι υπάρχει... μια.... Μέχρι τώρα σωστή κατανομή, αν θέλετε, των ωρών και των κεφαλαίων με τον τρόπο που θα πρέπει τέλος πάντων να διδάσκονται».(σελ. 191)

Μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών, που είχαν περισσότερα χρόνια διδακτικής εμπειρία στο συγκεκριμένο μάθημα, βρήκαν ελλείψεις το αναλυτικό πρόγραμμα που υπάρχει αυτή τη στιγμή για την ΚΠΑ. Δεν υπάρχουν σαφείς στόχοι, όπως χαρακτηριστικά δηλώνει ο Ε2:

E2: «Υπάρχει μεγάλο έλλειμμα. Και υπάρχει όχι μόνο έλλειμμα, έλλειμμα δεν μπορείς.... Υπάρχει ασάφεια καμιά φορά ως προς τους στόχους».(σελ. 172)

Παρόμοια ήταν και τα όσα υποστήριξε ο Ε6 ότι το αναλυτικό πρόγραμμα χρειάζεται βελτίωση γιατί ορισμένα από τα θέματα είναι αρκετά παλιά, ενώ άλλα σύγχρονα θέματα, όπως για παράδειγμα η οικονομική κρίση δεν θίγονται:

E6: «Θέλει βελτίωση. Θέλει ριζική αλλαγή σε πολλά πράγματα. Θα μπορούσε να φτιαχτεί ένα καινούριο βιβλίο, πολύ πιο όμορφο με καινούρια θεματολογία έτσι ώστε.. να πετυχαίνει αυτό τον ρόλο που θέλουμε το συγκεκριμένο μάθημα έτσι;..που διδάσκετε σε όλο τον κόσμο έτσι; να πετυχαίνει μια.... καλύτερη συμμετοχή του πολίτη. Και αυτό δεν μπορεί να γίνει με αναχρονιστικά τώρα θέματα που...υπάρχουν στην συγκεκριμένη κατάσταση...»(σελ. 212) και συνεχίζει: «.....πρέπει να εκσυγχρονιστούν οπωσδήποτε, να αλλάζουν αυτά τα πράγματα. Να μπούμε στη σύγχρονη κατάσταση. Δεν γράφει πουθενά το βιβλίο για οικονομική κρίση. Υπάρχουν κάποια προβλήματα».(σελ. 212)

Ο Ε9 δεν είναι δυνατόν να ακολουθεί πάντα αυτό που ορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα γιατί το θεωρεί αρκετά ασφυκτικό, ενώ εκείνος θέλει να κάνει με τους μαθητές πολλές από τις προτεινόμενες δραστηριότητες ώστε η γνώση που θα πάρουν να μην είναι στεία. Η χρήση συγκεκριμένων πηγών εκτός βιβλίου όμως δεν είναι εύκολη υπόθεση και απαιτεί αρκετό χρόνο:

E9: «Ναι. Νομίζω ότι το αναλυτικό πρόγραμμα γιατί....., έτσι όπως το δίνει το Υπουργείο Παιδείας, νομίζω είναι λίγο..... ασφυκτικό για τον εκπαιδευτικό... για κάποιες ενότητες. Γιατί λέει πάρα πολλά και πραγματικά είναι πολύ ωραία αυτά που λέει να κάνουμε αλλά είναι αδύνατο να γίνουν μέσα σε μία διδακτική ώρα ή δύο που λέει για κάθε ενότητα...».(σελ. 241) Και συνεχίζει: «Και είναι... νομίζω ασφυκτικά τα περιθώρια. Θα έπρεπε να είναι λίγο... πιο χαλαρό. Για να έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε κάποια από αυτά που προτείνει...».(σελ. 241) Για το αν κάνει πράγματα από την ύλη αναφέρει: «.... να τους δείξω ένα απόσπασμα από μία ταινία που προτείνει το βιβλίο, να τους δείξω ένα Κοινωνικό πρόβλημα από ειδήσεις της ημέρας που το είδα και μου άρεσε και αντιλαμβάνονται έτσι τα παιδιά την πραγματικότητα. Να μην τους δίνουμε στεία γνώση μόνο του βιβλίου. Και αυτό..... είναι δύσκολο να γίνεται κάθε μέρα».(σελ. 241)

Όσον αφορά τη θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα, ορισμένοι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι μεν σημαντικό αλλά, ως δευτερεύον, είναι

υποβαθμισμένο. Η κατάργηση των εξετάσεων στο τέλος της σχολικής χρονιάς το υποβάθμισε ακόμη περισσότερο. Ο Ε1 αναφέρει:

Ε1: «όπως όλα τα θεωρητικά μαθήματα, έχει την ίδια μοίρα. Δηλαδή αν θέλει κάποιος να πάρει..να κάνει ένα κενό ή να πάρει έναν μαθητή θα τον πάρει από αυτό το μάθημα. Κατάλαβες!! Αν είναι να χαθεί μια ώρα.... Ε..ναι δεν είναι μάθ...Επίσημα!!...»(σελ. 162)
Και συνεχίζει: *«Στην ουσία είναι στα δευτερεύοντα που μπορείς να χάσεις ώρες από αυτά τα μαθήματα... Όλα αυτά τα μαθήματα τα θεωρώ πάρα πολύ σημαντικά, παρόλο που είπαμε ότι είναι υποτιμημένα.....»(σελ. 162)*

Παρόμοια ήταν και η άποψη του Ε2, που μίλησε για την υποβάθμιση του μαθήματος τόσο από τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς όσο και από τους γονείς των μαθητών. Η υποβάθμιση έρχεται καθώς ανατίθεται σε άτομα που δεν έχουν άμεση επαφή με το αντικείμενο του μαθήματος, δηλαδή το λαμβάνουν ως Β' ανάθεση:

Ε2: «Εδώ το μάθημα.... Εγώ... δεν είναι επειδή το διδάσκω επειδή μου δίνει την ελευθεριότητα αλλά θα ήθελα ή θα έπρεπε να εξακτινώνεται και να είναι πιο ολιστικό, να αγγίζει όλα τα μαθήματα. Δυστυχώς η κατάσταση που ισχύει είναι να υποβαθμίζεται είτε γιατί δίνεται ως συμπλήρωση, το ξέρουμε αυτό, δίνεται σε ειδικότητες που δεν το έχουν πρώτη ανάθεση, δεν είναι βέβαια το μοναδικό μάθημα, αλλά τουλάχιστον εδώ φαίνεται πάρα πολύ. Περισσότερες φορές βλέπω ότι το μάθημα γίνεται διαβαστερό, ξύλινο ενώ δεν έχει καμία τέτοια σχέση. Νομίζω ότι υποβαθμίζεται. Και κάτι που με ενοχλεί πάρα πολύ: υποβαθμίζεται και από συναδέλφους, εντάζει..... κυρίως όμως από γονείς «τι έχετε τώρα; Αααα..καλά!!» δεν είναι δηλαδή... δεν είναι αρχαία, δεν είναι μαθηματικά, δεν είναι φυσική»(σελ. 172)

Ανάλογα απάντησε και ο Ε9:

Ε9: «Το πρόγραμμα του ελληνικού σχολείου έχει άλλες προτεραιότητες. Μαθήματα που διαμορφώνουν τους χαρακτήρες και το ήθος του ανθρώπου τα έχουμε στην τελευταία θέση. Όπως και της κοινωνικής αγωγής..... των θρησκευτικών..... και τα παιδιά, εξαιτίας αυτού, τα θεωρούν όπως τον.....ναι.... δεύτερης κατηγορίας ότι δεν θέλω να τα διαβάζω..... τα προσέχω και λοιπά. Όμως θεωρώ ότι είναι βασικά γιατί διαμορφώνουν το ήθος και τον άνθρωπο. Που αν δεν στηριχθεί η σημερινή κοινωνία στον άνθρωπο χάθηκε»(σελ. 242)

Κάποιοι συμμετέχοντες θεωρούν απόλυτα φυσιολογικό ότι το μάθημα είναι υποβαθμισμένο σε σύγκριση με τα υπόλοιπα γιατί έχει χαρακτηριστεί ως δευτερεύον, αλλά αυτό δεν σχετίζεται με την υποτίμησή του. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί θεωρούν το μάθημα της ΚΠΑ σημαντικό, γιατί ευαισθητοποιεί τα παιδιά και κεντρίζει το ενδιαφέρον τους για τα κοινωνικά θέματα. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε3:

Ε3: «Όχι... θεωρώ ότι είναι ένα σημαντικό μάθημα διότι έχει να δώσει πράγματα στα παιδιά και να τα ευαισθητοποιήσει, κυρίως επάνω σε κοινωνικά θέματα, πέρα από την ενημέρωσή τους για την πολιτειακή οργάνωση και όλα αυτά. Τους δίνει...»(σελ. 182) ενώ για τη θέση της ΚΠΑ σε σχέση με άλλα μαθήματα απάντησε: «... Δεν έχω παρατηρήσει κάτι αρνητικό θα έλεγα. Εντάξει υπάρχει πάντα μία δυσκολία ποιος θα το αναλάβει αν δεν υπάρχει κοινωνιολόγος, αλλά όχι κάτι άλλο.... να το αντιμετωπίζουν σαν δευτερ..... εντάξει... είναι δευτερεύον μάθημα όπως είναι και η οικιακή οικονομία, αλλά όχι κάποια υποτιμητική αντιμετώπιση θα έλεγα εγώ».(σελ. 182)

Με αυτή την άποψη φαίνεται πως συμφωνεί και ο Ε4:

Ε4: «Αααα.. ναι, ναι, εντάξει.. είναι... εννοείται ότι είναι δευτερεύον μάθημα!. Το εννοείται το λέω γιατί και το μάθημα που είναι η πρώτη μου ειδικότητα είναι δευτερεύον μάθημα οπότε....(γέλιο) αυτό το... το ρατσισμό του δευτερεύοντος μαθήματος τον έχω βιώσει πολύ καλά...»(σελ. 192), ενώ για το πόσο σημαντικό το θεωρεί απάντησε: « Εγώ το θεωρώ σημαντικό, θα το αξιολογούσα ως ένα από τα σημαντικά μαθήματα, που τα παιδιά θα πρέπει να δώσουν πολύ μεγάλη σημασία, τώρα βέβαια... αυτό έχει να κάνει και με πάρα πολλά πράγματα, άλλα, που χρειαζόμαστε... άλλη μία συνέντευξη για να τα πούμε.... Ως 'μικρές' ειδικότητες».(σελ. 192)

Η σημασία και η σημαντικότητα του μαθήματος φαίνεται στην άποψη του Ε5:

Ε5: «Ότι είναι εξ' ίσου σημαντικό όσο είναι και τα αρχαία και η γλώσσα. Θα έλεγα ότι είναι στην ίδια.... στο ίδιο επίπεδο με τη γλώσσα γιατί βοηθάει πάρα πολύ στην έκθεση και στην γνώση πραγμάτων. Πάρα πολύ θα έλεγα».(σελ. 200)

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν μέσα από τη θεματική του μαθήματος να εστιάσουν σε σημεία που αφορούν και ενδιαφέρουν περισσότερο τους μαθητές. Έτσι, με τους κατάλληλους χειρισμούς, μπορούν να τροποποιήσουν την άποψη των παιδιών για το μάθημα:

E7: «Δεν είναι από τα πρωτεύοντα μαθήματα ούτε η αγάπη των μαθητών. Το θεωρούν ανιαρό. Ωστόσο αν ο καθηγητής επιλέξει τα σημεία που θα δώσει έμφαση και τα προβάλλει τότε γίνεται αγαπημένο γιατί σας είπα ότι μιλούν με προσωπικά παραδείγματα για τη σχέση.. με τους συνομηλίκους, για τις σχέσεις με τις.. αθλητικά σωματεία, για.. τις επισκέψεις στη βουλή, για τα...περίπατο ή το βιωματικό που κάνουν μαζί με άλλα σχολεία σε ένα χώρο και τους προξενεί.. τους δημιουργεί χαρά αυτό και προσμονή».(σελ. 221)

Όσον αφορά τις προτάσεις των συμμετεχόντων για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος αναφορικά με το μάθημα, οι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι όπως όλα τα μαθήματα έχει και αυτό τις ίδιες ελλείψεις. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να γίνουν καλύτεροι μέσω της επιμόρφωσης, όπως τόνισαν ο E1, ο E3, ο E8, ο E9, ο E11 και ο E12. Ο E1 δήλωσε:

E1: «Έχει τις ίδιες ελλείψεις για όλα τα μαθήματα το εκπαιδευτικό σύστημα. Δεν είναι μόνο στο συγκεκριμένο μάθημα...»(σελ. 165), ενώ για τις ελλείψεις του εκπαιδευτικού αναφέρει: «Το δικό μου το κομμάτι, το θέμα της δικής μου έλλειψης αυτό μπορώ να το δουλέψω και να βελτιωθώ εγώ. Και σίγουρα καθώς έχουμε... αποκτάμε μεγαλύτερη εμπειρία. Ναι, η επιμόρφωση είναι πολύ σημαντική βέβαια. Η εμπειρία που επιτυγχάνεται μέσω της επιμόρφωσης. Πέρα από την προσπάθεια τη δική μου χρειάζομαι και κάποιος άλλος να με βοηθήσει πάνω σε αυτό το θέμα. Αυτό συμβαίνει σε όλα τα μαθήματα όμως όχι μόνο σε αυτό. Ουσιαστική επιμόρφωση όμως, όχι μόνο θεωρίες. Γιατί από θεωρίες χορτάσαμε...(γέλιο). Στο αποτέλεσμα να φτάνουμε και να βλέπουμε και το αποτέλεσμα».(σελ. 165)

Ο E9 υποστήριξε την άποψη:

E9: «Εγώ θα επιθυμούσα το Υπουργείο Παιδείας, αυτούς τους καθηγητές που τους δίνει ως δεύτερη ανάθεση ένα τέτοιο μάθημα και οι οποίοι δεν έχουν μία ανάλογη εκπαίδευση να τους εκπαιδεύσει. Τουλάχιστον τους μήνες του καλοκαιριού. Πριν δηλαδή η αρχή στη σχολική χρονιά γιατί το δικό μας εκπαιδευτικό σύστημα, δυστυχώς σε πιάνει και εξ απορόπτου. Έρχεται το Σεπτέμβριο και στις 16 Σεπτεμβρίου σου λέει aaa.... πάρε και την κοινωνική αγωγή. Αυτό εμένα με.... Με αγχώνει....».(σελ. 243)

Ο E2 πρόσθεσε πως θα πρέπει να γίνουν αλλαγές στην κατεύθυνση του μαθήματος, στα θέματα κοινωνικής φύσεως και ευαισθητοποίησης, στα θέματα που δεν μπορούν να θίξουν, όπως για παράδειγμα το προσφυγικό:

E2: «Πολλές προτάσεις! πολλές προτάσεις..ε... θα μπορούσα να κάνω. Δηλαδή θα.. θα μπορούσε και το.. όπως σας είπα να αλλάξει η κατεύθυνση του μαθήματος γιατί ακριβώς... δε νομίζω ότι στοχεύει ακριβώς στο να γίνει πολίτης. Περισσότερα θέματα κοινωνικής φύσεως και ευαισθητοποίησης. Τώρα πια ζούμε εξάλλου και σε εποχές που μας.. μας πάει μπροστά η πραγματικότητα. Δηλαδή το προσφυγικό, η μετανάστευση. Αυτά τα θέματα δεν μπορείς να μην τα θίξεις. Θέλοντας και μη.....».(σελ. 174)

Ο E4 διατύπωσε την άποψη ότι πρέπει να γίνονται περισσότερες δράσεις ώστε οι μαθητές να γίνουν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες. Επισημάνει επιπλέον τις προσπάθειες που πρέπει να γίνουν ώστε να καταρριφθούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που εξακολουθούν να υπάρχουν.

E4: «Ναι...περισσότερες δράσεις.. γενικότερα στην κοινωνία, που να κάνουν ενδεχομένως τα παιδιά, ίσως στις μικρότερες ηλικίες, που είναι πιο εύκολο να διαμορφωθούν να γίνουν πιο υπεύθυνοι πολίτες, πιο σωστοί, πιο ενεργοί πολίτες. Να μάθουν έννοιες που είναι πολύ σημαντικές για αυτούς, για τη ζωή τους, να βελτιω... και το ξαναλέω να καταρρίψουν κάποια στερεότυπα. Γιατί νομίζω το βασικό πρόβλημα σαν κοινωνία είναι οι νοοτροπίες μας και τα αυτά στερεότυπα.....».(σελ. 193)

Ο E5 υποστήριξε πως πρέπει να αλλάξει το βιβλίο ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που τους θέτει η πολιτεία. Παρόμοια ήταν και η άποψη του E6, που υποστήριξε ότι οι συγγραφείς του βιβλίου δεν μπορεί να είναι φιλόλογοι ή ψυχολόγοι αλλά θα πρέπει να έχουν και κάποια εκπαιδευτική εμπειρία. Ο E7 συμφώνησε με την άποψη ότι το βιβλίο πρέπει να αλλάξει.

E5: «Απλά το βιβλίο να γίνει πιο κατανοητό, πιο προσιτό στα παιδιά και εύκολο. Και..... ίσως να δίνει αυτό κατευθυντήριες γραμμές για να κάνουμε βιωματικές δράσεις. Που θα ήταν καλύτερο για μένα προσωπικά γιατί.... έχω κι άλλα μαθήματα που ασχολούμαι....».(σελ. 202)

Ο E10 διατύπωσε την άποψη ότι τίποτα δεν πρέπει να αλλάξει και ότι όλα γίνονται όπως θα έπρεπε να γίνουν. Άρα δεν πρότεινε κάποιες πιθανές αλλαγές για το μάθημα.

Αρχικά οι μισοί εκπαιδευτικοί, με μικρή κυρίως εκπαιδευτική εμπειρία στη διδασκαλία του μαθήματος, χαρακτήρισαν θετικά το αναλυτικό πρόγραμμα και τους στόχους του ως ικανοποιητικούς και καλούς. Στη συνέχεια ωστόσο, όπως και οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί με αρκετά χρόνια εμπειρίας στη διδασκαλία του

συγκεκριμένου αντικειμένου, υποστήριξαν ότι δεν μπορούν να ακολουθήσουν κατά γράμμα τα όσα αυτό ορίζει, γιατί επιλέγουν να συζητήσουν περισσότερο με τα παιδιά πιο επίκαιρα θέματα ή γιατί το θεωρούν αρκετά ασφυκτικό. Θέτει στόχους και χρονοδιαγράμματα που δεν είναι εφικτό να υλοποιηθούν, εκτός και αν επρόκειτο για μια στείρα εκπαίδευση που θα δώσει έμφαση μόνο στην εκμάθηση συγκεκριμένων ορισμών. Σημαντικό μειονέκτημα επίσης, θεωρήθηκαν και οι δύο ώρες διδασκαλίας. Συμπερασματικά λοιπόν, λαμβάνοντας υπόψη τις αντιρρήσεις και τις αμφιβολίες, οι περισσότεροι συμμετέχοντες θεωρούν το αναλυτικό πρόγραμμα ελλιπές, ενώ το βιβλίο θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό μάθημα για την πολιτειακή εκπαίδευση, αν και έχει χαρακτηριστεί ως δευτερεύον. Η έλλειψη κοινωνιολόγων και η ανάθεση σε διάφορες ειδικότητες της διδασκαλίας του, όπως και η υποβάθμισή του τόσο από τους γονείς όσο και από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, είναι αποτέλεσμα του ανωτέρω χαρακτηρισμού. Ωστόσο υπήρξαν ορισμένοι εκπαιδευτικοί που διαφώνησαν με αυτή την άποψη γιατί θεώρησαν ότι η ΚΠΑ ευαισθητοποιεί τους μαθητές, προσεγγίζει ενδιαφέροντα κοινωνικά θέματα και τους βοηθά να αναπτύξουν τις ιδέες τους και να βελτιώσουν την απόδοσή τους στα γλωσσικά μαθήματα.

5.3.2 Οι στόχοι του μαθήματος

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 23 και 26-28. Στην ερώτηση 23 οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με το αν πιστεύουν ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος της ΚΠΑ και στη συνέχεια για την αποτελεσματικότητα του σχολικού εγχειριδίου στην επίτευξη των στόχων του μαθήματος (26) και των στόχων της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης (27). Στην τελευταία ερώτηση (28) ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να εκφράσουν την άποψή τους σχετικά με τις πρακτικές βιωματικής μάθησης και ενεργούς συμμετοχής των μαθητών που χρησιμοποιούνται στις Κάτω Χώρες.

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά αναφορικά με τη δυνατότητα του εκπαιδευτικού να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ. Η προσωπικότητά του, οι γνώσεις του για το μάθημα, τα βιώματα και οι εμπειρίες του μπορούν να τον

βοηθήσουν αποτελεσματικά. Με αυτή την άποψη φαίνεται ότι συμφώνησαν οι E1, E2 και E10.

E1: «Ναι. Μπορεί. Μπορεί. Είπαμε εξαρτάται από την προσωπικότητά του. Κάποιοι μπορεί όπως σε όλα τα μαθήματα αυτά». Και συνεχίζει: «-Δεν είναι ανέφικτοι. Όχι βέβαια δεν είναι ανέφικτο. Αλίμονο».(σελ. 163)

Ο E2, μίλησε με ενθουσιασμό για την κατάκτηση των στόχων εκ μέρους των εκπαιδευτικών. Ένας εκπαιδευτικός μπορεί όχι απλά να φτάσει τους στόχους που του θέτουν αλλά και να τους ξεπεράσει κάνοντας τους κατάλληλους χειρισμούς:

E2: «Και να τους ξεπεράσει θα έλεγα. Γιατί δεν νομίζω ότι το μάθημα θα μπορούσε... θα πρέπει να διαμορφωθεί κάπως αλλιώς.... όμως έτσι όπως υπάρχει είναι στο χέρι του εκπαιδευτικού να το απογειώσει...».(σελ. 172)

Από την άλλη πλευρά υπήρξαν εκπαιδευτικοί που απάντησαν με μετριοπάθεια στη συγκεκριμένη ερώτηση. Η επίτευξη ή μη των στόχων εξαρτάται και από το τμήμα που διδάσκουν:

E3: «Και ναι και όχι. Δεν είναι πάντοτε εφικτό να τους πετύχει όλους τους στόχους αλλά νομίζω ότι κάποιοι στόχοι επιτυγχάνονται, να παρουσιαστούν στα παιδιά κάτι μην..... κάποια μηνύματα τέλος πάντων. Εκεί ναι, πετυχαίνονται οι στόχοι. Τώρα πιο εξειδικευμένοι στόχοι.... Δεν ξέρω αν μπορώ να τους πετύχω εγώ.. ακόμα.....»(σελ. 182), ενώ αυτό εξαρτάται όπως απάντησε από: *«...Και από το υλικό των παιδιών. Δηλαδή τι τμήμα έχεις για να πετύχεις ένα στόχο και πόσο γρήγορα τον πετυχαίνεις ενώ σε κάποια άλλα τμήματα που δεν τραβάνε, δεν βοηθάνε τα παιδιά.....».*(σελ. 182)

Παρόμοια ήταν και η απάντηση του E5, με την οποία συμφώνησαν ο E7 και ο E11:

E5: «Κατά μεγαλύτερο μέρος. Όχι απόλυτα. Όχι απόλυτα, εξαρτάται τα παιδιά που έχει γιατί όλα τα παιδιά δεν είναι ίδια και όλα τα παιδιά δεν δέχονται την ίδια επίδραση και.....δεν έχουνε την ίδια διάθεση για αυτό το μάθημα. Η πλειοψηφία όμως είναι θετική».(σελ. 200)

Ο E9 μίλησε επίσης για το ότι είναι δύσκολο όλοι οι στόχοι να επιτευχθούν από τους εκπαιδευτικούς:

E9: «Όχι απόλυτα. όχι απόλυτα. Είναι δύσκολο γιατί είπαμε ότι όλοι είμαστε γρανάζια μιας κοινωνίας που έχει άλλο χαρακτήρα. Οπότε δύσκολα πετυχαίνουμε. Βέβαια

κάποιους από αυτούς με προσπάθεια θα τους πετύχουμε. Αλλά όχι όλους τους στόχους».(σελ. 242)

Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του Ε8 σε αυτή την ερώτηση, καθώς μιλάει για το ότι ένα σενάριο διδασκαλίας δεν είναι εφικτό πάντα να γίνει πράξη. Του αρέσει περισσότερο μια ζωντανή τάξη μέσα στην οποία όλοι αλληλεπιδρούν παρά η αυστηρή τήρηση του αναλυτικού προγράμματος:

Ε8: «Διαβάζω τους στόχους αλλά είμαι.. είμαι λίγο... αντάρτισσα να το πω σ' αυτό και.... Πιστεύω..., και αυτό θα με κόψει από τους συμβούλους μου δηλαδή θα μου βάζανε μηδέν φαντάζομαι ο σύμβουλος των φιλολόγων, είμαι κατά του σεναρίου... κατά όλων αυτών των.... πραγμάτων γιατί....πώς να βάλεις σε σενάριο τα 50 σου χρόνια της εμπειρίας ή τα 15 χρόνια του μαθητή; δεν μπαίνει σε σενάριο η ζωή. Οποιοδήποτε σενάριο (γέλιο) και να κάνεις έρχεται η ζωή και στο ανατρέπει. Κάθε μάθημα είναι μία..... θεατρική παράσταση είναι....»(σελ. 233) και συνεχίζει: «..... Λοιπόν εγώ δεν πιστεύω σε σενάρια. Βάλτε μου το μηδέν (γέλιο). Εντάξει; δεν με νοιάζει... κιόλας; γιατί προτιμώ το ζωντανό μάθημα, το ζωντανό σχολείο, τη Ζωντανή και την αληθινή σχέση....».(σελ. 233)

Όσον αφορά το σχολικό εγχειρίδιο αυτό θα πρέπει να βελτιωθεί και να διορθωθεί με βάση τα όσα υποστήριξε η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του Ε1:

Ε1: «Ε... ντάξει... Όλα χρήζουν και διόρθωσης και βελτίωσης. Ίσως και αυτό. Θα ήθελε ίσως κάποιες βελτιώσεις. Μη με ρωτήσετε τώρα τι ακριβώς...».(σελ. 164)

Ο Ε3 υποστηρίζει πως ενώ το βιβλίο είναι καλό, ο ίδιος χρειάζεται περισσότερα πράγματα για να μπορέσει να βοηθήσει περισσότερο τους μαθητές:

Ε3: «Το βιβλίο είναι καλό, αλλά εγώ δεν είμαι της ειδικότητας, θέλω πολύ περισσότερα πράγματα. Άρα υλικό για να μπορέσω να δώσω στα παιδιά τις έννοιες πιο απλουστευμένες για να τις καταλάβουν. Άρα ψάχνω, αναζητώ άλλες πληροφορίες από άλλα βοηθήματα τέλος πάντων...»(σελ. 183), ενώ αν βοηθάει στη επίτευξη των στόχων είπε: «Βοηθάει, βοηθάει.. σου δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές αλλά δεν επαρκεί».(σελ. 183)

Μια πιο ουδέτερη στάση απέναντι στο βιβλίο κράτησε ο Ε2, που χρησιμοποιεί και μεν το βιβλίο αλλά ο κάθε εκπαιδευτικός θα πρέπει να το χρησιμοποιεί κατά το δοκούν προκειμένου να πετύχει τους στόχους του:

Ε2: «Είναι καλό αλλά... δεν θα πρέπει προς Θεού, ο εκπαιδευτικός να το πάρει ως μπούσουλα. Δηλαδή μόνο αφορμές και ερεθίσματα. Ως προς τη δομή θα έλεγα ότι δεν με βρίσκει σύμφωνη αυτό που είπα νωρίτερα η οριζόντια και το.... οι ομόκεντροι κύκλοι η οικογένεια..»(σελ. 173) και συνεχίζει: «...Θα ήθελα μία πιο..... κάθετη έτσι μάτια. Ωστόσο εγώ το χρησιμοποιώ το βιβλίο. Εγώ..... τώρα συγνώμη για το εγωιστικό, το χρησιμοποιώ. Έχει πολύ καλές αφορμές, έχει πολύ ωραία. Όχι ακριβώς πολύ ωραία!! Έχει κάποιες αξιοπρεπής εικόνες που μπορώ να πιαστώ και να κάνω απίστευτα πράγματα».(σελ. 173)

Με παρόμοιο τρόπο ανέπτυξε την άποψη του ο Ε4, που δήλωσε ότι το βιβλίο δεν είναι πάντα βοηθητικό προς την επίτευξη των στόχων τους:

Ε4: «Όχι στο 100%, Όχι στο 100%. Συχνά το αφήνουμε στην άκρη και συζητάμε.... και κουβεντιάζουμε πράγματα ή από τις πηγές ή ενδεχομένως και από αυτό που προκύπτει..... από τη συζήτηση...».(σελ. 192)

Ο Ε5 θεώρησε πως το βιβλίο δεν ολοκληρώνεται ποτέ, άρα δεν είναι και βοηθητικό γιατί περιλαμβάνει πληθώρα εννοιών που πρέπει να κατανοήσουν οι μαθητές:

Ε5: «Καλό είναι. Απλά δεν ολοκληρώνεται ποτέ. Δεν ολοκληρώνεται γιατί... όπως δεν ολοκληρώνεται και σε όλα τα άλλα μαθήματα δεν φτάνει ο χρόνος... Δεν φτάνει ο χρόνος όταν θέλεις να καταλάβουν τα παιδιά. Άμα θέλεις μόνο να καλύψει την ύλη φυσικά φτάνει σε όλα τα μαθήματα».(σελ. 201)

Ο Ε6 πρότεινε την αντικατάσταση του βιβλίου της ΚΠΑ προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του αναλυτικού προγράμματος:

Ε6: «Έχει πάρα πολλές αδυναμίες και έχει πάρα πολλά λάθη. Θα έλεγα ότι θα πρέπει να αντικατασταθεί σύντομα. Όσο γίνεται. Έτσι να μην υπάρχει αυτή... η απόσταση επιστήμης και.. βιβλίου κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Αυτό είναι μια....εε... είναι ...ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα, ρίχνει το επίπεδο και δημιουργεί έτσι..ερωτήματα».(σελ. 213-214)

Ο Ε7 θεωρεί το σχολικό εγχειρίδιο κουραστικό και κακογραμμένο.:

E7: «Αναλύει πολύ και απλουστεύει πολύ τις έννοιες και είναι κουραστικό. Θα μπορούσε πιο συγκεκριμένα.. και να είναι διαφορετικά γραμμένο. Ενώ π.χ. επιχειρεί στο τέλος να κάνει ένα σχεδιάγραμμα με τις βασικές έννοιες, είναι καταχωνιασμένο στο τέλος δεν έχει μία περίοπτη θέση στη σελίδα για να μπορέσει ο μαθητής να το δει ενώπιος ενωπίω μπροστά στα μάτια του».(σελ. 223)

Με αυτή την άποψη φαίνεται να συμφωνεί και ο E9:

E9: «Το εγχειρίδιο καλό είναι. Βέβαια σε κάποια κεφάλαια είναι δυσνόητο εεεε..... γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα παιδιά σήμερα δεν έχουν πλούσιο λεξιλόγιο..... δεν έχουν..... αφαιρετική ικανότητα ιδιαίτερα και δυσκολεύονται. Θεωρώ ότι σε κάποια πράγματα και.... πολλές φορές λέει τα ίδια. Στο ίδιο κείμενο δηλαδή στην ίδια ενότητα, επαναλαμβάνει αρκετές φορές το ίδιο πράγμα. Με αποτέλεσμα να γίνεται κουραστικό. Βέβαια έχει.... το φωτογραφικό του υλικό είναι πολύ όμορφο και μπορείς να το χρησιμοποιήσεις σαν διδακτικό εργαλείο, βοηθάει πάρα πολύ, και τα κριτήρια αξιολόγησης το τέλος είναι..... ενδιαφέροντα γιατί.... Αντι, μπορείς να αντιληφθείς αν τα παιδιά έχουν κάνει κτήμα τις διδακτικές ενότητες. Σε γενικές γραμμές είναι καλό... σε σχέση με άλλα βιβλία του σχολείου. Ναι. Απλά θα ήθελε... Ναι..... Ναι να είναι λίγο πιο μικρό..... να μην πλατιάζει τόσο πολύ και.....».(σελ. 242)

Ο E8 φαίνεται πως το έκρινε με βάση τη δική του εμπειρία ως καλό. Βέβαια επειδή δεν είναι κοινωνιολόγος θεωρεί σκόπιμο το βιβλίο να αξιολογηθεί από τους ειδικούς:

E8: «..... εγώ είμαι φιλόλογος δεν είναι Κοινωνιολόγος για να το αξιολογήσω και δείχνω εδώ τι..... δεν είμαι ο πλέον αρμόδιος. Από την εμπειρία μου όμως, επειδή γνώρισα τα προηγούμενα εγχειρίδια, αυτό είναι απει....άπειρες φορές καλύτερο, έτσι; Τώρα εάν υπάρχει και κάτι που μπορεί να βελτιωθεί ναι..δεκτό..δεκτό...».(σελ. 234)

Με αυτή την άποψη φαίνεται να συμφωνεί και ο E10:

E10: «E...και τα κείμενα...ε...η δομή του.... Δεν υπάρχουν σημεία δηλαδή στα οποία ε.....δυσνόητα..πυκνογραμμένα. Μ' αρέσουν τα παραθέματα που το συνοδεύουν, οι ασκησούλες..το βιβλίο του καθηγητή με τα κριτήρια αξιολόγησης. Το βρήκω ικανοποιητικό».(σελ. 250)

Ο E12 μίλησε και αυτός για το πυκνογραμμένο βιβλίο και ότι πρέπει να τροποποιηθεί για να γίνει πιο προσιτό στους μαθητές:

E12: «E.... Τώρα.... Πυκνογραμμμένο..... πυκνογραμμμένο με πολλές έννοιες μέσα που δυσκολεύονται τα παιδιά να τις κατανοήσουν. Για μας μπορεί να είναι κατανοητές και εύκολες και» και συνεχίζει: «Να γίνει πιο κατανοητό να γίνουν πιο κατανοητές κάποιες έννοιες... Δύσκολες έννοιες και πυκνογραμμμένο το βιβλίο. Πολύ πυκνογραμμμένο. Πολλές έννοιες...και στο ίδιο μάθημα πολλές έννοιες. Χρειάζεται απλούστευση...δηλαδή»(σελ. 267-268)

Ο E11 έκανε και μια πρόταση σχετικά με το βιβλίο:

E11: «Ναι! Βοηθάει! Βοηθάει το βιβλίο, αν μας έδινε και κάποιο CD. Νομίζω..ότι υπάρχει....κάποιο CD αλλά δεν είμαι σίγουρη. Παλιά όταν είχα ξαναδουλέψει νομίζω ότι.....είχα..Αν μας έδιναν κάποια CD με τις ταινίες να...»(σελ. 259) και συνεχίζει: «...να μας έδινε το Υπουργείο ταινίες. Και κάποια βιβλία επίσης θα μπορούσαμε επίσης να το δώσουμε.... γιατί δεν έχουμε βιβλιοθήκη...και κάποια βιβλία που προτείνει να τα... να τα έχεις στο σχολείο. Γιατί υπάρχουν μαθητές που ενδιαφέρονται».(σελ. 259)

Η διαθεματικότητα και η βιωματική μάθηση δεν είναι εφικτή πάντοτε. Αιτίες αποτελούν το ενδιαφέρον των μαθητών, ο χρόνος που δίνεται για τη διδασκαλία του μαθήματος και η ίδια η φύση του βιβλίου . Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του E1:

E1: «ναι αλλά δεν είναι πολύ εύκολο. Θέλεις να αναλώσεις πολύ χρόνο σε αυτό και τα παιδιά τις πιο πολλές φορές δεν είναι διατεθειμένα να αφιερώσουν χρόνο για μια τέτοια συνθετική και διαθεματική εργασία. Δεν μπορούν να το κάνουν δηλαδή» (σελ. 164) και ερωτώμενος για το ίδιο θέμα στη συνέχεια είπε: «... Δηλαδή θα πρέπει να ασχοληθούν πολύ πέραν του σχολείου. Στο σπίτι. Δεν τα κάνουν. Δεν ασχολούνται».(σελ. 164)

Ο E2 δήλωσε ότι απουσιάζει η διαθεματικότητα ενώ η βιωματική μάθηση είναι πολύ πιο εύκολη:

E2: «Μέσα από το μάθημα; Όχι καθόλου. Θα έλεγα ότι δεν υπάρχει σύνδεση του μαθήματος με άλλα αντικείμενα ενώ θα έπρεπε. Δεν νομίζω.. ότι και το βιβλίο και οι αναλυτικές το βλέπουν ολιστικά το θέμα. Είναι μία σοβαρή έλλειψη».(σελ. 173)

Σε παρόμοιο ύφος ο E3 δήλωσε πως δεν συνεργάζεται με άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου αλλά όταν είναι εφικτό διαβάζει στους μαθητές κείμενα από το βιβλίο της λογοτεχνίας ή φέρνει στην τάξη αποσπάσματα από εφημερίδες σχετικά με το θέμα που

μελετούν. Ωστόσο η βιωματική μάθηση και για αυτόν είναι πολύ εφικτή να υλοποιηθεί. Με αυτή την άποψη συμφωνεί και ο Ε7, παρόλο που εκείνος όποτε μπορεί συνεργάζεται με 1 ή 2 άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου.

Πολύ λίγοι εκπαιδευτικοί, όπως για παράδειγμα ο Ε4, δήλωσαν πως εφαρμόζεται στο σχολείο τους τόσο η διαθεματικότητα όσο και η βιωματική μάθηση. Με αυτή την άποψη συμφώνησε και ο Ε5, αν και τόνισε ότι τα παιδιά δεν έχουν ιδιαίτερο χρόνο ώστε να συμμετέχουν σε βιωματικές δραστηριότητες. Παρόμοια άποψη διατύπωσε και ο Ε6.

Ε4: «Ναι βέβαια, βέβαια πολύ συχνά χρησιμοποιούμε στοιχεία και από άλλα μαθήματα ε.. και πολύ συχνά από φιλολογικά μαθήματα, ιστορικά γεγονότα και από την οικιακή οικονομία, από τη βιολογία, από τη Γεωγραφία»(σελ. 192), ενώ για τη βιωματική μάθηση απάντησε: «Βιωματική μάθηση. Εννοείται, Εννοείται πάρα πολύ σημαντικό, πάρα πολύ σημαντικό για τα παιδιά. Μέσω των προγραμμάτων... μέσω των προγραμμάτων... Σίγουρα υπάρχουν δυσκολίες δεν είναι πάντα εύκολο. Αλλά το προσπαθούμε όσο είναι το δυνατό περισσότερο».(σελ. 192)

Σε αντίθεση με όλους τους εκπαιδευτικούς, των οποίων οι απόψεις αναφέρθηκαν μέχρι στιγμής, ο Ε9 θεώρησε πως είναι πιο επιτεύξιμη η διαθεματικότητα παρά η βιωματική μάθηση. Η βιωματική μάθηση προϋποθέτει τη μετακίνηση των μαθητών που δεν είναι εφικτή πάντα σε μικρές περιφερειακές σχολικές μονάδες. Η διαθεματικότητα επιτυγχάνεται με τη σύνδεση του μαθήματος με τη γλώσσα, τα θρησκευτικά και την ιστορία.

Ε9: «Αν χρησιμοποιείς αυτό το εργαλείο νομίζω ότι.... ναι θα τα καταφέρει. Με τα.....με τη γλώσσα, με τα θρησκευτικά, με το μάθημα της ιστορίας μπορείς να κάνεις μία καλή δουλειά. Διαθεματική μάθηση με το μάθημα της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής...»(σελ. 243), ενώ για τη βιωματική μάθηση ανέφερε: «Βιωματική μάθηση.... δεν έχω χρησιμοποιήσει αυτή..... τον τρόπο μάθησης, το βιωματικό... Για να πάμε εμείς.... είμαστε σε ένα περιφερειακό σχολείο, για να πάμε σε ένα σχολείο της πόλης θα πρέπει να έχουμε κάνει πρώτα μία έγκριση μετακίνησης ή σε κάποια....»(σελ. 243) και συνέχισε: «..... είναι δυσκολία. Ε....βιωματική μάθηση δεν.... Εγώ δεν έχω επιχειρήσει να κάνω».(σελ. 243)

Όσον αφορά την άποψη τους για τις πρακτικές που χρησιμοποιούν οι Κάτω Χώρες, οι εκπαιδευτικοί εκφράστηκαν πολύ θετικά γιατί τα οφέλη για τους ίδιους τους μαθητές είναι αρκετά, όπως δήλωσε και ο Ε1:

Ε1: «Εγώ θα το σχολίαζα πολύ θετικά αυτό. Είναι πάρα πολύ σημαντικό. Δεν το ήξερα, αλλά.... Αυτό είναι η βιωματική μάθηση. Ναι..είναι πολύ σημαντικό. Εδώ δεν το κάνουν ούτε στις φυλακές οι ανήλικοι....(γέλιο) θα το κάνουν στο ΚΠΑ; Στο σχολείο;»(σελ. 164)
Στη συνέχεια αναφέρετε στα οφέλη που μπορεί να έχουν οι μαθητές: *«Ε.... μπαίνω στη θέση του άλλου ε.....αυτό που λέμε σέβομαι τον άλλο αλλά τον σέβομαι τον άλλο μόνο όταν έχω μπει στη δική του θέση. Και καταλαβαίνω..».*(σελ. 165)

Παρόμοια ήταν και η άποψη του Ε6.

Ε6: «Πολύ ενδιαφέρον. Πολύ όμορφο αυτό πραγματικά. Θα ήθελα να γίνετε και στην Ελλάδα αυτό .Πολύ σημαντικό. Η κοινοτική εργασία είναι ...κάτι.... μια προσφορά δηλαδή στην κοινότητα...έτσι να.. να... δείξουμε και στην πράξη..είτε να καθαρίσουμε μια παραλία, είτε να κάνουμε κάποια ενέργεια σε ένα γηροκομείο, οτιδήποτε. Όλα αυτά θα μπορούσαν να γίνουν μέσω του μαθήματός μας...» (σελ. 214) ενώ ερωτώμενος για τα οφέλη στους μαθητές απάντησε: *«Ότι δεν είναι.... στεγνές γνώσεις που δίνουμε σ' αυτό το μάθημα . Ότι μοιράζουμε εμπειρίες...ότι είμαστε κάτι περισσότερο από.. απλοί υπάλληλοι, ότι θέλουμε να παρέμβουμε στον τρόπο που.... σκέφτονται και ζουν οι άνθρωποι με ένα περισσότερο συμμετοχικό χαρακτήρα, κάπως...έτσι...».*(σελ. 214)

Ωστόσο υπήρξαν εκπαιδευτικοί, όπως για παράδειγμα ο Ε2, που μίλησε θετικά για αυτό το μέτρο, αλλά υποστήριξαν ότι δεν μπορεί να υλοποιηθεί στην Ελλάδα.

Ε2: «... ως μεσογειακή θα έλεγα ότι δεν μας ταιριάζει να το υιοθετήσουμε δηλαδή... στην περίπτωση που το υιοθετούσαμε στην κουλτούρα μας και στο.... Να το υιοθετήσουμε έτσι όπως είναι. Ωστόσο είναι μια πάρα πολύ καλή πρακτική, αν μπορούσε, όχι ακριβώς να υιοθετηθεί γιατί αυτές οι χώρες έχουν κουλτούρα συγκεκριμένη, έχουν κλιματολογικά, έχουν κοινωνικά. Θα ήταν πολύ καλή πρακτική. Αυτό. Η κοινωνική εργασία αλλά όχι ως εργασία βέβαια. Φαντάζομαι ότι το λέτε ως.. και ευαισθητοποίηση της ομάδας.. που κάνουμε ένα έργο μαζί. Θα με έβρισκε πάρα πολύ σύμφωνη».(σελ. 173)

Παρόμοια άποψη εξέφρασε και ο Ε3, που δήλωσε επίσης ότι η θεωρία απέχει από την πράξη:

E3: «Εμένα θα μου άρεσε αυτό. Δηλαδή όλους να μαςνα μας βάζουν με κάποιο τρόπο, Όχι υποχρεωτικά, να είναι δοσμένο με ένα τέτοιο τρόπο ώστε να μπορείς να συμμετέχεις και να προσφέρεις κοινωνική εργασία σε διάφορους τομείς. Ναι. Θα ήταν.. το θεωρώ ότι είναι πολύ θετικό και για τα παιδιά αλλά και για εμάς τους μεγαλύτερους επίσης... Δεν ξέρω αν θα μπορούσε να εφαρμοστεί, διότι στις αλλαγές είμαστε λίγο δύσκολοι.....».(σελ. 184)

Ο E8 τόνισε τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των Ολλανδών και των Ελλήνων. Σε περίπτωση που εφαρμοζόταν ένα τέτοιο πρόγραμμα οι γονείς των παιδιών δεν θα το αποδέχονταν με μεγάλη ευκολία:

E8: «.....δεν το βλέπουνε ντροπιαστικό κάθε τι κοινό. Το θεωρούν ευθύνη τους. Έχουν δηλαδή μεγαλώσει με αυτή τη νοοτροπία. Αν λοιπόν και εμείς περάσουμε αυτή τη νοοτροπία, Όχι ότι το παιδί μου είναι καθαρίστρια να μαζέψει τα σκουπίδια από το σχολείο ή να καθαρίσει μία παραλία, που το ακούω δυστυχώς και από διευθυντές και από εκπαιδευτικούς. Δυστυχώς. «Τι είναι το παιδί μου εμένα; Καθαρίστρια;» Λοιπόν.....».(σελ. 234)

Παρόμοια άποψη εξέφρασε και ο E9:

E9: «..... Θεωρώ ότι είναι πολύ σωστό να βάζεις τα παιδιά να κάνουν.... τους μαθητές σου υποχρεωτικά κοινωνική εργασία. Να έρχονται δηλαδή σε επαφή με τους άλλους και να βλέπουν ποια είναι η πραγματικότητα. Εμπλέκονται μέσα στην κοινότητα. Δηλαδή έχουν ουσιαστική θέση. Αυτό είναι το βίωμα. Ναι. Νομίζω ότι είναι καλό»(σελ. 243) και καταλήγει: «..... Οπότε είναι πάρα πολύ καλό. Θα ήθελα να γίνει και στην Ελλάδα κάτι τέτοιο... Νομίζω..... ότι αν συνέβαινε κάτι τέτοιο θα ξεσηκώνονταν όλες οι οργανώσεις για..... τα δικαιώματα των παιδιών (γέλιο). Οπότε το βλέπω λίγο δύσκολο.... δεν είναι ώριμη η ελληνική κοινωνία για κάτι τέτοιο πρωτοποριακό».(σελ. 243)

Συμπερασματικά η επίτευξη των στόχων που θέτει το αναλυτικό πρόγραμμα εξαρτώνται από την προσωπικότητα του εκπαιδευτικού, τις γνώσεις του, τις ικανότητες και τις δεξιότητές του. Ορισμένες φορές, η σύσταση του τμήματος ή το επίπεδο των μαθητών δεν ευνοούν στην επίτευξη των στόχων. Για παράδειγμα ένα σενάριο διδασκαλίας, που θεωρητικά μπορεί να είναι εύκολα εφαρμόσιμο, πρακτικά μπορεί να μην είναι εφικτό να ακολουθηθεί κατά γράμμα.

Επιπλέον κρίνεται απαραίτητη η βελτίωση του βιβλίου αν όχι η αντικατάστασή του, προκειμένου να συμπεριληφθούν θέματα που αγγίζουν σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα. Δύο εκπαιδευτικοί υποστήριξαν πως το βιβλίο είναι καλό και αν οι συγγραφείς θεωρήσουν απαραίτητο τότε να γίνει η βελτίωση του ενώ ένας εκπαιδευτικός δήλωσε πως θα πρέπει να συνοδεύεται από κάποιο cd με ταινίες ή να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές σε όλα τα σχολεία ώστε να υπάρχουν τα βιβλία στα οποία παραπέμπει το σχολικό εγχειρίδιο. Λίγοι εκπαιδευτικοί κράτησαν ουδέτερη στάση απέναντι στο βιβλίο και έδωσαν τόσο θετικά όσο και αρνητικά χαρακτηριστικά. Λίγοι ήταν και όσοι υποστήριξαν ότι το εγχειρίδιο, με τη σημερινή μορφή του, αποτελεί εμπόδιο στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων καθώς δεν ολοκληρώνεται σχεδόν ποτέ και είναι πυκνογραμμένο και κουραστικό για τους μαθητές. Λιγότεροι ήταν όσοι υποστήριξαν ότι το βιβλίο είναι καλό αλλά χρειάζονται περισσότερα μέσα για να επιτευχθούν οι εκπαιδευτικοί στόχοι.

Η διαθεματικότητα δεν εφαρμόζεται πάντα και εύκολα στα σχολεία των εκπαιδευτικών, που έλαβαν μέρος στην παρούσα έρευνα. Αυτό συμβαίνει λόγω της έλλειψης ενδιαφέροντος και χρόνου από τους μαθητές, ενώ δεν ευνοεί η ίδια η φύση του βιβλίου και η στενότητα του αναλυτικού προγράμματος. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί μέσα στην τάξη συνδέουν την ΚΠΑ με τα φιλολογικά μαθήματα, την ιστορία, τα θρησκευτικά, την οικιακή οικονομία, τη βιολογία και τη γεωγραφία, ενώ η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των υπόλοιπων ειδικοτήτων δεν είναι εφικτή. Η βιωματική μάθηση είναι πιο εύκολο να υλοποιηθεί σε σύγκριση με τη διαθεματικότητα. Ωστόσο υπάρχουν εκπαιδευτικοί που δυσκολεύονται να την εφαρμόσουν λόγω ιδιαίτερων συνθηκών των σχολικών μονάδων που υπηρετούν.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί εξέφρασαν θετική άποψη για τις πρακτικές των Κάτω χωρών. Η πλειοψηφία όμως των εκπαιδευτικών θεώρησε ότι αυτό το μέτρο δεν μπορεί εύκολα να εφαρμοστεί στην Ελλάδα, γιατί υπάρχουν βασικές διαφορές στην κουλτούρα των χωρών και επιπλέον τεράστιες διαφορές μεταξύ της θεωρίας και της πράξης. Οι γονείς είναι πιθανό να αποτελέσουν ανασταλτικό παράγοντα όταν έρθουν αντιμέτωποι με ένα ανάλογο πρόγραμμα.

5.3.3 Οι διδακτικές πρακτικές και τα εργαλεία του μαθήματος

Σε αυτόν τον υποθεματικό άξονα ανήκουν οι ερωτήσεις 24-25 και αναφέρονται στους λόγους για τους οποίους οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν συγκεκριμένες πρακτικές για τη διδασκαλία του μαθήματος (24) και στις απόψεις για τις διδακτικές πρακτικές και τα εργαλεία που βοηθούν περισσότερο στη διαμόρφωση της συνείδησης του πολίτη στους μαθητές (25).

Οι εκπαιδευτικοί εργάζονται μέσω project, παρουσιάσεων, βίντεο, φύλλων εργασίας. Η διδασκαλία τους είναι ομαδοσυνεργατική, μαθητοκεντρική και ορισμένες φορές μετωπική. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση του E1:

E1: «Χρησιμοποιούμε πολύ στο σχολείο τα εποπτικά μέσα, έχουμε προτζέκτορα, έχουμε τις παρουσιάσεις που κάνουμε...»(σελ. 163), ενώ ο μέθοδο διδασκαλίας χρησιμοποιεί: «Και ομαδοσυνεργατικά και μετωπικά βέβαια εκεί που χρειάζεται και ομαδοσυνεργατικά μέσα σε... με ασκησούλες, με ερωτήσεις τέλος πάντων, που δουλεύουν τα παιδιά. Αλλά και με αυτό που σου είπα τα εποπτικά μέσα. Δηλαδή με video με εικόνες, αναλύουν συζητούν κτλ».(σελ. 163)

Στην μαθητοκεντρική διδασκαλία με στοιχεία ομαδοσυνεργατικής αναφέρεται και ο E3 και φαίνεται πως συμφωνούν ο E5, ο E9 και ο E8, που δεν θέλει να βάλει ωστόσο τη διδασκαλία του σε καλούπια και να την ονομάσει με αυτό τον τρόπο:

E3: «Συνεχώς με ερωτήσεις δίνω συνεχώς ρόλους στους μαθητές. Πολλές φορές τους αναθέτω και εργασίες να δουλέψουν ομαδικά μέσα στην τάξη, αφού φέρουν το υλικό ή τους το φέρνω εγώ, η επίλυση ασκήσεων να γίνεται κατά δυάδες τέλος πάντων, να μπορέσουν να διδάξουν και αυτοί το παρακάτω μάθημα αφού προετοιμαστούν και αφού το συνεννοηθούμε. Κάπως έτσι. Α... προσπαθώ να αποφύγω το καθηγητοκεντρικό τέλος πάντων. Απλά, όπου χρειάζεται να παρεμβαίνω, αλλά να μιλάνε τα παιδιά πάρα πολύ».(σελ. 183)

Ένας μοναδικός τρόπος είναι η ιδεοθύελλα που χρησιμοποιείται από ορισμένους εκπαιδευτικούς. Ο E2 δήλωσε:

E2: «Ιδεοθύελλα, ιδεοθύελλα, ναι.. ναι... που τους αρέσει πάρα πολύ. Δηλαδή στον πίνακα κάνουμε έννοιες που είναι κοντινές χωρίς πολλή-πολλή σκέψη. Βγαίνουν καταπληκτικά πράγματα από κει μέσα. Σε μεγάλες έννοιες. Οπότε κάπως έτσι... Την

ιδεοθύελλα την χρησιμοποιώ πάρα πολύ... Δεν ξέρω αν είναι... Δεν είναι και πολύ... αλλά θέλω να πω ότι..... προσφέρεται πάρα πολύ εδώ.. Γιατί παράδειγμα τους δίνω ας πούμε την....την ομπρέλα Δημοκρατία. Χωρίς να το πολυσκεφτείτε. Τοζάκια. Δημοκρατία είναι: Αθήνα, αρχαία Ελλάδα, ψήφος, Τσίπρας.. έχω ακούσει και αυτό».(σελ. 172)

Ο Ε7 μίλησε και αυτός για την ιδεοθύελλα:

E7: «Μπορεί να πιαστούμε από την επικεφαλίδα του νέου μαθήματος, να αναλύσουμε τη δύσκολη λέξη και μετά από αυτό να κάνουμε μία ιδεοθύελλα... όπου ιδεοθύελλα.... Όπου ο καθένας συμμετέχει με την προσωπική του γνώση και εμπειρία.....»(σελ. 222) και συνεχίζει: «.....Άλλη φορά μπορεί να ασχοληθούμε με τις φωτογραφίες και άλλη με τα σημαντικά εσωτερικά όπου θα υπογραμμίσουμε και θα τα ρωτήσω με τη μαιευτική μέθοδο».(σελ. 222)

Ωστόσο υπήρξαν και εκπαιδευτικοί που ακολουθούν την κλασική δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας, όπως για παράδειγμα ο Ε4, που κουβεντιάζει με τους μαθητές τους αλλά εμμένει αρκετά στο βιβλίο:

E4: «Χρησιμοποιούμε το διάλογο. Είναι δασκαλοκεντρική. Συνήθως Εγώ τους λέω κάτι και το κουβεντιάζουμε. Με διάλογο πάντα, με σταματάνε, διαβάζουμε βασικά σημεία του μαθήματος και στη συνέχεια τα κουβεντιάζουμε. Πολλές φορές, όπου το κεφάλαιο.... χρειάζεται,.... Τέλος πάντων, όπου υπάρχει ανάγκη».(σελ. 191)

Ο Ε10 χρησιμοποιεί κυρίως τη μαθητοκεντρική-μετωπική διδασκαλία και την μαιευτική μέθοδο του Σωκράτη:

E10: «Διδακτική μέθοδο....οι στόχοι.... σχεδιάγραμμα στον πίνακα...Α... αυτό και συζήτηση με τα παιδιά... Ναι... και πολλές... και μέσα από τη λέξη... μέσα από τη λέξη κοινωνικοποίηση πούμε κοινωνικός δηλαδή.. προσπαθώ να εκμαιεύσω και να οδηγήσω ...όχι.....».(σελ. 250)

Ο Ε11 απάντησε με τον ίδιο τρόπο:

E11: «Συνήθως κατά μέτωπο. Ναι. Αλλά πάντα με ερωτήσεις απαντήσεις. Διάλογο δηλαδή. Εεε.....Κάποια στιγμή χρησιμοποιήσαμε και τα...και διάφορα ερωτηματολόγια, μέσω internet, για να..... ελέγξουμε λίγο..... το.....αν έχει εμπεδωθεί, την εμπέδωση έτσι; εεε..... μία αξιολόγηση κατά κάποιο τρόπο εεε...ήταν..... άρεσε στα

παιδιά. Δηλαδή με τα... τετραγωνάκια, με τα πιτάκια.... Σωστό- λάθος και τα λοιπά. Κάνουμε τέτοια ερωτηματολόγια τους άρεσε.».(σελ. 258)

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, χρησιμοποιούν το βίντεο και τις παρουσιάσεις powerpoint καθώς πιστεύουν ότι η εικόνα αποτελεί αποτελεσματικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι E1, E3, E4, ο E5, ο E6, ο E7 και ο E12. Η βιωματική μάθηση είναι μονόδρομος για τον E2:

E2: «Σίγουρα το βιωματικό, το βιωματικό, το βιωματικό!!!! τρεις φορές. Έτσι; Το βιωματικό. Καθόλου... και μάλιστα είναι και το αστεϊάκι μας που τους λέω εμείς έχουμε κάνει ποτέ μάθημα; Ποτέ (γέλιο). Ενώ στην ουσία είναι μάθημα».(σελ. 173)

Επιπλέον ο E8 δήλωσε πως χρησιμοποιεί πηγές από το διαδίκτυο, που εντοπίζουν οι ίδιοι οι μαθητές του, όσο πιο συχνά μπορεί. Με αυτή την άποψη συμφωνεί και ο E11.

E8: «Και το βιβλίο είναι χρήσιμο.. και στο διαδραστικό.. να μπούμε σε σελίδες, σε ιστότοπους σε.... Με τη βοήθεια των παιδιών (γέλιο) γιατί σας είπα ότι εγώ δυσκολεύομαι σε αυτά αλλά τα παιδιά είναι πάρα πολύ πρόθυμα και είναι τόσο ευγενικά που τη δική μου ανεπάρκεια δεν μου την δείχνουν. Και τους λέω: Μπράβο ρε παιδιά γιατί... και έτσι; είναι και αυτό ένα μάθημα είναι αυτό.....».(σελ. 234)

Ο E3 χρησιμοποιεί σπάνια το βίντεο και αποφεύγει να βγάλει τους μαθητές από τα στενά όρια της τάξης γιατί δεν υπάρχουν εύκολα προσβάσιμα τα εποπτικά μέσα αλλά κυρίως γιατί οι μαθητές αποσυντονίζονται. Όπως δήλωσε πολύ χαρακτηριστικά προτιμάει την ηρεμία της τάξης :

E3: «Κάποιες άλλες φορές παρουσιάζεται βίντεο και μετά γίνεται συζήτηση. Αλλά με τα βίντεο είναι λίγο πρόβλημα διότι πρέπει να τα κατεβάζουμε εμείς εδώ κάτω (εννοεί ειδικές αίθουσες), τα παιδιά άμα φεύγουν από την τάξη αναστατώνονται, δεν έχουμε πολλά έτσι... εποπτικά μέσα όπως....»(σελ. 183), ενώ στην ερώτηση πόσο συχνά τα χρησιμοποιεί ανέφερε: *«Όχι πάρα πολύ συχνά. Για να είμαι ειλικρινής, προτιμώ την τάξη περισσότερο που δεν.... Έτσι..... η ηρεμία... δεν....».*(σελ. 183)

Αντίθετα με την άποψη του E3, ο E9 μίλησε για την αποτελεσματικότητα των μεθόδων, αλλά έκρινε και εκείνος πως οι μέθοδοι αυτοί μπορούν να αποδιοργανώσουν τους μαθητές:

E9: «Μπορεί δυο φορές το μήνα με τρεις να χρησιμοποιήσω ένα video, εεε... δυο φορές το μήνα περίπου κάνουμε ομαδοσυνεργατική..... ναι..... και νομίζω ότι βοηθάνε. Βέβαια δεν μπορείς κάθε μέρα να το κάνεις γιατί..... η τάξη αναστατώνεται. Δεν έχουμε μία αίθουσα ειδικά για το μάθημα»(σελ. 242) και συνεχίζοντας ανέφερε: «Το ζητούμενο είναι τα παιδιά να αντιλαμβάνονται τον.... το σκοπό της κάθε διδακτικής ενότητας και νομίζω σε αυτό στοχεύουμε με τα διάφορα εργαλεία κάθε φορά που.... Χρησιμοποιούμε...» (σελ. 242) και συνέχισε: «...Ναι. Τα παιδιά συμμετέχουν περισσότερο έτσι, αφοσιώνονται σε αυτό και μέσα από το διάλογο που αναπτύσσουν εεε... νομίζω ότι κερδίζουν πολύ περισσότερα. Αλλά είπαμε υπάρχουν δυσκολίες».(σελ. 242)

Συμπερασματικά η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών εφαρμόζει την μαθητοκεντρική διδασκαλία, αν και ορισμένοι δεν θέλουν να βάλουν σε καλούπια τα όσα κάνουν μέσα στην τάξη και εμπλέκουν διάφορα είδη διδασκαλίας. Στα πλαίσια αυτής της μεθόδου χρησιμοποιούν project, βίντεο, εικόνες, διαδραστικά μέσα και φύλλα εργασία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τεχνική της ιδεοθύελλας, που εφαρμόζεται από λίγους εκπαιδευτικούς, και βοηθά στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των παιδιών. Πολύ λίγοι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν τη ομαδοσυνεργατική προσέγγιση στη διδασκαλία τους και στηρίζονται κυρίως στη δημιουργία ομάδων. Αποφεύγουν να βγάζουν τους μαθητές από τα στενά πλαίσια της τάξης γιατί χάνουν τον έλεγχο της, την ηρεμία και την ησυχία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Συμπεράσματα

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στην έρευνα, στο σύνολό τους, αποδίδουν ιδιαίτερη αξία και δυναμική στο ρόλο της εκπαίδευσης στην πολιτειότητα για τη διαμόρφωση των μαθητών ως νέων και ενεργών πολιτών. Το σχολείο για αρκετούς συμμετέχοντες είναι μία μικρή ομάδα της ευρύτερης κοινωνίας μέσα στην οποία το παιδί κοινωνικοποιείται και πολιτικοποιείται μαθαίνοντας να ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες, αποκτά αξίες, γνωρίζει την έννοια της πολιτείας και του πολίτη. Αντανακλά δε την κοινωνία, καθώς αφομοιώνονται οι κυρίαρχες κοινωνικές αξίες και τα πρότυπα μαζί με την ανάδειξη των ατομικών ικανοτήτων των μαθητών (Papastefanou, 2009; Καρακατσάνη, 2004). Η ισότιμη καλλιέργεια όλων των ικανοτήτων αποτελεί το ζητούμενο ώστε τα άτομα και οι κοινωνίες να ευημερήσουν (OECD, 2015). Ορισμένοι εκπαιδευτικοί του δείγματος πιστεύουν ότι η δυναμική της εκπαίδευσης έχει σήμερα μειωθεί, καθώς επιδρούν παράγοντες που συχνά δυναμιτίζουν τις προσπάθειές τους όπως οι αντιλήψεις της οικογένειας και το αναλυτικό πρόγραμμα. Πολλοί ερευνητές (Osler, 2011; Torney-Purta, 2002a; Osler and Starkey, 2001) αλλά και παγκόσμιοι οργανισμοί (UNESCO, 1998) επισημαίνουν την αξία της εκπαίδευσης στην ιδιότητα του πολίτη. Ωστόσο, η βασική πεποίθηση του συνόλου των εκπαιδευτικών για το ρόλο της εκπαίδευσης έρχεται σε αντίθεση με τις έρευνες των Keating (2014) και Isac et al. (2014), σύμφωνα με τις οποίες, η εκπαίδευση δεν μπορεί να ασκήσει ιδιαίτερη επίδραση στους νέους γιατί η συντριπτική πλειοψηφία των διαφορών στις αντιλήψεις των μαθητών προέρχεται από την ποικιλομορφία της ατομικών εμπειριών και προτιμήσεων.

Η εκπαίδευση δεν μπορεί να αλλάξει τις διαμορφωμένες από την οικογένεια στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα, όπως πιστεύει η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών. Αιτίες αποτελούν η υποβάθμιση του ρόλου του σχολείου τα τελευταία χρόνια και η επίδραση άλλων κοινωνικοποιητικών παραγόντων όπως τα ΜΜΕ και οι συνομήλικοι. Την άποψη αυτή εξέφρασαν και οι εκπαιδευτικοί στην έρευνα των Davies et al. (1999), οι οποίοι αναγνώρισαν την επιρροή τους ως υποδεέστερη της οικογένειας, σημαντικότερης όμως των ΜΜΕ. Σύμφωνα με τους McGroder and Hyra (2009), πληθώρα παγκόσμιων ερευνών έχει δείξει ότι τα παιδιά επηρεάζονται από την

οικογένεια, δηλαδή από το ποιοι είναι και τι κάνουν τελικά οι γονείς τους. Η άποψη αυτή των εκπαιδευτικών, συμφωνεί με τις έρευνες των Keating (2014) και Isac et al. (2014), έρχεται όμως σε αντίθεση με την ανωτέρω αντίληψη που εξέφρασαν για τον ρόλο της εκπαίδευσης στην πολιτειακή παιδεία. Ωστόσο, θεωρούν ότι αν η σύγκρουση αξιών μεταξύ οικογενειακού και σχολικού περιβάλλοντος δεν είναι έντονη, αν ο εκπαιδευτικός εφαρμόσει συγκεκριμένες δραστηριότητες και δώσει τις κατάλληλες ευκαιρίες στους μαθητές, τότε το σχολείο έχει τη δυναμική να επιδράσει. Οι διαφορές που παρατηρούνται στις απαντήσεις μπορούν να αποδοθούν στην αξία που έχει στη συνείδηση του Έλληνα εκπαιδευτικού η εκπαίδευση και στην υποβάθμιση που βιώνει στο σύγχρονο κοινωνικό περιβάλλον για την σημασία του ρόλου του. Στην κοινωνία της γνώσης, δίνεται προβάδισμα στο εκπαιδευμένο και διαρκώς καταρτισμένο άτομο που ανταπεξέρχεται στις τεχνολογικές επιτεύξεις υποβαθμίζοντας τον ανθρωπιστικό ρόλο της εκπαίδευσης.

Η δημοκρατία είναι η διαχρονική αξία που αναδεικνύεται περισσότερο μέσα από την πολιτειακή εκπαίδευση, σύμφωνα με την πλειοψηφία του δείγματος. Για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς δημοκρατία σημαίνει σεβασμός στο συνάνθρωπο, ελευθερία λόγου, δικαιώματα, υποχρεώσεις. Ωστόσο, στις σύγχρονες κοινωνίες οι απόψεις αυτές δείχνουν μια ‘συντηρητική’ αντίληψη του όρου δημοκρατία, καθώς οι ανωτέρω αξίες θεωρούνται πλέον αυτονόητες. Η έρευνα των Davies et al. (1999) έδειξε ότι τα συντηρητικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών οδηγούν στην κατανόηση της πολιτειότητας ως τη γνώση των νόμων και των κανόνων συσχετίζοντάς τη με την υπακοή στην εξουσία και τον μη κριτικό πατριωτισμό. Οι αξίες δεν αρκεί να διδάσκονται ως κανόνες, αλλά απαιτείται καλλιέργεια και διαμόρφωση επαρκών συνθηκών μέσα στις οποίες θα αναπτυχθούν στην πράξη τα όσα ορίζουν οι θεωρίες, όπως έχει επισημανθεί και στην έρευνα του Ramos (2010).

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα που περιέχει πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά ορίστηκε από την πλειονότητα των εκπαιδευτικών ως αυτή που προωθείται σήμερα μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, εύρημα που συναντάται και στην έρευνα της Keating (2014), η οποία αναφέρει ότι οι κυβερνητικές πολιτικές στα προγράμματα σπουδών συνδέονται με τη θετική στάση απέναντι στην ευρωπαϊκή ταυτότητα. Σύμφωνα με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς η ευρωπαϊκή ταυτότητα ανήκει στον πολίτη που θα πρέπει να μάθει να συνυπάρχει με άλλους λαούς, με κύριο χαρακτηριστικό του την

πολυπολιτισμικότητα. Το σύνολο σχεδόν του δείγματος, τόνισε την ανάγκη προώθησης διπλής ταυτότητας μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η εθνική ταυτότητα προκρίνεται ώστε να διατηρηθούν τα μοναδικά χαρακτηριστικά της κουλτούρας, του πολιτισμού και της θρησκείας, ωστόσο τα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα επιτάσσουν την υιοθέτηση και της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Το προβάδισμα των εθνικών στοιχείων έναντι των υπολοίπων ενέχει δόση συντηρητισμού, ενώ αξιοσημείωτη είναι και η απουσία αναφορών σε συνιστώσες όπως η ενεργός συμμετοχή, τα παγκόσμια προβλήματα και το περιβάλλον. Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την υιοθέτηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι σύμφωνες με τα ευρήματα της έρευνας των Dejaeghere & Quintelier (2008), ότι η ταυτοποίηση των νέων με την ευρωπαϊκή ταυτότητα αποδεικνύεται μια θετική επιλογή γιατί οδηγεί σε ανοικτό πνεύμα και ανοχή. Ωστόσο, η κοσμοπολίτικη ιδιότητα του πολίτη συνδέει το τοπικό με το εθνικό και το παγκόσμιο στοιχείο (Osler and Starkey, 2008; Osler and Starkey, 2005), χωρίς να οδηγεί στην απόρριψη της εθνικής ταυτότητας, γι' αυτό και είναι αξιοσημείωτη η μη αναφορά της, όπως και καμίας άλλης ταυτότητας, από τη συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος. Η έρευνα του Bourn (2014), έδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν τις γνώσεις, τα εργαλεία και τις δεξιότητες ή το χρόνο για να ασχοληθούν αποτελεσματικά με θέματα σχετικά με την παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη και την ενεργό συμμετοχή.

Το σύνολο των συμμετεχόντων αποδίδει ύψιστη σημασία στο ρόλο του εκπαιδευτικού στην πολιτειακή εκπαίδευση ως έναν από τους πρωταρχικούς παράγοντες προόδου και ένταξης του παιδιού μέσα στην κοινωνία. Οι απόψεις αυτές συμπλέουν με τις απόψεις των εκπαιδευτικών στην έρευνα των Davies et al. (1999). Ο χαρακτήρας, η προσωπικότητα, οι εμπειρίες, τα βιώματα, η εκπαίδευση και οι ικανότητές τους αποτελούν στοιχεία που σχετίζονται σαφώς με την αποτελεσματικότητά τους, όπως διαπίστωσε ο Bourn (2014). Αναγνωρίζουν λοιπόν ότι λειτουργούν ως πρότυπο για την ιδιότητα του πολίτη και όχι μόνο ως μεταφορείς στείρων γνώσεων. Για τον Huddleston (2005) η διαπίστωση αυτή οδηγεί σε διδακτικές πρακτικές με θετικές μαθησιακές συνέπειες.

Η διαρκής επιμόρφωση αποτελεί καθολική απαίτηση του δείγματος. Η ανάγκη αυτή προκύπτει κυρίως από το γεγονός ότι οι γνώσεις που απαιτούνται για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ, δεν emπίπτουν στις γνώσεις των συμμετεχόντων από τις προπτυχιακές τους σπουδές. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόλις ένας στους δώδεκα

εκπαιδευτικούς έχει εξειδικευμένες γνώσεις. Προκύπτουν λοιπόν προβλήματα που σχετίζονται τόσο με τη θεωρία όσο και με τις διδακτικές πρακτικές, καθώς το σύγχρονο εκπαιδευτικό περιβάλλον συνεχώς μεταβάλλεται. Στην έρευνα των Varnham et al. (2016), οι εκπαιδευτικοί μίλησαν για απουσία εκπαίδευσης σε θέματα πολιτειότητας στις βασικές τους σπουδές όπως και οι εκπαιδευτικοί τους δείγματος. Είναι προφανές ότι οι αδυναμίες στη γνώση και στις εμπειρίες οδηγεί σε περιορισμένη και επιφανειακή μάθηση και όχι σε βελτιωτικές επεμβάσεις (Ofsted, 2013). Η έλλειψη επιμόρφωσης και κατάρτισης αποτελεί παθογένεια του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και δημιουργεί ένα κλίμα ανασφάλειας στους εκπαιδευτικούς. Τονίστηκε ιδιαίτερα ως μία από τις βασικές προτεραιότητες που πρέπει να έχει η πολιτεία, καθώς οι εκπαιδευτικοί επαφίενται στις ατομικές τους προσπάθειες για περαιτέρω ενημέρωση. Όπως επιβεβαιώνουν και τα στοιχεία των ερευνών, η έλλειψη επιμόρφωσης και κατάρτισης σχετίζεται με αναποτελεσματικότητα της διδασκαλίας, ενώ η απαίτηση των εκπαιδευτικών του δείγματος για κρατική μέριμνα συμβαδίζει με αυτήν της παγκόσμιας εκπαιδευτικής κοινότητας (Varnham et al., 2016; Bourn, 2014; Ramos, 2010; Birzée et al., 2004).

Η ενεργή εμπλοκή του εκπαιδευτικού μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο αποτελεί μια απαίτηση των καιρών που ωστόσο βρίσκει σύμφωνο όλο το εύρος του δείγματος των συμμετεχόντων. Θεωρούν ότι η ενεργή συμμετοχή προάγει μια αποτελεσματικότερη διδασκαλία και ενισχύει την εικόνα τους ως πρότυπο. Ο εκπαιδευτικός κερδίζει εμπειρίες και αποκτά βιώματα που βελτιώνουν την προσωπικότητά του και ενισχύουν τις γνώσεις του (Bourn, 2014). Ωστόσο, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους σχεδόν, δεν συμμετέχουν σε καμία εθελοντική δραστηριότητα εκτός σχολείου. Η αποτελεσματική πολιτειακή παιδεία δε, σχετίζεται με την έντονη συμμετοχική κοινοτική δραστηριότητα των εκπαιδευτικών (Kerr et al., 2010). Παρουσιάζεται λοιπόν ένα οξύμωρο σχήμα σε σχέση με προηγούμενη απάντηση στην οποία θεώρησαν απαραίτητη την ενεργή εμπλοκή στην κοινότητα. Οι λόγοι που προέβησαν για τη μη συμμετοχή τους, είναι η έλλειψη χρόνου και επιθυμίας τους, που πιθανόν δείχνει την έλλειψη αντίστοιχης κουλτούρας. Οι διαφορές, αναφορικά με την ενεργή εμπλοκή των εκπαιδευτικών, που εντοπίστηκαν μεταξύ των χωρών στην έρευνα των Kerr et al. (2010), αποδίδονται σε αυτή την έλλειψη, ενώ οι Isac et al. (2014) τις αποδίδουν στις πολιτικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στις

χώρες. Οι εκ διαμέτρου αντίθετες αυτές απόψεις, προφανώς και ακυρώνουν τη λειτουργία του εκπαιδευτικού ως πρότυπου για τους μαθητές

Οι συμμετέχοντες ωθούν και επισημαίνουν συχνά στους μαθητές τους τις κοινωνικές δράσεις, τη συμμετοχή και την εμπλοκή σε αυτές. Τον εθελοντισμό μέσα από δράσεις ή ομάδες αναδεικνύουν οι εκπαιδευτικοί ως τη δραστηριότητα που προσπαθούν να εφαρμόσουν συχνότερα, ώστε οι μαθητές μέσω της βιωματικής αλληλεπίδρασης με την κοινωνία να κατανοήσουν πώς οι θεωρητικές έννοιες δρουν σε πραγματικές συνθήκες. Οι δράσεις βοηθούν ώστε η πολιτειότητα να καταστεί βαθιά γνώση και εκπαιδεύουν στη δημοκρατία (Davies et. al., 2014; Bisson-Vainre et al., 2008; Osler and Starkey, 2001). Έτσι εστιάζουν στην ανάδειξη κοινωνικών αξιών που αφορούν κυρίως την ειρηνική συνύπαρξη των ατόμων. Ιδιαίτερη εντύπωση όμως προκάλεσε το γεγονός ότι μόνο ένας εκπαιδευτικός (κοινωνιολόγος) αναφέρθηκε σε ενεργή συμμετοχή των μαθητών στα σχολικά συμβούλια, και στην επιλογή βιβλίων ή μαθημάτων, αν και η πραγματική άσκηση δημοκρατίας γίνεται μέσω αυτών των διαδικασιών. Οι Varnham et al. (2016) και ο Lieberkind (2014) επισήμαναν τη μικρή επιρροή και συμμετοχή των μαθητών στη λήψη των αποφάσεων της σχολικής κοινότητας, τονίζοντας ταυτόχρονα την αξία της. Οι δράσεις, από το σύνολο του δείγματος, φαίνεται ότι διοργανώνονται περιστασιακά και όχι σε σταθερή καθημερινή ή εβδομαδιαία βάση. Αυτό ακυρώνει αυτόματα την αποτελεσματικότητά τους. Οι μεμονωμένες αναφορές εκπαιδευτικών για επίσκεψη στη Βουλή δεν αξιολογούνται ως άσκηση δημοκρατίας καθώς η διοργάνωσή τους έχει πλέον εθιμοτυπικό χαρακτήρα.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί προωθούν και αναδεικνύουν διαχρονικές αξίες μέσω διαφόρων βιωματικών δράσεων. Οι δράσεις αυτές, για την πλειοψηφία του δείγματος, προάγουν και αναπτύσσουν την κριτική σκέψη (Shaver, 1991; Δαμανάκης, 1990). Ωστόσο η αποτελεσματικότητά τους ελέγχεται γιατί διενεργούνται περιστασιακά και σε αρκετές περιπτώσεις εφαρμόζονται μέσα στις σχολικές αίθουσες. Στις περισσότερες σχολικές μονάδες που υπηρετούν οι συμμετέχοντες δεν εμφανίζονται προβλήματα από παραβατικές συμπεριφορές αναφορικά με τις διαχρονικές αξίες, παρά μόνο συνηθισμένα καθημερινά σχολικά ζητήματα τα οποία όλοι σχεδόν οι εκπαιδευτικοί λύνουν με το διάλογο που αποτελεί έκφραση δημοκρατικής συμμετοχής και δράσης (Huddleston, 2005).

Η αρχική αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος από τους εκπαιδευτικούς έδειξε ισορροπία απόψεων. Όσοι συμμετέχοντες εκφράστηκαν θετικά είχαν πολύ μικρή εμπειρία στη διδασκαλία του αντικειμένου, ενώ αρνητικά όσοι διέθεταν αρκετά μεγάλη πείρα. Η ασφυκτική πίεση χρόνου που ασκεί το αναλυτικό πρόγραμμα και το εβδομαδιαίο δίωρο διδασκαλίας αναδείχθηκαν ως τα μεγαλύτερα προβλήματα επειδή προτεραιότητα για τους συμμετέχοντες αποτελεί η συζήτηση μέσα στην τάξη για επίκαιρα θέματα και όχι μια στεία παροχή γνώσεων. Επιπλέον επισήμαναν ότι θέτει στόχους από τους οποίους μερικοί μόνο είναι εφικτό να υλοποιηθούν. Η έρευνα των Leenders et al (2008) όμως έδειξε ότι η επίτευξη των στόχων σχετίζεται με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί την πολιτειότητα και ορισμένες διαχρονικές αξίες. Ωστόσο, η τελική αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος από την πλειοψηφία του δείγματος μπορεί να θεωρηθεί αρνητική, καθώς τις ανωτέρω δυσκολίες συμπεριέλαβαν τελικά μέσα στις απαντήσεις τους και όλοι σχεδόν οι εκπαιδευτικοί που απάντησαν αρχικά θετικά. Η αντίφαση οφείλεται προφανώς στην ελάχιστη διδακτική εμπειρία τους στο αντικείμενο. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι η ΚΠΑ είναι ιδιαίτερα σημαντικό μάθημα για την πολιτειακή εκπαίδευση, αν και έχει χαρακτηριστεί ως δευτερεύον με αποτέλεσμα την υποβάθμισή του από το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Οι Χριστόπουλος (2012), Torney-Purta, (2002b) και Kerr (2012) έδειξαν ότι το μάθημα βρίσκεται τελικά στο περιθώριο του αναλυτικού προγράμματος και δεν εφαρμόζονται πραγματικά οι κοινοτικές οδηγίες και συστάσεις.

Το βιβλίο αξιολογείται αρκετά θετικά από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων και ειδικά από τους μη εξειδικευμένους και με μικρή πείρα εκπαιδευτικούς, καθώς φαίνεται να ικανοποιεί τις ανάγκες τους λόγω της έλλειψης επιμόρφωσης και νέων εργαλείων. Οι εικόνες, η σύνδεση με διάφορα θέματα που απασχολούν τους νέους κρίθηκαν πολύ θετικά από τους εκπαιδευτικούς γιατί δίνουν κίνητρο για διαθεματικότητα και βιωματική μάθηση. Η εξάρτηση αυτή των εκπαιδευτικών από το σχολικό εγχειρίδιο, σύμφωνα με την έρευνα των Meyer et al (2010), επιβεβαιώνει ότι η εκπαίδευση στην πολιτειότητα παραμένει ως επί το πλείστον εμπειρία βασισμένη στο βιβλίο παρά βιωματική. Για τους περισσότερους συμμετέχοντες όμως χρήζει εκσυγχρονισμού γιατί είναι πυκνογραμμένο και κουραστικό, με πολλούς ορισμούς, δεν περιλαμβάνει αρκετά σύγχρονα προβλήματα και κυρίως δεν παρέχει ολιστική αντίληψη της πραγματικότητας κάτι που επιβεβαιώνεται και από τον Kerr (1999).

Το σύνολο των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι διαθεματικότητα και βιωματική μάθηση δεν επιτυγχάνονται εύκολα,` αλλά κάνουν ιδιαίτερη προσπάθεια για να ξεπεράσουν τις δυσκολίες εφαρμογής τους. Οι περισσότερες δράσεις πραγματοποιούνται μέσα στην τάξη και συνηθισμένες πρακτικές αποτελούν η σύνδεση της ΚΠΑ με τα υπόλοιπα μαθήματα, η προβολή εικόνων και ταινιών, η ανάγνωση κειμένων ή άρθρων περιοδικών, ενώ η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των υπόλοιπων ειδικοτήτων δεν είναι πάντα εφικτή. Ωστόσο οι πρακτικές αυτές δεν φαίνεται ότι αποτελούν καθημερινότητα των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με την έρευνα του Huddleston (2005), βιωματική μάθηση και διαθεματικότητα αποτελούν σημαντικά εργαλεία στα χέρια του εκπαιδευτικού, τα οποία πρέπει συνεχώς να αξιοποιεί.

Η μαθητοκεντρική είναι η μέθοδος διδασκαλίας που ακολουθεί μεγάλο τμήμα του δείγματος με τη χρήση project, βίντεο, εικόνων, διαδραστικών μέσων και φύλλων εργασίας. Ωστόσο υπάρχει μία ασάφεια στο τι πραγματικά εφαρμόζουν, γιατί φαίνεται ότι συχνά εμπλέκουν σύγχρονες ή παραδοσιακές τακτικές. Παρατηρείται λοιπόν μία ‘συντηρητική’ προδιάθεση στις μεθόδους τους η οποία οφείλεται προφανώς στην πίεση του αναλυτικού προγράμματος, στην έλλειψη διδακτικών εργαλείων, εμπειρίας, εξειδίκευσης και κυρίως επιμόρφωσης. Οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις αλλά απουσιάζουν από την ατζέντα τους αποτελεσματικές και σύγχρονες μορφές πρακτικών και εργαλείων όπως η συμμετοχικότητα (Varnham et al., 2016), ο προσανατολισμός στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης (Καρακατσάνη, 2004), η πρακτική εμπειρία της δημοκρατικότητας μέσα στο ίδιο το σχολείο (Davies, 2011), οι διεπιστημονικές προσεγγίσεις (Huddleston, 2005), η συνεργατική (Collado & Atxurra, 2006) και μετασχηματιστική (Mezirow & Taylor, 2009) μάθηση.

Συμπεραίνουμε από την ανάγνωση των απόψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα ότι, σήμερα η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης στην προώθηση της πολιτειότητας προσκρούει στην έλλειψη κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών αλλά και στο ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα. Αν και ο στόχος είναι η κατανόηση και πρακτική άσκηση της πολιτειότητας, φαίνεται ότι η μετάδοση της γνώσης από μη εξειδικευμένο προσωπικό, η ανενεργή εμπλοκή στην κοινότητα, η ελλιπής πρακτική άσκηση διαχρονικών αξιών, το ασφυκτικό αναλυτικό πρόγραμμα και η υποβάθμιση του μαθήματος της ΚΠΑ αποτελούν τροχοπέδη για την ισόρροπη προώθηση του τρίπτυχου

γνώσεις-αξίες-στάσεις. Σήμερα στην κοινωνία της γνώσης, την απαίτηση για τη δημιουργία ενεργών υποκειμένων/πολιτών και όχι απλώς ενημερωμένων ατόμων, φαίνεται ότι αδυνατεί να αναλάβει αποτελεσματικά η εκπαίδευση. Αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα σημαντική η ανάγκη υιοθέτησης μιας νέας κουλτούρας περισσότερο συμμετοχικής, μέσω ρεαλιστικών εκπαιδευτικών στόχων και δράσεων, καθώς και ουσιαστικής και μεθοδικής επιμόρφωσης.

6.2 Περιορισμοί της έρευνας - Προτάσεις

Τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος υπόκεινται σε κάποιους περιορισμούς. Βασικό περιορισμό αποτέλεσε η χρήση της ποιοτικής μεθόδου προσέγγισης που συνεπάγεται αδυναμία γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Η μελέτη περιορίστηκε σε μικρή κλίμακα, όσον αφορά το δείγμα αλλά και τη γεωγραφική διασπορά του, καθώς εκπονήθηκε εντός των ορίων του νομού Αργολίδας. Η έλλειψη αντίστοιχων ερευνών ήταν ένας ακόμη περιορισμός όπως και η απειρία της ερευνήτριας, καθώς ήταν η πρώτη της προσπάθεια εκπόνησης ποιοτικής προσέγγισης. Ωστόσο έγινε προσπάθεια διασφάλισης της εγκυρότητας και αξιοπιστίας της με την επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογίας, δείγματος ερευνητικού εργαλείου, συγκέντρωσης και ανάλυσης των δεδομένων

Η παρούσα έρευνα έδωσε την ερμηνεία των απόψεων ενός μικρού δείγματος εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ωστόσο θα μπορούσε να δώσει το έναυσμα για την πραγματοποίηση μελλοντικών ερευνών όπως μιας έρευνας σε μεγαλύτερο δείγμα εκπαιδευτικών, μέσω ποσοτικής προσέγγισης, ώστε να ελεγχθούν τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται εδώ και να επιτευχθεί πιθανόν μια γενίκευση.

Επιπλέον, θα μπορούσε να διεξαχθεί άλλη έρευνα με το ίδιο θέμα, ύστερα από τη διεξαγωγή μιας επιμορφωτικής δράσης, με σκοπό να ελεγχθούν τα αποτελέσματα της επιμορφωτικής παρέμβασης και πιθανόν να βελτιωθούν μελλοντικά επιμορφωτικά προγράμματα.

Ερευνητική πρόταση θα μπορούσε να αποτελεί η διεξαγωγή έρευνας με θέμα τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τους λόγους της αποχής τους από τις κοινοτικές δραστηριότητες. Τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τη δημιουργία προγραμμάτων ενίσχυσης του εθελοντισμού ή ανάλογων δράσεων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abiogu, G. (2014) Philosophy of Education: A Tool for National Development? *Open Journal of Philosophy*, 4, 372-377. DOI: 10.4236/ojpp.2014.43040.
- Amadeo, J., Torney-Purta, J., Lehmann, R., Husfeldt, V., & Nikolova, R. (2002). *Civic knowledge and engagement: An IEA study of upper secondary students in sixteen countries*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- Βλάχος, Δ. (2015). «Εκπαιδευτικές πολιτικές και αριστοτελική «φρόνησις»: Μια δοκιμή αναζωογόνησης του ερωτήματος για το θεμέλιο της εκπαιδευτικής πολιτικής και τον ρόλο του Σχολικού Συμβούλου στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της».
- Banks, J. (2009). Diversity and Citizenship Education in global Times. In Arthur, J., Davies, I., Hahn, C. (2009). *The Sage Handbook of Education for Citizenship and democracy*. U.K.: Blackwell's
- Banks, J., McGee Banks, C., Cortes, C., Hahn, C., Merryfield, M., Moodley, K., Murphy-Shigematsu, S., Osler, A., Park C., & Parker, W. (2005). *Democracy and diversity: Principles and concepts for educating citizens in a global age*. Seattle: Center for Multicultural Education, University of Washington.
- Birzėa, C., Kerr, D., Mikkelsen, R., Froumin, I., Losito, B., Pol, M., & Sardoc, M. (2004). *All-European Study on Education for Democratic Citizenship Policies*. Strasbourg: Council of Europe.
- Bisson-Vaivre, C., Desmoutiez, G., Janissin, P., Marchal, J., & Neulat, N. (2008). Citizenship Education in England, France and Scotland.
- Bloomfield, P. (2003). Local, National and Global Citizenship. *Education 3 to 13*, 31 (3), 59-67.
- Božilović, J. (2012). The global city and changes in the concept of Citizenship . *FACTA UNIVERSITATIS, Series: Philosophy, Sociology, Psychology and History*, Vol. 11, No1, 2012, pp. 103 - 114

- Bourn, D. (2014). *Global citizenship & Youth Participation in Europe*. Education Research Centre, UCL-IOE & European Commission. Project Number: 2014-1-UK01-KA200-001841.
- Braun, D., & Giraud, O. (2001). Models of Citizenship and Social Democratic Policies. *29th Joint Sessions of Workshops, Grenoble, 6-11 April 2001*.
- Γκόβας, Ν., & Κύρδη, Π. (2014). *Ο εθελοντισμός στο σχολείο: Προκαταρκτική μελέτη*. Αθήνα: Ίδρυμα Λαμπράκη, Δεσμός.
- Γράβαρης, Δ. (2005). Από το κράτος στο κράτος. Ορθολογικότητα και κανόνες Νομοποίησης στην εκπαιδευτική πολιτική. Στο: Δ. Γράβαρης & Ν. Παπαδάκης (Επιμ.). *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική: μεταξύ κράτους και αγοράς* (σσ. 27-50). Αθήνα: Σαββάλας.
- Chelmis, S., & Matsagouras, E. (2002). Citizenship education in the new interdisciplinary National Curriculum of Greece, in Ross, A. (ed) *Future Citizens in Europe*. London CiCe pp 63-72
- Chrysochoou, D. (2009). Making Citizenship Education Work: European and Greek Perspectives. *GreeSE Paper No 27, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*. London: The London School of Economics and Political Science, 2009, 4
- Cogan, J, & Morris, P. (2000) 'The Development of Civic Values in Pacific Rim Societies'. In *unpublished paper presented at Emerging Democracies: Citizenship and Human Rights Education conference, The Netherlands*.
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (μτφ. Χ.Μητσοπούλου, Μ. Φίλοπούλου). Αθήνα: Έκφραση.
- Collado M. & Atxurra, R.(2006). Democratic citizenship in textbooks in Spanish primary curriculum. *Journal of Curriculum Studies* 38:2, 205-228 DOI: 10.1080/00220270500153823.
- Commission of the European communities (2001). European Governance, a White Paper, Brussels.

- Convey, F., & Vigoroux-Frey, N. (2000). France. In Brock, C. & Tulaciewicz, W. (2nd edition). *Education in a single Europe*. London: Routledge.
- Creswel, J. (2011). Η έρευνα στην εκπαίδευση: σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας (μτφ. Ν. Κουβαράκου). Αθήνα: Έλλην
- Δαμανάκης, Μ. (1990). Διδακτική της Πολιτικής Αγωγής. *Επιστημονική Επετηρίδα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, Νρ.3, Ιωάννινα 1990. (σ. 123-176)
- Δέσπη, Ο. & Κόρδα, Μ. (2016). Η θέση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην εκπαίδευση. Προτάσεις για την ένταξή τους στα Αναλυτικά Προγράμματα και τα σχολικά εγχειρίδια. Στο Γρόσδος, Σ. Προγράμματα Σπουδών – Σχολικά εγχειρίδια Από το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον. *Πρακτικά Συνεδρίου, Τ. Α΄*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος, PIERCE - Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος.
- Davies, I. (2011). *100 Ideas for Teaching Citizenship*. UK: Continuum International Publishing Group.
- Davies, I., Gregory, I., & Riley, S.C. (1999). *Good Citizenship and Educational Provision*. London : Falmer Press.
- Davies, I., Sundaram, V., Hampden-Thompson, G., Tsouroufli, M., Bramley, G., Breslin, T., & Thorpe, T. (2014). *Creating Citizenship Communities: education, young people and the role of schools*. UK: Palgrave Macmillan.
- Dejaeghere, Y., & Quintelier, E. (2008). Does European citizenship increase tolerance in young people? *European Union Politics*, 9(3), 329–336.
- Delanty, G. (2000). *Citizenship in a global age: society, culture, politics*. Buckingham [England] ; Philadelphia: Open University Press.
- Department for Education, (2014). *The national curriculum in England*. Key stage 3 and 4 framework document.
- DFEE (QCA) Qualifications and Curriculum Authority (1998). Education for citizenship and the teaching of democracy in schools. *Final report of the Advisory*

- Group on Citizenship, Qualifications and Curriculum Authority. Qualifications and Curriculum Authority.*
- Driessen, G. (2008). Towards citizenship education in the Netherlands. Country report prepared for FIERI: Forum Internazionale ed Europeo di Ricerche sull'Immigrazione International and European Forum on Migration Research.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2010). Χάρτης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Παιδεία της Δημοκρατίας και την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα . Υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της Σύστασης CM/ Rec (2010) 7 της Επιτροπής Υπουργών
- Eurydice, (2005). *Citizenship Education at school in Europe*. European Commission.
- Eurydice, (2012). *Citizenship Education in Europe*. European Commission.
- Eurydice, (2017). *Citizenship Education at school in Europe*. European Commission.
- Flick, U. (2007). *An introduction to qualitative research* (3rd ed.). London: Sage.
- Flouris, G. & Pasiás, G. (2008). A shift in the citizenship paradigm: The Case of the Greek Elementary Education Curricula (1984-2007), in Ross, A. & Cunningham, P. (eds.) *Reflecting on Identities: Research, Practice and Innovation*. London: CiCe, pp. 207 - 218
- Fraser, N., & Gordon, L., (1994). Civil Citizenship Against Social Citizenship? On the Ideology of Contract Versus Charity. In Van Steenbergen, B. *The Condition of Citizenship*. London: Sage, 90-107.
- Freire, P. (1972). *Pedagogy of the Oppressed*. London: Penguin
- Fritzsche, K. P. (2007). What Do Human Rights Mean for Citizenship Education? *Journal of Social Science Education .JSSE 2007 Volume 6, Number 2, December 2007*, pp 40-49.
- Giddens, A. (1994). *Beyond Left and Right*. Cambridge: Polity Press.
- Giroux, A. (1994). Living Dangerously: Identity Politics and the New Cultural Racism, in: GIROUX A. H., & MCLAREN P., (eds), *Between Borders, Pedagogy and the Politics of Cultural Studies*, New York, London, Routledge
- Hahn, C.L. (1999) 'Challenges to civic education in the United States'. In Torney-Purta, J., Schwille, J., & Amadeo, J. (eds) *Civic Education Across Countries: Twenty –*

- Four National Case Studies from the IEA Civic Education Project*. Delft, Netherlands: Eburon.
- Hannam, D. (1999) 'Schools for Democracy: From Rhetoric to Reality', *Connect*, No. 118, August.
- Huddleston, T. (2005). Teacher Training in Citizenship Education: Training for a New Subject or for a New Kind of Subject? *JSSE- Journal of Social Science Education, Volume 4, Number 3*, 2005 ISSN 1618-5293.
- Huddleston, E., Gollob, R., Krapf, P., Salema, M-H., Spajic-Vrkaš, V. (2007). *Tool on teacher training for education for democratic citizenship and human rights education* (revised version September 2007). Strasbourg: Council of Europe, 2007.
- Ichilov, O. (1990). *Political Socialization, Citizenship, Education and Democracy*. New York, Teachers College Press.
- Isac, M. M., Maslowski, R., Creemers, B., & Van der Werf, G. (2014). The contribution of schooling to secondary-school students' citizenship outcomes across countries. *School Effectiveness & School Improvement, 25 (1)*, 29-63.
- Καζαμιάς, Α. (2005). Παγκοσμιοποίηση και εκπαιδευτικές κουλτούρες στην ύστερη νεωτερικότητα: το σύνδρομο του Αγαμέμνονα. Στο: Δ. Γράβαρης & Ν. Παπαδάκης (Επιμ.), *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική: μεταξύ κράτους και αγοράς* (σσ. 27-50). Αθήνα: Σαββάλας.
- Καζαμιάς, Α., & Πετρονικολός, Λ. (επιμ.) (2003). *Παιδεία και πολίτης : η παιδεία του πολίτη της Ελλάδας, της Ευρώπης και του κόσμου*. Αθήνα: Ατραπός.
- Καλογρίδη, Σ. (2005). Καλές πρακτικές για την εκπαίδευση στην πολιτειότητα. Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων. *2ο Διεθνές Συνέδριο Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων και Κοινωνικές Δεξιότητες* (σελ. 185-198) , Αθήνα, 16-18 Δεκεμβρίου 2005.
- Καρακατσάνη, Δ. (χ.χ.). *Το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στη Γαλλία*.
- Καρακατσάνη, Δ. (2001). Ευρωπαϊκή ιδιότητα του πολίτη και πολιτική διαπαιδαγώγηση. Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας. *Ελληνική Παιδεία και Παγκοσμιοποίηση. 10^ο Διεθνές Συνέδριο. Ναύπλιο 8-10 Νοεμβρίου 2001*

- Καρακατσάνη, Δ. (2004). *Εκπαίδευση και πολιτική διαπαιδαγώγηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κατσιγάρκη, Ε., (2004). *Οικογένεια και Παραβατικότητα*. Αθήνα-Κομοτηνή:Αντ. Σάκκουλα
- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (2005). Πολιτισμική οικείωση της κοινωνικής και πολιτικής εκπαίδευσης. Στο: Γ. Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη (Επιμ.), *Η Δημοκρατία, ο Πολίτης και οι «άλλοι»: πολιτισμική οικείωση της κοινωνικής και πολιτικής εκπαίδευσης* (σσ. 37-107).Αθήνα: Gutenberg
- Κοντογιώργης, Γ. (2003). *Πολίτης και Πόλις. Έννοια και τυπολογία της 'πολιτειότητας'*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κουράκης, Ν.(1999). *Έφηβοι παραβάτες και κοινωνία. Θεμελιώδεις αξίες, θεσμοί και νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα*. Αθήνα-Κομοτηνή, Αντ. Σάκκουλας
- Kaldor, M. (2003). American Power: From “Compellance” to Cosmopolitanism?, *International Affairs*, 79(1), 1-22.
- Karadimou, M., Tsioumis, K., Kyridis, A. (2014). What Greek Primary School Teachers Believe about Citizenship Education? *International Journal of Learning & Development*, 2014, Vol. 4, No. 4, Doi:10.5296/ijld.v4i4.6310.
- Keating, A. (2014). *Education for citizenship in Europe: European policies, national adaptations and young people's attitudes*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Keating, A., Kerr, D., Benton, M., Mundy, E. & Lopes, J. (2010). *England 2001-2010: young people's practices and prospects for the future: the eighth and final report from the Citizenship Education Longitudinal Study (CELS)*. National Foundation for Educational Research
- Kennedy, K. (2003). Preparing young Australians for an uncertain future: New thinking about citizenship education, *Teaching Education*, 14(1), 53-67.
- Kerr, D. (1999). 'Citizenship education: An international comparison' (pp. 200-227). Qualifications and Curriculum Authority.

- Kerr, D. (2008). Research on citizenship education in Europe: A survey. In V. Georgi (Ed.), *The makings of citizens in Europe: New perspectives on citizenship education*. Bonn, Germany: Bundeszentrale für politische Bildung
- Kerr, D. (2012). *Implementation of the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education Final Report*. Strasbourg: Council of Europe.
- Kerr, D., Sturman, L., Schulz, W., & Burge, B. (2010). *ICCS 2009 European Report. Civic knowledge, attitudes and engagement among lower secondary school students in twenty-four European countries*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
- Krzywosz-Rynkiewicz, B., Zalewska, A. M., Karakatsani, D. (2014). Does citizenship education matter: young people's citizenship activity in countries with different citizenship education experience. Part of the CiCeA/ResearchGrant/2014 titled: *Young People's Citizenship Activity Profiles and the Underlying Psychological Characteristics*.
- Κυριαζή, Ν. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο.
- Kymlicka, W. (2005). *Η πολιτική φιλοσοφία της εποχής μας*, (Μτφρ. Γρ. Μολύβας). Αθήνα: Πόλις.
- Lambert, D. (2003). Citizenship through the humanities. *Pastoral Care in Education*, 21(3), 19-23. DOI: 10.1111/1468-0122.00266
- Lawton, D., Cairns, J., & Gardner, R. (2000). *Education for citizenship*. London; New York: Continuum.
- Lawy, R., & Biesta, G. (2006). Citizenship-as-Practice: The Educational Implications of an Inclusive and Relational Understanding of Citizenship. *British Journal of Educational Studies*, 54(1), 34–50.
- Leenders, H., Veugelers, W., & De Kat, E. (2008). Teachers' views on citizenship education in secondary education in The Netherlands, *Cambridge Journal of Education*, 38:2, 155-170, DOI: 10.1080/03057640802063106

- Levine, P. & Kawashima-Ginsberg, K. (2015). *Civic Education and Deeper Learning. Students at the Center: Deeper Learning Research Series*. Boston, MA: Jobs for the Future.
- Lewis, J. (2003). Design issues. In J. Ritchie, & J. Lewis (Eds.), *Qualitative research practice. A guide for social science students and researchers* (pp. 56 - 76). London: Sage.
- Lieberkind, J. (2014). Democratic Experience and the Democratic Challenge: A Historical and Comparative Citizenship Education Study of Scandinavian Schools, *Scandinavian Journal of Educational Research*, DOI: 10.1080/00313831.2014.971862
- Μαρινάκη, Μ. (2015). Ψηφιακή Πολιτειότητα και Εκπαίδευση. Η ιδιότητα του πολίτη σήμερα: εννοιολογήσεις και προβληματισμοί. *8 th International Conference in Open & Distance Learning - November 2015, Athens, Greece – PROCEEDINGS*.
- Mason, J. (2011). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας* (μτφ. Ε. Δημητριάδου). Αθήνα: Πεδίο
- Marshall, T.H. *Citizenship and Social Class and Other Essays*, Cambridge 1950.
- Mayo, P. (2009). Striving against the Eclipse of Democracy Henry A. Giroux's Critical Pedagogy for Social Justice. *Italian Journal of Sociology of Education*, 1(3), 254-282. DOI: 10.14658/pupj-ijse-2009-3-12
- McGroder, S. M., & Hyra, A. (2009). Developmental and economic effects of parenting programs for expectant parents and parents of preschool-age children. *The Partnership for America's Economic Success*, 9, 1–20.
- Mezirow, J., & Taylor, E. W. (2009). *Transformative learning in practice: Insights from community, workplace, and higher education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Meyer, J. W., Bromley, P., & Ramirez, F. O. (2010). Human rights in social science textbooks: Cross-national analyses, 1970–2008. *Sociology of Education*, 83(2), 111-134.
- Moore, R. (2004). *Education and society: issues and explanations in the sociology of education*. Cambridge: Polity.

- Navarro-Medina, E., & de-Alba-Fernandez, N. (2015). Citizenship Education in the European Curricula. *7th World Conference on Educational Sciences, (WCES-2015), 05-07 February 2015*, Novotel, Athens Convention Center, Athens, Greece. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 197 (2015) 45 – 49.
- Newman, S., & Hatton-Yeo, A. (2008). Intergenerational learning and the contributions of older people. *Ageing horizons*,8(10), 31-39
- Niemi, G., & Chapman, C. (1998). *The civic development of ninth through twelfth grade students in the United States*. Washington, DC: U.S. Department of Education.
- Nussbaum, M. (1996). *For Love of my Country: Debating the Limits of Patriotism*. Boston: Beacon Press.
- OECD, (2015). “The role of education and skills in today's world” in *Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills*, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264226159-4-en>.
- Office for Standards in Education (ofsted), (2013). *Citizenship consolidated? A survey of citizenship in schools October 2013, No. 120314* London: Author
- Osler, A. (2011). Teacher interpretations of citizenship education: national identity, cosmopolitan ideals, and political realities, *Journal of Curriculum Studies*, 43:1, 1-24, DOI: 10.1080/00220272.2010.503245
- Osler, A., & Starkey, H. (2001). Citizenship Education and National Identities in France and England: inclusive or exclusive? *Oxford Review of Education*, Vol. 27, No. 2, 2001.
- Osler, A. and Vincent, K. (2002). *Citizenship and the Challenge of Global Education*. Stoke On Trent, Trentham.
- Osler, A., & Starkey, H. (2003). Learning for Cosmopolitan Citizenship: Theoretical debates and young people's experiences, *Educational Review*, 55:3, 243-254 DOI:10.1080/0013191032000118901
- Osler, A., & Starkey, H. (2005). *Changing Citizenship. Democracy and Inclusion in Education*. New York: Open University Press.

- Osler, A., & Starkey, H. (2008). Education for cosmopolitan citizenship. In V. Georgi (Ed.), *The makings of citizens in Europe: New perspectives on citizenship education*. Bonn, Germany: Bundeszentrale für politische Bildung
- Παπαδόπουλος, Κ. (2016). Για μια εκπαίδευση στην πολιτειότητα με δημοκρατικό προσανατολισμό υπό συνθήκες νεοφιλελεύθερης ιδεολογικής ηγεμονίας. *Έρκυνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών–Επιστημονικών Θεμάτων*, Τεύχος 8^ο/2016, 19-32..
- Παπαδοπούλου, Γ. (2007). *Κοινωνική και πολιτική εκπαίδευση στο γυμνάσιο: οι εννοιολογήσεις των μαθητών για την έννοια του πολίτη και το ρόλο του κράτους* (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία).
- Πέτρου, Α. (2010) «Παιδεία, εκπαίδευση, ηθική της χειραφέτησης και δημοκρατική πολιτειότητα» στο Ζεμπύλας, Μ., Πέτρου, Α., Σακελλαρίου, Μ., (2010). *Ηθική και εκπαίδευση: Διλήμματα και προοπτικές*, Αθήνα: εκδ. Κριτική.
- Πέτρου, Α. (2011). Θεωρητικές διαστάσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής. Στο: Μ. Ζεμπύλας (Επιμ.), *Θεωρητικές διαστάσεις και λόγοι περί της εκπαιδευτικής πολιτικής* (σσ. 1-163). τ. Α΄. Λευκωσία: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Panjwani, f. (2009). Religion, citizenship and hope: Civic virtues and education about Muslim Tradition In Arthur, J., Davies, I., & Hahn, C. (2009). *The Sage Handbook of Education for Citizenship and democracy*. U.K.: Blackwell's
- Papastefanou, M. (2009). Philosophical Presuppositions of Citizenship Education and political Liberalism. In Arthur, J., Davies, I., & Hahn, C. (2009). *The Sage Handbook of Education for Citizenship and democracy*. U.K.: Blackwell's
- Patrick, J. (2000). The Concept of Citizenship in Education for Democracy. *ERICDigest*. <https://www.ericdigests.org/2000-1/democracy.html>
- Philippou, S. (2007). On the Borders of Europe. Citizenship Education and Identity in Cyprus. *Journal of Social Science Education (JSSE)*, Vol 1-2007.
- Prior, W. (2006). Civics and citizenship education. *Ethos: Volume 14*, Number 4: November 2006.

- Prior, W., & Mellor, S. (2002). 'Promoting Social Tolerance and Cohesion through Education', *World Bank Report*, Vol. 1, Deakin University.
- Ramos, F. (2010). "Human Rights and Citizenship Education" and in-service teacher training: an experience. *Exedra*, N° 3.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (μτφ. Β. Νταλάκου, Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg
- Ross, D. & Bondy, E. (1993). Classroom Management for Responsible Citizenship: Practical Strategies for Teachers, *Social Education* 57(6), 1993, pp. 326-328, 1993 National Council for the Social Studies.
- Sassen, S. (2002). Towards Post-National and Denationalized Citizenship. In Isin, E. & Turner, B. *Handbook of Citizenship Studies* (pp 277-292). London: Sage.
- Scholte, J.A. (1999). "Global Civil Society: Changing the World?" Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation (CSGR), University of Warwick.
- Sears, A. (1996). Something different to everyone: Conceptions of citizenship and citizenship education. *Canadian and International Education*, 25(2), 1-16.
- Shaver, J. (1991). *Handbook of research on Social Studies Teaching and Learning*. New York, Macmillan.
- Silman, F. & Çağlar, M. (2010). A comparative overview of citizenship education in Cyprus. *International Review of Education*, Volume 56, Issue 5–6, pp 671–682. DOI:10.1007/s11159-010-9175-7
- Smith, M. K. (2015). What is education? A definition and discussion. *The encyclopaedia of informal education*.
- Starkey, H. (2000). Citizenship education in France and Britain: evolving theories and practice. *The Curriculum Journal*, 11:1,39-54, DOI:10.1080/095851700361384
- Τίγκας, Ι., & Νάνου, Κ (2016). Αναπροσαρμογές στην εκπαίδευση για την πολιτειότητα. Μεταβαίνοντας από τα ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ στα Πιλοτικά Προγράμματα Σπουδών. Στο Γρόσδος, Σ. *Προγράμματα Σπουδών – Σχολικά εγχειρίδια Από το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον. Πρακτικά Συνεδρίου, Τ. Γ΄*. Αθήνα: Μουσείο

- Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος, PIERCE - Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Tan, K. (2017). Cosmopolitan Citizenship. In *The Oxford Handbook of Citizenship*, Edited by Shachar, A., Bauböck, R., Bloemraad, I., & Vink, M.
- Taylor, M. J. and Johnson, R. (2002). *School councils: their role in citizenship and personal and social education*. Slough: NFER..
- Torney-Purta, J. (2002a). Patterns in the civic knowledge, engagement, and attitudes of European adolescents: the IEA civic education study. *European Journal of Education*, 37(2), 129-141.
- Torney-Purta, J. (2002b). The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science*, 6(4), 209.
- Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H., & Schulz, W. (2001). *Citizenship and education in twenty-eight countries: Civic knowledge and engagement at age fourteen*. IEA Secretariat, Herengracht 487, 1017 BT, Amsterdam, The Netherlands.
- Turner, B. (2009). T.H. Marshall, social rights and English national identity. *Citizenship Studies*, 13, 1, 65-73.
- Varnham, S., Evers, M., Booth, T., & Avgoustinos, C. (2015). Valuing their Voices: Student Participation in Decision Making in Australian Schools. University of Technology Sydney. *International Journal of law & education* Vol 19, No 2, 2014 : <http://ssrn.com/abstract=2797112>
- Ververi, O.(2017). The Council of Europe's citizenship conception in 'Education for Democratic Citizenship': a critical discourse analysis of two textbooks. *Globalisation, Societies and Education*, 15:4, 518-530, DOI: 10.1080/14767724.2017.1335594
- Walters, P., James, D., & McCammon, H. (1997). Citizenship and Public Schools: Accounting for Racial Inequality in Education in the Pre- and Post-Disfranchisement South. *American Sociological Review*, 62(1), 34-52.

- Wright, I. (1993). Civic Education Is Values Education, *The Social Studies*, 84:4, 149-152, DOI:10.1080/00377996.1993.9958362
- Χατζησωτηρίου, Χ. (2011). Εξευρωπαϊζοντας την Πολιτότητα: Κρατική πολιτική και εκπαίδευση. *Δελτίο Εκπαιδευτικού Ομίλου Κύπρου*, 12, 15-16.
- Χριστόπουλος, Δ. (2012). *Ποιος είναι Έλληνας Πολίτης*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

- Βουλή των Εφήβων, (2017). *Πρόγραμμα Βουλή Εφήβων*. <http://bit.ly/2D9MmqS>
- ΔΕΠΠΣ, (2001). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>.
- ΔΕΠΠΣ Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής. http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/10deppsaps_kpa.pdf
- Daas, R. (2013). *Citizenship education in England, the Netherlands and Sweden*. https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/cce2013rome_poster_daas.pdf
- Institute for Citizenship, UK (χ.χ.). *The challenge of defining Citizenship*. <http://www.citizen.org.uk/what-is-citizenship.html>.
- Jacoby, B. (2014). Civic Engagement in Higher Education: Moving from Transaction to Transformation for Students and Communities. <http://bit.ly/2D19Z4I>
- Κουζέλης, Γ. (2016). *Προπτυχιακό μάθημα «Δημοκρατική Παιδεία και Ιδιότητα του Πολίτη»*. Ανακτήθηκε στις 10/12/17 από <http://bit.ly/2AO4Q9X>
- Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό, *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*, (χ.χ.). Πράξη «*ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3, -Οριζόντια Πράξη*», με κωδικό MIS 295450. <http://bit.ly/2mrTZgZ>
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2012). Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το πεδίο «Κοινωνικές Επιστήμες» στο Γυμνάσιο. Πράξη «*ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3, -Οριζόντια Πράξη*», με κωδικό MIS 295450.

- Παπάνης Ε., & Γιαβρίμης, Π. (2007). Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Ελληνική Κοινωνική Έρευνα -Greek Social Research. http://epapanis.blogspot.gr/2007/09/1_03.html.
- Peterson, A. (2011). Citizenship education is too important to be left to chance. *Democratic Life Organization of UK*. <http://bit.ly/2CYZ0HV>.
- Ribble, M. (2014). Essential elements of digital citizenship. *Retrieved on*, 3(5), 215 <https://www.iste.org/explore/ArticleDetail?articleid=101>.
- Σωτηρίου, Σ., Κορδονούρη, Σ., & Ζαφρανίδου, Α., (χ.χ.). Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ, ΥΠΕΠΘ. <http://bit.ly/2CYPbdO>
- ΥΠΕΠΘ, Οδηγίες, (2013-2014). Θέμα: «Οδηγίες για το Μάθημα της Κ.Π.Α Της Γ΄ Τάξης Γυμνασίου». <http://bit.ly/2CZouFP>
- ΥΠΕΠΘ, (2017). Οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στη Γ΄ τάξη Ημερήσιου Γυμνασίου και Γ΄ τάξη Εσπερινού Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2017-2018. <http://bit.ly/2FnxfHk>
- Υπ. Απόφαση 4094/Γ2/86, ΦΕΚ 619/τΒ/25-9-86 <http://bit.ly/2D1GRKC>
- Υπ. Απόφαση 21072^α /Γ2, ΦΕΚ 303Β/13-03-2003 <http://bit.ly/1bFOrjN>
- UNESCO (χ.χ.). Role of Education. <http://bit.ly/1PVII Ra>
- UNESCO (χ.χ.). Democracy and Global Citizenship. <http://bit.ly/2AP6Uyt>
- UNESCO, (1998). *Citizenship Education for the 21st Century*. <http://bit.ly/2zcaoxj>.
- UNESCO, (2010). Module 7: Citizenship education. <http://bit.ly/2qNyn44>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Έντυπο συναίνεσης

Ονομάζομαι Παναγιώτα Σκλήρη και στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου - Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής - διεξάγεται έρευνα με θέμα: «Απόψεις των Καθηγητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την Εκπαίδευση στην Πολιτειότητα και το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής».

Σκοπός της παρούσας ποιοτικής έρευνας είναι να διερευνήσει, μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αν το μάθημα της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής που διδάσκεται στην Γ΄ τάξη του Γυμνασίου επιτυγχάνει τους στόχους της εκπαίδευσης στην πολιτειότητα και αν διαμορφώνει πολίτες που θα μπορούν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες πολιτικοοικονομικές και κοινωνικές απαιτήσεις.

Έχετε κάθε δικαίωμα να αρνηθείτε τη συμμετοχή σας καθώς και να σταματήσετε σε οποιαδήποτε στιγμή της μελέτης επιθυμείτε. Η έρευνα θα διεξαχθεί με προσωπικές μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις διάρκειας περίπου 30΄της ώρας. Μπορείτε να ζητήσετε περαιτέρω διευκρινήσεις όποτε εσείς κρίνετε απαραίτητο.

Θα εξασφαλιστεί η ανωνυμία σας και μπορείτε να ενημερωθείτε για τα ευρήματα της έρευνας. Η συνδρομή σας στη μελέτη αφορά τις προσωπικές σας απόψεις και εμπειρίες σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα, χωρίς να υπάρχει κανένας κίνδυνος για εσάς. Παρακαλώ υπογράψτε αυτό το έντυπο συναίνεσης. Με την υπογραφή σας δηλώνετε την πλήρη γνώση για την διαδικασία και τον σκοπό της έρευνας. Θα σας δοθεί αντίγραφο αυτού του εντύπου. Σας ευχαριστώ πολύ.

Υπογραφή

Ημερομηνία

2. Πρωτόκολλο συνέντευξης

Ονομάζομαι Παναγιώτα Σκλήρη και στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου - Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής - διεξάγεται έρευνα με θέμα: «Απόψεις των Καθηγητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την Εκπαίδευση στην Πολιτειότητα και το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής».

Σκοπός της παρούσας ποιοτικής έρευνας είναι να διερευνήσει, μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αν το μάθημα της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής που διδάσκεται στην Γ΄ τάξη του Γυμνασίου επιτυγχάνει τους στόχους της εκπαίδευσης στην πολιτειότητα και αν διαμορφώνει πολίτες που θα μπορούν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες πολιτικοοικονομικές και κοινωνικές απαιτήσεις. Θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι ο όρος πολιτειότητα αφορά την ιδιότητα του να είναι κάποιος πολίτης.

Η έρευνα θα διεξαχθεί με προσωπικές μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις διάρκειας περίπου 30΄ της ώρας και θα εξασφαλιστεί η ανωνυμία σας.

Ωρα Έναρξης:

Ωρα Λήξης:

Ημερομηνία:

Άτομο που Παίρνει τη Συνέντευξη: Ερευνητής

Άτομο που Δίνει τη Συνέντευξη: Εκπαιδευτικός

3. Εργαλείο συνέντευξης

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☐	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☐	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☐	20 έτη >

Ερωτήσεις

Δημογραφικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού

- 1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;
- 2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;
- 3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;
- 4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;
- 5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

Άξονας πρώτος: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο της εκπαίδευσης στην προώθηση της πολιτειότητας

- 6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;
- 7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;
- 8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;
- 9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών;
- 10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;
- 11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτής της 'ταυτότητας';
- 12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

Άξονας δύο: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο τους στην προώθηση της πολιτειότητας

- 13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;
- 14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;
- 15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους ‘τοίχους’ της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη. Γιατί;
- 16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες που συμβάλλουν στην επίτευξη της πολιτειότητας, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;
- 17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;
- 18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;
- 19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;
- 20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες; Πως τις αντιμετωπίζετε;

Άξονας τρία: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επίτευξη του βαθμού της πολιτειότητας μέσω του μαθήματος της ΚΠΑ, των διδακτικών πρακτικών και εργαλείων

- 21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;
- 22) Ποια είναι η ‘θέση’ του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;
- 23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

- 24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;
- 25) Ποιές διδακτικές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι βοηθούν περισσότερο στη διαμόρφωση της συνείδησης του πολίτη στους μαθητές; Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείται στη διδασκαλία;
- 26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;
- 27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;
- 28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;
- 29) Τι θα προτείνατε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;
- 30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;

4. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

1^η Συνέντευξη - Εκπαιδευτικός 1

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

	35 ετών <
	36 – 45 ετών
X	45 -55 ετών
	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

X	Τριτοβάθμια
	Μεταπτυχιακό
	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

	10 έτη <
	10 - 15 έτη
X	15 – 20 έτη
	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Είμαι Θεολόγος

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

Είναι η δεύτερη χρονιά. Δύο χρόνια.

Δεν είχατε δηλαδή κάποια σχέση πριν;

-Όχι καμία σχέση

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Μειωμένο ωράριο, συμπλήρωση ωραρίου

Δηλαδή πέρα από τα θρησκευτικά το έχετε ως Β' ανάθεση

-Ναι ως Β' ανάθεση

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Όχι

Δεν είχατε δηλαδή κάποιο μάθημα το οποίο να σχετίζεται π.χ. με τα ανθρώπινα δικαιώματα;

-Όχι, όχι κανένα

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

Καμία

Εννοώ, είτε από τα φορέα, το υπουργείο παιδείας είτε από αλλού;

-Όχι, όχι καμία

Εσείς από μόνη σας προσπαθήσατε να κάνετε κάτι;

-Πάνω σε αυτό τον τελευταίο χρόνο;

Ναι

-Όχι, όχι

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Είναι πάρα πολύ σημαντικός ο ρόλος του σχολείου. Ίσως γιατί οικογένεια πια δεν ασχολείται τόσο πολύ με αυτό, με την αγωγή δηλαδή των παιδιών, αλλά θεωρώ ότι το σχολείο έχει πολύ μικρό ρόλο στην πραγματικότητα γιατί τα παιδιά έρχονται έτοιμα από το σπίτι στην ηλικία που έρχονται στο γυμνάσιο, στη δευτεροβάθμια.

Η εκπαίδευση παρόλα αυτά μπορεί να επιτελέσει σημαντικό ρόλο αν την αφήσουμε να κάνει τη δουλειά που πρέπει να κάνει;

-Αν ο καθηγητής εμπνεύσει το μαθητή, ίσως θα υπάρχουν θετικές εξελίξεις, όχι σε όλους αλλά σε ένα μέρος. Αλλά έχει να κάνει με την προσωπικότητα του καθηγητή πιστεύω.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Σε κάποιο βαθμό μπορεί. Αν δεν υπάρχει σύγκρουση αξιών ανάμεσα στο σχολείο και στο...στην οικογένεια μπορεί. Αν υπάρχει.. δηλαδή αν υπάρχουν παράλληλοι δρόμοι, επηρεάζει. Τώρα...μεγάλες αλλαγές, δεν ξέρω αν μπορεί να γίνουν.

Σε ποιο βαθμό δηλαδή μπορεί να επέμβει;

-Μέτρια μάλλον θα έλεγα.

Οι λόγοι;

-Γιατί τα παιδιά πιστεύω ότι έχουν πια σήμερα διαμορφώσει και το χαρακτήρα τους, σε κάποιο βαθμό, αλλά και την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά τους τις αρχές του και τις παίρνουν πρωτίστως από την οικογένεια. Δηλαδή, γενικά και το σχολείο θεωρώ ότι έχει απαξιωθεί ως θεσμός. Και για αυτό και η επίδραση του είναι μικρή και σ' αυτήν την ηλικία και στην εφηβεία, και σε όλα...

8) *Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

-Ο σεβασμός, ισότητα, η δικαιοσύνη, κοινωνική δικαιοσύνη, η δημοκρατία, η αλληλεγγύη. Όλα..

9) *Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών;*

-Είναι πρωταρχικές αξίες για τον κάθε άνθρωπο. Για το πώς θα πορευθούμε στη ζωή μας.

Δηλαδή η δημοκρατία για σας τι είναι;

-Τι είναι δημοκρατία...Σημαίνει να απολαμβάνω τα δικαιώματά μου, να σέβεται ο άλλος το δικαίωμά μου, αλλά παράλληλα να αναγνωρίζω και τις υποχρεώσεις μου σε όλους τους τομείς για να είμαι συνεπής σε αυτό.

Η δικαιοσύνη;

-Ισονομία και ισοτιμία. Κράτος πρόνοιας και κοινωνικές παροχές.

10) *Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

-Ίσως...το παγκόσμια. Ίσως... Νομίζω. Πολίτης του κόσμου. Ίσως...νομίζω. Δεν είμαι πολύ σίγουρη όμως.

11) *Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτής της 'ταυτότητας';*

-Πως την αντιλαμβάνομαι...Ζω μέσα στον κόσμο, ξεφεύγω από τα όρια, τα στενά όρια του περιβάλλοντός μου, μαθαίνω... μαθαίνω τι συμβαίνει γύρω μου, βλέπω, έχω ανοιχτές τις κεραίες μου ενημερώνουμε εμ...είναι πολύ πιθανό να ζήσω σε μία άλλη χώρα.. Να μάθω...να βιώνω τον πολιτισμό, όχι να τον βιώνω.. Μάλλον να τον... να ανταποκρίνομαι στις απαιτήσεις και των άλλων, των άλλων λαών. Με αυτή την έννοια.

Δηλαδή να μπορείς να συμβιώνεις...

-Ναι να συμβιώνεις σε ένα παγκόσμιο κόσμο

12) *Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

-Σέβομαι τον άλλο και διατηρώ τη δική μου πολιτιστική παράδοση, την εθνική μου ταυτότητα, δεν αφομοιώνουμε και δεν αλλοτριώνομαι από αυτό που συμβαίνει γύρω μου. Αλλά σέβομαι και τους άλλους. Μαθαίνω να ζω δηλαδή.

13) *Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;*

-Αυτό εξαρτάται από το χαρακτήρα του, από τις εμπειρίες του από τις ικανότητές του, από τον τρόπο που προσεγγίζει τα παιδιά, από το πόσο ανοιχτό είναι το μυαλό του. Είπαμε πώς τα εμπνέει, τα καθοδηγεί σε ένα βαθμό. Τι σχέση έχει με τα παιδιά; Σε αυτό το επίπεδο αν τα έχει

καταφέρει αν είναι και χαρισματικός είναι πάρα πολύ σημαντικό. Αν υστερεί...μμμμ έχουμε θέμα

14)Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Δεν έχω δεχτεί επιμόρφωση, δεν, δεν μου έχει γίνει επιμόρφωση. Καμία.

Δηλαδή εσείς τι παρατηρείται; Θα έπρεπε να γίνει κάτι σε κρατικό επίπεδο ή κάτι άλλο;

-Νομίζω είχε γίνει, ότι είχε καλέσει ο σύμβουλος, αλλά μόνο όσους ήταν κοινωνιολόγοι. Είχαν αυτή την ειδικότητα, είχε γίνει μια επιμόρφωση, πέρσι αν θυμάμαι καλά.

Περισσότερο αναφέρομαι στο τι πραγματικά γίνεται για το σχολείο την εκπαίδευση. Θεωρείτε ότι δεν γίνεται κάτι σημαντικό από ότι αντιλαμβάνομαι.

Για πες μου. τι θα μπορούσε δηλαδή;. Δεν καταλαβαίνω... Για ένα παράδειγμα;

Αν υπάρχει κάποια οργανωμένη επιμόρφωση από το κράτος.

-Εγώ δεν έχω δεχ ...δεν έχω τέτοια εμπειρία. Τώρα αν υπάρχει και δεν υπάρχει..εγώ δεν ξέρω.

15)Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιχούς' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Συμφωνώ ναι.

Για ποιο λόγο;

- Γιατί πρέπει να έχεις..εεεε.. είπαμε και οι προσλαμβάνουσες να αντιλαμβάνεται τι γίνεται, να δείχνεις τη δουλειά σου προς τα έξω, να έχεις με το μέρος σου την κοινωνία. Να ανατρέψουμε ίσως λανθασμένες αντιλήψεις για το έργο μας, για την προσπάθεια που καταβάλλουμε για αυτό που κάνουμε. Γιατί δυστυχώς έχει απαξιωθεί και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σήμερα και με όλα αυτά τα έξω από την τάξη δείχνεις αφενός στους άλλους τι κάνεις, αλλά και από την άλλη, τα παιδιά έχουν μεγαλύτερα, από τα ερεθίσματα αυτά τα έξω, της τάξης, έχουν περισσότερες... μεγαλύτερο κέρδος θεωρώ εγώ, από ότι έχουν με αυτό που συμβαίνει μέσα στην τάξη.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Λοιπόν..τι θα έλεγα εγώ; Οοοο..Ευαίσθητα κοινωνικός πολίτης. Ευαίσθητος στα κοινωνικά ζητήματα. Δηλαδή σημαντικό είναι να δίνουμε, για μένα, έμφαση στον εθελοντισμό πάνω σε αυτό το θέμα. Και γίνονται κάποια τέτοια πράγματα. Δηλαδή στις δυνατότητες που έχει το κάθε σχολείο και ανάλογα με την κατάσταση της κοινωνίας στην οποία ανταποκρίνεσαι ανταποκρίνονται τα παιδιά και με ενθουσιασμό πάνω σε αυτά.

Κάποια άλλη δράση;

-Εεεε... τώρα αυτά βέβαια δεν συμβαίνουν βέβαια μέσα σε συλλόγους ή σε τέτοιου είδους μμ.. πως ..είναι αυτά τα συμβούλια και τα λοιπά. Στο δικό μας δεν γίνεται αυτό, δεν έχουμε δηλαδή κάτι τέτοιο αντίστοιχο, πέρα από αυτά τα τυπικά που συμβαίνουν στο σχολείο. Συμμετοχή σε άλλες ομάδες όμως τέτοιες δεν υπάρχουν.

Πως θα βλέπατε κάποιες άλλες δράσεις τις οποίες για κάποιους λόγους δεν μπορείτε να πραγματοποιήσετε;

-Εεεε.. όχι δεν έχω κάτι άλλο πέρα από αυτά που είπα.

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Στα κοινά δεν έχω...όχι

Σε δράσεις όπως ο εθελοντισμός;

-Σε κάποιες τέτοιες, ναι... συμμετέχω.. όσο μπορώ..ναι.

18)Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Μια θεατρική παράσταση ας πούμε. Μεεεε.. προγράμματα μέσα στην τάξη. Μεεε...δράσεις μέσα. Με εκδηλώσεις, με αφιερώματα, με σεμινάρια, με οτιδήποτε.. με τέτοια πράγματα. Με επισκέψεις σε χώρους εκτός, που και αυτό είναι πάρα δύσκολο να βγάλεις τα παιδιά έξω από το σχολείο. Πολύ....

Όσον αφορά τη δυσκολία του συστήματος για να κάνεις μια μετακίνηση;

-Ακριβώς!! Οπουδήποτε!!

Για να κάνεις μια δράση εκτός σχολείου;

-Ναι!ναι!. Και εξαρτάται. Δηλαδή όταν είσαι μέσα σε μια μεγάλη πόλη που δεν χρειάζεται να μετακινηθείς με λεωφορείο, με μέσα μεταφοράς, εκεί είναι πιο εύκολο. Όταν είσαι σε χωριό όμως, όπου τα παιδιά μετακινούνται ακόμα και για να κάνουν ένα πρόγραμμα και να τα φέρεις το απόγευμα, είναι αποτρεπτικό. Δεν μπορείς να το κάνεις. Δεν θα τα φέρουν οι γονείς. Οπότε, εξαρτάται πολύ από το σχολείο!!Από το μέρος, την τοποθεσία. Εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα παραπέρα γιατί δεν θα έχουμε προσέλευση, συμμετοχή παιδιών. Πρέπει να γίνει μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Αλλά αυτό δεν γίνεται. Σε μας από τα 130 παιδιά, τα 90 και παραπάνω μετακινούνται με λεωφορεία. Δεν μπορείς να ζητήσεις. Δεν θα έρθει κανένα το απόγευμα να κάνει οτιδήποτε.

19)Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Βέβαια. Ναι. Επιτυγχάνετε.

Με ποιο τρόπο; Ένα παράδειγμα θα μπορούσαμε να έχουμε;

-Μέσα από μία θεατρική παράσταση, γιατί εγώ επιμένω σε αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Τα παιδιά αντιλαμβάνονται με έναν ..., με έναν παιγνιώδη τρόπο, με έναν ευχάριστο τρόπο που τους ξεκουράζει, δεν είναι έτσι... καταναγκασμός, δεν είναι μάθημα να το μάθω απ' έξω. Και να σκέφτονται και να βλέπουν τι συμβαίνει και απ' την άλλη πλευρά, να μπαίνουν σε άλλους ρόλους δηλαδή και τα αποτελέσματα είναι πολύ πιο ουσιαστικά. Μπορεί να είναι έμμεσα δεν τα καταλαβαίνεις με συμπέρασμα εκείνη την ώρα, αλλά αυτά είναι βιωματικά, βιώνονται, τα παιδιά τα βιώνουν δηλαδή

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες;

-Ναι πολλές φορές, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό που να θέλουν κατασταλτική αντιμετώπιση. Σε μας δεν είναι τόσο υπερβολικές οι εκδηλώσεις τους. Όπως λειτουργούσαμε κι εμείς ως παιδιά στην ηλικία τους πριν χρόνια βλέπουμε και τα ίδια τώρα. Δηλαδή δεν είναι παραβατικά τα φαινόμενα.

Αναφέρομαι κυρίως σε παραβατικότητα των διαχρονικών αξιών της δημοκρατίας της ισότητας κτλ

-Είναι όπως αντιδρούν τα παιδιά και όπως αντιδρούσαν πάντα τα παιδιά στα 13 τους μέχρι τα 15 τους και τα 16 τους. Δεν προσβάλλουν δηλαδή τον άλλο.

Είναι ελεγχόμενα δηλαδή στο δικό σας σχολείο;

-Ναι ναι ναι!! Στο δικό μας ναι.

Αν είχατε κάποια παραβατική συμπεριφορά αναφορικά π.χ. με τη δημοκρατία, πως θα την αντιμετωπίζατε;

Πρώτα απ' όλα θα συζητούσαμε με το παιδί. Θα καλούσαμε τους γονείς του. Θα συγκαλούσαμε συμβούλιο της τάξης να δούμε πόσο επεμβαίνει στις... πόσο δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα στους άλλους. Και φυσικά αν δεν ανταποκρινόταν θα υπήρχε και ποινή. Τιμωρία σε αυτό. Τώρα η τιμωρία θα είναι ανάλογη βέβαια με το παράπτωμα, με τη συχνότητα του παραπτώματος κτλ. Δεν είναι εξοντωτική. Παιδαγωγική η τιμωρία. Μέχρι εκεί που

Θέλω να καταλάβω πως αντιδράμε σε κάτι το οποίο εμείς δίνουμε και ταυτοχρόνως πρέπει και να...

-Συμβαίνει πολύ συχνά κάτι τέτοιο. Είπαμε τέτοια φαινόμενα έχουμε, δεν είναι τραγικά. Συμβαίνει... με τη συζήτηση, το διάλογο, με το να καταγράφουμε τα γεγονότα. Ε...να προσπαθείς...παίρνουμε τηλέφωνο τους γονείς συνέχεια. Έρχονται, μιλάμε, οι άνθρωποι σηκώνουν τα χέρια ψηλά. Ε..ναι..ντάξει... «Ε..Εγώ δεν ξέρω τι να κάνω στο στέλνω σε σένα. Έχω δυο παιδιά, σηκώνω τα χέρια ψηλά, εσύ έχεις 130 λύσει τα προβλήματα» χα...χα...(γέλιο)Μόνος σου...ε.. τι να λέμε..

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Οι δύο ώρες;

Όπως αναφέρετε το αναλυτικό πρόγραμμα

-Οι δύο ώρες; Τα μαθήματα; Τα κεφάλαια; Οι ενότητες;

Ναι αυτό που έχετε, το αναλυτικό πρόγραμμα όπως έχει δοθεί από το Υπουργείο

-Νομίζω είναι σωστά δομημένο. Έχει μια σειρά, μια ιεραρχία. Η εμπειρία μου αυτό λέει. Δεν έχω και μεγαλύτερη εμπειρία για να μπορώ να το αξιολογήσω, τι άλλο θα μπορούσε να ήταν; Νομίζω ότι είναι καλό όμως.

Ότι είναι καλό όπως είναι δομημένο το αναλυτικό πρόγραμμα..

-Ναι. Αν είχα καλύτερη εμπειρία ίσως να είχα και άλλη γνώμη. Δεν έχω. Αυτή τη στιγμή νομίζω αγγίζει πολλά θέματα κοινωνικά και...νομίζω ότι καλύπτει.

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Είπαμε...(γέλιο)..όπως όλα τα θεωρητικά μαθήματα, έχει την ίδια μοίρα. Δηλαδή αν θέλει κάποιος να πάρει..να κάνει ένα κενό ή να πάρει έναν μαθητή θα τον πάρει από αυτό το μάθημα. Κατάλαβες!! Αν είναι να χαθεί μια ώρα....

Μπορούμε να το αναλύσουμε λίγο περισσότερο αυτό;

-Ε..ναι είναι στα δευτερεύοντα μαθήματα. Ναι..

Δηλαδή έχει χαρακτηριστεί ως δευτερέων; Επίσημα;

-Ε..ναι δεν είναι μάθ...Επίσημα!!...Επίσημα τίποτα δεν χαρακτηρίζεται, γιατί όλοι κρατάμε τους τύπους. Αλλά ανεπίσημα ναι! Δεν είναι μαθηματικά μη χάνει την εξίσωση. Δεν είναι....

Και τα αρχαία τα έχουν υποτιμήσει σήμερα αφού τα .. κατήργησαν και τις εξετάσεις.. και αυτά την ίδια μοίρα θα έχουν σε λίγο. Ναι.. Δεν είναι, ξέρω γω ποιο άλλο; Φυσική. Όλα τα υπόλοιπα τα έχει πάει στα ... Στην ουσία είναι στα δευτερεύοντα που μπορείς να χάσεις ώρες από αυτά τα μαθήματα.

Έχει αξιολόγηση στο τέλος το μάθημα;

-Έχει, έχει κριτήριο αξιολόγησης, ναι.

Εξετάσεις;

-Στο τέλος του γυμνασίου δεν έχει. Έχει όμως στα δύο τετράμηνα. Του τετραμήνου τις εξετάσεις.

Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Όλα αυτά τα μαθήματα τα θεωρώ πάρα πολύ σημαντικά, παρολο που είπαμε ότι είναι υποτιμημένα. Δηλαδή και την οικιακή οικονομία και τα θρησκευτικά και την κοινωνική και πολιτική αγωγή, για μένα είναι πάρα πολύ σημαντικά. Είναι μαθήματα λόγου είναι μαθήματα ήθους είναι μαθήματα ανθρωπιστικών σπουδών, τα οποία έπρεπε να έχουν άλλη θέση. Όχι στο σχολείο μόνο, και μέσα στη ζωή μας και στην κοινωνία μας αυτά τα μαθήματα. Χάσαμε τις αξίες μας

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Μπορεί, ναι.

Στόχος είναι να μάθεις....

Μαθαίνονται, μαθαίνονται μέσα από τα παραδείγματα περισσότερο βέβαια γιατί είπαμε ότι σαν έννοιες είναι... Ακόμη και για τους μεγάλους... αυτά που τα ξέρεις αλλά που δεν μπορείς να τα διατυπώσεις έτσι όπως πρέπει να διατυπωθούν. Ναι..και τα παιδιά γνωρίζουν αλλά δεν μπορούν να τα εκφραστούν. Αλλά έτσι κι αλλιώς υπάρχει έλλειψη λόγου και ικανότητας σε όλα τα μαθήματα αυτά. Είναι. οι απαντήσεις τους είναι πολύ συγκεκριμένες, μονολεκτικές και σε όλα δεν είναι μόνο σε αυτό. Ε... μέσα από το παράδειγμα.... πιο πολύ έτσι μέσα από παραδείγματα, μέσα από μελέτες περίπτωσης, από συμπεριφορές ακόμα και δικές τους μέσα στην τάξη. Έτσι μπορούν να καταλάβουν περισσότερο τι θέλεις να τους πεις, τι θέλει να πει το μάθημα.

Ο εκπαιδευτικός τους στόχους αυτούς μπορεί να τους πιάσει;

-Ναι. Μπορεί. Μπορεί. Είπαμε εξαρτάται από την προσωπικότητά του. Κάποιος μπορεί όπως σε όλα τα μαθήματα αυτά.

Δεν είναι δηλαδή κάτι ανέφικτο;

-Δεν είναι ανέφικτο. Όχι βέβαια δεν είναι ανέφικτο. Αλίμονο.

Αλλά απ' ότι καταλαβαίνω δεν είναι και εύκολο σύμφωνα με τις αναλυτικές οδηγίες

-Ναι. Ε...

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

-Χρησιμοποιούμε πολύ στο σχολείο τα εποπτικά μέσα, έχουμε προτζέκτορα, έχουμε τις παρουσιάσεις που κάνουμε..

Όσο αφορά τη διδασκαλία εννοώ, διδάσκετε μαθητοκεντρικά;

-Και ομαδοσυνεργατικά και μετωπικά βέβαια εκεί που χρειάζεται και ομαδοσυνεργατικά μέσα σε... με ασκησούλες, με ερωτήσεις τέλος πάντων, που δουλεύουν τα παιδιά. Αλλά και με αυτό που σου είπα τα εποπτικά μέσα. Δηλαδή με video με εικόνες, αναλύουν συζητούν κτλ.

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές;

-Συνείδηση του πολίτη! Να κάνουν το μάθημα πιο εύκολο στα παιδιά αυτά. Στα παιδιά. Γιατί η εικόνα μένει πολύ καλύτερα από τη θεωρία και το κείμενο. Και ειδικά παιδιά που δεν έχουν και μεγάλες.. επιδόσεις. Είναι πολύ πιο χαμηλό, ας πούμε, και το μαθησιακό τους αλλά και το κοινωνικό περιβάλλον κτλ, τα παιδιά που δεν έχουν συνηθίσει να διαβάζουν, η εικόνα τους... η εικόνα μένει η εικόνα αφήνει πολλά... πολλά αποτελέσματα, αφήνει πολλά συμπεράσματα στο παιδί όπου τις πιο πολλές φορές δεν θα ανοίξει το βιβλίο του. Αλλά την εικόνα την θυμάται. Από κει παίρνει. Αυτό είναι πολύ σημαντικό δηλαδή.

Άρα δηλαδή από εκεί μέσα θα επιμορφωθεί.

-Βέβαια. Ναι, ναι

Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείται στη διδασκαλία

-Πάρα πολύ. Ναι

Έχετε δηλαδή στο σχολείο αρκετά.

-Ναι είναι πλήρως εξοπλισμένο

26) *Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;*

-Ε... ντάξει... Όλα χρίζουν και διόρθωσης και βελτίωσης. Ίσως και αυτό. Θα ήθελε ίσως κάποιες βελτιώσεις. Μη με ρωτήσετε τώρα τι ακριβώς...(γέλιο)

27) *Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;*

-Μ..... μ..... ναι αλλά δεν είναι πολύ εύκολο. Θέλεις να αναλώσεις πολύ χρόνο σε αυτό και τα παιδιά τις πιο πολλές φορές δεν είναι διατεθειμένα να αφιερώσουν χρόνο για μια τέτοια συνθετική και διαθεματική εργασία. Δεν μπορούν να το κάνουν δηλαδή.

Είναι ο χρόνος πρόβλημα μόνο των παιδιών ή του ίδιου του προγράμματος, του σχολείου των δύο ωρών που έχει το μάθημα;

-Ναι είναι κι αυτό. Δηλαδή θα πρέπει να ασχοληθούν πολύ πέραν του σχολείου. Στο σπίτι. Αλλά σε πόσα μαθήματα θα κάνουν διαθεματικές; Εδώ τώρα τα πιο πολλά μαθήματα έχουν μια συνθετική εργασία. Δεν τα κάνουν. Δεν ασχολούνται.

Άρα η διαθεματικότητα είναι πολύ δύσκολο...μέσα από το μάθημα..

-Είναι πολύ ωραίο. Είναι πάρα πολύ σημαντικό. Πολύ ωραίο να έχεις μια σφαιρική εικόνα και να δεις ότι όλες οι επιστήμες συγκλίνουν στο ίδιο. Αλλά τα.. δεν ανταποκρίνονται. Δεν το κάνουν. Δεν έχουν δηλαδή διάθεση να αφιερώσουν τόσο χρόνο για αυτό.... Και ειδικά για αυτό το μάθημα.

Η βιωματική μάθηση;

Η βιωματική...

Είναι πιο εύκολο να επιτευχθεί η βιωματική μέσα από το μάθημα;

-Η βιωματική ίσως. Αλλά και πάλι είπαμε αν μπορέσεις να ξεπεράσεις κάποιες δυσκολίες. Αντικειμενικές δυσκολίες που έχει το σχολείο.

Στο συγκεκριμένο σχολείο που είσαστε; Στο σχολείο σας δηλαδή υπάρχουν περισσότερες δυσκολίες απ' ότι σε ένα άλλο σχολείο

-Ξέρω γω.. αν θα μπορούσα να πάω στο γηροκομείο θα μου ήταν πιο εύκολο να πάω αν ήμουν στο Ναύπλιο. Τώρα εδώ είναι μια προγραμματισμένη εκδρομή του Δεκέμβρη για να το συνδυάσουμε σαν μια δράση που θα κάνουμε στο.. στο γηροκομείο. Πολύ δύσκολο..

Παρόλα αυτά όμως η βιωματική μάθηση θα μπορούσε να επιτευχθεί...

-Ναι βέβαια, βέβαια θα μπορούσε

Εάν υπήρχαν οι συνθήκες...

-Ναι, ναι βέβαια

28) *Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;*

-Εγώ θα το σχολίαζα πολύ θετικά αυτό. Είναι πάρα πολύ σημαντικό. Δεν το ήξερα, αλλά.... Αυτό είναι η βιωματική μάθηση. Ναι..είναι πολύ σημαντικό. Εδώ δεν το κάνουν ούτε στις φυλακές οι ανήλικοι...(γέλιο) θα το κάνουν στο ΚΠΑ; Στο σχολείο;

Τι θα προσέφερε στα παιδιά;

-Ε... μπαίνω στη θέση του άλλου ε... αυτό που λέμε σέβομαι τον άλλο αλλά τον σέβομαι τον άλλο μόνο όταν έχω μπει στη δική του θέση. Και καταλαβαίνω.. τη γωνία από την οποία με βλέπει... όπως μιλάει.. άρα και η συμπεριφορά μου απέναντί του θα ήταν πολύ σημαντική, όταν θα έχω μπει μες τη θέση του άλλου, στο ρόλο του.

Και αντιλαμβάνεται φαντάζομαι περισσότερο το κοινωνικό γίνεσθαι

-Και αυτό

Ευκολίες ή δυσκολίες

-Ε, ναι, βέβαια

29) *Τι θα προτείνετε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;*

-Το μάθημα.. για το μάθημα δεν έχω. Μόνο για τον εαυτόν μου θα μπορούσα να πω κάποια πράγματα, αλλά αυτό δεν αφορά τώρα... εμένα

Η ερώτηση αφορά γενικότερα της ελλείψεις αναφορικά με το μάθημα της ΚΠΑ

-Έχει τις ίδιες ελλείψεις για όλα τα μαθήματα το εκπαιδευτικό σύστημα. Δεν είναι μόνο στο συγκεκριμένο μάθημα...(γέλιο). Ε... τι να εστιάσουμε

Οι ελλείψεις αφορούν και τον εκπαιδευτικό

-Το δικό μου το κομμάτι, το θέμα της δικής μου έλλειψης αυτό μπορώ να το δουλέψω και να βελτιωθώ εγώ. Και σίγουρα καθώς έχουμε... αποκτάμε μεγαλύτερη εμπειρία. Ναι, η επιμόρφωση είναι πολύ σημαντική βέβαια. Η εμπειρία που επιτυγχάνεται μέσω της επιμόρφωσης. Πέρα από την προσπάθεια τη δική μου χρειάζομαι και κάποιος άλλος να με βοηθήσει πάνω σε αυτό το θέμα. Αυτό συμβαίνει σε όλα τα μαθήματα όμως όχι μόνο σε αυτό. Ουσιαστική επιμόρφωση όμως, όχι μόνο θεωρίες. Γιατί από θεωρίες χορτάσαμε...(γέλιο). Στο αποτέλεσμα να φτάνουμε και να βλέπουμε και το αποτέλεσμα..

Το πιο σημαντικό θεωρείται ότι λείπει από όλο αυτό είναι η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού

-Ναι. Ναι σε όλα τα θέματα. Ουσιαστική όμως. Όχι έρχονται οι σύμβουλοι για να ...συμπληρώνουν ως υποχρέωση. Ουσιαστική. Ξεκινάω από την αρχή. Νέες μεθόδους διδασκαλίας, στόχους κτλ. Φτάνω μέχρι το τέλος όμως να δω το αποτέλεσμα.. όχι στο τέλος δεν προλαβαίνω.. και πάρα πολύ καλά τα κάναμε. Όχι.. δεν είναι έτσι. Είναι ουσιαστική επιμόρφωση. Να πάρεις το καινούριο. Σε έναν εκπαιδευτικό που έχει 20 και 25 χρόνια ε.. λίγο πού πως θα κάνει το μάθημα.... Το καινούριο θέλουμε αλλά να είναι ουσιαστική η επιμόρφωση

30) *Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;*

-Δεν ξέρω. Ίσως την επόμενη φορά που θα συναντηθούμε να έχω κάτι άλλο...(γέλιο) Τώρα.. όχι ...δεν.....μεγαλύτερη εμπειρία. Ίσως την επόμενη φορά να έχω αποκτήσει μεγαλύτερη εμπειρία. Είπαμε δεύτερη φορά κάνω το μάθημα... Στην επόμενη ίσως έχω κάτι περισσότερο

2^η Συνέντευξη- Εκπαιδευτικός 2

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

	35 ετών <
	36 – 45 ετών
X	45 -55 ετών
	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

X	Τριτοβάθμια
X	Μεταπτυχιακό
	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

	10 έτη <
	10 - 15 έτη
	15 – 20 έτη
X	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Είμαι θεολόγος και είμαι στην εκπαίδευση 23 χρόνια τώρα 24 και κάνω το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής τα τελευταία τέσσερα χρόνια

2) Απαντήσατε και στην επόμενη ερώτησή μου. Άρα έχετε μία σχετική εμπειρία δηλαδή από το μάθημα

-και όχι μόνο και προσωπικό ενδιαφέρον

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-αρχικά ήταν για συμπλήρωση αλλά μετά είναι δική μου.... Αν μπορώ να πω απαίτηση γιατί μου αρέσει πάρα πολύ το μάθημα και με ενδιαφέρει απόλυτα.. οπότε παρόλο που το έχω δευτέρα ανάθεση..θέλω πάρα πολύ και το επιζητώ να το παίρνω

4)Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Όχι δεν θα έλεγα ειδικά. Αν μπορώ να πω ότι κάπου ακουμπά το.... θεολογικό κομμάτι είναι μόνο στο θέμα του κανονικού δικαίου που είναι το Σύνταγμα της Εκκλησίας της Ελλάδας, δηλαδή τελείως επιφανειακά. Όχι. Ένα άλλο που μπορεί να ακουμπά είναι στην ευαισθητοποίηση όταν και όπου θίγεται στο μάθημα αυτό. Ευαισθητοποίηση κοινωνική, πολιτική, πολιτιστική.

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

Όχι καθόλου εδώ θα είμαι λίγο πικρή είναι και παράπονο μεγάλο, όχι μόνο δικό μου, αλλά και του κλάδου ότι ακριβώς, δεν το παίρνω πίσω την κουβέντα αυτό που θα πω, μας το πέταξαν κυριολεκτικά στο πρόσωπο

Επειδή έχετε μεταπτυχιακό από ότι είδα στα στοιχεία που συμπληρώσατε, στο μεταπτυχιακό είχατε κάποια περαιτέρω επιμόρφωση ή γνώση για το μάθημα αυτό; Σε τι σας βοήθησε;

-Εκεί ακριβώς ήταν το απόλυτο.... Το απόλυτο γιατί ακριβώς το Μεταπτυχιακό μου που είναι εκπαιδευτική διοίκηση και ηγεσία τα περισσότερα μαθήματα, ας πούμε στο μεταπτυχιακό ή οι χώροι έρευνας για τις εργασίες άγγιζαν πάρα πολύ στον τομέα της.. του μαθήματος

Δηλαδή αν υπάρχει κάποια αρχική επιμόρφωση, μπορούμε να πούμε ότι αυτό οφείλεται σε δική σας πρωτοβουλία και κυρίως μέσω του μεταπτυχιακού

-Ε βέβαια..βέβαια

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Απόλυτη σχέση. Εξάλλου αυτό είναι και το ζήτημα το αίτημα όταν χαράζει... Όταν λέμε ότι η κάθε κυβέρνηση, κάθε πολιτεία χαράζει την εκπαιδευτική της πολιτική αλλά επιτρέψτε μου εδώ να πω μία προσωπική, που δεν είναι και τόσο προσωπική, ότι η εκπαιδευτική πολιτική που δηλώνει... τι είδους παιδεία εν πάση περιπτώσει θέλουμε ως πολιτεία, ως κοινωνία και τα λοιπά άμεσα αντανakλά στα αναλυτικά προγράμματα στα ΑΠΣ και στα ΔΕΠΠΣ που λέμε. Λοιπόν σε αυτά ακριβώς... η εκπαιδευτική πολιτική αντανakλάται από την επιλογή των μαθημάτων, από τον τρόπο διδασκαλίας, από τους ανθρώπους που θα διδάξουν, χίλιοι... χίλιοι δυο λόγοι. Επομένως και εκεί ακουμπά, στα αναλυτικά προγράμματα ακόμα και ο προγραμματισμός των μαθημάτων.

Δηλαδή η εκπαίδευση μπορεί να διαμορφώσει τον πολίτη...

-Και όχι μόνο μπορεί να τον διαμορφώσει. Αφ' ενός εγώ τόνισα ότι.... κατευθύνεται ...κατευθύνει η κοινωνία τον πολίτη, αλλά βεβαίως... και για αυτά.. και για αυτό ακριβώς το λόγο, θετικά ή αρνητικά, ο πολίτης, ο μικρός ας πούμε, εκπαιδεύεται. Απόλυτα εκπαιδεύεται.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Θα έπρεπε. Αλλά δε νομίζω ότι μπορούμε να... να βάλουμε και πολύ, να επέμβουμε στο κομμάτι αυτό. Όμως ..νομίζω ότι το μάθημα ως έχει, γιατί θα πούμε και για το μάθημα, δε στοχεύει και πάρα πολύ εκεί ενώ θα έπρεπε. Να διαμορφώσει αντιλήψεις, να αλλάξει. Όχι. Επιτρέψτε μου να πω ότι το μάθημα όπως διδάσκετε αυτή τη στιγμή είναι λίγο οριζόντιο. Να κοιτάξουμε λίγο και τη δομή, τη χοντρή, του μαθήματος.

Δηλαδή αν έχει ο μαθητής διαμορφωμένες αντιλήψεις, υπάρχει κάποιος βαθμός ποσοτικά ας το θέσουμε το θέμα, που μπορεί να μεταβληθεί αυτό;

-Από ελάχιστα..Βέβαια ερεθίσματα θα πάρει, αλλά δε νομίζω ότι θα είναι τόσο γερά ώστε να του αποτρέψει, να του ανατρέψει το.... το μοντέλο που έχει πάρει από το οικογενειακό, από το κοινωνικό περιβάλλον, το τοπικό.

Αυτό οφείλετε κατά τη γνώμη σας στην ηλικία, στο ίδιο το μάθημα όπως έχει διαμορφωθεί, στον εκπαιδευτικό; που μπορεί να οφείλεται ότι υπάρχει μία μικρή μόνο μεταβολή;

-Πάντως στην ηλικία όχι, γιατί σε αυτές τις ηλικίες τα παιδιά είναι σφουγγάρια. Επομένως παίρνουν πάρα πολλά ερεθίσματα τα αφομοιώνουν και μπορούν. Άρα την ηλικία την έχουμε. Μιλώ ως κοινωνία. Από την άλλη..... στον εκπαιδευτικό βεβαίως, να μην είμαι υπερβολική σε μεγάλο ποσοστό, όπως επίσης, ευτυχώς που είναι έτσι, στην ελευθεριότητα που του δίνεται από το μάθημα για να το χειριστεί όπως θέλει.

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ε.... δε νομίζω, ακριβώς και αυτός είναι και ο στόχος μου. Πιστεύω ότι όπως είναι διαμορφωμένο δε... δε δίνω ακριβώς την απάντηση, νομίζω ότι όπως είναι έτσι διαμορφωμένο ή όπως διδάσκετε είναι οριζόντιο δηλαδή θέλω να πω ότι ξεκινάει από οικογένε... Σαν ομόκεντρους κύκλους: οικογένεια, σχολείο, κράτος, Ευρώπη έτσι; Ενώ κατά την ταπεινή μου γνώμη έπρεπε... να γίνει στοχοθεσία πιο κεντρικά, να τίγονται κοινωνικά προβλήματα, όχι δηλαδή αυτό το... το τυπικό. Ναι είμαστε πολίτες. Επομένως δεν νομίζω ότι ένας έφηβος.. πάρα πολύ όταν διδάσκεται αυτό το μάθημα συνειδητοποιεί ποιος είναι ο αυριανός του ρόλος ως πολίτης

Δηλαδή πιστεύετε ότι δεν αναδεικνύονται ιδιαίτερα κάποιες αξίες όπως η δημοκρατία π.χ.

- Όχι όπως έπρεπε κατά τη γνώμη μου. Δηλαδή γίνεται, πώς να σας το πω; λίγο διαβαστερό. Δηλαδή ναι τα ξέρουμε, ναι ωραία, ψηφίζουμε, Ναι ωραία...αλλά όμως...

Δεν αναδεικνύονται με έντονο τρόπο

-Με έντονο τρόπο και με τρόπο που να βοηθήσει στη βαθιά συνειδητοποίηση. Δηλαδή να 'ρθεί το παιδί να πει ο πατέρας μου για παράδειγμα μου είτε αυτό αλλά τώρα καταλαβαίνω ότι έτσι είναι. Δεν υπάρχει αντιστοιχία, δεν αναδεικνύονται τόσο πολύ.

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών;

-Αξίες κοινωνικές; Για να οδηγηθεί το παιδί....

Όχι..όχι.. Μέσα από το μάθημα αναδεικνύονται κάποιες αξίες όπως η δημοκρατία. Τι σημαίνει για εσάς δημοκρατία;

-Τα πάντα. Νομίζω ότι είναι... η βάση, να μην πω το επιστέγασμα όλων των άλλων μαθημάτων. Μακάρι να μπορούσε όλο αυτό να γίνει ένα πλέγμα για όλα τα μαθήματα. Να γίνει ολιστικό. Αλίμονο εκπαιδεύουμε ανθρώπους που αύριο θα είναι πολίτες είναι, είναι πολίτες. Και η προσωπική μου εκτίμηση σε ακριβώς ότι αυτές, σε αυτές τις αξίες της δημοκρατίας, της..των δικαιωμάτων, του σεβασμού είναι πρωταρχικές αδιαπραγμάτευτες για μένα.

Με απλές λέξεις τι είναι δημοκρατία;

-Το δικαίωμα του ανθρώπου να.. να απολαμβάνει φυσικά την ελευθερία του αυτό είναι δίκαιω... κατοχυρωμένο θέλω να πω, αλλά το σημαντικό που βλέπω στα παιδιά και το τονίζω, και μπορεί να φαίνεται απλό, η ελευθερία η δική μου να μην πέφτει στην ελευθερία του άλλου. Δίνω μεγάλη σημασία σε αυτό γιατί είναι μία καραμέλα που λέμε δημοκρατία, ελευθερία κάνω ότι θέλω. Η δημοκρατία δεν είναι κάνω ότι θέλω.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Εδώ είναι.. το αναλυτικό πρόγραμμα, γιατί όπως σας είπα δίνω... δίνω γιατί αντανακλά ακριβώς και τη θέληση της πολιτείας.. τι θέλει να κάνει. Εδώ είναι λίγο μπερδεμένο, γιατί κατά την ταπεινή μου γνώμη καμιά κυβέρνηση δεν θέλησε να βάλει μαχαίρι.. να βάλει βαθιά το μαχαίρι. Δηλαδή στην ερώτηση θεωρώ ότι στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών έχουμε κρατήσει τις παλιές αξίες σε εισαγωγικά του Εθνικού φρονήματος.. της Ελλάδας μας ..της πατρίδας μας... και ξαφνικά.. αβίαστα και εντελώς αμάσητα, ξέρεις κάτι; είσαι και Ευρωπαίος πολίτης. Αυτό δεν γίνεται σαφές. Δηλαδή θέλω να πω ότι στο καβούκι μας θέλουμε να βγούμε γιατί είμαστε ευρωπαίοι. Ναι αλλά δεν ξέρουμε πως. Και δεν.... μιλάω ως εκπαιδευτικοί, ως σχεδιασμό αναλυτικών προγραμμάτων όλα αυτά.

11 &12)Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της 'ταυτότητας'; Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Η ταυτότητα του Πολίτη είναι σαφώς ευρωπαϊκή, είναι παγκόσμια, α... είναι όμως και ο σεβασμός ή η κουλτούρα της χώρας. Δεν λέω ελληνικής γιατί εδώ στο σχολείο δεν έχω παιδιά που προέρχονται.. προέρχονται από πολλά πολιτιστικά περιβάλλοντα. Λοιπόν, το πρόβλημα είναι πως θα δώσω σε όλα τα παιδιά να καταλάβουν ότι ναι μεν κουβαλάω μέσα μου την ιθαγένειά μου αλλά η ταυτότητά μου είναι παγκόσμια. Όχι μόνο ευρωπαϊκή γιατί και αυτό ένα κουτάκι ένα πλαίσιο παγκόσμιο. Τα προβλήματα τα κοινωνικά είναι παγκόσμια δεν αφορούν εμένα εσένα και ...

13)Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Μεγάλο ρόλο απόλυτα. Και μάλλον για να βγάλω και μία κακιούλα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συνάδελφοι δεν το ξέρουν αυτό το.. το... το βαθμό που μπορείς ακόμα και με μη λεκτικά στοιχεία να επηρεάσεις τρόπους, συμπεριφορές και να αλλάξεις τρόπους και συμπεριφορές και να επιδράσεις σε αυτό. θεωρώ λοιπόν πάρα πολύ μεγάλο ρόλο, πάρα πολύ μεγάλο ρόλο.

Στο να αλλάξει όλη του... την όλη πολλές φορές και τη φιλοσοφία όλη

-Και όχι μόνο και σε καθημερινή βάση τα πιο απλά πράγματα. Από τον τρόπο ντυσίματος, από τον τρόπο που φέρεται κανείς. Βεβαίως όλα αυτά είναι στοιχεία ενός πολίτη. Και δίνω πολύ σημασία στα μη λεκτικά γιατί... λόγια λέμε

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο σας εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Στο κομμάτι επιμόρφωση που είναι το πάγιο αίτημα της.. του κλάδου θέλω να πω δεν είναι και πρωτότυπο αυτό, ότι όσες φορές έχει η επιχειρηθεί είναι για να σπαταλήσουμε κάποια κονδύλια θέλω να πω δεν έχει γίνει ουσιαστική επιμόρφωση

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Μ..... θεωρώ ότι δεν να ανακαλύψαμε ξαφνικά τον επαγγελματισμό του εκπαιδευτικού γιατί πάντα και από το.....από τη θέση του, από το ρόλο του εκπαιδευτικός είναι έξω δεν είναι μέσα στην τάξη, όπως κακώς εννοείται, ε..... μπορεί να είναι το θεωρητικό κομμάτι μέσα στην τάξη αλλά πάντα είναι έξω από την τάξη.

Δεν είναι κάτι καινούριο δηλαδή για σας ο νέος επαγγελματισμός;

-Δεν είναι κάτι καινούριο. Όχι, όχι, δεν είναι. Απλά είναι.... Ίσως και να είναι και λίγο και τα ξένα πρότυπα που μας έχουν περάσει ότι αυτό και καλά είναι πρωτοποριακό ενώ δεν είναι... είναι μέσα στη φύση του... επαγγέλματος.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Νομίζω ότι δύο είναι για μένα αυτά τα.. τα πολύ βασικά. Είναι ο εθελοντισμός και είναι οι περιβαλλοντικές δράσεις.... Δραστηριότητες. Ο εθελοντισμός αφορά περισσότερο στο κομμάτι ανθρώπινες σχέσεις- άνθρωπος- ευαισθησία στον άνθρωπο. Το περιβάλλον όμως έχει ένα άλλο αντικείμενο.

Είναι αυτές οι δύο δράσεις τις οποίες πολλές φορές κάνετε στο σχολείο;

- Όχι μόνο κάνουμε... αλλά και είναι ο κύριος κορμός όλης της δραστηριότητας.

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Και βέβαια στον εθελοντισμό και κυρίως από... από το κομμάτι το δεύτερο του περιβαλλοντικού επειδή είμαι η ίδια παιδί αστικής..(γέλιο) δεν έχω.... και το λέω με πολύ λύπη μου, δεν έχω έτσι.. επαφή με αλάνες, με χωριά.. Το μόνο κομμάτι είναι ευαισθητοποίηση στα ζώα, ανήκω σε φιλοζωϊκές....(γέλιο) ναι... ναι... οργανώσεις

Όσο αφορά τα κοινά; Η συμμετοχή σας;

-Καμία. Από μηδενική έως καμία.

Δεν έχει τύχει ή από αντίληψη;

-Νομίζω από αντίληψη..τα τελευταία χρόνια...

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους; Έχει τρόπο να παρεμβαίνει ή δεν μπορεί;

-Απόλυτα!! Και όχι μόνο με λόγια αλλά και με τα μη λεκτικά όπως λέμε στοιχεία Δηλαδή το βαθμό της δημοκρατίας.. στον τομέα της δημοκρατίας δεν χρειάζεται να λες η δημοκρατία είναι αυτό..αυτό..αυτό.... να το δείχνεις κάθε μέρα στην πράξη το πόσο σέβεται το πόσο δημοκρατικά φέρσαι

Ο τρόπος..

-Ο τρόπος.. ο τρόπος... ναι

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Ναι... Να σκεφτε... σε αυτές τις ηλικίες... δεν ξέρω..Βεβαίως καλλιεργείται η κριτική σκέψη, αλλά αυτό δεν το ονομάζουμε κριτική σκέψη με ενδιαφέρει το κομμάτι που αυθόρμητα, θα δω αυθόρμητα από ένα παιδάκι να κάνει εφαρμογή ακριβώς. Που σημαίνει ότι το έχει αφομοιώσει πάρα πολύ, έχει πάρει τη... βαθιά μέσα του την ιδέα της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του διαλόγου: σταματώ, δεν μιλάμε μαζί, όλοι μαζί. Όταν αυτό λοιπόν γίνει πράξη, αυτό είναι για μένα δημοκρατία στο σχολείο.

Η συμμετοχή τους;

-Η συμμετοχή τους είναι απίστευτη!! Είναι απίστευτη!! και μάλιστα επειδή ακριβώς δεν υπάρχει... δεν θέλω να έχω..., έχω βέβαια μία φυσική forma, την ύλη μου τι πρέπει να διδάξω, μου αρέσουν όμως οι.. τα ξεπεράσματα...

Η υπέρβαση θα λέγαμε

-Τις υπερβάσεις που κάνουμε όταν αρχίζει μία κουβεντούλα και... πάει κάπου αλλού

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες;

-Ναι, συχνά πάρα πολλές φορές.

Παραβιάσεις π.χ. ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

-Ναι, πάρα πολλές φορές, ρατσιστικά φαινόμενα, δηλαδή δε πάει να το λέμε ότι ο σεβασμός στο συμμαθητή μας ε..σε αυτές τις ηλικίες ξέρετε, πάρα πολύ συνηθίζεται, όχι πιστεύω πάντα συνειδητοποιημένα, το διαφορετικό, ο άλλος, παρ' ότι έχει πολλές τάσεις αφομοίωσης ο ίδιος, οι άλλοι όμως τον ξεχωρίζουν και του λένε: «εσύ είσαι αυτό». Αυτό το κομμάτι... θέλω να πιστεύω ότι δεν είναι συνειδητοποιημένο, δηλαδή δεν υπάρχει κακία. Όμως καμιά φορά... παράδειγμα: ρατσιστικά φαινόμενα γίνονται κάθε φορά που στα ΜΜΕ θα αναδειχθεί ένα ζήτημα..

Εσείς πως αντιμετωπίζετε αυτές τις συμπεριφορές;

-Ε.....

Ως εκπαιδευτικός

-Ναι...Πολλές φορές το χω σκεφτεί. Το θέμα.... Δύο συμπεριφορές μου έρχονται εκείνη τη στιγμή αλλά και τις δύο τις καταπνίγω. Το ένα είναι να φωνάζω, να φωνάξω ως άνθρωπος και το άλλο είναι να μαλώσω. Δεν κάνω τίποτα από αυτά δαγκώνομαι, μετράω προβατάκια (γέλιο) και στη συνέχεια... νομίζω έτσι... έτσι είναι και το σωστό, το κουβεντιάσουμε, δηλαδή.... Όχι το κουβεντιάσουμε.... όταν αντιμετωπίζω τέτοιες συμπεριφορές, καμιά φορά, δεν χρειάζεται και πολλά λόγια. Αρκεί να του πεις «αν ήσουν εσύ στη θέση του άλλου;» νομίζω είναι η φράση κλειδί.

Δηλαδή προσπαθείτε με το διάλογο κυρίως;

-Καμιά φορά και όχι. Όχι με δια... γιατί ο διάλογος φέρνει εντάσεις και τελειώνει η ώρα, χτυπάει το κουδούνι. Όχι. Μα αφοπλιστικές ερωτήσεις. Όπως σας είπα προηγουμένως. Δηλαδή «αν ήσουν στη θέση του άλλου;» και κοιτώντας το έτσι βαθιά στα μάτια, νομίζω... είναι ένας τρόπος να καθηλώνει. Τουλάχιστον έτσι κάνω εγώ (γέλιο).

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών όπως έχει... όπως κατά καιρούς μας λένε... ότι διαμορφώνεται να πάρει τις ανάγκες... να αφομοιώσει τις ανάγκες τις εκπαιδευτικές, κατά την

ταπεινή μου γνώμη, δεν έχει χαρα... δεν έχει χαραχτεί μέχρι σήμερα πολύ βαθιά, δηλαδή να απαντά στο: «τι είδους παιδιά θέλουμε βρε αδερφέ». Παρά υπάρχουν κατά καιρούς κάποιοι πομφόλυγες του τύπου: Ααα... δίνουμε σημασία στην τεχνολογία, δίνουμε σημασία στα μαθήματα πληροφορικής. Σίγουρα, είμαι 1000%... αλλά η βασική δομή των μαθημάτων, έτσι όπως έχουν, νομίζω.. πως στα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να γίνεται βαθιά τομή κάποιες φορές δηλαδή Ναι!! η πολιτεία Ναι!! να επέμβει και να το κάνει

Θεωρείται δηλαδή ότι υπάρχει κάποιο έλλειμμα;

-Υπάρχει μεγάλο έλλειμμα. Και υπάρχει όχι μόνο έλλειμμα, έλλειμμα δεν μπορείς.... Υπάρχει ασάφεια καμιά φορά ως προς τους στόχους.

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Εδώ το μάθημα.... Εγώ... δεν είναι επειδή το διδάσκω επειδή μου δίνει την ελευθεριότητα αλλά θα ήθελα ή θα έπρεπε να εξακτινώνεται και να είναι πιο ολιστικό, να αγγίζει όλα τα μαθήματα. Δυστυχώς η κατάσταση που ισχύει είναι να υποβαθμίζεται είτε γιατί δίνεται ως συμπλήρωση, το ξέρουμε αυτό, δίνεται σε ειδικότητες που δεν το έχουν πρώτη ανάθεση, δεν είναι βέβαια το μοναδικό μάθημα, αλλά τουλάχιστον εδώ φαίνεται πάρα πολύ. Περισσότερες φορές βλέπω ότι το μάθημα γίνεται διαβαστερό, ξύλινο ενώ δεν έχει καμιά τέτοια σχέση. Νομίζω ότι υποβαθμίζεται. Και κάτι που με ενοχλεί πάρα πολύ: υποβαθμίζεται και από συναδέλφους, εντάξει.... κυρίως όμως από γονείς «τι έχετε τώρα; Αααα..καλά!!» δεν είναι δηλαδή... δεν είναι αρχαία, δεν είναι μαθηματικά, δεν είναι φυσική

Το γνωστό

-Το γνωστό, το γνωστό που συμβαίνει... Ναι...

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Και να τους ξεπεράσει θα έλεγα. Γιατί δεν νομίζω ότι το μάθημα θα μπορούσε... θα πρέπει να διαμορφωθεί κάπως αλλιώς.... όμως έτσι όπως υπάρχει είναι στο χέρι του εκπαιδευτικού να το απογειώσει

Θεωρείτε δηλαδή ότι οι στόχοι είναι εφικτοί

-Είναι εφικτοί και μπορούν να ξεπεραστούν ακόμα πιο πολύ. Να ενισχυθούν

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

Ανάλογα. Τις περισσότερες φορές αυτό που έχω στο μυαλό μου ότι θα πρέπει.... ας πούμε η ύλη μου... την... τελειώσω την αλλοιώνω, παίρνω τον κύριο κορμό. Τα ευαισθητοποιώ κυρίως με βίντεο, με διαδραστικούς και στη συνέχεια τους δίνω ένα φύλλο εργασίας στο οποίο αποτυπώνεται, όχι ακριβώς το αντικείμενό μου αλλά.. η προσέγγιση του σε αυτό. Δηλαδή χρησιμοποιώ πάρα πολύ και τους αρέσει σε μία έννοια χωρίς να πολυσκεφτούν κάνω ιδεοθύελλα δηλαδή, αυτό τι.. τι άλλο σας θυμίζει η δημοκρατία τι άλλο;

Δεν σας κατάλαβα κάνετε;

Ιδεοθύελλα, ιδεοθύελλα, ναι.. ναι... που τους αρέσει πάρα πολύ. Δηλαδή στον πίνακα κάνουμε έννοιες που είναι κοντινές χωρίς πολλή-πολλή σκέψη. Βγαίνουν καταπληκτικά πράγματα από κει μέσα. Σε μεγάλες έννοιες. Οπότε κάπως έτσι... Την ιδεοθύελλα την χρησιμοποιώ πάρα πολύ *Πολύ ωραία. Κάτι ιδιαίτερο*

-Δεν ξέρω αν είναι... Δεν είναι και πολύ... αλλά θέλω να πω ότι.... προσφέρεται πάρα πολύ εδώ.. Γιατί παράδειγμα τους δίνω ας πούμε την...την ομπρέλα Δημοκρατία. Χωρίς να το

πολυσκεφετείτε. Τοξάκια. Δημοκρατία είναι: Αθήνα, αρχαία Ελλάδα, ψήφος, Τσίπρας.. έχω ακούσει και αυτό.

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές; Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείται στη διδασκαλία;

-Σίγουρα το βιωματικό, το βιωματικό, το βιωματικό!!!! τρεις φορές. Έτσι; Το βιωματικό. Καθόλου... και μάλιστα είναι και το αστείακι μας που τους λέω εμείς έχουμε κάνει ποτέ μάθημα; Ποτέ (γέλιο). Ενώ στην ουσία είναι μάθημα.

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Είναι καλό αλλά... δεν θα πρέπει προς Θεού, ο εκπαιδευτικός να το πάρει ως μούσουλα. Δηλαδή μόνο αφορμές και ερεθίσματα. Ως προς τη δομή θα έλεγα ότι δεν με βρίσκει σύμφωνη αυτό που είπα νωρίτερα η οριζόντια και το... οι ομόκεντροι κύκλοι η οικογένεια.. γιατί πλέον η οικογένεια.... πυρηνική; Τι ονομάζουμε πυρηνική, μονογονεϊκή; Δηλαδή μπορείς να πέσεις σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και εκεί κάνει λίγο τζίτζ. Θα ήθελα μία πιο..... κάθετη έτσι μάτια. Ωστόσο εγώ το χρησιμοποιώ το βιβλίο. Εγώ..... τώρα συγγώμη για το εγωιστικό, το χρησιμοποιώ. Έχει πολύ καλές αφορμές, έχει πολύ ωραία. Όχι ακριβώς πολύ ωραία!! Έχει κάποιες αξιοπρεπής εικόνες που μπορώ να πιαστώ και να κάνω απίστευτα πράγματα.

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Μέσα από το μάθημα; Όχι καθόλου. Θα έλεγα ότι δεν υπάρχει σύνδεση του μαθήματος με άλλα αντικείμενα ενώ θα έπρεπε. Δεν νομίζω.. ότι και το βιβλίο και οι αναλυτικές το βλέπουν ολιστικά το θέμα. Είναι μία σοβαρή έλλειψη.

Για τη διαθεματικότητα αυτό. Βιωματικά;

- Βιωματικά; Ναι ναι θα έλεγα.

Περισσότερο βιωματικά..

-Περισσότερο βιωματικά αλλά όχι διαθεματικά.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-Κάτω χώρες; Α.. η Ολλανδία και αυτά...ναι ναι... Να το σχολιάσω.. ως μεσογειακή θα έλεγα ότι δεν μας ταιριάζει να το υιοθετήσουμε δηλαδή... στην περίπτωση που το υιοθετούσαμε στην κουλτούρα μας και στο... Να το υιοθετήσουμε έτσι όπως είναι. Ωστόσο είναι μια πάρα πολύ καλή πρακτική, αν μπορούσε, όχι ακριβώς να υιοθετηθεί γιατί αυτές οι χώρες έχουν κουλτούρα συγκεκριμένη, έχουν κλιματολογικά, έχουν κοινωνικά. Θα ήταν πολύ καλή πρακτική. Αυτό. Η κοινωνική εργασία αλλά όχι ως εργασία βέβαια. Φαντάζομαι ότι το λέτε ως.. και ευαισθητοποίηση της ομάδας.. που κάνουμε ένα έργο μαζί. Θα με έβρισκε πάρα πολύ σύμφωνη. Τα παιδιά θα πρέπει για παράδειγμα να πάνε να μαγειρέψουν στο γηροκομείο

-Ναι, ναι. Ή να μείνουμε μαζί σε ένα χώρο ένα βράδυ να κάνουν μια δράση. Ναι αυτό θα με έβρισκε πάρα πολύ σύμφωνη.

Να εμπλακούν γενικότερα μέσα στην κοινότητα με την ευρύτερη έννοια

-Με την ευρύτερη έννοια.....

Όχι του δουλεύω υποχρεωτικά

-Υποχρεωτικά. Κατάλαβα. Ναι ναι. Σε ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα φαντάζομαι.. Θα με έβρισκε πάρα πολύ σύμφωνη ως.. ως ιδέα αλλά έχω επιφυλάξεις ως προς τον τρόπο της

εφαρμογής γιατί στη χώρα μας, δεν ξέρω αν είμαι τόσο κακιά, τα..τα τελευτ.. τον τελευταίο καιρό κάτι επιβάλλεται. Δεν θα ήθελα να το κομμάτι επιβολής θα ήθελα το κομμάτι εθελοντισμού ή ευαισθητοποίησης. Αυτό

29) *Τι θα προτείνετε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;*

- Πολλές προτάσεις! πολλές προτάσεις..ε... θα μπορούσα να κάνω. Δηλαδή θα.. θα μπορούσε και το.. όπως σας είπα να αλλάξει η κατεύθυνση του μαθήματος γιατί ακριβώς... δε νομίζω ότι στοχεύει ακριβώς στο να γίνει πολίτης. Περισσότερα θέματα κοινωνικής φύσεως και ευαισθητοποίησης. Τώρα πια ζούμε εξάλλου και σε εποχές που μας.. μας πάει μπροστά η πραγματικότητα. Δηλαδή το προσφυγικό, η μετανάστευση. Αυτά τα θέματα δεν μπορείς να μην τα θίξεις. Θέλοντας και μη. Ωστόσο το.. το βιβλίο.. αν θέλετε το πλαίσιο σπουδών, έχω την εντύπωση ότι δεν έχει αλλάξει εδώ και 16 χρόνια. Ε... δεν εννοώ κάτι για την ποιότητα ή το περιεχόμενο. Πολύ ωραίο το περιεχόμενο αλλά η πραγματικότητα τρέχει και είναι ένα μάθημα που πρέπει να τρέχει και αυτό.

30) *Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;*

-Όχι. Ευχαριστώ πάρα πολύ!!

3^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 3

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☒	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☒	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Καθηγήτρια Οικιακής Οικονομίας

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Δεύτερος χρόνος. Δηλαδή έχω διδάξει ένα χρόνο και ώρα διανύω τη δεύτερη χρονιά

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

- Γιατί το έχω σαν δεύτερη ανάθεση για τη συμπλήρωση ωραρίου

Εάν δεν υπήρχαν αυτοί οι λόγοι θα επιλέγατε από μόνη σας να κάνετε αυτό το μάθημα;

-Όχι, θα προτιμούσα να διδάσκω το μάθημά μου και ας πηγαίνω και σε δεύτερο σχολείο ή τρίτο

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Στην εξομοίωση που έκανα μετά, γιατί εγώ ήμουν τριετής και έπρεπε να εξομοιωθούμε, είχαμε Κοινωνιολογία αλλά..... γενικές έννοιες

Επιφανειακά..

-Δε νομίζω ότι βοηθούσαν καθόλου εδώ με το μάθημα

Ούτε για τη διδακτική του μαθήματος είχατε ...

-Όχι, όχι

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής;

Ναι, ναι..

-Όχι τίποτα

καμία επιμόρφωση

-Τίποτα. Καμία. Καμία

Εννοώ επίσημη κυρίως επιμόρφωση

-Καμία

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Νομίζω ότι παίζει κάποιο ρόλο, αρκετά σημαντικό, γιατί τα παιδιά μέσα από τις βαθμίδες μπορούν να κοινωνικοποιηθούν. Απλά ίσως πρέπει να αλλάξει η εκπαίδευσή μας, το σύστημά μας για να μπορούν τα παιδιά να μας παρακολουθούν, να μας ακολουθούν γιατί τώρα έχουμε έτσι... μια απόσταση μαζί τους επειδή αυτά ακολουθούν πολύ την τεχνολογία. Ε... εμείς δυσκολευόμαστε με την τεχνολογία και είναι ένα θέμα... Διάστασης

Παρόλα αυτά όμως θεωρείτε ότι η εκπαίδευση..

-Θεωρώ ότι παίζει ρόλο ναι... ναι.. παίζει

Ότι μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση..

-Μπορεί, μπορεί

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Όχι νομίζω ότι η οικογένεια παίζει πολύ πιο σημαντικό ρόλο, γιατί έχουν αρκετό χρόνο τα παιδιά στην οικογένεια και τα επηρεάζουν πολύ περισσότερο από ότι εμείς μετά, ιδιαίτερα στο γυμνάσιο εμείς τα παίρνουμε διαμορφωμένες μικρές προσωπικότητες. Είναι δύσκολο, πολύ δύσκολο. Θεωρώ εγώ. Άρα οικογένεια παίζει πιο σημαντικό ρόλο

Η οικογένεια έχει διαμορφώσει την πρώτη κοινωνικοποίηση ας πούμε. Δηλαδή εσείς θεωρείτε ότι μετά δεν μπορείς να αλλάξεις ούτε ριζικά... ούτε...

-Κάποια πράγματα δεν μπορείς να τα αλλάξεις, κάπου παρεμβαίνεις λίγο.

8) *Α ωραία, πολύ ωραία, κατάλαβα πως το εννοείτε..Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτεότητα;*

-Η αξία.. της συνεργασίας των παιδιών, της ελεύθερης έκφρασης... της δημοκρατίας ίσως... αν και τα παιδιά τα έχουν μπερδεμένα επειδή είναι σε μία... στην εφηβεία οπότε δυσκολεύονται να ακούνε το ένα το άλλο, παρεμβαίνουν πάρα πολύ. Αυτές

Αυτές κυρίως οι αξίες αναδεικνύονται

-Ναι.. ναι.. ναι..

9) *Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; Δηλαδή η δημοκρατία για σας τι είναι;*

-Η προσωπική μου άποψη. Δημοκρατία θεωρώ ότι πρέπει να είμαστε σε μία ομάδα και όλοι να είμαστε ίσοι και να εκφραζόμαστε το ίδιο. Το ίδιο δηλαδή εκφραζόμαστε... ο καθένας με τον τρόπο του και να γίνεται αποδεκτή η άποψή του. Ίσα δικαιώματα ίσες υποχρεώσεις.

Η ομάδα που αναφέρατε πιο πριν; Εννοώ για τα παιδιά, αναφέρατε ότι λειτουργούν ως ομάδα. Συνεργάζονται;

-Τα παιδιά δυσκολεύονται στη συνεργασία. Ίσως γιατί δεν τους το χουμε διδάξει εμείς ή δεν το διδάσκουμε και καλά και δυσκολεύονται πάρα πολύ. Και για αυτό φαίνεται στις ομάδες ότι τα 2- 3 δουλεύουν και τα υπόλοιπα, που τα θεωρούμε ας πούμε κακούς μαθητές, μπαίνουν στην άκρη περιθωριοποιούνται

Για σας η ομάδα τι είναι;

-Για μένα η ομάδα είναι να δουλέψουν όλα τα παιδιά το ίδιο. Το καθένα με τις δυνατότητες του. Δεν το καταφέρνω πάντα γιατί είναι πολύ δύσκολο να το κάνεις αυτό.

Για σας ρωτάω, επειδή αναδεικνύεται μία αξία μέσα από το μάθημα. Της ομαδικότητας της συνεργασίας. Για σας τι είναι η συνεργασία; Αυτό που μου είπατε πιο πριν φαντάζομαι..

-Εννοείτε σε σχέση με τα παιδιά ή σε σχέση με μένα στις ομάδες μου;

Αναφέρατε πιο πριν ότι αναδεικνύεται μέσα από το μάθημα η συνεργασία, η ομαδικότητα. Για σας, ως άτομο, η ομάδα τι είναι;

-Η ομάδα μου!! Αν και δεν έχω μάθει να δουλεύω σε ομάδες. Το παραδέχομαι !! (γέλιο). Προσπαθώ όμως όταν είμαι σε ομάδα να ακούω τις γνώμες των άλλων, να τις αποδέχομαι και να εκφράζω στο μέτρο του δυνατού τη δική μου γνώμη. Δεν επιβάλλομαι ποτέ με κανένα τρόπο. Λόγω χαρακτήρα είναι αυτό βέβαια.

10) *Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτεότητα;*

-Δεν ξέρω. Δεν μπορώ να απαντήσω εδώ. Δεν ξέρω τι ταυτότητα προσπαθούμε να δώσουμε στο μαθητή σήμερα

Δηλαδή μέσα από το μάθημα, με αυτή την πολύ μικρή εμπειρία που έχετε, δεν αντιλαμβάνεστε....

-Ίσως προσπαθούμε να τον κάνουμε α..... ευρωπαϊκό πολίτη;

Το μάθημα το ίδιο, τι ταυτότητα προσπαθεί να του δώσει θεωρείτε;

-Δεν ξέρω

Δεν είναι τόσο σαφές; είναι....

-Ναι, ναι... Δεν ξέρω. Δεν μπορώ να απαντήσω τι ταυτότητα προσπαθούμε να δώσουμε στο παιδί. Θα θέλουμε να είναι ένας ... ιδανικός πολίτης, το ιδανικός βέβαια μέσα σε εισαγωγικά, αλλά δεν ξέρω αν το καταφέρνουμε εις το μετρώ το δυνατό τέλος πάντων. Όχι δεν μπορώ να απαντήσω...

Σε ποια ταυτότητα θεωρείτε ότι προσανατολίζονται περισσότερο.....;

-Ναι..ναι...

11 & 12) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της 'ταυτότητας'; Και κατά συνέπεια ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Θεωρώ ότι η εθνική ταυτότητα, με την έννοια ότι ανήκουμε σε ένα λαό ο οποίος έχει τις αξίες, την πορεία που έχει. Πρέπει να **δίνεται** αλλά **χωρίς** να του βάζουμε όρια. Να έχει ανοιχτό μυαλό το παιδί να δει και τι γίνεται γύρω του για να μπορέσει να ενταχθεί και σε μεγαλύτερη κοινότητα πέρα από την κοινότητα.... του έθνους του το τέλος πάντων.

Θεωρείτε δηλαδή ότι πρέπει πρώτα να δοθεί μία Εθνική ταυτότητα...

-Θεωρώ ότι πρέπει το παιδί να καταλάβει από πού προέρχεται να μάθει την ιστορία του.. τον πολιτισμό του... τέλος πάντων και μετά να του δώσουμε κι άλλες προεκτάσεις

Άρα αρχικά θα πρέπει να δίνεται η εθνική ταυτότητα...

- Θεωρώ ναι, η εθνική ταυτότητα, όχι στα αυστηρά πλαίσια που μας κάνουν να μην βλέπουμε δεξιά αριστερά και μετά να προχωράμε στην πιο ευρύτερη ταυτότητα. Ξέρω γω Ευρωπαίου..... παγκόσμιου πολίτη. Γιατί δεν μπορούμε να αποκοπούμε λόγο της παγκοσμιοποίησης να αποκλειστούμε από οπουδήποτε.

Τι είναι ο παγκόσμιος πολίτης για εσάς;

-Μ..... Καλή ερώτηση. Παγκόσμιος πολίτης!!!! δεν ξέρω αν υπάρχει τελικά. Δεν ξέρω. Διότι..... Διότι όλοι λέμε ότι ανήκουμε σε μία κοινότητα αλλά βλέπουμε ότι μέσα σε αυτή την κοινότητα υπάρχουν οι ισχυροί, οι αδύνατοι, οι μεν εκμεταλλεύονται τους δε για τους δικούς τους λόγους. Άρα για ποια παγκοσμιοποίηση μιλάμε. Να προσπαθούμε να περάσουμε μόνο τα συμφέροντα κάποιων. Κάπως έτσι το αντιλαμβάνομαι

Αν θα υπήρχε αυτός ο παγκόσμιος πολίτης;

-Αν θα υπήρχε αυτός ο παγκόσμιος πολίτης...

Τι θα ήταν..

-Νομίζω θα έπρεπε να ήμασταν σχεδόν όλοι ίδιοι, να είχαμε τα ίδια δικαιώματα, ίδιες υποχρεώσεις, ίδια οικονομική και κοινωνική κατάσταση τέλος πάντων και ο ένας να νοιάζεται για τον άλλον. Και κυρίως για τους αδύνατους.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Σήμερα νομίζω ότι ο εκπαιδευτικός δεν αναγνωρίζ.....δεν αναγνωρίζεται η αξία του ιδιαίτερα. Μπορεί να κάνει πολλά πράγματα υποθέτω, αλλά για κάποιο λόγο, λόγω της κρίσης... αξιών τέλος πάντων που περνάμε στη σύγχρονη κοινωνία θεωρώ..... ότι δεν προσφέρει όσο θα μπορούσε να προσφέρει... στην κοινωνία γενικά.

Άρα δηλαδή είναι δύσκολο και στο να διαμορφώσει το χαρακτήρα του ιδανικού πολίτη; ή πόσο μπορεί να το κάνει αυτό;

- Νομίζω ότι είναι δύσκολο. Θέλει πάρα πολύ δουλειά και από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό αλλά θέλει και τη συνεργασία, αν θέλετε για τον ιδανικό πολίτη, από την οικογένεια. Που στις μέρες μας θεωρώ ότι αυτή η συνεργασία με την οικογένεια περνάει και αυτή μια κρίση.

Ναι, ναι είναι δύσκολη δηλαδή η συνεργασία με την οικογένεια;

-Είναι, είναι.. Μερικές φορές δηλαδή βλέπουμε... πολλές φορές βλέπουμε ότι ερχόμαστε σε μία σύγκρουση. Ίσως γιατί ο κόσμος έχει πάρα πολλά προβλήματα τη συγκεκριμένη δεδομένη στιγμή.

Παρατηρείτε ότι πολλές φορές ότι οι οικογένειες δεν συνεργάζονται μαζί σας, δεν αποδέχονται

-Δυσκολεύονται να αποδεχθούν πράγματα που τους λες για το παιδί τους, για τη συμπεριφορά τους.... για το ένα και για το άλλο και προσπαθούν να σου αποδείξουν ότι εσύ έχεις λάθος. Εντάξει..... Μπορεί να συμβαίνει το ένα μπορεί να συμβαίνει και το άλλο. Δεν δέχονται εύκολα να ακούσουν αυτό που του λες εσύ όταν είναι διαφορετικό από αυτό που πιστεύουν για το παιδί τους.

Άρα και κάποια συμπεριφορά του που δεν ανταποκρίνεται στον πολίτη όπως θα πρέπει. Πιθανόν να..

-Ναι.. ναι.. εκεί είναι το μεγάλο... Όχι στην επίδοση στα μαθήματα αλλά στη συμπεριφορά τους . Ή οι γονείς πλέον, επειδή έχουν πολλά προβλήματα, δεν ασχολούνται τόσο πολύ δεν είναι κοντά στα παιδιά τους. Μπορεί να τους παρέχουν πολλά υλικά αγαθά αλλά δεν είναι δίπλα τους να τα καθοδηγούν, να τους λένε το ένα το άλλο και βλέπουν..... όσο ήταν παλιότερα οι γονείς στη δική μου ηλικία τέλος πάντων, με αποτέλεσμα τα παιδιά να ξεφεύγουν.

Άρα δυσκολεύει και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση...

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτεότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Εμένα η επιμόρφωση μου λείπει τελείως, έτσι κι αλλιώς. Ε... Παλαιότερα γίνονταν στο κύριο αντικείμενό μου κάποιες επιμορφώσεις περιστασιακά. Από τη στιγμή που ανέλαβα και την κοινωνική και πολιτική αγωγή δεν είδα από μέρους των υπευθύνων μία προσπάθεια να μας μαζέψουν, να μας κατευθύνουν λίγο, ότι μπορούσε να κάνει..... να κάνω εγώ τέλος πάντων. Λάθος το αντιλαμβάνομαι, λάθος το κάνω

Εσείς από μόνη σας κάνατε κάποια προσπάθεια;

-Εγώ προσπάθησα να βρω μία καθηγήτρια Κοινωνικής Πολιτικής Αγωγής γνωστή μου να ζητήσω βοήθεια...(γέλιο) η αλήθεια είναι. Μπούσουλα για να μπορέσω να τα βγάλω πέρα και συνεργαζόμουν πέρσι και με την άλλη καθηγήτρια που είχε και αυτή κοινωνική και πολιτική αγωγή σαν δεύτερο αντικείμενο και τέλος πάντων, κάπως έτσι πορευτήκαμε την προηγούμενη χρονιά.

Άρα είναι ατομικής σας υπόθεση η επιμόρφωση..

-Ναι. Θεωρώ ότι είναι καθαρά..ότι βοήθεια... ότι ήθελα εγώ να βρω, έψαχνα να το βρω στο διαδίκτυο στη βιβλιογραφία, ότι νόμιζα ότι πρέπει να πω, γιατί μπορεί..... σύμφωνα με την επίσημη γραμμή αυτό να μην έπρεπε να ειπωθεί. Αν και μας αφήνουν βέβαια ελευθερία. δεν μπορώ να πω

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Μου το ξαναλέτε λίγο;

Ο εκπαιδευτικός σήμερα, έχοντας αλλάξει τα δεδομένα τα εκπαιδευτικά, καλείται να ανταποκριθεί σε ένα νέο επαγγελματισμό, να βγει έξω από τους 'τοίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Όχι ως άτομο, αλλά με την ιδιότητα την επαγγελματική, του εκπαιδευτικού. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Ναι. Κατάλαβα. Δεν ξέρω αν συμφωνώ ή διαφωνώ. Θέλουν ένα ανοιχτό σχολείο τέλος πάντων. Εμείς να εμπλεκόμαστε δεν είμαστε στην κοινωνία, αλλά δεν έχω καταλάβει γιατί πρέπει να το κάνουμε πρώτον. Και πώς να το κάνουμε. Ε..... Αντιλαμβάνομαι ότι το σχολείο πρέπει να είναι ανοιχτό προς τα έξω, αυτό το αντιλαμβάνομαι.....

Στο πλαίσιο αυτό πάντως γίνεται και αυτή η προσπάθεια.. αυτός είναι ο νέος επαγγελματισμός και έξω από την τάξη.. στο πλαίσιο του ανοιχτού σχολείου στην κοινωνία που μέρος του αποτελεί και ο εκπαιδευτικός

-Όμως... θεωρώ ότι είναι.. και λίγο δύσκολο να κινηθείς διότι..... Θεωρώ ότι υπάρχουν δεσμεύσεις. Που θα πάω.; αν έχω καταλάβει καλά... τι άδειες θα πάρω και το ένα και το άλλο. Επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται κι όλα αυτά. Δεν ξέρω αν μπορώ.. αν απαντάω σωστά βέβαια. Δεν ξέρω..

Αν θεωρείτε ότι θα έπρεπε να γίνετε..... Δεν θα έπρεπε να γίνετε..

-Δεν είμαι αρνητική στο να γίνεται. Απλά δυσκολεύομαι να αντιληφθώ πως θα το πραγματοποιήσουμε αυτό.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Θα έπρεπε ίσως να μπορούμε να επισκεπτόμαστε διάφορα..... με τους μαθητές εννοείται. Διάφορους χώρους ώστε να ενημερώνονται τα παιδιά τι ακριβώς γίνεται στο χώρο εκεί, να αντιλαμβάνονται. Γιατί όταν τους το περιγράφουμε εμείς ίσως τους το περιγράφουμε και πιο όμορφα. Ενώ η πραγματικότητα έξω είναι διαφορετική...

Ένα παράδειγμα.....

- Ίσως θα έπρεπε να πηγαίνουν στο δήμο ας πούμε, αν και αυτό το κάνουν σε περιπάτους.... ξέρω γω. Ίσως θα έπρεπε να επισκέπτονται ένα χώρο εργασίας ή... ίσως αυτό μπορεί να γίνεται στα πλαίσια.. του μαθήματος της τεχνολογίας. Δεν ξέρω τι κάνουν στο μάθημα οι συνάδελφοι.

Αναφέρομαι στο μάθημα το συγκεκριμένο.....

-Α... για το δικό μου μάθημα. Ίσως... θα έπρεπε να επισκέπτονται, εκτός από τον Δήμο, ε..... χώρους όπως είναι τα δικαστήρια.. να βλέπουν τι γίνεται εκεί πέρα. Δεν το έχω κάνει ποτέ, το λέω. Γιατί δεν ξέρω αν μπορώ να πάω μία ολόκληρη τάξη κάπου... γιατί είναι και θέμα χωρητικότητας και όλων αυτών. Ε..... και σε διάφορους άλλους φορείς, οι οποίοι τώρα δεν μου έρχονται...

Αυτή είναι η πρώτη εικόνα των δράσεων που σας έρχεται στο μυαλό και είναι οι πιο σημαντικές;

-Ναι..ναι...

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις π.χ. εθελοντικές; Αν ναι, σε ποιες;

-Όχι ιδιαίτερα. Όχι ιδιαίτερα.

Η μη συμμετοχή σας στα κοινά έχει σχέσεις με προσωπικές αντιλήψεις ή απλά δεν έχει τύχει;

-Όχι.. Νομίζω ότι δεν έχει τύχει.... Δεν έχει τύχει. Ε..... Ίσως είναι θέμα χώρου. Εγώ δεν συμμετέχω ιδιαίτερα στις μεγάλες ομάδες ενώ μπορεί να συμμετέχω, ας πούμε, σε μία ε..... μικρή κοινότητα όπως είναι το χωριό. Που είναι η γνωστή μου κοινότητα ας πούμε. Δεν αναλαμβάνω εύκολα πρωτοβουλίες δηλαδή.

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Μάλιστα.... Με ποιους τρόπους..... Εννοείται έξω στην κοινωνία ή στους μαθητές;

Στους μαθητές...

-Στους μαθητές..... Νομίζω από την ίδια του τη στάση ή όταν είναι σε μία ομάδα να εξηγήσει τέλος πάντων πως πρέπει να λειτουργήσει η ομάδα ή όταν βγαίνουμε εκτός.... θα μπορούσαμε Ίσως.... να δίνουμε και πρωτοβουλίες στα παιδιά να αναλαμβάνουν κάποια δράση.... κάποιος αρχηγός... κάποιος κάτι άλλο τέλος πάντων.

Για την ανάδειξη της δημοκρατίας παράδειγμα, από ότι κατάλαβα, δίνετε μια πρωτοβουλία σε κάποιον να γίνει ο υπεύθυνος ή...

-Ναι.. ναι... να διευθύνει την ομάδα γιατί..έτσι...

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-(σιωπή) Ναι.. αναπτύσσουν κριτική σκέψη οι μαθητές. Η αλήθεια είναι αυτή γιατί πολλές φορές μέσα στην ομάδα που δουλεύουν προτείνουν πράγματα..... ή όταν τους προτείνεις πράγματα έχουν άποψη έχουν αντιρρήσεις ή διαμορφώνουν αντιρρήσεις ε... οι οποίες πολλές φορές μπορεί να σε κλείσουν και στον τοίχο (γέλια).. γιατί έχουν να κάνουν με την ηλικία τους, τα προβλήματά τους και τα λοιπά. Ναι....

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες; Δηλαδή κάποια ρατσιστική συμπεριφορά ή αντιδημοκρατική; Και πως θα αντιδρούσατε σε κάποια τέτοια συμπεριφορά;

-Ρατσιστική..δεν... δεν το έχω παρατηρήσει. Αλλά όσον αφορά το να σέβεται το ένα παιδί το άλλο αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να γίνεται, αλλά δεν το κάνουν. Την ώρα που θέλουν δηλαδή να μιλήσ ...

Παρατηρούνται δηλαδή τέτοιες συμπεριφορές

-Ναι..ναι...ναι.. παρατηρείται αυτό δηλαδή....

Κυρίως αντιδημοκρατική, ανισοτήτων.. ή μεταξύ φίλων;

-Α..ντι.. και μεταξύ φίλων υπάρχει αντιπαράθεση σε απόψεις όταν δουλεύει μία ομάδα, αλλά δεν το τραβάνε στα άκρα. Δια.... κοντράρονται αλλά σταματάνε. Μερικές φορές βέβαια μπορεί να ξεφύγει.... Ε... Καμιά φορά. Εκεί συνήθως τους εξηγείς τι πρέπει να κάνουν ή τους κρατ..... αν είναι ιδιαίτερα έντονη κατάσταση το κρατάς στο διάλειμμα και προσπαθείς να το συζητήσεις για να... ηρεμήσουν λίγο τα πνεύματα. Αλλά κάτι έτσι πολύ πιο σοβαρό, Όχι, δεν έχει παρουσιαστεί. Γιατί πολλές φορές λόγω εφηβείας ανάβουν τα αίματα, κοντράρονται χωρίς να έχουν σοβαρούς λόγους, οπότε δεν χρειάζεται να δίνεται και περισσότερη έκταση στα παιδιά.

Κατάλαβα. Δεν έχετε εντοπίσει κάτι ιδιαίτερο

-Αλλά έντονο..... έτσι... που να έχει να κάνει με μειονέκτημα του παιδιού ας πούμε, Όχι, δεν παρατηρείται. Αντίθετα προσέχουν τέτοια παιδιά

πολύ ωραία, πολύ ωραία

-Έχουν ευαισθησίες

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Εντάξει... δεν έχω να παρατηρήσω κάτι για το αναλυτικό πρόγραμμα. Είναι αρκετά ικανοποιητικό θα έλεγα. Ναι..... Δεν έχω να σχολιάσω κάτι... Δεν μπορώ να κρίνω το βιβλίο...

Τσως ακόμα επειδή είναι μι ..

- Ακόμα... Όχι, δεν έχω.... δεν μπορώ να το κρίνω. Οι οδηγίες που έρχονται είναι αρκετά καλές... δε μπορώ να πω..... Τι πρέπει, τι δεν πρέπει, πως; που να απευθυνθούμε, διευθύνσεις για διαδίκτυο κτλ.

22) Πολύ ωραία. Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Δύο ώρες την εβδομάδα κατά τμήμα.

Όχι, εννοώ εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Όχι... θεωρώ ότι είναι ένα σημαντικό μάθημα διότι έχει να δώσει πράγματα στα παιδιά και να τα ευαισθητοποιήσει, κυρίως επάνω σε κοινωνικά θέματα, πέρα από την ενημέρωσή τους για την πολιτειακή οργάνωση και όλα αυτά. Τους δίνει.... Τα κεντρίζει και σε κοινωνικά θέματα στα οποία τα παιδιά ανταποκρίνονται πάρα πολύ καλά.

Παρόλα αυτά η θέση του μαθήματος σε σχέση με τα υπόλοιπα μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Εννοείται σε σχέση με τα άλλα μαθήματα; πώς αντιμετωπίζεται;

Ναι

-Δεν έχω παρατηρήσει κάτι αρνητικό θα έλεγα. Εντάξει υπάρχει πάντα μία δυσκολία ποιος θα το αναλάβει αν δεν υπάρχει κοινωνιολόγος, αλλά όχι κάτι άλλο.... να το αντιμετωπίζουν σαν δευτερ..... εντάξει... είναι δευτερεύον μάθημα όπως είναι και η οικιακή οικονομία, αλλά όχι κάποια υποτιμητική αντιμετώπιση θα έλεγα εγώ.

23) Πολύ ωραία. Το μάθημα έχει κάποιους στόχους Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Και ναι και όχι. Δεν είναι πάντοτε εφικτό να τους πετύχει όλους τους στόχους αλλά νομίζω ότι κάποιοι στόχοι επιτυγχάνονται, να παρουσιαστούν στα παιδιά κάτι μην..... κάποια μηνύματα τέλος πάντων. Εκεί ναι, πετυχαίνονται οι στόχοι. Τώρα πιο εξειδικευμένοι στόχοι.... Δεν ξέρω αν μπορώ να τους πετύχω εγώ.. ακόμα.....

Και ίσως είναι πιο δύσκολο για παράδειγμα να πετύχετε διαμόρφωση αντιλήψεων, στάσεων κτλ; Αυτός είναι ένας στόχος που...

-Αυτό είναι πολύ δύσκολο... είναι πάρα πολύ δύσκολο..

Κάποιους άλλους στόχους που έχει θέσει το αναλυτικό πρόγραμμα; Δηλαδή κάποιοι στόχοι είναι εφικτοί και κάποιοι άλλοι όχι;

-Ναι..ναι...

Εξαρτάται από το μάθημα

-Και από το μάθ.... Και από το υλικό των παιδιών. Δηλαδή τι τμήμα έχεις για να πετύχεις ένα στόχο και πόσο γρήγορα τον πετυχαίνεις ενώ σε κάποια άλλα τμήματα που δεν τραβάνε, δεν βοηθάνε τα παιδιά. Και δεν βοηθάνε... όχι γιατί δεν έχουν γνώσεις... δεν θέλουν, αλλά επειδή λόγω ηλικίας.... σε αντιμετωπίζουν κάπως έχουν αποφασίσει να μη μιλάνε. Εκεί τραβάς.... προσπαθείς μόνη σου, ας πούμε, να πετύχεις κάτι. Να τα κινητοποιήσεις βασικά

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Μ... Λοιπόν. Ε..... τη συζήτηση πάρα πολύ. Δηλαδή. Εκτός από τα βασικά στοιχεία που θα αναλύσω..

Τα οποία διδάσκετε δηλαδή... μιλάτε εσείς στα παιδιά

-Ναι.. ναι.... Συνεχώς με ερωτήσεις δίνω συνεχώς ρόλους στους μαθητές. Πολλές φορές τους αναθέτω και εργασίες να δουλέψουν ομαδικά μέσα στην τάξη, αφού φέρουν το υλικό ή τους το φέρνω εγώ, η επίλυση ασκήσεων να γίνεται κατά δυάδες τέλος πάντων, να μπορέσουν να διδάξουν και αυτοί το παρακάτω μάθημα αφού προετοιμαστούν και αφού το συνεννοηθούμε. Κάπως έτσι. Α.... προσπαθώ να αποφύγω το καθηγητοκεντρικό τέλος πάντων. Αλλά, όπου χρειάζεται να παρεμβαίνω, αλλά να μιλάνε τα παιδιά πάρα πολύ.

25) *Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές; Και αν τα χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας, πόσο συχνά τα χρησιμοποιείτε;*

-Τι εννοείται εδώ....

Μια διδακτική πρακτική παράδειγμα είναι να δείξετε video... και να προχωρήσετε σε μία συζήτηση (επανάληψη της ερώτησης)

-Α.....ναι, κατάλαβα. Πολλές φορές φέρνω... αποσπάσματα από κείμενα, τα οποία συστήνει και το υπουργείο στην εισαγωγή του, ή άλλα που έχω βρει εγώ. Διαβάζουμε ένα.... παρουσιάζουμε ένα απόσπασμα και από κει και πέρα γίνεται κάποια εργασία ή προφορική συζήτηση. Κάποιες άλλες φορές παρουσιάζεται βίντεο και μετά γίνεται συζήτηση. Αλλά με τα βίντεο είναι λίγο πρόβλημα διότι πρέπει να τα κατεβάζουμε εμείς εδώ κάτω (εννοεί ειδικές αίθουσες), τα παιδιά άμα φεύγουν από την τάξη αναστατώνονται, δεν έχουμε πολλά έτσι... εποπτικά μέσα όπως....

Τα χρησιμοποιείτε συχνά όλα αυτά;

- Όχι πάρα πολύ συχνά. Για να είμαι ειλικρινής, προτιμώ την τάξη περισσότερο που δεν.... Έτσι.... η ηρεμία... δεν....

Πιστεύετε ότι βοηθάνε αυτά;

-Βοηθάνε. Γιατί τα παιδιά παρακολουθούν πολύ πιο εύκολα την εικόνα, τους αρέσει αυτό γιατί είναι εξοικειωμένα πάρα πολύ.

Κάποιο άλλο εργαλείο παράδειγμα ή πρακτική, την οποία όμως για κάποιους λόγους δεν μπορείτε να χρησιμοποιήσετε λόγω... έλλειψης του σχολείου; Έχετε κάτι στο μυαλό σας;

-Όχι δεν έχω κάτι τώρα..

26) *Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;*

-Το βιβλίο είναι καλό, αλλά εγώ δεν είμαι της ειδικότητας, θέλω πολύ περισσότερα πράγματα. Άρα υλικό για να μπορέσω να δώσω στα παιδιά τις έννοιες πιο απλουστευμένες για να τις καταλάβουν. Άρα ψάχνω, αναζητώ άλλες πληροφορίες από άλλα βοηθήματα τέλος πάντων.

Θέλει περισσότερο..

-θέλει, θέλει, θέλει...

Δηλαδή για την επίτευξη των στόχων, και κυρίως του κεντρικού στόχου να φτιάξουμε έναν καλό πολίτη, το βιβλίο θα βοηθήσει ουσιαστικά, εσάς ως εκπαιδευτικό;

-Βοηθάει, βοηθάει.. σου δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές αλλά δεν επαρκεί.

27) *Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;*

-Της διαθεματικότητας Ναι.. γιατί γίνεται αναφορά στην ιστορία ας πούμε, στην λογοτεχνία με τα κείμενα που παίρνουμε, στοιχεία πολιτισμού και διάφορα τέτοια.

Εσείς φροντίζετε να το ενισχύετε αυτό αντιλαμβανόμενοι..

-Εγώ τους πηγαίνω, όποτε τους πηγαίνω, να μην πω ότι το κάνω και συνέχεια και κείμενα που υπάρχουν στο βιβλίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας ή άλλα κείμενα ή τους φέρνω αποσπάσματα από εφημερίδες που έχουν σχέση με ένα θέμα που εξετάζουμε.

Συnergαζόσαστε με άλλους εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων για τη διαθεματικότητα;

-Όχι, δεν μπορώ να πω ότι το έχω κάνει εγώ μέχρι τώρα. Όχι.

Η βιωματική μάθηση;

-Βοηθάει αρκετά στα παιδιά γιατί ενεργοποιούνται περισσότερο, αλλά τα παιδιά δεν είναι και συνεπή πολλές φορές

Επιτυγχάνετε τελικά;

-Ναι. Μερικές φορές ναι. Μερικές φορές. Αλλά όταν αναθέτεις στα παιδιά δεν είναι σίγουρο ότι θα το θυμηθούν να το κάνουν, με αποτέλεσμα την επόμενη φορά ή τη μεθεπόμενη να μην έχεις τι να κάνεις γιατί τα παιδιά το ξέχασαν... να φέρουν ότι έπρεπε να φέρουν για να δουλέψουν βιωματικά.

28) *Μάλιστα. Θα σας αναφέρω το εξής: Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;*

-Εμένα θα μου άρεσε αυτό. Δηλαδή όλους να μας ...να μας βάζουν με κάποιο τρόπο, Όχι υποχρεωτικά, να είναι δοσμένο με ένα τέτοιο τρόπο ώστε να μπορείς να συμμετέχεις και να προσφέρεις κοινωνική εργασία σε διάφορους τομείς. Ναι. Θα ήταν.. το θεωρώ ότι είναι πολύ θετικό και για τα παιδιά αλλά και για εμάς τους μεγαλύτερους επίσης .

Θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην δική μας πραγματικότητα;

-Δεν ξέρω αν θα μπορούσε να εφαρμοστεί, διότι στις αλλαγές είμαστε λίγο δύσκολοι. Θεωρητικά τα βρίσκουμε πολύ ωραία και εφαρμόσιμα αλλά στην πράξη κολλάμε..... κολλάμε.

29) *Από αυτή τη μικρή εμπειρία που μου είπατε ότι διαθέτετε, τι θα προτείνατε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;*

-Αδυναμιών σε τι;

Στο εκπαιδευτικό σύστημα για το μάθημα.

-Το μάθημα.... Εγώ θα ήθελα ενημέρωση. Δηλαδή να γίνουν κάποια σεμινάρια για εμάς που δεν το έχουμε ξαναδιδάξει το βιβλίο, ώστε να αντιληφθούμε καλύτερα το πνεύμα στο οποίο... το Υπουργείο... τέλος πάντων θέλει να κινηθούμε και βοήθεια. Ναι

Να υπάρχει κάποιος φορές;

-Ναι.. ναι.. να υπάρχει κάποιος ο οποίος αναλαμβάνει τη διοργάνωση ενός σεμιναρίου, ακόμα και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Και όποιος θέλει να συμμετέχει

30) *Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;*

-Νομίζω ότι κάποια μαθήματα είναι πολύ σημαντικά αλλά έχουν χάσει την αξία τους στο πέρασμα των χρόνων. Και στην οικιακή οικονομία το λέω και στην κοινωνική και πολιτική αγωγή. Δηλαδή δίνουμε αξία, όχι ότι δεν είναι σημαντικά, στα μαθηματικά, αρχαία, νέα, ξέρω γω.... Ιστορία. Σαφώς και θα δώσουμε και σε αυτά, αλλά και στα υπόλοιπα, τα λεγόμενα δευτερεύοντα, οι ίδιοι οι γονείς τα απαξιώνουν με αποτελέσματα να τα απαξιώνουν και τα παιδιά. Για αυτό λέω πολλές φορές οι γονείς φταίνε..(γέλια).

4^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 4

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☒	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☐	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☒	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☐	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Η ειδικότητά μου είναι Οικιακής Οικονομίας, ΠΕ15

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Είναι η δεύτερη χρονιά που το διδάσκω. Ε... και μάλλον έχω και μέλλον προηγούμενη εμπειρία είχατε με το μάθημα;

- πριν τα δύο χρόνια αυτά τα τελευταία; Όχι. Όχι ποτέ. Μόνο ως μαθήτριά..

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Ήταν δεύτερη ανάθεση της ειδικότητάς μου και.... το δέχτηκαν εφόσον είμαι.... έχω οργανική θέση σε αυτό το σχολείο

Έχει σχέση και με την έλλειψη ωραρίου; Δεν συμπληρώνετε;

-Ναι, ναι. Δεν συμπληρώνω το ωράριό μου και.... Εννοείται δέχτηκα αυτό από... το να μετακινούμε..

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτεότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Μ..... ναι... απ' ότι θυμάμαι είχαμε κάνει αρκετά μαθήματα στη σχολή που είχαν σχέση με την με... όλο αυτό το κομμάτι της... της πολιτικής αγωγής, της κοινωνικής κυρίως αγωγής. Γιατί και το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας έχει στοιχεία από την κοινωνική και πολιτική αγωγή, στο πρώτο κομμάτι, όσον αφορά την κοινωνική αγωγή, όχι τόσο την πολιτική. Και θυμάμαι ότι είχα κάνει σχετικά μαθήματα

Και διδακτική; Στο πως θα διδάξετε αυτά;

-Εμ..... νομίζω και διδακτική. Τώρα ακριβώς δεν θυμάμαι το... το αντικείμενο των μαθημάτων αλλά θυμάμαι ένα συγκεκριμένο καθηγητή που ήταν από το πανεπιστήμιο της Θράκης, το Δημοκρίτειο, που κάναμε σχετικά μαθήματα αλλά ακριβώς... δε θυμάμαι.

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Όχι, όχι. Καμία.. Καμία, ποτέ.

Επίσημη φαντάζομαι εννοείτε

-Καμία. Καμία επίσημη. Όχι

Εσείς από μόνη σας έχετε κάνει κάτι;

-Όχι. Όχι. Ούτε εγώ το έχω.. το είχα ψάξει, ούτε το έχω ψάξει περαιτέρω.

Ίσως είναι νωρίς ακόμα;

-Αν... αν συνεχίσει και είναι δεύτερη ανάθεση το μάθημα τότε.... μπορεί.. ναι..

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη; Αν μπορεί να διαμορφώσει έναν ιδανικό πολίτη

-Φυσικά και μπορεί να διαμορφώσει έναν ιδανικό πολίτη. Αρκεί βέβαια..(γέλιο) να ανατραπούν στο μυαλό των παιδιών όλα αυτά τα στερεότυπα και προκαταλήψεις που υπάρχουν εδώ και πολλά χρόνια. Αυτό δηλαδή είναι πολύ σημαντικό. Και εγώ μέσα από το μάθημα αυτό προσπαθώ να κάνω. Ναι μεν να τους εκπαιδεύσω να μάθουν τις έννοιες αλλά ταυτόχρονα να καταρριφθούν και κάποια.... κάποιες νοοτροπίες, κάποια στερεότυπα που πιθανόν να κουβαλάνε από την οικογένειά τους.

Έχει αυτή τη δυναμική δηλαδή θεωρείτε η εκπαίδευση..

Ναι... θεωρώ πως ναι,.. θεωρώ πως ναι. θεωρώ πως μπορεί.

Είναι μεγάλο το ποσοστό στο οποίο μπορεί να «αλλοιώσει»;

-Εντάξει... μεγάλο όχι γίνετε η προσπάθεια από..... πολλά παιδιά είναι.....

7) Γιατί θέλω... ουσιαστικά σχετίζεται με την επόμενη ερώτηση αν πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Το να γίνει κάποιος ας πούμε ενεργός πολίτης....

Μετά την πρώτη κοινωνικοποίηση έρχεται ήδη με ένα κοινωνικό κεφ..

-Πιστεύω πως ναι. Όσοχι σε τεράστιο ποσοστό αλλά νομίζω ότι κάποια παιδιά.. ότι αντιλαμβάνονται πολύ θετικά αυτές τις καινούριες έννοιες που πιθανόν στην οικογένειά τους να μην τις είχαν ακούσει ποτέ

Διαμορφωμένες αντιλήψεις μπορεί να αλλάξει;

-Ήδη διαμορφωμένες;

Ναι

-Μμμ... γιατί όχι; Γιατί όχι; Ναι νομίζω ότι..

Σε κάποιες έννοιες ή στάσεις ζωής; που ξεκινάνε φυσικά πάντα από την οικογένεια

-Από την οικογένεια..να..πιστεύω πως ναι... εεε.... Πιστεύω πως ναι. Τα παιδιά σήμερα είναι πολύ ενημερωμένα, θέλουν να μαθαίνουν και κυρίως ατά που έχουν να κάνουν με την καθημερινή τους ζωή, με ανθρώπους άλλης.. εεε... άλλης φυλετικής καταγωγής, άλλης.... άλλης νοοτροπίας. Θέλουν να μαθαίνουν, και γιατί όχι νομίζω ότι πολλά παιδιά θέλουν να... να αλλάξουν αυτό που έχουν πάρει από το σπίτι τους.

Ααα.. πολύ ωραία

-Εγώ είμαι αισιόδοξη (γέλιο)

8) Χαίρομαι(γέλιο)ας συνεχίσουμε. Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Της δημοκρατίας, ισότητα πολύ συχνά δηλαδή αυτό.. που και εγώ αντιλαμβάνομαι ότι επαναλαμβάνω πολλές φορές είναι την αξία της ισότητας, εε.....του αλληλοσεβασμού, το να κατανοήσουμε τη διαφορετικότητα των ανθρώπων, όποια διαφορετικότητα και αν είναι αυτή, εεε....ο ρατσισμός είναι κάτι που συχνά αναφέρουμε και είναι και πολύ σημαντικό σε ένα σχολείο όπως το δικό μας που υπάρχουν παιδιά διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, διαφορετικής καταγωγής ενδεχομένως. Αυτά.. εγώ σε αυτά εστιάζω πολύ συχνά και στην..... λόγω και της Οικιακής Οικονομίας που πολλές φορές... εστιάζω στις ηθικές αξίες το να μπορούμε να.. να κατανοούμε τους άλλους ανθρώπους, να τους σεβόμαστε. Σε αυτά. Και φυσικά στην έννοια της δημοκρατίας. Ότι ο καθένας μπορεί να λέει ότι θέλει όσο λάθος και αν είναι αυτό.

9) Εσείς, πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; την έννοια π.χ. της δημοκρατίας. Τι είναι για σας δημοκρατία;

-Τι είναι για μένα η δημοκρατία; Το να μπορεί ο κάθε άνθρωπος να ... να ζει ελεύθερα. Όπως... όπως αυτός ορίζει για τον εαυτόν του. Ότι.. ότι ευχαριστεί τον κάθε άνθρωπο. Να λέει ελεύθερα την άποψή του, να μην γίνεται ..να μην είναι δακτυλοδεικτούμενος όταν πει κάτι αντίθετο από αυτό που λένε οι άλλοι, στα πλαίσια πάντα όμως.... αυτό που ορίζει ο νόμος, εννοείται.

Ρατσισμός;

-Α.Ε.. πολύ συχνή, πολύ συχνή λέξη. Και στο σχολείο και στην κοινωνία μας, συνέχεια τη κουβεντιάζουμε, δηλαδή το θέμα του ρατσισμού είναι κάτι...

Για σας τι είναι ρατσισμός;

-Για μένα ρατσισμός... ε... είναι μία πολύ σημαντική έννοια. Θα πρέπει να καταλάβουμε ότι κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και έτσι πρέπει να τον..... χειριζόμαστε. Ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει. Σίγουρα είναι μία από τις έννοιες που θα πρέπει να.... να καταρριφθεί. Ειδικά στη σημερινή εποχή, εννοείται.

10) *Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

-Ε.. ανάμεσα... τώρα αυτό δεν το κατάλαβα.... δηλαδή η εθνική ταυτότητα τι;

Δηλαδή μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος ποια ταυτότητα θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο; Όχι από εσάς. Από το πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος

-Του.. του ευρωπαίου πολίτη τέλος πάντων, αν.. αν κατάλαβα καλά τι με ρωτάτε. Αυτό το να γίνουμε όλοι σωστοί και να καταλάβουμε τις ένν...να καταλάβουμε κάποια πράγματα, το πώς θα πρέπει να λειτουργούμε στο πλαίσιο της.. της Ευρωπαϊκής Ένωσης των... Ναι

11) *Για εσάς τι είναι αυτή η ταυτότητα; η ευρωπαϊκή*

-Η ευρωπαϊκή ταυτότητα..

Εσείς πως την αντιλαμβάνεστε δηλαδή;

-Ναι... το ότι θα πρέπει να τηρούμε ενδεχομένως κάποια πράγματα που οι.. μεγαλύτεροι.. τα μεγαλύτερα κράτη μας ορίζουν. Αυτό που ίσως βιώνουμε και λόγω της οικονομικής κρίσης τα τελευταία χρόνια.

12) *Ωραία. Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

-Ναι.. ποια ταυτότητα θα πρέπει να υιοθετήσουν...σίγουρα θα πρέπει να γνωρίζουν ότι βρίσκονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι έχουν την ταυτότητα του ευρωπαίου αλλά δεν θα πρέπει να αλλοιώνονται και τα χαρακτηριστικά του Έλληνα πολίτη. Αυτό.

Αν θα δίνατε μια ταυτότητα σε έναν μαθητή, τι θα του λέγατε να επιλέξει;

-Ανάμεσα από ποιες;

Ανάμεσα από αυτές

-Ανάμεσα από τις ταυτότητες... εμμμ...

Ή μπορεί να συνδυάζατε και κάτι

-Ε.... Έλληνας πολίτης με ευρωπαϊκή πειθαρχία ενδεχομένως (γέλιο)
πολύ ωραία

-Δεν ξέρω αν...

Την αντίληψή σας.. δεν υπάρχει λάθος και σωστό

-Ναι, ναι... ωραία..

13) *Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;*

-Είναι σημαντικός.. δεν μπορεί να κάνει θαύματα εννοείται, αλλά εννοείται είναι σημαντικός και ο τρόπος με τον οποίο ο εκπαιδευτικός θα περάσει στα παιδιά το εκάστοτε θέμα κάθε φορά.

Που οφείλετε αυτή η σημαντικότητα περισσότερο; στην προσωπικότητα, στη μόρφωσή του, κάτι άλλο;

-Ααα.. σίγουρα στις γνώσεις του.. εννοείται, στην.. στην προσέγγισή του γενικότερα.. στην βιωματική του προσέγγιση. Αυτό... που να... με παραδείγματα τους αναδεικνύει αυτό που συμβαίνει σήμερα να το συγκρίνει με άλλες χώρες που πιθανόν τα πράγματα λειτουργούν πιο σωστά γενικότερα..... σίγουρα η μόρφωση η κατάρτιση παίζει ένα σημαντικό ρόλο σε αυτό το κομμάτι, στο να μπορέσει. Και φυσικά και η προσωπικότητα του.. του κάθε καθηγητή. Εντάξει... πολλές φορές οι γνώσεις μόνο.. δεν αρκούν μπορεί να είναι η μεταδοτικότητα ή άλλα στοιχεία που θα.. κάνουν τα παιδιά να έχουν περισσότερο ενδιαφέρον για κάτι.

14) *Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτεότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;*

-Ότι δηλαδή δεν υπάρχει κάποιο.. κάποια επιμόρφωση; Ναι. Αυτό θα ήταν καλό να συμβαίνει. Γιατί νομίζω ότι σε ένα μεγάλο ποσοστό, οι καθηγητές που διδάσκουν το μάθημα είναι άλλης ειδικότητας και θα ήταν πάρα πολύ ωραίο. Για παράδειγμα ο σύμβουλος δεν έχει έρθει ποτέ να κάνει μία ενημέρωση και σε μας που... πιθανόν κάνουμε και θέλουμε να το κάνουμε και σωστά. Δηλαδή δεν είναι ότι το κάνω μόνο για να συμπληρώσω το ωράριό μου θέλω κάτι που κάνω και το αναλαμβάνω, να το κάνω σωστά. Άρα δεν υπάρχει..

Είναι το πιο σημαντικό δηλαδή κομμάτι η έλλειψη επιμόρφωσης;

-Ναι.. η έλλειψη επιμόρφωσης. Ναι βέβαια... είναι σημαντικό να υπάρχει.... Επιμόρφωση

15) *Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;*

-Ότι τι; Δηλαδή θα πρέπει να ασχολούμαστε και με άλλα πράγματα;

Στο πλαίσιο του σχολείου ανοιχτό στην κοινωνία εντάσσεται και ο εκπαιδευτικός, ως μέρος του σχολείου, ο οποίος καλείται να εμπλακεί εντός του κοινωνικού συνόλου. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Συμφωνώ...ε... ναι συμφωνώ.. Θα ήταν ... ωραίο να .. συμβαίνει όταν

Γιατί το θεωρείται καλό; τι μπορεί να δώσει στον εκπαιδευτικό;

-Σίγουρα μεγαλύτερη εμπειρία για να μπορέσει να το περάσει και στους μαθητές του. Επίσης, βιωματικά κυρίως, κατανοεί κάποια πράγματα περισσότερο και αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στη διδασκαλία.

16) *Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτεότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;*

-Δράσεις.... Α.. ναι ότι θα πρέπει και οι ίδιοι οι μαθητές να επισκέπτονται ενδεχομένως κάποιους φορείς.. στους οποίους θα μάθουν κάποια πράγματα έτσι... πιο βιωματικά, αλλά και φυσικά θα πρέπει .. να γίνονται... προσπαθώ να βρω την... λέξη

Όχι, εντάξει... κατάλαβα... να αντιλαμβάνονται ότι.. αυτό που συζητάμε μέσα στην τάξη..

-Να γίνεται βιωματικά

17) *Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;*

-Όχι, δεν έχω συμμετάσχει σε κάτι μέχρι στιγμής

Ούτε σε κάποιες οργανώσεις ας πούμε εθελοντικές

-Όχι, όχι, ούτε σε οργανώσεις, όχι

Είναι λόγω αρνητικής αντίληψής σας;

-Όχι, δεν έχει τύχει.. δεν έχει τύχει μέχρι στιγμής

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Προσπαθούμε να καταρρίψουμε ενδεχομένως κάποιες νοοτροπίες, κάποια κατεστημένα μέσα από , δηλαδή... επισκεφθήκαμε το στρατόπεδο και παρακολουθήσαμε μία ορκωμοσία, η επίσκεψή μας στη Βουλή, είναι και αυτή μέσα στο πλαίσιο του μαθήματος και κάποια άλλα πράγματα που θα πρέπει τα παιδιά να γνωρίζουν ότι λειτουργούν με ένα συγκεκριμένο τρόπο ενδεχομένως... συγκεκριμένα Δημοκρατίας. Και... πρόσφατα.. μάλλον και πέρσι στην πρώτη χρονιά που δίδασκα το μάθημα είχαμε καλέσει τον κύριο Θέμελη, όταν σε ένα κεφάλαιο του μαθήματος ασχολούμαστε με τα κοινωνικά, έναν άνθρωπο με αναπηρία, ο οποίος είναι καθηλωμένος στο αναπηρικό αμαξίδιο εξαιτίας ενός δυστυχήματος... ατυχήματος που είχε με τη μηχανή του, και.. ήρθε στο σχολείο μας και μίλησε στα παιδιά για όλη αυτή την κατάσταση, όλο αυτό το ατύχημα που βίωσε... και τον τρόπο με τον οποίο ζει σήμερα. Νομίζω ότι ήταν από τα μαθήματα που τα παιδιά δεν θα ξεχάσουν ποτέ. Τους δίδαξε το σεβασμό στα άτομα με αναπηρίες πράγματα που πιθανόν Ήρθε στην τάξη πέρυσι και θα ρθει και φέτος για να εξηγήσει στα παιδιά όλη αυτή την κατάσταση, να τους διδάξει έναν τρόπο ζωής που να είναι απόλυτα... με απόλυτο σεβασμό απέναντι σε αυτά τα άτομα αλλά και στα άτομα που πιθανόν έχουν γεννηθεί με ένα πρόβλημα αναπηρίας. Τους έφερε ένα δεύτερο αναπηρικό αμαξίδιο και τα παιδιά ανέβηκαν σε αυτό και είδαν πως είναι να ζουν αυτοί οι άνθρωποι απόλυτα εξαρτημένοι από αυτό, τους αφαίρεσε κάποιες αισθήσεις δένοντας τα χέρια και τα πόδια για να καταλάβουν. Και φυσικά τους επισήμανε κάποια πράγματα και κάποιες δυσκολίες που αντιμετωπίζει εκείνος την καθημερινή του ζωή... ήταν βιωματικό.... και ένα από τα καλύτερα μαθήματα που άρεσαν πάρα πολύ στα παιδιά.

19)Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Απόλυτα! Απόλυτα! Παιδιά στα επόμενα μαθήματα ήρθαν και μου είπαν ότι δεν ξαναεπέτρεψα τον πατέρα μου κυρία να παρκάρει το αυτοκίνητό του στη ράμπα που είναι για τους ανθρώπους με αναπηρίες ή κάνω εγώ παρατήρηση στη μαμά μου όταν ενδεχομένως... παρκάρει στη διάβαση. Σας λέω παραδείγματα που όντως τα παιδιά μου τα είπαν στη συνέχεια. Φαίνεται λοιπόν ότι όταν το λέει κάποιος που το.... βιώνει έχει πολύ μεγάλη σημασία για αυτά... τα παιδιά να καταλάβουν κάποια πράγματα.

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες;

-Ναι, πολύ συχνά. Πάρα πολύ συχνά

Είναι έντονες ή ας πούμε φυσιολογικές στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος;

-Και φυσιολογικές και σε μερικές περιπτώσεις είναι και πιο έντονες..

Πως τις αντιμετωπίζετε; Με ποιο τρόπο;

-Γενικά το σχολείο είναι ένα πολύ ευαισθητοποιημένο σχολείο σε αυτά τα θέματα.. στα θέματα του ρατσισμού, της ισότητας.. επειδή ακριβώς έχει παιδιά με διαφορετικές καταγωγές, με διαφορετικές κοινωνικές τάξεις ή οικονομικής επιφάνειας αν θέλετε ε..... υπάρχει μια ιδιαίτερη ευαισθησία και από το σχολείο και από εμένα προσωπικά και.. φροντίζουμε να εξομαλύνονται με όσο το δυνατό πιο ήρεμο και σωστό τρόπο.

Χωρίς εντάσεις. Τιμωρίες;

-Ναι. Όταν χρειάζεται και τα περιστατικά είναι σοβαρά, υπάρχουν και οι τιμωρίες. Ναι Συνήθως χρησιμοποιείτε το διάλογο δηλαδή; Αναφέρομαι σε εσάς.

-Ναι! Ναι! Ναι! Όταν μπορεί να λυθεί με το διάλογο, να σταματάει... χρησιμοποιούμε το διάλογο

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Ναι.. εμ.. να σας πω η μικρή μου εμπειρία στη διδασκαλία του μαθήματος δεν με έχει αφήσει να ασχοληθώ και πάρα πολύ και να φτάσω σε αυτό το σημείο να κριτικάρω το αναλυτικό πρόγραμμα. Θεωρώ... Ότι υπάρχει... μια.... Μέχρι τώρα σωστή κατανομή, αν θέλετε, των ωρών και των κεφαλαίων με τον τρόπο που θα πρέπει τέλος πάντων να διδάσκονται

Ωραία

-Να σας πω την αλήθεια δεν με έχει απασχολήσει πολύ.. αυτό ακόμα

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Εμμ... Όσο αφορά τις ώρες διδασκαλίας ας πούμε;

Όχι, όχι ποια θέση κατέχει σε εισαγωγικά. Στα πρωτεύοντα...

-Αααα.. ναι, ναι, εντάξει.. είναι... εννοείται ότι είναι δευτερεύον μάθημα!. Το εννοείται το λέω γιατί και το μάθημα που είναι η πρώτη μου ειδικότητα είναι δευτερεύον μάθημα οπότε....(γέλιο) αυτό το... το ρατσισμό του δευτερεύοντος μαθήματος τον έχω βιώσει πολύ καλά

Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Εγώ το θεωρώ σημαντικό, θα το αξιολογούσα ως ένα από τα σημαντικά μαθήματα, που τα παιδιά θα πρέπει να δώσουν πολύ μεγάλη σημασία, τώρα βέβαια... αυτό έχει να κάνει και με πάρα πολλά πράγματα, άλλα, που χρειαζόμαστε... άλλη μία συνέντευξη για να τα πούμε.... Ως μικρές ειδικότητες.

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Ε... όχι απόλυτα σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, αλλά σε ένα μικρό ποσοστό μπορούν τα παιδιά να πάρουν κάποια πράγματα, να..... κάποιους στόχους του μαθήματος να.. να επιτευχθούν τέλος πάντων.

Να αντιληφθούν έννοιες περισσότερο;

-Και να αντιληφθούν έννοιες αλλά και να τους μεταδοθούν κάποια καινούργιες..... στάσεις και συμπεριφορές. Αλλά και να γνωρίσουν και έννοιες..που μέχρι τώρα τα παιδιά τις.. τις έχουν και λάθος στο μυαλό τους ενδεχομένως

Ναι.. φαντάζομαι.. πολλοί έχουν αναφέρει παράδειγμα την έννοια της κοινωνι..

-Της κοινωνικοποίησης.. που συνήθως τα παιδιά κοινωνικοποίηση φαντάζονται είναι το κοινωνικός.. έχω πολλούς φίλους! Αυτό. Αυτό είναι η πιο συχνή έννοια που τα παιδιά έχουν λάθος στο μυαλό τους.

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

-Μμμ... εμμμ... Συνήθως... να εξηγήσω αναλυτικά πως κάνω το μάθημα; Ή..

Όχι, με λίγα λόγια

-Χρησιμοποιούμε το διάλογο. Είναι δασκαλοκεντρική. Συνήθως Εγώ τους λέω κάτι και το κουβεντιάζουμε. Με διάλογο πάντα, με σταματάνε, διαβάζουμε βασικά σημεία του μαθήματος και στη συνέχεια τα κουβεντιάζουμε. Πολλές φορές, όπου το κεφάλαιο.... χρειάζεται,.... Τέλος πάντων, όπου υπάρχει ανάγκη

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές;

-Τους προβάλλω ταινίες..... κάποιες ταινίες. Όταν χρειάζεται βιντεοπροβολέα.... Ναι Προβολές, powerpoint όπου χρειάζεται. Ίσως κάποια ταινία που να αφορά το ρατσισμό ή μία φιλανθρωπική οργάνωση, λίγο παρακάτω.. θυμάμαι ότι τους έδειχνα πέρυσι για την UNICEF, όπου θεωρώ.. ότι χρειάζεται χρησιμοποιώ και άλλα μέσα

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Όχι στο 100%, Όχι στο 100%. Συχνά το αφήνουμε στην άκρη και συζητάμε.... και κουβεντιάζουμε πράγματα ή από τις πηγές ή ενδεχομένως και από αυτό που προκύπτει..... από τη συζήτηση

Αυτό δηλαδή βρίσκετε πιο σημαντικό.... τις πηγές και....

-Ναι ναι ναι ναι, είναι σημαντικό, πολλές φορές το μάθημα από μόνο του δεν μπορεί να καλύψει αυτό που θέλουμε να πούμε.

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Ναι βέβαια, βέβαια πολύ συχνά χρησιμοποιούμε στοιχεία και από άλλα μαθήματα ε.. και πολύ συχνά από φιλολογικά μαθήματα, ιστορικά γεγονότα και από την οικιακή οικονομία, από τη βιολογία, από τη Γεωγραφία

Βιωματική μάθηση;

-Βιωματική μάθηση. Εννοείται, Εννοείται πάρα πολύ σημαντικό, πάρα πολύ σημαντικό για τα παιδιά. Μέσω των προγραμμάτων... μέσω των προγραμμάτων Εφικτό για εσάς αυτό; Εύκολο; Υπάρχουν δυσκολίες;

-Σίγουρα υπάρχουν δυσκολίες δεν είναι πάντα εύκολο. Αλλά το προσπαθούμε όσο είναι το δυνατό περισσότερο.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-Μου ακούγετε πολύ ωραίο... μου ακούγετε πολύ καλό (γέλιο). Δεν ξέρω..Έτσι όπως το... είναι πολύ ωρα... να μάθουν τα παιδιά. Μάλλον... όταν πάνε και δουλεύουν, ενδεχομένως καταλαβαίνουν κάποιες έννοιες που εμείς μπορεί να κουβεντιάζουμε, λίγο καλύτερα. Άρα είναι θετικό... βιωματικό.

Θα μπορούσε να εφαρμοστεί στο δικό μας το πλαίσιο;

-Σαν σχολείο;

Όχι, στο ελληνικό πλαίσιο. Πως θα το βλέπατε;

-Θετικά θα το έβλεπα. Ναι θα ήταν πολύ ωραίο να.. να συμβαίνει. Εύκολο δε νομίζω να ήταν αλλά θα ήταν ωραίο να συμβεί. Σαν ιδέα θα ήταν καλή.

Περισσότερο είναι βιωματική μάθηση θεωρείτε....

-Ναι ναι ναι φυσικά

29) Τι θα προτεινάτε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

-Αν θα μπορούσα να προτείνω κάτι...μέσω του σχολείου; δηλαδή μέσω του σχολείου να γίνει κάτι ή γενικότερα;

Γενικότερα. Κρατικά.. τι θα μπορούσε να γίνει; Κάτι που είναι αρνητικό τώρα και θα μπορούσε να βελτιωθεί

-Ναι...περισσότερες δράσεις.. γενικότερα στην κοινωνία, που να κάνουν ενδεχομένως τα παιδιά, ίσως στις μικρότερες ηλικίες, που είναι πιο εύκολο να διαμορφωθούν να γίνουν πιο υπεύθυνοι πολίτες, πιο σωστοί, πιο ενεργοί πολίτες. Να μάθουν έννοιες που είναι πολύ σημαντικές για αυτούς, για τη ζωή τους, να βελτιω... και το ξαναλέω να καταρρίψουν κάποια στερεότυπα. Γιατί νομίζω το βασικό πρόβλημα σαν κοινωνία είναι οι νοοτροπίες μας και τα αυτά στερεότυπα που διατηρούνται από πολύ παλιά. Αυτό.... περισσότερες δράσεις και να κατανοήσουν τα παιδιά περισσότερο κάποιες σημαντικές έννοιες.

30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;

- Όχι... δεν νομίζω... Ευχαριστώ πολύ πάντως

5^η Συνέντευξη - Εκπαιδευτικός 5

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

	35 ετών <
	36 – 45 ετών
	45 -55 ετών
X	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

X	Τριτοβάθμια
	Μεταπτυχιακό
	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

	10 έτη <
	10 - 15 έτη
	15 – 20 έτη
X	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Φιλολόγος

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Ε.. μ.... το διδάσκω.... τουλάχιστον 15

Α... τόσα πολλά χρόνια..

-Ναι... έχω διδάξει όλα τα βιβλία. Από τα στοιχεία δημοκρατικού πολιτεύματος που ήταν μικρό, κοινωνική και πολιτική αγωγή που ήταν πολύ δύσκολο, άλλαξε, έγινε λιγότερο δύσκολο και τώρα το τωρινό που είναι καλύτερο... από τα προηγούμενα.

Θα μπορούσαμε να πούμε δηλαδή ότι έχετε μία ειδικότητα

-Σχεδόν.. σχεδόν.. και στο πανεπιστήμιο έχω τελειώσει....

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Δεν μου ανατέθηκε. Εγώ την επέλεξα

Α.. εσείς

-Γιατί μου άρεσει αυτό το μάθημα και επειδή στο πανεπιστήμιο τελείωσα το τμήμα παιδαγωγικών σπουδών δηλαδή Ψυχολογία Κοινωνιολογία Φιλοσοφία

Α.... μάλιστα είναι επιλογή, παρόλο που φαντάζομαι ότι είναι δεύτερη ανάθεση

-Δεύτερη ανάθεση, αλλά εμένα με ενδιαφέρει πάρα πολύ

Για αυτό τα επιλέγετε...

-Για αυτό όλα τα χρόνια το επιλέγω

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Με την Κοινωνιολογία. Έκανα κοινωνιολογία έτσι...και εργασία στην κοινωνιολογία «Αυταρχισμός και αλλοτρίωση» με τον κύριο Τερλεξή, και μάλιστα πήγα και πολύ καλά, και γενικά έκανα.... Κοινων... κοινωνιολογία πολλά βιβλία .. γενικά ασχολήθηκα με αυτό το αντικείμενο.

Ως διδακτική, είχατε κάποια μαθήματα που αφορούσαν η διδακτική αυτού του αντικειμένου;

-Όχι. Όχι, όχι, όχι..

Είχατε όμως ένα ευρύτερο...

-Ναι... γνώρισα πάρα πολλά πράγματα... εεεε...ασχολήθηκα με αυτό, μου άρεσε, μαρξισμό και όλα αυτά. Ήτανε μέσα στα πλαίσια του ενδιαφέροντός μου

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Όχι. όχι, όχι, όχι. Όχι για το συγκεκριμένο μάθημα όχι, όχι,ι όχι

Κάποια κρατική επιμόρφωση;

-Όχι. όχι, όχι... σεμινάριο έκανα αλλά δεν ήταν για αυτό αποκλειστικά. Ήτανε γενικά σεμινάριο των φιλόλογων, εν έτει μάλλον 1987-88 στην Ανάβυσσο εεεε... γενικά όλοι οι φιλόλογοι . Όχι για το συγκεκριμένο. Κάναμε όμως παιδαγωγικά κάναμε ψυχολογία κάναμε Κοινωνιολογία κάναμε αρχαία.. όλα τα σχετικά μαθήματα.

Άρα αυτή η επιμόρφωση ας το πούμε που μπορεί να έχετε είναι από δική σας πρωτοβουλία

-Ναι... ναι... ατομική. Δική μου

Η οποία είναι μέσω του διαδικτύου ή άλλων πηγών;

-Ναιιι... ναιιιι, ναιιι..και άλλων βιβλίων.. περισσότερο του διαδικτύου

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Δεν το θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό το ρόλο της εκπαίδευσης έτσι; μπορεί εγώ να προσπαθώ μέσα από το μάθημα αλλά γενικά ο στόχος της εκπαίδευσης δεν είναι.. να γίνει σωστός ο πολίτης. Δραστήριος, υπεύθυνος και ενεργός. Έτσι θεωρώ, γιατί αλλιώς το μάθημα το δικό μου, η κοινωνική πολιτική αγωγή, θα συνδυαζόταν με κάποιο άλλο μάθημα μπορεί... στα κείμενα, μπορεί στη γλώσσα έτσι ώστε να είναι... τα παιδιά να αποκτήσουν μία ολοκληρωμένη άποψη και να γίνουνε συμμετέχοι πολίτες και ενεργοί.

Δηλαδή για να το καταλάβω καλύτερα. Θεωρείτε ότι η ίδια η εκπαίδευση...

-Είναι ανεπαρκής

Θα μπορούσε εν δυνάμει αλλά ο τρόπος που γίνετε αυτή τη στιγμή είναι το πρόβλημα;

-Ναι.. Θα μπορούσε. Θα μπορούσε, σίγουρα, αλλά πιστεύω ότι μπορεί.... και να μην θέλει. Μπορεί να μην θέλει η πολιτεία να έχει τόσο ολοκληρωμένους πολίτες. Πολίτες με την έννοια του ενεργού, του συμμετοχου πολίτη.

Η δυναμική όμως της εκπαίδευσης, θεωρείτε ότι είναι σημαντική;

-Βεβαίως. Σαν εκπαίδευση ότι μπορεί να κάνει σωστούς πολίτες, βέβαια... παίζει ρόλο και το οικογενειακό περιβάλλον που είναι από πίσω, αλλά η εκπαίδευση θα μπορούσε.. όχι μόνο με τα μαθήματα με προγράμματα.. με δεξιότητες με δραστηριότητες πράγματα τα οποία όμως δεν έχουν επιτευχθεί. Ο τρόπος οργάνωσης.. Αυτό. Δεν είναι για να έχουμε τους πολίτες όπως εμείς νομίζουμε ότι είναι σωστοί πολίτες.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Όχι απόλυτα. Δεν νομίζω ότι μπορεί... ή ο εκπαιδευτικός να.... φτάσει να επηρεάσει τόσο τα παιδιά που να αλλάξει αυτή την κατάσταση από την οικογένεια. Έχει πολύ μεγάλη δύναμη οικογένεια στην διαμόρφωση της... της προσωπικότητας του παιδιού ακόμα και στην πολιτική του ζωή.

Πιστεύει ότι υπάρχει κάτι που μπορεί να το αλλάξει; Αν όχι να το αλλάξει αλλά να το επηρεάσει;

-Εεεε.. ίσως λίγο το σκεπτικό για αυτή... όμως την πρακτική μεριά. Το σκεπτικό λίγο.... των παιδιών. Αν και είναι μικρά τα παιδιά που έχουμε εμείς και επηρεάζονται περισσότερο από τους.... από το οικογενειακό περιβάλλον. Μπορώ να σου πω και από το εξωτερικό περιβάλλον. Όχι από μας όμως τόσο.

Αυτό που οφείλετε; πέρα από την οικογένεια

-Εεεε...Οφείλεται στα μ.μ.ε., οφείλεται στην εξέλιξη που... στην κινητή τηλεφωνία, ότι έχουν πάψει να ενδιαφέρονται τα παιδιά για πάρα πολλά πράγματα, που εγώ ας πούμε ενδιαφερόμουν παρότι δεν υπήρχαν αυτά τα μέσα τότε. Άρα στο ότι έχουν αποκλεισμ..... αποκλειστεί, έχουν αποξενωθεί, δεν έχουνε προσωπικές σχέσεις μεταξύ τους, ότι μιλάνε με γκρίκλις μεεε... έτσι, Ότι τέλος πάντων έχει χαθεί και η γλώσσα η επικοινωνία της γλώσσας. Άρα θεωρώ ότι τα ενδιαφέροντα έχουν εκλείψει των παιδιών.

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Μέσα από το μάθημα, ποιες εγώ αναδεικνύω;

Όχι, ποιες αναδεικνύονται.

-Αναδεικνύονται... ναι.. εγώ θεωρώ ότι αναδεικνύεται η ανθρωπιά έτσι.. η προσφορά στον άνθρωπο, αλληλεγγύη, έτσι... και η δημοκρατία στο τέλος. Και η δημοκρατία... και η... θα έλεγα η προσπάθεια να διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; Τι σημαίνει για εσάς αλληλεγγύη;

-Αααα... το θεωρώ πάρα πολύ βασικό. Θεωρώ πολύ βασικό να βοηθάει ο ένας τον άλλον. Θεωρώ πολλή βασική την ανθρωπιά. Αυτή.. η ανθρωπιά με Α κεφαλαίο όμως, γιατί υπάρχει και..ακριβώς η ανθρωπιά με το μικρό. Πάρα πολύ. Θεωρώ αυτό το βασικότερο προσόν των ανθρώπων, τη βασικότερη αξία και αρετή του ανθρώπου. Χωρίς αυτή δεν υπάρχει ούτε εκπαίδευση τίποτα, τίποτα, τίποτα. Ούτε Πολιτεία

Δημοκρατία

-Η δημοκρατία θεωρώ ότι είναι απόρροια αυτής της...όταν είσαι άνθρωπος.. σίγουρα εξουσιάζουν οι άνθρωποι. Όχι με την έννοια της εξουσίας ... ως εξουσίας που φθείρει, με την έννοια ότι είσαι υπεύθυνος για τον εαυτό σου, διαλέγεις εσύ και αποφασίζεις από τον εαυτό σου.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Εννοείτε τι θέλουν να μας δώσουν;

Ας το πούμε κι έτσι...

-Με ανησυχεί αυτός ο ευρωπαϊκός.... πώς να το πω..... προσανατολισμός. Είμαστε ευρωπαίοι.. ανήκουμε στην Ευρώπη..κτλ. Δεν ξέρω αν.... αν με βρίσκει όμως σύμφωνη

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτής της 'ταυτότητας';

-Είμαι Έλληνας, πρώτα απ' όλα και στη συνέχεια είμαι και μέλος μιας ευρύτερης κοινότητας. Δεν χάνω όμως τα βασικά μου ελληνικά χαρακτηριστικά. Αυτό... νομίζω... εγώ

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ναι, ναι, ναι..πιστεύω ότι πρέπει να υιοθετήσουν την εθνική ταυτότητα, δηλαδή να ξέρουν την ιστορία των πολιτισμών να αγωνίζονται και να υπερασπίζονται, σε αντίθεση με οποιαδήποτε άλλη. Σεβόμαστε πάντα βέβαια την ιστορία και τον πολιτισμό των άλλων ανθρώπων αλλά υπερασπιζόμαστε τη δική μας. Ναι μεν έχουμε και την Ευρωπαϊκή ταυτότητα αλλά ανήκουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είμαστε όμως Άγγλοι, Γάλλοι, Ιταλοί. Σεβόμαστε το κάθε έθνος αλλά είμαστε Έλληνες.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Είναι σημαντικός ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση του σωστού πολίτη έτσι... του υπεύθυνου και του ενεργού πολίτη. Μέσα από τα μαθήματα τα οποία μπορεί να γίνουν συνδυαστικά, δηλαδή τώρα... κοινωνική πολιτική αγωγή μαζί με τα κείμενα λογοτεχνίας, μαζί με τη νεοελληνική γλώσσα που έχει τη θεματολογία, μπορούμε να επηρεάσουμε είτε με εργασίες είτε με δραστηριότητες έτσι... θεωρώ ότι είναι σημαντικός ο ρόλος γιατί τα παιδιά ακούν τους ανθρώπους που ενδιαφέρονται.. για να τα μάθουν. Που ενδιαφέρονται για αυτά.. για να τα διαμορφώσουν σωστά μαζί με την οικογένεια.

Εκεί εστιάζετε δηλαδή εσείς κυρίως, στο ενδιαφέρον που δείχνει ο εκπαιδευτικός στα παιδιά

-Ναι, ναι, ναι, πιστεύω ότι είναι πολύ βασικός ρόλος. Όταν όμως ενδιαφέρεται ο εκπαιδευτικός

Δηλαδή αυτό είναι το σημαντικό για να πετύχεις;

-Ναι, όταν ενδιαφέρεται και αγαπάει τα παιδιά. Διαφορετικά καλό είναι να μην είμαι εκπαιδευτικός.

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Για τη δική μου επιμόρφωση δεν έγινε κάτι αξιόλογο πέραν της μιας βδομάδας που επιμορφώθηκα, χωρίς τίποτα το συγκεκριμένο και το ειδικό. Η επιμόρφωση τελικά είναι προσωπική υπόθεση. Τουλάχιστον στην Ελλάδα. Έτσι συμβαίνει. Μόνη μου επιμορφώνομαι *Θα έπρεπε...*

Φυσικά θα έπρεπε να επιμορφωνόμαστε. Για τα πάντα θα έπρεπε.

Συγγνώμη. Θα έπρεπε να είναι ατομική υπόθεση ή...

-Όχι φυσικά!! Θα έπρεπε να είναι συλλογική υπόθεση. Θα έπρεπε να είναι του κράτους υπόθεση η επιμόρφωσή μου. Γιατί επιμόρφωση σημαίνει ότι υπάρχει και κάποια οικονομική επιβάρυνση. Πράγμα το οποίο σημαίνει ότι μπορεί... να μην έχει τη δυνατότητα. Άρα θα έπρεπε το ίδιο το κράτος να επιμορφώσει τους ανθρώπους τους οποίους χρησιμοποιεί για να κάνουνε τους πολίτες ενεργούς και υπεύθυνους.

Και από εκεί και πέρα η δική σας συμμετοχή; Πέρα από την κρατική

-Φυσικά θα ήταν και ατομική. Και ατομική, με κάθε μέσο που θα μπορούσα και με κάθε τρόπο.

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιχούς' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Να βγει έξω από την τάξη να κάνεις τι δηλαδή; αυτό δεν καταλαβαίνω. Να βγει έξω από την τάξη να έχει επαφή με το κοινωνικό σύνολο; να έχει επικοινωνία με το κοινωνικό σύνολο; Αυτό συμβαίνει όμως. Αυτό γίνεται. Δηλαδή να υπάρχουν επισκέψεις του σχολείου σε κάποια... ξέρω γω ...επαγγελματικά σωματεία; να έρχονται σε επαφή με επαγγελματίες; να ενημερώνονται; να έρχονται σε επαφή με υπηρεσίες; Αυτό είναι θετικό. Αυτό είναι πάρα πολύ θετικό για να μπορούν ο εκπαιδευτικός αλλά και τα παιδιά να βλέπουν και πώς λειτουργεί η οικονομική ζωή, η αγορά, στην οποία τέλος πάντων πρόκειται να βγουν.

Τι κυρίως αποκτά ο εκπαιδευτικός, από την επαφή.. την επικοινωνία..και πως βοηθά αυτό τον επαγγελματισμό του

-Είναι εποικοδομητικό.... Και είναι και βιωματικό.

Χτίζεις ή καλύτερα διαμορφώνεις προσωπικότητα..

-Βεβαίως, βεβαίως. Γιατί με αυτό τον τρόπο αποκτάς εμπειρίες, βιώματα, χτίζεις... ως προσωπικότητα και διαμορφώνεις τον εαυτόν σου και τα παιδιά μέσα από σένα εννοείται. Μπορείς να οδηγήσεις παιδιά σε έναν δρόμο μάθησης και γνώσης η οποία όμως μπορεί να γίνει πιο άμεση..πιο κατανοητή. Ίσως πιο εύκολη.... Όμως έτσι και χτίζεις... χτίζεις τη ζωή και μπορείς να προχωρήσεις και να βοηθήσεις στο χτίσιμο της ζωής τους. Όπως και τα ίδια βέβαια.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Εεε.. είναι οι δράσεις.. τα προγράμματα που κάνουμε τα περιβαλλοντικά έτσει; Βέβαια γίνονται και πολιτιστικά και θεατρικά αλλά αυτά τα οποία θεωρώ εγώ πάρα πολύ αξιόλογα, θεωρώ τα περιβαλλοντικά. Γιατί έτσι μπορούν και να βγουν τα παιδιά, να παρατηρήσουν τη

φύση, να μαζέψουν, να καθαρίσουν τη φύση, να δουν ποια είναι η επίδραση των σκουπιδιών στη ζωή ή ποια είναι η καλλιέργεια στη φύση που έρχεται ενάντια στην ανθρώπινη ζωή. Άρα να έχουν μία ολοκληρωμένη γνώση. Περισσότερο... είναι να κάνουμε προγράμματα αλλά και επισκέψεις και να παρακολουθούν βέβαια και άλλους σε άλλα ΚΠΕ, προγράμματα για τις περιοχές στις οποίες αναφέρονται, ξέρω εγώ... που έχουν κάποια ιδιαιτερότητα.

Κάποιες άλλες δράσεις οι οποίες μπορεί να αναφέρονται σε άλλες αξίες;

-Να κάνουμε κάποιες εκδηλώσεις στο σχολείο; Να... να επισκεπτόμαστε κάποιες περιοχές ή να επισκεπτόμαστε, όπως είχαμε επισκεφτεί που μαζεύουν... τα πώς τα λένε αυτά; που κάνουμε τη μάζωξη για να έρχονται να παίρνουν...; την ανακύκλωση; όπως είχαμε επισκεφτεί το χώρο στην περιοχή της Αργολίδας που κάνουν ανακύκλωση τα πάντα; Ότι μπορείς να μην πετάξεις κάτι από το σπίτι σου, να το πας εκεί για να γίνει ανακύκλωση. Που είναι μία σοβαρή υπόθεση. Και βοηθάς έτσι το περιβάλλον βοηθάς και την οικονομία.

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Όχι. Όχι δεν..

Από άποψη ή δεν έτυχε;

-Μέχρι στιγμής δεν είχα το χρόνο γιατί σπούδαζαν τα παιδιά, γιατί έπρεπε να εργάζομαι παραπάνω από ότι πρέπει στο σχολείο για να μπορέσω οικονομικά να ανταπεξέλθω, γιατί είχα δύο παιδιά που σπουδάζουν σε διαφορετική πόλη

Δεν είστε αρνητική δηλαδή;

-Όχι, μου αρέσει η συμμετοχή. Απλά δεν είχα το χρόνο, μπορώ να πω ίσως και τη διάθεση

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτεότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους; Παράδειγμα για την αλληλεγγύη

-Κοίταξε να δεις.. αλληλεγγύη είναι... ότι τώρα ας πούμε μπορούν να φέρνουν προϊόντα τα παιδιά για τους ανθρώπους στη Μάνδρα που επλήγησαν από τις πλημμύρες και τα λοιπά. Ή η επίσκεψη στο χώρο Το Χαμόγελο του Παιδιού ή στα χωριά ΣΟΣ έτσι; θεωρώ ότι εκεί είναι έμπρακτη η αλληλεγγύη και η ανθρωπιά που δείχνουμε. Τέτοιες ενέργειες ή και μέσα στην τάξη η αλληλοβοήθεια των παιδιών σε διαγωνίσματα, σε κάποιες ασκήσεις ή να βοηθάμε και οικονομικά κάποιο παιδί.

Πολύ ωραία

-Όταν ας πούμε πάμε εκδρομή και κάποιο παιδί δεν μπορεί να έρθει να βοηθήσουν οι υπόλοιποι, αυτό το παιδί, μαζεύοντας από το υστέρημά τους για να έρθει και αυτό.

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Κατά αρκετό μέρος θα έλεγα ότι επιτυγχάνετε.. παίζει μεγάλο ρόλο και η οικογένεια πίσω από αυτό. Μπορεί εμείς να κάνουμε αυτές τις δραστηριότητες που βοηθάμε το παιδί να... σκεφτεί και να βοηθήσει πρακτικά από κει και μετά, αλλά παίζει ρόλο και η άποψη της οικογένειας σε αυτό τον τομέα.

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες;

-Ναι.. κατάλαβα. Όχι ιδιαίτερα. Δεν θα έλεγα ότι παρατηρούνται. Και αν για κάποια στιγμή, κάποιο παιδί μπορεί να κοροϊδέψει το άλλο ή να το ειρωνευτεί, το οποίο δεν είναι ελληνόπουλο, η επέμβασή μου είναι αν... είναι άμεση. Μπορεί όχι εκείνη τη στιγμή αν δεν

είμαι παρούσα ή κάποια άλλη στιγμή αν το μάθω. Αλλά γενικά τα παιδιά έχουν καλά αισθήματα απέναντί τους. Δεν έχουμε τέτοιες συμπεριφορές παραβατικές.

Δεν παρατηρείται στο σχολείο σας δηλαδή κάτι τέτοιο

-Όχι, όχι υπάρχει μια γενικά ισορροπία και αρμονία.

Αν είχατε κάποια παραβατική συμπεριφορά αναφορικά π.χ. με τη δημοκρατία, πως θα την αντιμετωπίζατε;

-Με τους συνηθισμένους τρόπους.. δηλαδή διάλογο.. κτλ

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Το αναλυτικό... καλό.. είναι. Απλά σε κάποια σημεία παρακολουθεί.. ακολουθεί το παλιό βιβλίο το, οποίο δεν ήταν εκσυγχρονισμένο. Μπορεί να αναφέρει ας πούμε τη Νομαρχία ενώ τώρα δεν υπάρχουν νομαρχίες υπάρχει περιφέρεια.

Θέλει ακόμα μεγαλύτερη βελτίωση δηλαδή

-Ναι. Θέλει ακόμα μεγαλύτερη βελτίωση, το βιβλίο σαν βιβλίο και περισσότερο διευκόλυνση στο...την κατανόηση των παιδιών. Χρησιμοποιούνται ακόμα λέξεις και όροι οι οποίοι είναι λίγο δύσκολοι για τα παιδιά της τρίτης γυμνασίου.

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Όχι, εντάξει είναι. Δίωρο είναι. Και μάλιστα φέτος.

Συγγνώμη εγώ ίσως δεν διευκρίνισα καλά. Θέση εννοώ λογίζεται ως... πρωτεύον δευτερεύον

-Όχι. Είναι σε ισορροπία με τα άλλα και μάλιστα ειδικά φέτος το ενδιαφέρον των παιδιών είναι τόσο μεγάλο που όταν εγώ κάνω εξέταση θέλουν όλοι να πουν και τσακώνονται γιατί δεν λένε.

Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Ότι είναι εξ' ίσου σημαντικό όσο είναι και τα αρχαία και η γλώσσα. Θα έλεγα ότι είναι στην ίδια... στο ίδιο επίπεδο με τη γλώσσα γιατί βοηθάει πάρα πολύ στην έκθεση και στην γνώση πραγμάτων. Πάρα πολύ θα έλεγα

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Κατά μεγαλύτερο μέρος. Όχι απόλυτα. Όχι απόλυτα, εξαρτάται τα παιδιά που έχει γιατί όλα τα παιδιά δεν είναι ίδια και όλα τα παιδιά δεν δέχονται την ίδια επίδραση και... δεν έχουνε την ίδια διάθεση για αυτό το μάθημα. Η πλειοψηφία όμως είναι θετική.

Έχει σχέση με αυτό που 'κουβαλάει' ο μαθητής;

-Ναι,ναι. Τα βιώματα σίγουρα παίζουν το μεγαλύτερο ρόλο

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

-Τα παιδιά... με τη συμμετοχική διαδικασία. Δηλαδή τα παιδιά.. κουβεντιάζουμε, συμμετέχουμε, ρωτάω, αναλύουμε, μιλούν, διαλέγονται μεταξύ τους και μαζί μου.

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές;

-Αυτό το οποίο μπορεί να γίνει σε αυτό το μάθημα είναι τα slides ή βίντεο που να παρακολουθούν. Θεωρώ όμως ότι περισσότερο είναι ο δικός μου ρόλος. Δηλαδή ο ρόλος του εκπαιδευτικού παρά οποιοδήποτε άλλων μέσων που μπορεί να είναι στη χημεία, στη φυσική σε τέτοια μαθήματα.

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Καλό είναι. Ναι. Καλό

Το είπατε βέβαια και πιο πριν

-Ναι το είπαμε και πριν. Καλό είναι. Απλά δεν ολοκληρώνεται ποτέ. Δεν ολοκληρώνεται γιατί... όπως δεν ολοκληρώνεται και σε όλα τα άλλα μαθήματα δεν φτάνει ο χρόνος.

Δεν φτάνει ο χρόνος..

-Δεν φτάνει ο χρόνος όταν θέλεις να καταλάβουν τα παιδιά. Άμα θέλεις μόνο να καλύψει την ύλη φυσικά φτάνει σε όλα τα μαθήματα

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Ναι. Το σχετίζω... αυτό είπα πριν ότι η συσχέτιση είναι με την έκθεση, με τη γλώσσα και με τα κείμενα της λογοτεχνίας που... διαθεματικά βλέπουμε το θέμα, αυτό είναι... μπορεί να γίνει και γίνεται.

Βιωματική μάθηση;

-Εεεε... Εντάξει μπορούμε να... κάνουμε τα παιδιά να ενεργήσουν. Πολλές φορές δεν το έχω....

Δεν είναι στη δική σας πρακτική;

-Ναι, ναι, ναι, ναι. Περισσότερο.. στο..... ίντερνετ τρέχουν για να βρουν πληροφορίες παρά για συνεντεύξεις...

Πόσο σημαντικό θεωρείτε το βιωματικό;

-Είναι. Σημαντικό. Γιατί αυτό μένει πάρα πολύ έτσι. δηλαδή το βιωματικό είναι και διαχρονικό. Έτσι τουλάχιστον, αυτή τη γνώμη έχω.

Το ότι δεν μπορείτε εύκολα να χρησιμοποιήσετε και τη βιωματική μάθηση, σε ποιους παράγοντες μπορεί να οφείλετε;

-Παράγοντες... ότι τα παιδιά δεν...ναι μεν θέλουν να ακούνε, να συμμετέχουν να κάνουν.... δεν θέλουν όμως να βγουν εργαστούν γιατί έχουν φροντιστήρια, έχουν αγγλικά, έχουνε μπάσκετ, έχουνε βόλεϊ έχουν κλείσει. Δεν έχουν ελεύθερο χρόνο να κάνουν αυτά.

Για να κάνετε βιωματικές δράσεις..

-Ναι περαιτέρω βιωματικά

Φαντάζομαι ότι οι 2 ώρες φυσικά δεν επαρκούν για τέτοιου είδους δράσεις

-Ναι. 2 ώρες οι οποίες δεν είναι 2 ώρες είναι στην ουσία μιάμιση ώρα

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-30 ώρες μέσα στα χρόνια πια; δηλαδή στα τρία χρόνια του Λυκείου να έχει 30 ώρες. Εφικτό είναι αυτό δεν είναι ανέφικτο. Δηλαδή στην περιοχή τους να πάνε σε κάποιο ίδρυμα τέλος πάντων και να συμμετέχουν, να μαγειρέψουν, να ασχοληθούν να μιλήσουν. Θετικό είναι. Θετική είναι η έξοδος γιατί έτσι και μαθαίνουν τι συμβαίνει γύρω τους έτσι; και συγχρόνως.. Ίσως επαγγελματικά να προσανατολίζονται κάπως. Ίσως. Επαγγελματικά να προσανατολίζονται και να τους αρέσει ή να μην τους κάτι το οποίο μέλλει γενέσθαι, μέλλει να κάνουν.

Στην ιδιότητα αυτή του πολίτη, στην έννοια αυτή την ευρύτερη

-Ναι, παίζει σημαντικό ρόλο γιατί είναι η ενέργεια, είναι ο ενεργός πολίτης, είναι ο πολίτης εν δράσει.

Στο δικό μας, το ελληνικό πλαίσιο πιστεύετε ότι θα μπορούσε κάποια στιγμή να εφαρμοστεί κάτι ανάλογο;

-Κάτι ανάλογο σίγουρα μπορεί να εφαρμοστεί και να γίνει. Αν αλλάξει βέβαια το πρόγραμμα του σχολικού. Γιατί το πρόγραμμα το σχολικό είναι..ι στενά τα πλαίσια του. Αν βγάλουν κάποιο μάθημα ή αν αλλάξουν τον τρόπο λειτουργίας σίγουρα. Όπως επίσης μπορούν να κάνουν τα παιδιά να αποκτήσουν οδική Συνείδηση δίνοντάς του πως μπορούν να κυκλοφορούν και να... για να... σώζουν τη ζωή τους και τις άλλες ζωές. Αυτά μπορούν να γίνουν και αυτά είναι καλά να γίνουν γιατί έτσι ο πολίτης ολοκληρώνεται.

29) Πολύ ωραία. Και φτάνοντας στο τέλος, Τι θα προτείνετε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

-Απλά το βιβλίο να γίνει πιο κατανοητό, πιο προσιτό στα παιδιά και εύκολο. Και..... ίσως να δίνει αυτό κατευθυντήριες γραμμές για να κάνουμε βιωματικές δράσεις. Που θα ήταν καλύτερο για μένα προσωπικά γιατί.... έχω κι άλλα μαθήματα που ασχολούμαι. Εμείς οι φιλόλογοι δε κάνουμε.. χιλιάδες μαθήματα.

30) Κάτι άλλο που θα θέλατε να προσθέσετε;

-Να είμαστε καλά, να έχουμε επαφή με την κοινωνία, να μην αποξενωνόμαστε, να θέλουμε και να έχουμε τη βοήθεια τους γιατί έτσι μόνο μπορούμε να προοδεύσουμε και να εξελιχθούμε σωστά.

6^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 6

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☒	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☒	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☒	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☐	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Πε10 κοινωνιολόγων.

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-14 χρόνια περίπου

Δηλαδή όσα χρόνια είσαστε και διορισμένος περίπου από ότι κατάλαβα

Ναι, ναι, ακριβώς.

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Λόγω ειδικότητας.

Α! δηλαδή είναι υποχρεωτικό για σας. Αυτό που λέμε 1η ανάθεση

-Μάλιστα μάλιστα. Ναι. 1η ανάθεση

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Ε ναι είχα κάνει διδακτική ε... της κοινωνιολογίας, και βέβαια για την πολιτειότητα είχα κάνει.. κάποιες πολιτικές κοινωνιολογίες

Διδακτική είχατε κάνει αρκετά μαθήματα ή ήταν έτσι... κάτι επιφανειακό

Ε κανονικό μάθημα ήτανε. Ένα μάθημα εξαμηνιαίο.

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

Επιμόρφωση;

Αφού διοριστήκατε στην εκπαίδευση

-Όχι. Για το μάθημα αυτό, όχι, δεν έχω λάβει κάποια επιμόρφωση επιπλέον.

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Σε μία κλίμακα ας πούμε... πολύ, λίγο, μέτρια; τετραβάθμια; πενταβάθμια; Σε τι κλίμακα να το απαντήσω αυτό;

Όχι, θα ήθελα να μου το αναπτύξετε

-Α! να το αναπτύξω. Το θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό! πάρα πολύ σημαντικό γιατί... τα παιδιά έρχονται στο σχολείο σε πάρα πολύ μικρή ηλικία και αν υπολογίσεις ότι... το μάθημα αυτό διδάσκεται και από δασκάλους στο δημοτικό, αυτό που είπαμε δηλαδή, η... πολιτική αντίληψη, η πολιτειότητα κτλ ή δεν ξέρω πώς το λέτε, σε αυτή την περίπτωση... πολλές φορές δεν έχουν ακόμα... σαφή γνώμη για διάφορα πολιτικά ζητήματα, ιδιαίτερα τα τρέχοντα, και σε αυτή... την περίπτωση ε... παρεμβαίνει το κράτος ε...για να προσφέρει μία έγκυρη και αξιόπιστη θέση, αντίληψη, εφόδιο για τους νέους και τις νέες.

Άρα από ότι αντιλαμβάνομαι θεωρείται κάτι παραπάνω από σημαντικό το ρόλο της εκπαίδευσης;

-Ναι. Βέβαια. Και σε αυτό το αντικείμενο πολύ σημαντικό.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Ναι βέβαια. Πιστεύω... ότι επιδρά καθοριστικά, βέβαια εντάξει υπάρχουν άλλοι.. άλλα... άλλοι παράγοντες στην κοινωνία που μπορεί να επιδρούν περισσότερο σήμερα όπως είναι παραδείγματος χάρη η τηλεόραση, όπως είναι τα κοινωνικά δίκτυα και.. η οικογένεια κάπως...

πολλές φορές βρίσκεται..... σε μια κατάσταση που δεν είναι... τόσο σπουδαία ας πούμε στο θέμα της επιρροής. Αλλά σίγουρα, από τη στιγμή που έχει πιάσει το παιδί από τη... στιγμή της γέννησής του μέχρι την ηλικία την προσχολική η οικογένεια έχει επιδράσει καθοριστικά. Αλλά... το σχολείο έ...ρχεται μετά να προσθέσει πολύ σημαντικές γνώσεις πάνω στο ζήτημα και να παρέμβει σε κάποιες πολιτικές απόψεις με τρόπο καθοριστικό. Πώς το καταλαβαίνω αυτό; Πώς το έχω καταλάβει;

Θεωρείται ότι η παρέμβαση, η επιρροή που μπορεί να ασκήσει το σχολείο ώστε να αλλάξει ακόμα και αντιλήψεις είναι σημαντική;

-Είναι πολύ μεγάλη επίδραση. Βέβαια η οικογένεια είναι ο βασικός παράγοντας ο... βασικός φορέας που επιδρά πάνω σε αυτά τα ζητήματα, αλλά από την άλλη μεριά από έρευνες που έχουν γίνει σχετικές και από την εμπειρία μου, βλέπω ότι οι ενήλικες πια, πρώην μαθητές, φέρουν τις αντιλήψεις, τις πολιτικές αντιλήψεις ή τις αντιλήψεις περί... περί θεμάτων της πολιτικής όπως είναι είναι η εξουσία, ομάδες πίεσης, πολιτικά κόμματα και τα λοιπά, κυβέρνηση.. τις φέρουν αυτές τις αντιλήψεις και... πολύ μεταγενέστερα, τις οποίες τις πήραν στο σχολείο. Βέβαια τις αντιλήψεις αυτές, πολλές φορές, δεν τις έχουν πάρει στο μάθημά μας, της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής τις παίρνουν συνήθως σε άλλα μαθήματα... όπως είναι τα μαθήματα τα νέα ελληνικά, η λογοτεχνία τα μαθηματικά... άλλα μαθήματα.

8) *Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

-Δεν ξέρω τώρα εεε..αυτό είναι και θέμα έρευνας. Και εγώ το ψάχνω. Δεν είμαι σίγουρος. Ποιες αξίες ακριβώς. Σίγουρα υπάρχουν κάποιες αξίες. Εε.. τώρα δεν ξέρω αν αυτές οι αξίες.... Δεν είναι.. διαπιστωμένα 100%.Υπάρχουν κάποιες αξίες σίγουρα τις οποίες μπορεί να μην τις συμμερίζονται όλοι.. αυτές τις αξίες που μεταφέρει το σχολείο. Τώρα μιλάμε για τις αξίες γενικά που μεταφέρει το σχολείο; Ή αξίες περί πολιτικής;

Μιλάμε για κάποιες αξίες, κατά την διάρκεια της διδασκαλίας που μπορεί να αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από το μάθημα. Παράδειγμα της Δημοκρατίας ή... Μπορεί μία, δύο, τρεις ή μπορεί περισσότερες αξίες

-Α να είναι είναι πολλές. Τώρα....δεν μπορώ κι εγώ να τα...

Τις πιο βασικές...

-Μία βασική είναι η έννοια του πολίτη, η έννοια της συμμετοχής στα κοινά, μία αντίληψη περί δημοκρατίας και γενικά μία... αντίληψη περί πολιτικής καλοπροαίρετη κάπως... Αυτό προσπαθούμε να μεταφέρουμε σαν αξία υποθέτω. Τώρα υπάρχουν και πάρα πολλά όπως η... κριτική σκέψη αλλά τώρα... η ουσία από τις... προθέσεις διαφέρει. Οπότε εε.. και διαφοροποιείται από σχολείο... από διδάσκοντα σε διδάσκοντα κτλ.

Τι είναι για σας δημοκρατία;

-Νομίζω δεν είπα την αξία της δημοκρατίας, είπα π.χ. την αξία της καλοπροαίρετης συμμετοχής στα κοινά ή της καλο... του καλοπροαίρετου πολίτη.

9) *Ωραία. Τι σημαίνουν για εσάς αυτές οι αξίες.*

-Αυτό σημαίνει ότι... κάπου μπορούμε τελικά παρότι... υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα και αντικρουόμενες δυνάμεις... μπορούμε τελικά να αρθρώσουμε λόγο, να διεκδικήσουμε πράγματα, μπορούμε να συνεργαστούμε και να δεχτούμε τελικά ότι.. να αλλάξει υπάρχει ένα πολιτικό σύστημα εεε...έτοιμο να δεχτεί και νέους παράγοντες ή να αλλάξει ή... οτιδήποτε σχετικό. Οπότε δεν είναι εε..δηλαδή ένα πολιτικό σύστημα τόσο αυταρχικό.. τόσο ανελαστικό

ώστε να εε.. να μην αφήνει περιθώρια συμμετοχής για τους νέους και τις νέες που θα ψηφίσουν φεύγοντας από το σχολείο.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Για το μάθημά μας, επειδή είναι ένα βιβλίο πολύ παλιό..και..σίγουρα... υπάρχει σαφή εθνική ταυτότητα που προβάλλεται. Έχουν προστεθεί βέβαια κάποια κεφάλαια που... που έχουν σχέση με την Ευρωπαϊκή ταυτότητα. Μέχρι χθες βέβαια σε αυτά δεν δινόταν πολλή βαρύτητα. Φέτος ίσως είναι η πρώτη χρονιά που... δίνετε επιπλέον έμφαση στην ευρωπαϊκή ταυτότητα

Έχει έρθει κάποια καινούρια οδηγία; Πως το εννοείτε αυτό ότι φέτος δόθηκε έμφαση;

-Ναι. Από το αναλυτικό πρόγραμμα. Από τις οδηγίες που δίνονται. Είναι περισσότερη η έμφαση πιστεύω από άλλες χρονιές. Επομένως εκεί πέρα βλέπουμε ότι...τείνει να ατονίσει ένα ενδιαφέρον για την τοπική πολιτική, τον τοπικό χώρο, για τις τοπικές ταυτότητες και προβάλλονται περισσότερο άλλα... άλλα επίπεδα ας πούμε κινητοποιήσεων ή δράσεων του πολίτη.

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της 'ταυτότητας';

-Αυτό είναι μία τρομερή συζήτηση (γέλιο). Έχουν γραφτεί βιβλία επί βιβλίων... δεν μπορώ να το περιορίσω σε λίγες λέξεις

Με μία δύο λέξεις. Όταν λέμε παράδειγμα εθνική ταυτότητα, τι σας έρχεται στο μυαλό;

- Εντάξει... σαν εκπαιδευτικός σε ένα δημόσιο σχολείο... η εθνική ταυτότητα είναι συνυφασμένη και με την εθνική πολιτική και με την εκπαιδευτική πολιτική οπότε... εμείς βρισκόμαστε στην ανάγκη και στο..στο...στην υποχρέωση να προβάλλουμε στοιχεία από την εθνική ταυτότητα, με έναν τρόπο έτσι...όπως είπα καλοπροαίρετο που δεν θα οδηγεί ούτε σε αντιπαραθέσεις κτλ ούτε σε συγκρούσεις. Απ' την άλλη μεριά όμως εε... βλέπουμε και τα προβλήματα που υπάρχουν σήμερα ...ρατσισμός.. μισαλλοδοξία εθνική κτλ, γενοκτονίες τα οποία οπωσδήποτε προκύπτουν. Υπάρχει μια κριτική δηλαδή εκεί πέρα. Αλλά.. είναι λίγο δύσκολο μέσω των... του προγράμματος που έχουμε του ασφυκτικού εε... να προβάλλεις στοιχεία που θα οδηγούσαν σε μια συζήτηση για τέτοια θέματα. Για το ρόλο της εθνικής ταυτότητας το ρόλο του εθνικού κράτους, οτιδήποτε, τα οποία έτσι κι αλλιώς δεν θίγονται στην πραγματικότητα. Οπότε ο καθένας φέρνει τα δικά του στοιχεία, σαν μαθητής σαν μαθήτρια και του προσφέρει κάποιες άλλες αναγνώσεις της πραγματικότητα και κάποια επιπλέον στοιχεία που μπορεί να τα δει σε ένα πολυπολιτισμικό κάπως έτσι πλαίσιο... μας...πιο πλουραλιστικής εθνικής κοινωνίας.

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Δεν μπορείς πιστεύω να προβάλλεις σήμερα με... αποτελεσματικότητα ή με ενδιαφέρον μια ταυτότητα περιχαρακωμένη ή φυλετικά.. ιδιαίτερη. Είναι πολύ δύσκολο κάτι τέτοιο. Απ' την άλλη μεριά.. τίποτα το... παγκόσμιο δεν είναι..... δεν είναι τοπικό, δεν είναι.... συγκεκριμένο. Πιστεύω ότι αυτή η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι μια απάτη ως επί το πλείστον. Οπότε...είναι λίγο δύσκολο να προβληθεί. Δεν ξέρουμε και το μέλλον της κιόλας. Πιστεύω ότι οι ιδιαίτερες.. συνήθειες, πολιτικές, κοινωνικές του λαού μας στο πλαίσιο πολλών επιστημών όπως η λαογραφία, η ανθρωπολογία, οι κοινωνικές επιστήμες κτλ μπορούν να προβάλλουν με ενδιαφέρον και τις ταυτότητες αυτές που θα χρειαστεί ένας μαθητής και μία μαθήτρια. Αυτό περισσότερο θα με ενδιέφερε και εμένα.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;
-Ναι. Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Εντάξει αν η πολιτεία ενδιαφερόταν βέβαια περισσότερο αυτό το μάθημα δεν θα ήταν δίωρο θα ήταν πεντάωρο. Ή θα υπήρχαν και άλλα μαθήματα σχετικά. Αλλά δυστυχώς βλέπω ότι... δεν υπάρχει το... ανάλογο ενδιαφέρον..Οπότε... και εμείς είμαστε σε μια κατάσταση αναμονής εεε... για περισσότερη υποστήριξη πάνω σε αυτά τα θέματα

Τι είναι αυτό που κάνει σημαντικό το ρόλο του εκπαιδευτικού; Δηλαδή ο εκπαιδευτικός τι θα μπορούσε να δώσει; Τι είναι αυτό που δίνει στη διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Θα μπορούσε το μάθημα να το κάνει ένα ρομπότ, θα μπορούσε μέσω youtube να γίνει ένα μάθημα, θα μπορούσαν όλα αυτά να διαβαστούν από ένα βιβλίο... Επειδή όμως είναι βιωματικό. Επειδή συγκεντρώνονται εκεί πέρα άνθρωποι από άλλες κοινωνικές ομάδες.. και πρέπει να συνεργαστούν.. να συχνωτιστούν και να ανταγωνιστούν. Σε αυτή την περίπτωση ο ρόλος σου είναι ιδιαίτερος και παίζει ρόλο και η προσωπικότητα του ανθρώπου που...πλησιάζει... τα βιώματα... και όλα αυτά. Οπότε εκεί... υπάρχει μια παρέμβαση..πολύ σημαντική. Αναντικατάστατος πιστεύω ότι είναι ο εκπαιδευτικός. Γι αυτό και τόσα χρόνια..

Είναι αυτό το βιωματικό στην ουσία..

-Ναι.. είναι το βιωματικό. και για τον ίδιο και για τους μαθητές... τις μαθήτριες

14) *Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;*

-Χμ..Πολιτειότητα δηλαδή δεν ξέρω πώς την εννοείτε ή τι βιβλιογραφία χρησιμοποιείται σε αυτή την έννοια... εγώ να σας πω δεν τη χρησιμοποιώ και τόσο πολύ. Είναι περισσότερο από πολιτικές επιστήμες. Πώς θα την ορίζατε; για να μιλάμε συγκεκριμένα.

Είναι η μετάφραση του citizenship, η οποία όμως δεν αναφέρεται στην νομική έννοια της ιθαγένειας αλλά είναι η ιδιότητα του πολίτη μέσω της πολιτικής αγωγής των νέων

-Α! Με αυτή την έννοια ...Σίγουρα διδάσκοντας αυτό το αντικείμενο τόσα χρόνια... αντιλαμβάνεσαι κάποια πράγματα για αυτούς που... εε...έχουνε φτιάξει έτσι το βιβλίο... έχουνε φτιάξει έτσι το ωράριο να είναι ας πούμε 2 ώρες τη βδομάδα εε... αντ... τις θεματολογίες... έτσι; όλα αυτά.. αντιλαμβάνεσαι κάποια πράγματα σίγουρα. Ε.. και βλέπεις ότι... υπάρχουν συμφέροντα από πίσω..ισχυρά. Πιστεύω ότι... εκεί πέρα είναι και θέμα αντίληψης της πολιτικής, πώς δηλαδή βλέπει ο καθένας την πολιτική, αν η πολιτική είναι η τέχνη του εφικτού, οπότε.. και αυτά που διδάσκουμε.. το βιβλίο ας πούμε, οι έννοιες αυτές.. η έννοια της πολιτικής το citizenship που είπατε. Όλα αυτά έχουνε σχέση με τις συγκεκριμένες ισορροπίες ας πούμε ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες. Εμείς δεν.. μπορούμε να δώσουμε απάντηση. Είναι εισαγωγικό το μάθημα. Είναι πολύ εισαγωγικό. Είναι στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είναι στην υποχρεωτική εκπαίδευση... Οπότε εκεί πέρα αυτό που μας ενδιαφέρει περισσότερο είναι να υπάρχει μια θετική έτσι... στάση απέναντι στην πολιτική και στη συμμετοχή, στα πολιτικά ή στο...στην αντιμετώπιση της πολιτικής από τους απλούς ανθρώπους τους απλούς πολίτες έτσι ώστε να...διευρυνθεί η πολιτική συμμετοχή και η πολιτειότητα που είπατε. Αυτό μας ενδιαφέρει. Και με μια...σε μια βάση έτσι... καλοπροαίρετη όπως είπα. Μια συζήτηση πάνω σε αυτά τα θέματα για να βρεθεί ένα αποτέλεσμα ή να δημιουργηθούν κάποιες αναμονές με την έννοια ότι δεν.....είναι τίποτα τετελεσμένο. Δεν έχουμε φτάσει στο καλύτερο επίπεδο πολιτικής μέχρι τώρα ή δημοκρατίας ή κυβέρνησης... οτιδήποτε και αυτές οι επιμέρους αποκρυσταλλώσεις των ισορροπιών ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες ή κοινωνικές τάξεις, είναι κάτι που μπορεί δυναμικά να διεκδικηθεί και να αλλάξει. Οπότε αν συμμετέχεις κάτι μπορεί να

γίνει. Δεν είναι δηλαδή η πολιτειότητα η ουδετερότητα, η παραίτηση. Αυτά δεν τα διδάσκουμε... δεν μπορείς να τοποθετηθείς πάνω σε αυτά τα θέματα με αυτό τον τρόπο.

Άρα θεωρείτε ότι δεν υπάρχει η κατάλληλη επιμόρφωση όχι μόνο για να το διδάσκω αλλά για όλα αυτά τα ζητήματα. Πώς θα διοχετευτούν στους μαθητές. Δεν υπάρχει κάποια κρατική παρέμβαση ώστε να μπορείτε και εσείς να δημιουργήσετε μια καλύτερη...

-Ναι, ναι, θα μπορούσε να ήταν πιο... σαφή κάποια πράγματα σίγουρα. Βλέπουμε ότι... κάποιιο άλλοι στο χώρο του σχολείου από άλλα μαθήματα όπως είπαμε τα αρχαία ελληνικά όπως είναι τα νέα ελληνικά, όπως είναι τα μαθηματικά, η γεωγραφία. Όλα αυτά είναιέχουν μια άλλη αντίληψη, πιο σαφή πιο συγκεκριμένη για αυτά τα θέματα η οποία πολλές φορές δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα...έτσι; Είναι μια ...αριστοκρατική αντίληψη του μεσαίωνα. Ε .. σ' αυτή την περίπτωση ο κάθε μαθητής έχει τη ικανότητα να κρίνει. Αλλά θα ήταν καλό να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στα αντικείμενα δηλαδή δεν μπορεί κάθε χρόνο να διδάσκει κάποιος τι είναι δημοκρατία και εγώ ξαφνικά να έχω στην Γ' γυμνασίου να τους εξηγήσω γιατί... έχουν μάθει λάθος μια έννοια. Εκτός κι αν είναι συμπληρωματική η διδασκαλία αυτή. Και η πολιτειότητα στηρίζεται πάνω σε τέτοια πράγματα που ίσχυαν πριν από 1000 χρόνια. Αλλά είναι έτσι; Λίγο δύσκολο

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιχούς' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Ναι. Εντάξει συμφωνώ με αυτή την άποψη. Σίγουρα είναι ένα πολύ καλό.... Είναι μια... ένα πρόταγμα... απ' την άλλη μεριά υπάρχουν αντιφάσεις. Δηλαδή από τη μια μεριά ενθαρ...λένε ότι αυτό πρέπει να γίνει και είναι το σωστό για να μπορέσεις να παρέμβεις... δεν μπορείς να μιλήσεις μόνο με το μαθητή και τη μαθήτριά, πρέπει να χρησιμοποιήσεις όλο το κοινωνικό περιβάλλον, να παρέμβεις κοινωνικά στους... γονείς στο κοινωνικό πλαίσιο. Αλλά από την άλλη μεριά δεν υπάρχουν τα εχέγγυα, υπάρχουν ένα σωρό εμπόδια, έτσι; η δομή η ίδια της εκπαίδευσης είναι γραφειοκρατική, υπάρχουν προϊστάμενοι, υπάρχουν διευθυντές που σκέφτονται με ένα διοικητικό τρόπο. Ποτέ δεν υπάρχει επιστημονική βάση σε αυτό το.. είναι μια ωραιοποίηση της άσχημης γραφειοκεντρικής έτσι.. αντίληψης της δημόσιας διοίκησης, η οποία νομίζει ότι μπορεί να κάνει τα πάντα και με κάποια φτιασιδώματα να κάνει ότι θέλει. Αυτά δεν γίνονται με προσευχές. Θέλει αγώνα, θέλει προσπάθεια, θέλει πολιτικές για αυτό το πράγμα. Πώς θα κάνει ένας εκπαιδευτικός αυτά τα πράγματα; τη στιγμή που εμποδίζετε να...κάνει επιπλέον δράσεις και χρειάζονται ένα σωρό υπογραφές. Είναι λίγο δύσκολο αυτό....

Κατανοητό

-Εδώ είχαμε φτιάξει μια θεατρική παράσταση κάποια στιγμή για να παρέμβουμε σε κάποια θέματα σχετικά με την κοινωνική και πολιτική αγωγή. εκεί πέρα δεν ασχολήθηκε κανένας δεν ...δεν θέλανε κάποιοι να συμμετάσχουν σε αυτά τα πράγματα, είτε ήτανε εε... προϊστάμενοι, ήτανε...διάφορες θέσεις εκεί πέρα που είχανε... Οπότε εκεί βλέπουμε ότι.. είναι προβλήματα, αγκυλώσεις της... διοίκησης, της ελληνικής διοίκησης που έχουν σχέση με την εκπαίδευση, με τον ελληνικό γραφειοκρατικό μηχανισμό που δημιουργούν επιπλέον προβλήματα. Δεν φτάνουν οι προθέσεις. Απ' την άλλη είμαστε κι εμείς μια... συνδικαλιστική, είμαστε μια επαγγελματική ομάδα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και... νομίζω ότι εκεί πέρα πρέπει να υπάρχει μια αντιμετώπιση πιο σοβαρή. Δεν μπορεί κάποιος να μας αντιμετωπίζει σαν παιδάκια. Δηλαδή πώς; έρχεται κάποιος και λέει πρέπει να γίνει εκείνο, πρέπει να γίνει το άλλο χωρίς να ρωτάει τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς; Δεν είναι... δεν θυμάμαι κάποια... τέτοια συμμετοχή που ζητήθηκε και δεν...και ρωτηθήκαμε πάνω σε αυτά τα θέματα. Είναι πολύ σημαντικό αυτό. Οι

έρευνες δε φτάνουν. Δε φτάνουν οι έρευνες έτσι; Δεν μπορείς με δυο τρεις καθηγητές που είναι σε κάποια πανεπιστήμια να πεις ότι έλυσα το πρόβλημα. Το πρόβλημα υπάρχει. Τέλος πάντων.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Μία δράση είναι ο τρόπος που λειτουργεί η εκπαίδευση στο σχολείο. Δηλαδή να υπάρχουν εε.. επιπλέον... τρόποι ώστε να συμμετάσχουν οι μαθητές, όπως δημιουργήθηκαν κάποια στιγμή τα δεκαπενταμελή συμβούλια, πρέπει να βρεθούν τώρα κάποια επιπλέον μέσα. Π.χ. ο μαθητής πρέπει να λέει τη γνώμη του για το... για το ποια μαθήματα θέλει να διδαχθεί. Πρέπει να είναι επιλογής κάποια μαθήματα. Επίσης θα πρέπει να λέει τη γνώμη του για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να εξεταστεί. Πρέπει.. πρέπει ας πούμε η πρόταση που έχει γίνει τώρα να εξετάζονται οι μαθητές με κάποια εργασία.... αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον. Αλλά πρέπει να οργανωθεί περισσότερο. Εεε.... δεν μπορεί αυτά να' ναι στην τύχη..δηλαδή κάθε καθηγητής τώρα να...κάτσει να φτιάχνει ολόκληρο το σύμπαν για να εξετάσει τους μαθητές του. Πρέπει να υπάρχει μια οργάνωση από πίσω. Υπάρχουν ιδρύματα....πώς το είπαμε το ίδρυμα αυτό που ασχολείται με την εκπαίδευση;

Το ΙΕΠ....

-Ναι. Το ΙΕΠ. Πρέπει όλα αυτά τα... γραφειοκρατικά συστήματα κάπως να κινηθούν να... έχουν σχέση με τον καθηγητή και την καθηγήτρια. Δεν βλέπουμε αυτή την επαφή, δεν βλέπουμε αυτή την υποστήριξη. Ούτε θέματα δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή. Πρέπει κάθε καθηγητής, κάθε χρόνο, σε κάθε εξέταση φτιάχνει τα δικά του θέματα. Είναι μια μορφή ελευθερίας αυτό, αλλά είναι και μια μορφή ασυδοσίας έτσι; Πρέπει να υπάρχει κάποια επιστημονική βάση.

Η συμμετοχή των μαθητών είναι μία δράση. Κάποια άλλη δράση που θα μπορούσε να βοηθήσει τους μαθητές να ενστερνιστούν τις αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την πολιτειότητα;

-Πρέπει να αποκτήσει ένα λιγότερο αυταρχικό τρόπο η ..η εκπαίδευση και ι... ιδιαίτερα η εκπαίδευση πάνω σε συγκεκριμένα θέματα όπως είναι η πολιτική και η κοινωνική στάση. Και να... άμα είναι αυταρχικά αυτά τα συστήματα τότε...δεν μπορείς εύκολα να κάνεις έναν πολίτη. Ή θα τον διατάξεις όλη μέρα και μετά θα έχεις έναν υπήκοο ή θα ...έχεις έναν άνθρωπο ο οποίος μπορεί να πει τη γνώμη του αλλά θα.. πρέπει να τον ρωτήσεις κάποια στιγμή. Πώς θα μάθει να απαντάει στις ερωτήσεις; Πώς θα μάθει να συμμετάσχει; άμα του επιβάλλεις συνέχεια μία αντίληψη δεν πρόκειται να μάθει. Μια άλλη πρόταση θα ήτανε.. μέσα από κάποιες εκπαιδευτικές εκδρομές. Τέλος πάντων πριν από μερικά χρόνια υπήρχε ο θεσμός, η..... Βουλή των εφήβων και οι εκπαιδευτικές επισκέψεις στη βουλή. Σήμερα αυτά έχουν καταργηθεί, δεν ενδιαφέρετε κανένας για τη..... για το θέμα αυτό.

Σαν θεσμός υφίσταται νομίζω

-Δεν υπάρχει τίποτα. Μια κοροϊδία είναι και απλά.... διοργανώνει ο διευθυντής κάθε χρόνο... του κάθε σχολείου μια εκδρομή στη Βουλή. Ούτε ρωτάνε πια τον..κ τον εκπαιδευτικό Παλιά ο εκπαιδευτικός που έκανε την κοινωνική και πολιτική αγωγή ήτανε σύνδεσμος. Εξέταζε ένα θέμα για τη Βουλή των εφήβων κτλ. Αυτά δεν υπάρχουν πια σήμερα. Βλέπουμε ότι η οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει συνθήκες έτσι ώστε η... διοίκηση, η εκπαιδευτική διοίκηση να... καπελώνει τα διάφορα επιστημονικά αντικείμενα. Και βέβαια τα θύματα σε αυτή την περίπτωση είναι τα αντικείμενα..όπως.. το δικό μας που είναι πολύ λίγες ώρες. Υπάρχουν άλλα αντικείμενα που είναι.... που έχουν πολύ μεγαλύτερη ισχύ, πολύ δυνατούς συλλόγους και... υπερισχύουν οι αναγκαιότητες τους σ' αυτή την περίπτωση. Θα πρέπει να αλλάξει αυτό το πράγμα κάποια στιγμή.

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Ε..ναι.. Θα μπορούσα να πω ότι έχω κάποιες τέτοιες... συμμετάσχω σε κάποια πράγματα με την έννοια...εε.. ότι κάνουμε κάτι επιπλέον από τη δουλειά μας και προσπαθούμε να παρέμβουμε σε πολιτικές αντιλήψεις, σε κοινωνικές αντιλήψεις όπως ήταν π.χ αυτή η θεατρική παράσταση που σας είπα ότι ανεβάσαμε. Κάθε χρόνο κάνουμε κάποιες επιπλέον δράσεις που γίνονται εθελοντικά και από τους μαθητές και από εμάς... και οδηγούν σε μια κοινωνική παρέμβαση πάνω σε κοινωνικοπολιτικά ζητήματα όπως είναι ο ρατσισμός, όπως είναι οι κοινωνικές ανισότητες, όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Έτσι προσπαθούμε εκεί πέρα να έχουμε μια επιπλέον πολιτική δράση. Αυτό δε γίνεται μόνο μέσω των κομμάτων, γίνεται και με αυτές τις προσπάθειες που κάνουμε. Είναι πολιτικές αυτές.

Εσείς ο ίδιος κάνετε..

-Εγώ ο ίδιος κάνω αυτά τα πράγματα. Πιστεύω αυτό είναι πολιτική, είναι... πολιτική δράση με την έννοια ότι αποσκοπεί στην πολιτική..έτσι;

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Ναι. Η μέθοδος που χρησιμοποιώ π.χ. είναι δεν κολλάω στο βιβλίο μόνο.... εντάξει μπορεί... να χρησιμοποιήσω και άλλες πηγές, δίνετε αυτή η δυνατότητα και τώρα τα τελευταία χρόνια ίσως λίγο περισσότερο. Φέτος το αναλυτικό πρόγραμμα το γράφει ότι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μια επιπλέον ύλη. Και...δηλαδή να μην υπάρχει αυτό το...ένα βιβλίο το μονοδιάστατο και να υπάρχουν κάποιες άλλες πηγές. Προσπαθώ να χρησιμοποιώ εκτός από κείμενα και φωτογραφίες και βίντεο, αποσπάσματα από ταινίες κτλ. τα οποία δίνουν τη δυνατότητα να σκεφτείς τα πολιτικά αντικείμενα με έναν άλλο τρόπο...αα...ασχολούμαι με φαινόμενα πολιτικά όπως είναιο συνδικαλισμός,που δεν αναφέρετε καθόλου βέβαια σε κάποια.. σε κάποια άλλα μαθήματα που ασχολούνται με την πολιτική και..έτσι...προσπαθώ να δώσω αυτές τις διαστάσεις που ενέχει και η πολιτική επιστήμη και η πολιτική κοινωνιολογία και η νομική επιστήμη έτσι;..που είναι διαστάσεις του μαθήματος πιστεύω αυτά.

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Δύσκολο να το πεις αυτό το πράγμα ότι αναπτύσσεται η κριτική σκέψη από... τη στιγμή που ένας μαθητής έχει...τόσες ώρες που ασχολείται με μαθήματα που επιβάλλουν την παπαγαλία, που επιβάλλουν τα.. μια τυπική οργάνωση της σκέψης, που περιορίζουν το... την άρθρωση της ...της γλώσσας σε...σε συγκεκριμένα λεξιλόγια και συγκεκριμένους γλωσσικούς κώδικες δεν μπορείς μέσα σε δύο ώρες την εβδομάδα να του προσφέρει κάτι...τόσο τραγικά διαφορετικό. Ε...γίνεται μια μικρή προσπάθεια, πιστεύω ότι ανοίγει ένα μικρό παράθυρο εεεε..... στο θέμα της σκέψης, αλλά είναι τόσο ασφυκτικό το αναλυτικό πρόγραμμα, τόσο ασφυκτικά τα...τα χρονικά περιθώρια για να βάλεις διαγώνισμα, για να βάλεις τέστ, για να ρυθμίσεις τα... θέματα των εξετάσεων, για να... δώσεις την ύλη που θα...που απαιτείται..Είναι τόσο ασφυκτικές οι οδηγίες... σου λένε αυτό θα το διδάξεις περιληπτικά, το άλλο δεν θα το διδάξεις καθόλου, εκείνο θα δώσεις έμφαση εκεί. Δηλαδή..είναι τόσο ασφυκτικά, καθοδηγητικά ρυθμισμένη η προσέγγιση χωρίς καμιά ερώτηση βέβαια έτσι; Δεν μας έχει ρωτήσει ποτέ κανένας. Οπότε...οπότε δεν μπορείς να το πεις αυτό το πράγμα... το κριτική σκέψη...Είναι μια κοροϊδία πιστεύω. Ότι εντάξει..., μια κοροϊδία ότι κάποια στιγμή να βγει και κάποιος που μπορεί να έχει και λίγο κριτική σκέψη. Μάλλον κριτική σκέψη με ήττα είναι περισσότερο αυτό που επιτυγχάνεται (γέλιο).

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες;

-Βέβαια, ναι το παρατηρείς. Γιατί κάθε παιδί έρχεται από ένα διαφοροποιημένο κοινωνικοοικογενειακό περιβάλλον, έρχονται από διαφορετικές τάξεις και έχουν.. διαφορετικές αντιλήψεις πάνω στα θέματα. Π.χ. όταν θα πω κάτι για κάποιες μειονότητες, ότι..θα μπορούσε να γίνει καλύτερη η... θέση τους στην κοινωνία αν τους δίνονταν περισσότερα δικαιώματα... εκεί πέρα υπάρχει πολλές φορές αντίδραση. Δεν θέλουν περισσότερα δικαιώματα για τις μειονότητες. Ή για τα θέματα αυτοπροσδιορισμού των ανθρώπων.....προτιμούν να... ετεροπροσδιορίζονται οι άνθρωποι.

Μέσα στην τάξη συμβαίνουν παραβατικές συμπεριφορές π.χ. ρατσιστικές, φυλετικές κτλ

-Ναι ναι υπάρχει αυτό. Βέβαια

Και πως τις αντιμετωπίζετε;

-Μου έχει τύχει πολλές φορές. Καθημερινά μου τυχαίνει. Μου τυχαίνει καταρχήν ενάντια σε ανθρώπους που διαθέτ.. που είναι διαφορετική φυλή ξέρω γω ή διαφορετική ταυτότητα, εθνική ταυτότητα, γλωσσική ταυτότητα, θρησκευτική ταυτότητα, αυτό είναι... καθημερινό φαινόμενο δυστυχώς! η υπόλοιπη εκπαίδευση έχει ένα... εθνικιστικό...ρατσιστικό χαρακτήρα πολλές φορές. Οπότε..εκεί υπάρχει πρόβλημα.

Πώς το αντιμετωπίζετε τελικά;

-Προσπαθώ...

Αν συμβεί κάτι μπροστά σας

-Έχει συμβεί πολλές φορές μπροστά μου. Προσπαθώ να το σχετικοποιήσω, να δω αυτούς... να δω αυτά τα παιδιά, αν τους δείξω να καταλάβουν ότι είναι φορείς... ιδεών τις οποίες δεν μπορούμε να μεταχειριζόμαστε στο μάθημά μας. Ότι δεν έχουν απήχηση ότι δεν είναι αποδεκτές. Ότι είναι μια συμπεριφορά μη αποδεκτή και... ασύμβατη. Και γενικότερα με το μάθημά μας και... γενικότερα με την εκπαίδευση. Αλλά δεν μπορείς να το πετύχεις πολλές φορές αυτό εύκολα. Επίσης το μεγαλύτερο είναι... η επιθετικότητα σε άλλους μαθητές και μαθήτριες που δεν είναι φορείς μιας διαφορετικής φυλής, θρησκείας ή οτιδήποτε, αλλά τείνουν να δουν με συμπάθεια αιτήματα δικαιωμάτων μειονοτήτων έτσι;. Σε αυτή την περίπτωση... υπάρχει ένας εκφοβισμός από οργανωμένες μειοψηφίες, ή από λίγα... από λίγα παιδιά. Από κάποια παιδιά που...ζουν σε ένα περιβάλλον πολύ αυταρχικό. Π.χ. είχα ας πούμε μια μαθήτρια τις προάλλες η οποία ήταν...είναι ισπανικής καταγωγής ο ένας γονέας της. Λοιπόν και... κάποιοι μαθητές... είπαν ότι σ' αυτή τη... για ένα θέμα που είχαμε για τα κοινωνικά δικαιώματα...κάτι είχαμε πει εκεί πέρα...δε θυμάμαι..είπαν ότι... πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα και σε κάποιους ανθρώπους που έχουν μια άλλη εθνική ταυτότητα να ιδρύσουν ένα δικό τους κράτος, όπως στην Καταλονία. Αυτή η συγκεκριμένη μαθήτρια επιτέθηκε στους υπόλοιπους μαθητές λέγοντας "όχι, αυτό απαγορεύεται, είναι παράνομο, είναι αντισυνταγματικό" (γέλιο). Σ' αυτή την περίπτωση βλέπουμε ότι...υπάρχει...υπάρχει μια βία πάνω σ' αυτό το θέμα. Εκφοβίζετε η πλειοψηφία να..εκφράσει την άποψή της, έτσι; Προσπάθησα να...προστατεύσω τα δικαιώματα των ...μαθητών και των μαθητριών να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους αλλά αυτό...πρέπει να γίνεται οργανωμένα από την εκπαίδευση. Δεν μπορείς στο ένα μάθημα να διδάσκεις... για τους βασιλιάδες, τους ιππότες κτλ και να λες ότι αυτοί είναι καλοί και από την άλλη μεριά να λες ωραία και η δημοκρατία. Δεν ταιριάζουν αυτά τα πράγματα

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Έτσι γενικά... δεν μπορώ να πω και πολλά πράγματα. Έχει πολλά προβλήματα. Έχει πολλά προβλήματα..Θα έλεγα...ότι θέλει πάρα πολύ βελτίωση..... σε επιστημονική βάση

Κυρίως;

-Κυρίως..πιάνει θέματα τα οποία θα μπορούσε να τα πιάσει με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο, έχει πάρα πολλά λάθη, εεε...υπάρχουν παραδείγματα άστοχα που δεν μπορούν να εξηγήσουν συγκεκριμένες έννοιες, συσκοτίζει άλλες έννοιες... Θέλετε και συγκεκριμένα παραδείγματα; μπορώ να σας πω..

Απ' ότι καταλαβαίνω θεωρείτε ότι θέλει ριζική αλλαγή...

-Θέλει βελτίωση. Θέλει ριζική αλλαγή σε πολλά πράγματα. Θα μπορούσε να φτιαχτεί ένα καινούριο βιβλίο, πολύ πιο όμορφο με καινούρια θεματολογία έτσι ώστε.. να πετυχαίνει αυτό τον ρόλο που θέλουμε το συγκεκριμένο μάθημα έτσι;..που διδάσκετε σε όλο τον κόσμο έτσι; να πετυχαίνει μια.... καλύτερη συμμετοχή του πολίτη. Και αυτό δεν μπορεί να γίνει με αναχρονιστικά τώρα θέματα που..υπάρχουν στην συγκεκριμένη κατάσταση... ούτε με ψιλοαπατεωνιές.. γιατί υπάρχουν πίνακες μέσα που δείχνουν στοιχεία που είναι του 1995. Αυτά πρέπει να εκσυγχρονιστούν οπωσδήποτε, να αλλάξουν αυτά τα πράγματα. Να μπούμε στη σύγχρονη κατάσταση. Δεν γράφει πουθενά το βιβλίο για οικονομική κρίση. Υπάρχουν κάποια προβλήματα

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Εγώ θεωρώ ότι είναι από τα πιο σπουδαία μαθήματα Ίσως το πιο σπουδαίο μάθημα που υπάρχει αυτόη κοινωνική και πολιτική αγωγή. Πιστεύω ότι χρειάζεται επιπλέον βοήθεια για να αναδειχθεί περισσότερο. Έχει αποκτήσει ένα κυρος πιστεύω όλα αυτά τα χρόνια που διδάσκεται και από τον αγώνα καθημερινά των εκπαιδευτικών σε αυτό τον τομέα. Δυστυχώς έχει αφηθεί στην τύχη του. Η θεματολογία του, ο τρόπος διδασκαλίας όλα αυτά....τα επιχειρήματα που δίνει είναι αναχρονιστικά, είναι περιορισμένα και έχουν πεπαλαιωθεί. Χρειάζεται ένας εκσυγχρονισμός και να...ιδιαιτέρα τώρα στο...στα συγκεκριμένα κοινωνικοοικονομικά πλαίσια που ζούμε της κρίσης, της... αμφισβήτησης συγκεκριμένων πολιτικών αντιλήψεων πρέπει να δοθεί μια επιπλέον έμφαση και να..... αναδομηθεί, έτσι;. Και η ύλη..

Οι μαθητές σε ποια θέση το έχουν; το θεωρούν δευτερεύον μάθημα; ακούτε να μιλάνε 'απαξιωτικά' για το μάθημα;

-Όχι. Εγώ δεν έχω ακούσει ποτέ...ακούσει τόσα χρόνια στην εμπειρία μου δεν έχω ακούσει ποτέ απαξιωτικά για αυτό το μάθημα. Ίσα Ίσα το βλέπουν όλοι με πολύ σεβασμό πιστεύω. Απαξιωτική είναι η διοίκηση και οι συμβουλάτορες της γιατί...έχουν στερήσει από αυτό το μάθημα πολλά πράγματα. Πρώτον στερησαν, όπως σας είπα και προηγουμένως, ήταν η Βουλή..τότε η Βουλή των εφήβων από το Ίδρυμα Κοινοβουλευτισμού και Δημοκρατίας που υπήρχε, οι εξετάσεις, οι επισκέψεις που οργανώνονταν από τους εκπαιδευτικούς ΚΠΑ που τώρα πια δεν οργανώνονται πια από αυτούς, έχει γίνει μια διοικητική διαδικασία. Δεύτερον ότι στερησαν μόλις φέτος τη δυνατότητα να εξετάζεται αυτό το μάθημα στις τελικές εξετάσεις του Ιουνίου. Επίσης... παρεμβαίνουν με πολύ αυταρχικό και καθοδηγητικό τρόπο για τον τρόπο που θα γίνει η μετάβαση των γνώσεων...οπότε εκεί πέρα έχουμε μια διαδικασία...έτσι...διαλυτική για το μάθημα. Πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο. Και βέβαια είναι άδικο. Για ποιο λόγο να διδάσκεται 2 ώρες αυτό το μάθημα και να μην υπάρχουν εργαστήρια κοινωνικής και πολιτικής αγωγής στα σχολεία κτλ, να μην υπάρχουν βιβλιοθήκες σχετικές, να μην υπάρχει θεματολογία, να μην υπάρχουν θέματα εξετάσεων που μπορεί να βοηθήσουν κάποιον ή οτιδήποτε...Δηλαδή θα μπορούσε να γίνουν πάρα πολλά πράγματα υποστηρικτικά πάνω σε αυτό το αντικείμενο τα οποία δεν έχουν γίνει.

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Εντάξει προσπαθούμε συνέχεια. Ποτέ δεν μπορούμε να παραιτηθούμε είναι η ζωή μας αυτή..

Οι στόχοι όπως αναφέρονται στο αναλυτικό πρόγραμμα

-Εμείς δεν μπορούμε...είμαστε υπάλληλοι δεν μπορούμε να παρεκτρέψουμε από αυτούς τους στόχους έτσι; ότι λέει το υπουργείο αυτό κάνουμε δεν υπάρχει δευτερ...

Από αυτούς τους στόχους που θέτει το υπουργείο μπορείτε να πετύχετε κάποιους ή τους βλέπετε ανέφικτους;

-Κοιτάζτε.. υπάρχει καταρχήν η συνθηματολογία, ότι γράφει μέσα το πρόγραμμα ότι πρέπει να φτιάξουμε το κάνουμε. Αναλυτικά δεν... είναι κάτι δύσκολο. Δηλαδή προστέθηκαν φέτος κάποιες δραστηριότητες απ' ότι είδα, μια έμφαση σε κάποια πράγματα περισσότερο Εντάξει..αυτό δεν ήταν κάτι το ιδιαίτερο. Δε νομίζω ότι υπάρχει πρόβλημα εκεί πέρα. Όλοι οι εκπαιδευτικοί το κάνουν αυτό. Αυτά είναι απλά.

Άρα σε ικανοποιητικό βαθμό μπορείτε να πετύχετε κάποιους στόχους

-Ναι. Όλοι οι εκπαιδευτικοί που είμαστε σε αυτό τον τομέα θεωρώ ότι είμαστε καταρτισμένοι πιστεύω για να επιβάλλουμε αυτό που χρειάζεται.

24 & 25) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

Γιατί;

-Ανάλογα με τις περιπτώσεις χρησιμοποιείς διάφορες μεθόδους. Τώρα τελευταία χρησιμοποιώ πάρα πολύ τη... μέθοδο που.....έχει... που κάνει χρήση με επιπλέον εποπτικά μέσα, με επιπλέον υλικό όπως σας είπα. Φωτοτυπίες, βίντεο και τέτοια γιατί όσο να' ναι ζούμε σε μια εποχή της εικόνας και χρειάζεται και αυτή να υπάρχει. Δεν μπορείς όλα να τα περάσεις με αυτή την απλή διάλεξη.

Απαντήσατε και στην επόμενη ερώτηση που είχα.....

-Η ομαδοσυνεργατική έτσι; αυτή η μέθοδος στην πραγματικότητα είναι μια καλή μέθοδος **αλλά** χρειάζεται ε-πί-πε-δο. Δεν μπορείς δηλαδή να κάνεις...

Από τους μαθητές εννοείτε;

-Και γενικώς από το σχολείο. Ναι. Χρειάζεται επίπεδο και από το περιβάλλον κτλ. Πολλά χρόνια έχω χρησιμοποιήσει την ομαδοσυνεργατική αλλά ή πρότζεκτ.. και τη μέθοδο πρότζεκτ χρησιμοποιώ πάρα πολύ αλλά σε κάποιες περιπτώσεις έχεις δυσκολίες εκεί πέρα να την εφαρμόσεις μόνος σου, όπου οι δυσκολίες είναι αντικειμενικές. Δηλαδή η δομή των θρανίων, ο τρόπος με τον οποίο έχει φτιαχτεί όλο το περιβάλλον, εε... η έλλειψη από κάποια υλικά, από κάποιους προτζέκτορες, υπολογιστές κτλ. Υπάρχουν πάρα πολλά ζητήματα που προκαλούν...έτσι... ένα πρόβλημα στην ομαδοσυνεργατική καιυπάρχει ένα θέμα. Οπότε εκεί καταλήγεις να χρησιμοποιείς ένα μείγμα μεθοδολογίας, ένα μεθοδολογικό μείγμα, το οποίο αποτελείται και από ομαδοσυνεργατικές πρακτικές και από τις κλασικές, διανθισμένες όπως σας είπα, με νέα τεχνική,βίντεο, φωτογραφίες και τέτοια..

Τα οποία τα χρησιμοποιείτε πάρα πολύ συχνά;

-Καθημερινά. Βέβαια καθημερινά.

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Έχει πάρα πολλές αδυναμίες και έχει πάρα πολλά λάθη. Θα έλεγα ότι θα πρέπει να αντικατασταθεί σύντομα. Όσο γίνεται. Έτσι να μην υπάρχει αυτή... η απόσταση επιστήμης και.. βιβλίου κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Αυτό είναι μια...εε... είναι ...ένα πολύ μεγάλο

πρόβλημα, ρίχνει το επίπεδο και δημιουργεί έτσι..ερωτήματα ...νοθείας ή ψευδοεπιστήμης από το...κοινό. Τους μαθητές και τους γονείς.

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Από το μάθημά μας ναι. Δηλαδή εμείς χρησιμοποιούμε στοιχεία από άλλα μαθήματα. Από την ιστορία, από τα αρχαία που σας είπα, από τη λογοτεχνία κτλ. Πάρα πολλά στοιχεία. Οπότε, ναι επιτυγχάνετε. Ιδιαίτερα οι αρχές των κεφαλαίων που έχει εκεί πέρα το βιβλίο, κάποιες ταινίες κτλ πιστεύω ότι από κάποια άλλα αντικείμενα είμαστε.... πιο προωθημένοι αλλά είναι... αρνητικό το αναλυτικό πρόγραμμα που μας περιορίζει σε 2 ώρες μαθήματος. Όταν ο άλλος έχει 5 ώρες στα αρχαία ή σε διάφορα άλλα μαθήματα, τι να κάνεις εσύ; πως μπορείς να...μια ταινία να θες να τους δείξεις την εβδομάδα περιορίζεσαι, δεν μπορείς

Η βιωματική μάθηση;

-Και η βιωματική μάθηση. Γιατί ένα μάθημα το οποίο καθλώνεται στο περιθώριο. Δηλαδή οι μαθητές δεν ενδιαφέρονται να εξεταστούν τον Ιούνιο ή θεωρείται ότι είναι ένα.... μικρό μάθημα, σε αυτή την περίπτωση δεν μπορείς μετά να παρέμβεις έτσι..ώστε να δημιουργήσεις.. επισκέψεις ή να δημιουργήσεις εκδρομές.. που να έχουν ένα κοινωνικό χαρακτήρα. Και καταλήγουμε στις εκδρομές να τις διοργανώνει ο διευθυντής και να πηγαίνουμε στα μουσεία, και στα goody's και στις βλακειές. Ενώ θα μπορούσε να υπάρχει έτσι.. μια πρόβλεψη ότι...και αυτά τα μαθήματα, τα κοινωνικά μαθήματα που είναι λίγες ώρες, θα πρέπει να παρεμβαίνει στον τρόπο που διαμορφώνεται το πρόγραμμα

Εσείς βιωματικά καταφέρνετε να δουλέψετε ή είναι λίγες οι φορές που μπορείτε να το κάνετε αυτό;

-Το καταφέρνω. Γιατί, όπως σας είπα, έχω ενσωματώσει καινούριες τεχνικές όπως είναι το βίντεο. Το οποίο είναι αναντικατάστατο πιστεύω. Το teaching with movies αυτό είναι φοβερό, το οποίο είναι λίγο δύσκολο γιατί σας είπα χρειάζονται τεχνικά μέσα, χρειάζεται η αίθουσα, χρειάζονται τα θρανία. Οι συνάδελφοι..κάνω μια προσπάθεια και κάπου κάτι πετυχαίνω. Σε ένα μικρό ποσοστό πιστεύω.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-Πολύ ενδιαφέρον. Πολύ όμορφο αυτό πραγματικά. Θα ήθελα να γίνετε και στην Ελλάδα αυτό .Πολύ σημαντικό. Η κοινοτική εργασία είναι ...κάτι.... μια προσφορά δηλαδή στην κοινότητα...έτσι να.. να... δείξουμε και στην πράξη..είτε να καθαρίσουμε μια παραλία, είτε να κάνουμε κάποια ενέργεια σε ένα γηροκομείο, οτιδήποτε. Όλα αυτά θα μπορούσαν να γίνουν μέσω του μαθήματός μας

Τι κερδίζει ο μαθητής πιστεύετε από αυτό;

-Ότι δεν είναι.... στεγνές γνώσεις που δίνουμε σ' αυτό το μάθημα . Ότι μοιράζουμε εμπειρίες...ότι είμαστε κάτι περισσότερο από.. απλοί υπάλληλοι, ότι θέλουμε να παρέμβουμε στον τρόπο που.... σκέφτονται και ζουν οι άνθρωποι με ένα περισσότερο συμμετοχικό χαρακτήρα, κάπως...έτσι

Τι μαθαίνει ο μαθητής;

-Ο μαθητής μαθαίνει ότι η κοινωνία δεν είναι μόνο το χρήμα, δεν είναι μόνο ο ανταγωνισμός και το κέρδος, αλλά έχει.... και πράγματα τα οποία μπορείς να μοιραστείς, έχει και συναίσθημα, έχει και...επικοινωνία, έχει...και διάφορα πράγματα.

29) Τι θα προτεινάτε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

-Ένα καλύτερο βιβλίο το οποίο θα εξαλείψει τουλάχιστον αυτά τα χτυπητά λάθη που υπάρχουν και τις υπερβολές, το οποίο βιβλίο θα πρέπει να γραφτεί από ειδικευμένους επιστήμονες δεν μπορεί να γράφεται από φιλόλογους ούτε από ψυχολόγους. Συγγνώμη το βιβλίο της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Πρέπει να γραφτεί...

Δεν το γνωρίζω αυτό. Είναι γραμμένο το βιβλίο που έχετε από φιλόλογο..

-Τι είναι τώρα; Άμα ψάξεις λιγάκι τα βιογραφικά τους θα δεις. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στο επιστημονικό και ...εκεί πέρα πάλι...και... οι καθηγητές αυτοί που θα επιλέξουν...δεν ότι ένας καθηγητής είναι τώρα καθηγητής σε κάποιο τμήμα νομικής..ή πολιτικής επιστήμης και εντάξει..τελειώσε. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στο background αυτού του καθηγητή. Έχει ασχοληθεί με αυτό το αντικείμενο; Εδώ στην Ελλάδα απ' ότι είχα ψάξει κάποια στιγμή δεν υπάρχουν και πάρα πολλοί αυτοί που έχουν ασχοληθεί με το κοινωνικό αυτό αντικείμενο. Ίσως να είναι και μετρημένοι στα δάχτυλα του ενός χεριού. Μη σου πω ότι ένας δύο μπορεί να είναι. *Πιστεύετε ότι θα ήταν καλό αυτός που συμμετέχει στη συγγραφή του βιβλίου να έχει και μια εκπαιδευτική εμπειρία;*

-Σαφώς πρέπει να υπάρχουν και κάποιοι εκπαιδευτικοί..να..που να είναι στην ομάδα τη συγγραφική. Κοινωνιολόγοι, πολιτικοί επιστήμονες. Θα πρέπει να είναι μια ομάδα αντιπροσωπευτική ή της ελληνικής κοινωνίας ή του εκπαιδευτικού σώματος. Με κάποιο τρόπο πρέπει να έχει κάποια αντιπροσωπευτικότητα. Δεν μπορείς να πάρεις τώρα ένα φιλόλογο και να του πεις φτιάξε...τα' χουν φτιάξει όλα οι φιλόλογοι στην Ελλάδα. Αυτό είναι... πια πρόβλημα. Έτσι δεν είναι; Τώρα που η επιστήμη έχει πάρει θέση...σε κάποια θέματα..δε ζούμε στο 1821 που δεν υπήρχαν καθηγητές. Τώρα υπάρχουν καθηγητές..να..να πάρουν αυτοί τις θέσεις αυτές. Και..και να μην γράφονται βιβλία έτσι για να πάρουμε τα λεφτά από την ΕΕ.(γέλιο). Να μην τους αρπάξουμε τα λεφτά. Στην πραγματικότητα δεν τους αρπάζεις τα λεφτά. Τα κλέβεις από κάποιες άλλες δράσεις που θα μπορούσαν να δοθούν για να υπάρξει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;

-Ναι. Υπάρχει πρόβλημα, υπάρχει πρόβλημα με τη...τις διάφορες παρεμβάσεις που κάνουν πολλές φορές οι διάφοροι σύμβουλοι...διάφοροι προϊστάμενοι κτλ οι οποίοι πολλές φορές παρεμβαίνουν στην εκπαιδευτική πράξη. Με την έννοια ότι προσπαθούν να...παρέμβουν έτσι ώστε ναεπηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο, στο μάθημά μας θα μπορούσαν να βοηθήσουν περισσότερο. Θα μπορούσαν να βοηθήσουν δηλαδή τους καθηγητές ΚΠΑ να αποκτήσουν έναν επιπλέον ρόλο σε άλλες δράσεις του σχολείου. Π.χ. στο σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, στο σύλλογο των διδασκόντων, σε συμβουλευτικές δράσεις επειδή υπάρχει αυτό το background έτσι; εμάς είναι πιο ευαίσθητοι οι συνάδελφοι που διδάσκουν αυτό μάθημα πάνω σε αυτά τα θέματα. Θα μπορούσαμε να ξεφύγουμε από προβλήματα αυθαιρεσίας της διοίκησης μέσω της συμμετοχής καθηγητών ΚΠΑ σε αυτές τις δραστηριότητες

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☒	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☒	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Είμαι εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ1 θεολόγων.

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

Το διδάσκω τα τελευταία δύο χρόνια. Ωστόσο.. παλαιότερα, γιατί έχω 32 χρόνια στην εκπαίδευση, το είχα ξανά διδάξει... σε άλλο σχολείο.

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Λόγω Β' ανάθεσης για συμπλήρωση του ωραρ...

-Ακριβώς, ακριβώς, ακριβώς...

Κάνω κανένα λάθος;

-Όχι. Κανένα λάθος.

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Πιστεύω ότι αυτή καθ' αυτή η επιστήμη που σπούδασα, στην οντολογία της έχει αυτή την κοινωνία, τη σχέση, την κοινωνικότητα και την πολιτειότητα. Εντάσσει τους ανθρώπους σε ομάδα και τους... δεν... επιτρέπει διαιρέσεις αλλά όλοι να έχουμε σχέση και να... απολαμβάνουμε τα αγαθά του πολιτισμού και του πνευματικού και του υλικού... του τεχνολογικού.

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Καμία. Προσάρμοσα τη νέα... τη διδασκαλία του μαθήματος στη διδασκαλία που είχα από το δικό μου, το αποκλειστικά δικό μου μάθημα.

Το οποίο απ' ότι είπατε και προηγουμένως, θεωρείτε ότι σχετίζετε, αν όχι άμεσα.... έμμε...

-Απόλυτα

Μάλιστα. Απόλυτα. Πολύ ωραία. Ναι

-Στο βασικό του κορμό. Γιατί υπάρχει και άλλη ανθρωπολογία και κοσμολογία στο ένα μάθημα κι άλλη στο άλλο. Αλλά η κοινότητα και η σχέση που αφορά και τον πνευματικό, τον άνθρωπο τον εκκλησιαστικό αλλά... και δεν λέω θρησκευτικό λέω εκκλησιαστικό που σημαίνει κοινότητα... Κοινωνία. Αλλά και τον άνθρωπο τον πολίτη μιας πόλης. Και εκεί υπάρχει σχέση. Ωστόσο όμως η θεώρηση η κοσμολογική ανθρωπολογική... και τα λοιπά... σε διάφορους τομείς διαφέρουν.

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Πιστεύω ότι η πρώτητη... από τις πρώτες κοινωνικές ομάδες που εντάσσεται ένα παιδί, ένα νέο μέλος της κοινωνίας, είναι το σχολείο. Εκεί λοιπόν με τις... με τους διάφορους τομείς στους οποίους ασχολούνται τα μαθήματα του σχολείου, η ειδικευση το παιδί εεε...ηηη... σιγά-σιγά προσαρμόζεται σε αυτό που λέμε ο πολίτης, πολιτισμός, πολιτεία. Και στο σχολείο είναι μία μικρή πολιτεία όπου μέσα είναι πολίτες- μαθητές, που με την πολλαπλότητα των μαθημάτων κατανοούν αυτή την ένταξή τους...την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία, πρώτα του σχολείου και μετά την ευρύτερη.

Απ' ότι αντιλαμβάνομαι δηλαδή θεωρείτε πολύ σημαντικό το ρόλο της εκπαίδευσης

-Απολύτως, απολύτως.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Εεε.. και..οοο.. Νομίζω ότι εδραιώνεται περισσότερο από την οικογένεια αυτή η άποψη, αλλά στο.... το σχολείο προβληματίζει ή θέτει ερωτήματα στο μαθητή και ανάλογα με τις προσλαμβάνουσες στη συνέχεια, στη ζωή του θα μπορέσει να καταλήξει ή στις αρχικές του πεποιθήσεις ή στις καινούριες που παίρνει από το σχολείο στη διάρκεια των σπουδών του.

Άρα δηλαδή η εκπαίδευση θεωρείτε ότι δημιουργεί μία προβληματική... έναν προβλη....

-Έναν προβληματισμό. Ενισχύει ή απαλύνει τη θέση την αρχική. Η οικογένεια είναι πιο ισχυρός παράγων εξέλιξης.

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες(διαχρονικές) οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Όλες τις αξίες που.... λειτουργούν για να υπάρχει μία εύρυθμη... τάξη και οργάνωση στην κοινωνία μας. Η αξία της ελευθερίας, η αξία της δημοκρατίας, η αξία της Ειρήνης, της συναλληλίας, εεε... η αξία της αλληλοβοήθειας. Βασικές κοινωνικές αξίες.

9) Για σας τι είναι δημοκρατία; Με λίγες λέξεις...

-Δημοκρατία είναι η κοινή συνείδηση των ανθρώπων ότι δεν λειτουργούμε ως μονάδες προβάλλοντας τον εγωκεντρισμό μας ή τις τάσεις μας τις ατομικιστικές, αλλά λειτουργούμε σαν σύνολο που αποφασίζουμε μαζίιι.. και απολαμβάνουμε μαζίίίί... τα αγαθά του πολιτισμού μιας κοινωνίας.

Η Ελευθερία;

-Ελευθερία; Εδώ θα υπεισέλθει και η αρχική μου θέση η θεολογική. Είναι η απόφαση, η προσωπική απόφαση να αγαπάς, να συγχωρείς και να ενώνεσαι με τους άλλους.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ναι...

Μέσα από το μάθημα εννοώ...

-Ναι, Ναι, Ναι. Πιστεύω ότι μέσα από το μάθημα με τον τρόπο που έχει γραφεί και προβάλλεται είναι διάχυτη η ιδέα της ευρωπαϊκής ενότητας. Συγνώμη ταυτότητας.

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτής της 'ταυτότητας'; Τι είναι δηλαδή η ευρωπαϊκή ταυτότητα;

-Είναι μία σύνοδος χωρών, για μένα, οι οποίοι απεργάζονται τα πανανθρώπινα αγαθά του πολιτισμού, της δημοκρατίας, της ελευθερίας της συναλληλίας, της σχέσης χωρίς διακρίσεις.

Μέσα στην Ευρώπη βέβαια..

-Μέσα στην Ευρώπη. Ναι.

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Χωρίς να χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα και τις παραδόσεις, τα έθιμα, τη γλώσσα μας που...« ουκ έχει η οικουμένη τιμιότεραν» γλώσσα 2000.... τριών χιλιάδων χρόνων. Νομίζω όμως ότι και η ανταλλαγή γνώσεων, η ανταλλαγή πολιτισμού και τα λοιπά οφείλει τους ανθρώπους και.... Τους... προάγει περισσότερο. Δηλαδή έχουνε.... αποκτούν και άλλα δημιουργικά ενδιαφέροντα ανταλλάσσουν σκέψεις, ιδέες, ταξιδεύουν ελεύθερα, επικοινωνούν

με άλλους ανθρώπους, βλέπουν άλλο πολιτισμό και νομίζω ότι δημιουργικά θα σκέφτονται και ενεργούν μέσα σε αυτούς τους χώρους.

Δηλαδή το να αισθάνομαι ότι ανήκω σε κάτι άλλο.. πέρα από το στενό μου κύκλο..

-Είναι πολύ καλύτερο γιατί ο στενός κύκλος δεν σου ανοίγει τους ορίζοντες ούτε της σκέψης ούτε της ψυχής.

Αυτό.. αυτό νομίζω είναι και το σημαντικό ότι υπάρχει δημιουργικότητα...

Δημιουργικότητα. Αυτή είναι η κατάλληλη λέξη.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Πολύ σημαντικό. Εεε.. το παιδί έχει το γονιό του και το δάσκαλό του ή τους δασκάλους του. Πάρα πολύ σημαντικός. Πλάθει χαρακτήρες, βάζει στόχους, προάγει το.... σχέσεις ,τις αξίες και νομίζω ότι οι καθηγητές, οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν αυτές.... τις προτάσεις, τις αντιλήψεις για να... ζήσει το παιδί.. έτσι... περισσότερο ωφέλιμα μέσα στην κοινωνία.

-Άρα καταλαβαίνω από αυτό που είπαμε, και σε συνδυασμό με το ρόλο της εκπαίδευσης και τις.. επιδράσεις που δέχεται το παιδί απ' την οικογένεια, ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να συνδράμει, να επέμβει τέλος πάντων στην πρώτη κοινωνικοποίηση

-Ναι. Ναι. Είπαμε η οικογένεια και ο δάσκαλος είναι οι πρωταρχικοί παράγοντες προόδου στην ένταξή του μέσα στην κοινωνία, στον πολιτισμό, στην... Ευρώπη και σε όλα τα ζητούμενα.

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Δεν έχω επιμόρφωση. Αλλά παρατηρώντας την καθημερινή τριβή με τους μαθητές μέσα στην τάξη διαπιστώνω ότι δεν αρέσκονται στη θεωρία και προσέχουν περισσότερο τα εικονίδια στις σελίδες του βιβλίου και ερμηνεύοντάς τα θυμούνται προσωπικά βιώματα και επιδιώκουν να ζουν αυτά.. που... το βιβλίο προβάλλει.

Εγώ λοιπόν ...προσωπικά θα πω ότι οι ομιλίες και οι ατέρμονες συζητήσεις με κουράζουν. Δεν ωφελούν. Εγώ προτιμώ να βλέπω παραδείγματα, να βλέπω με αισθητή εμπειρία, να αντιλαμβάνομαι τα πράγματα και τις καταστάσεις, τα ζητούμενα και τα λοιπά για αυτό θα ήθελα... και εγώ είτε με επισκέψεις σε χώρους κατάλληλους... τη Βουλή... στο δημαρχείο.. στις εκλογές... και τα λοιπά να ζούμε αυτές τις στιγμές και να τις βιώνουμε ως πρόσωπα. Όχι να τις ακούμε μόνο. Γιατί τότε είναι «έπεα πτερόεντα». Φτερά στον άνεμο δηλαδή.

Δηλαδή για σας η επιμόρφωση η πραγματική δεν είναι κάποιες ομιλίες..

-Δεν είναι θεωρητική είναι βιωματική.

Να σας δοθεί δηλαδή η δυνατότητα να κάνετε..

-Επισκέψεων..

Κάτι περισσότερο...

-Επισκέψεων, ή να έρθουν πρόσωπα εδώ κατάλληλα, να τα... δούμε στο χώρο μας, ή να πάμε σε κτίρια που έχουν... μιλάνε για μία ιστορία σχετική και τα λοιπά.

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιχούς' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Από τη στιγμή που το σχολείο είναι μία κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική ομάδα υπάρχει ανάγκη να βγούμε ευρύτερα στην κοινωνία.. να ταχθούμε στη μεγαλύτερη ομάδα. Ποιος άλλος είναι ο καθοδηγητής των παιδιών; Παρά.. ο καθηγητής. Αλλά ο καθηγητής πρώτα πρέπει να

κάνει αυτή την κίνηση, να επιμορφωθεί κοινωνικά... βιωματικά και τα λοιπά και στη συνέχεια να παρασύρει και τα παιδιά αφού ίδιος έχει νέες προσλαμβάνουσες.

Τι του δίνουν αυτές οι νέες προσλαμβάνουσες που είπατε; Σε τι τον βοηθάνε; Όσο αφορά η διδασκαλία του κυρίως, αλλά και το περιβάλλον στο οποίο θα κινείται.

-Η επαφή με τα πρόσωπα, η ανταλλαγή σκέψης, άποψης, εμπειριών και τα λοιπά. Αυτό πάντα βοηθάει.. οι σχέσεις των ανθρώπων..

Και ο ίδιος βελτιώνεται ως προσωπικότητα φαντάζομαι...

-Και ο ίδιος βελτιώνεται αλλά και ο διάλογος από... πάντα βοηθάει και στη δημοκρατία και στην εξέλιξη του ανθρώπου.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Ναι ναι ναι ναι. Πέρα από τον αθλητισμό πιστεύω ότι θα μπορεί να είναι μία... δένδροφύτευση.. πιστεύω θα είναι μία επίσκεψη σε έναν οίκο ευγηρίας ή σε ένα π... σχολείο με παιδιά με ειδικές ανάγκες.. ή σε ένα ίδρυμα... ή σε μία οικογένεια που πάσχει.. είναι εμπερίστατη.. βρίσκεται σε μία δύσκολη κατάσταση ή αντιπροσωπεία των μαθητών σε μία τέτοια ειδική περίπτωση, σε ένα πάρκο, εεε... σε μία εκκλησία.. Νομίζω ότι είναι χώροι που επιτρέπετε οι μαθητές να κοινωνικοποιηθούν

Κάποιες άλλες δράσεις;

-Άλλες δράσεις.. οι εκδρομές τους.. οι επαφές με φίλους...εε...εκτός σχολείου, εορταστικά προγράμματα, έθιμα, ήθη...

Τα περιβαλλοντικά προγράμματα;

-Είπα. Δένδροφύτευση. Σημαντικό. Στη δένδροφύτευση, στη βόλτα στο δάσος, στην...στον περίπατο στο λόφο του..εδώ.. της γειτονιάς μας.. του σχολείου μας.. πως το λέμε; Α...της ασπίδος εδώ.. και τα λοιπά.

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

- Ναι κατάλαβα. Ως πολίτης εγώ αγαπώ κάποιους τομείς από αυτούς που προείπα και ασχολούμαι και με τον εθελοντισμό... και με τη συμμετοχή σε κάποια προγράμματα στην... στην πόλη που ζω και αυτό μου δίνει χαρά.

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Επικαλούμαι παραδείγματα από τα θεάματα των παιδιών στο internet ή στην τηλεόραση, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Τα προβάλλω και τους αντιπαραβάλλω την.. την αλήθεια. Πως είναι και πως θα έπρεπε να είναι. Για να μπορέσουν να απαντήσουν, να σκεφτούν και να ξέρουν όταν παραστεί ανάγκη πώς θα αντιδράσουν εκείνη τη στιγμή.

Αυτό είναι μία μορφή βιωματικού;

-Είναι βιωματικού για αυτό έχει..

Πολύ μεγάλη σημασία

-Απολύτως.. απολύτως..

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Ναι. Μάλιστα διαγωνίζονται ποιος θα πρωτοπει το δικό του παράδειγμα, τη δική του εμπειρία είναι μία χαρά για αυτά και είναι η ώρα που συμμετέχουν όλοι. Και ο τελευταίος μαθητής. Εντίμως σας το λέω.

Η κριτική σκέψη; Καλλιεργείται;

-Η κριτική σκέψη καλλιεργείται με τις... κατάλληλες ερωτήσεις όπου στοχεύουν στην κριτική σκέψη και από εκεί ίσως.. απαντούν λιγότεροι.

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες που είπατε πριν; Και πόσο συχνά.

-Είναι συχνό φαινόμενο και... είναι συχνό φαινόμενο να πετάζουν το όνομα ενός κόμματος το οποίο μπορεί να μην είναι... στα συνειδησιακά αποδεκτά στους υπόλοιπους και στον καθηγητή τους. Μπορούν... να ερίζουν μέσα στην τάξη για κάτι ασήμαντο, μπορεί... να σπρώχνονται ή κάποια να χρησιμοποιούν και βία για.. να υπερισχύσουν. Ωστόσο..

Πως τα αντιμετωπίζετε;

-Το αντιμετωπίζω μόνο με διάλογο, με καλοσύνη και αγάπη, με... χτύπημα στην πλάτη. Είναι αντιπαιδαγωγική οποιαδήποτε άλλη αυστηρή αντιμετώπιση ,μόνο και μόνο για να δείξουμε ότι ως... καθηγητές έχουμε.... Ή μιλάμε από θέση ισχύος. Και τι κάνω; μόνο τους χαμογελάω, τους μιλάω, τους θέτω το πρόβλημα να το σκεφτούν, να το συζητήσουμε και όλα τελειώνουν όμορφα χωρίς..

Έντονα φαινόμενα παρατηρούνται στο σχολείο σας;

-Ποτέ ποτέ. Όχι όχι.

Το λέω αυτό γιατί υπάρχουν σχολεία που έχουν σοβαρά προβλήματα και άλλα όχι. Στην περιοχή μας βέβαια..

-Κατά καιρούς είχαμε και εδώ φουρνιές παιδιών που είχαν ιδιαίτερα και οικογενειακά προβλήματα και ένταξης μέσα στο χώρο της κοινωνικής ομάδας του σχολείου. Αλλά εγώ όσες φορές μίλησα μαζί τους, τα συνάντησα και στο διάλειμμα, ενδιαφέρθηκα και για τους γονείς τους, στους οποίους μίλησα, και... με αγάπη, με διάθεση επικοινωνίας... με ταπεινότητα... χωρίς κορώνες, είδα ότι σιγά-σιγά βελτιώθηκαν, όσο είναι δυνατόν. Γιατί όταν υπάρχει υπόβαθρο νοσηρό είναι δύσκολο να αποκατασταθεί πλήρως.

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Θα ήθελα να είναι πιο στοχευόμενα τα μαθήματα χωρίς να έχουν τόσο ανα..λυτικό τρόπο παρουσίασης που πολλές φορές επαναλαμβάνεται και κουράζει. Και θα μπορούσαμε να έχουμε περισσότερο εποπτικό υλικό, εικόνες αλλά και βίντεο που θα.. Ίσως προτείνονται κάποια βίντεο αλλά δεν έχουμε τις κατάλληλες αίθουσες να τα προβάσουμε γιατί λείπουν οι προτζέκτορες και τα σχετικά εργαλεία.

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Δηλαδή ..καταλαβαίνετε πως το λέω..

-Ναι ναι. Δεν είναι από τα πρωτεύοντα μαθήματα ούτε η αγάπη των μαθητών. Το θεωρούν ανιαρό. Ωστόσο αν ο καθηγητής επιλέξει τα σημεία που θα δώσει έμφαση και τα προβάλλει τότε γίνεται αγαπημένο γιατί σας είπα ότι μιλούν με προσωπικά παραδείγματα για τη σχέση.. με τους συνομηλικούς, για τις σχέσεις με τις.. αθλητικά σωματεία, για.. τις επισκέψεις στη βουλή, για τα...περίπατο ή το βιωματικό που κάνουν μαζί με άλλα σχολεία σε ένα χώρο και τους προξενεί.. τους δημιουργεί χαρά αυτό και προσμονή.

Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Εγώ το αγάπησα αυτό το μάθημα ενώ... ενώ πήγα με επιφύλαξη, γιατί σας λέω συγκρούονται οι απόψεις του από πολλές.. με πολλές θεολογικές απόψεις, ωστόσο το αγάπησα γιατί είναι και προσωπικά μου βιώματα από τα παιδικά μου χρόνια και τώρα σε αυτή την ηλικία.. επιδιώκω να τα θυμάμαι (γέλια)

Ενδιαφέρουσα αντίληψη αυτό.. Δεν το έχω ξανακούσει.. (γέλιο)

-Χα χα χα (έντονο γέλιο)

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Μπορεί αν πετάξει τα περιττά και κρατήσει τα ουσιαστικά. Να ξέρει το παιδί: τι πολίτευμα έχουμε, Τι είναι οι βουλευτές, Τι είναι η Βουλή, Τι είναι η... χώρα το κράτος, που τα ρώτησα εξαρχής και δεν ξέρανε τη διαφορά, το έθνος.. μάλλον ρώτησα και το κράτος. Ρώτησα τι είναι οι κοινωνικές ομάδες οι επαγγελματικές ομάδες, αν έχει δυνατότητα στον... στον αιώνα που ζει να ανέβει κοινωνική τάξη ενώ παλαιότερα στο προηγούμενο αιώνα ήταν πολύ δύσκολο, όπως είναι στην Ινδία σήμερα οι παρίες. Εκεί, στην τάξη που θα γεννηθείς εκεί και θα πεθάνεις, όσες προσπάθειες και αν κανείς. Και με αυτά εντυπωσιάζονται αλλά και γνωρίζουν ότι με την προσπάθειά τους μπορεί να υπάρχει μία κινητικότητα. Από το μείον να πάει στο συν... επαγγελματικά.

Άρα κάποιο στόχοι είναι εφικτοί

-Ναι. Κάποιοι στόχοι είναι εφικτοί

Και κάποιοι δεν είναι

-Ναι

Που μπορεί να οφείλετε αυτό;

-Άλλοι στόχοι νομίζω δεν υπάρχουν. Είναι μόνο αυτή η πολυλογία που τα κουράζει να διαβάσουν. Παρακολουθούν μόνο την ώρα του μαθήματος και σημειώνουμε τα πιο σημαντικά.

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

-Μπορεί να πιαστούμε από την επικεφαλίδα του νέου μαθήματος, να αναλύσουμε τη δύσκολη λέξη και μετά από αυτό να κάνουμε μία ιδεοθύελλα... όπου ιδεοθύελλα.... Όπου ο καθένας συμμετέχει με την προσωπική του γνώση και εμπειρία και εξελίσσεται το μάθημα και δεν μας φτάνει η ώρα. Άλλη φορά μπορεί να ασχοληθούμε με τις φωτογραφίες και άλλη με τα σημαντικά εσωτερικά όπου θα υπογραμμίσουμε και θα τα ρωτήσω με τη μαιευτική μέθοδο τι γνωρίζουν... και πώς μπορούμε αυτό να... το εξελίξουμε στη συνέχεια μέσα στην τάξη.

Σε ομάδες δουλεύετε;

-Δυσκολεύομαι γιατί είναι ακατάλληλος ο χορός της αίθουσας. Κάθονται κατά μόνας τα σχολεία... στα Θρανία και θα γίνει θόρυβος να τα γυρίσουμε. Και όσες φορές προσπάθησα οι αδιάφοροι εξακολουθούσαν να αδιαφορούν και οι καλοί που μπορεί να' ταν στην ομάδα αρνιόταν να απαντήσει γιατί θα έπαιρνε τον βαθμό τον δικό της και ο άλλος που δεν μίλησε. Προφάσεις των μαθητών αλλά και είναι πρακτικά δύσκολο να το.... σιγά-σιγά Ίσως το επιχειρήσω, Αλλά... φέτος το έκανα μια-δυο φορές. Δεν βγήκε.

Είναι και μικρή ακόμα η εμπειρία για εσάς...

-Ναι. Έτσι.

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές;

-Ίσως.. ας πούμε στα τροχαία ατυχήματα τα ανεβάζω πάντα σε μια αίθουσα που θα βρούμε κενή με προτζέκτορα και θα τους δείξω... εγκεκριμένα βίντεο του Υπουργείου Παιδείας όπου θα

δουν, όχι βέβαια σοκαριστικές καταστάσεις, ακραίες, θανατηφόρα τροχαία και τα λοιπά μπορεί να βρουν..... και να δουν και σε κόμικς τα....τους κανόνες, Όχι... τους κανόνες οδήγησης, οδικής συμπεριφοράς..., οδικής κυκλοφορίας. Τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας.

Η σωστή οδική συμπεριφορά θεωρείτε ότι αποτελεί μέρος της ιδιότητας του πολίτη;

-ΑΠΟΛΥΤΩΣ. Εκείνο που... η μεγαλύτερη αξία είναι η αξία της ζωής. Αν δεν κατοχυρώσουμε τη ζωή μας, με ότι μέτρο μπορεί ο κάθε άνθρωπος, τότε δεν θα υπάρξει κοινωνία, δεν θα υπάρχει πολίτης, δεν θα υπάρχει πολιτισμός, Πολιτειακή κατάσταση, δημοκρατία. Όλοι φαντάζομαι και οι κυβερνήτες αλλά και οι απλοί άνθρωποι προασπίζουν την αξία της ζωής. Τα τροχαία ατυχήματα αποδεκατίζουν ανθρώπους πρέπει να τα προφτάσουμε.

Έχουμε έλλειμμα οδικής συμπεριφοράς;

-Ναι. Έχουμε Έχουμε. Γιατί και σαν λαός είμαστε λίγο... λίγο δυναμικοί (γέλιο) στην οδήγηση. Το λέμε σε εισαγωγικά το δυναμικοί.

Κάποια άλλα εργαλεία που έχετε χρησιμοποιήσει;

-Ένα χάρτη. Οι εικόνες στο internet. Να βρούμε ας πούμε τη Βουλή, να δούμε το κτίριο, να αναφερθούμε τι ήταν εκεί πριν και τα λοιπά. Με εικόνες από βίντεο που ψάχνει

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Σας είπα. Αναλύει πολύ και απλουστεύει πολύ τις έννοιες και είναι κουραστικό. Θα μπορούσε πιο συγκεκριμένα.. και να είναι διαφορετικά γραμμένο. Ενώ π.χ. επιχειρεί στο τέλος να κάνει ένα σχεδιάγραμμα με τις βασικές έννοιες, είναι καταχωνιασμένο στο τέλος δεν έχει μία περίοπτη θέση στη σελίδα για να μπορέσει ο μαθητής να το δει ενώπιος ενώπιω μπροστά στα μάτια του.

Τα θέματα στα οποία αναφέρετε;

-Σημαντικότερα σημαντικότερα. Αρκεί να μην πολυλογεί.

Αυτό είναι δηλαδή ένα πρόβλημα για τη μη επίτευξη των στόχων;

-Ναι αυτό αυτό αυτό αυτό.

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Της βιωματικής νομίζω ότι οφείλεται στη....περισσότερο στην προσωπικότητα του καθηγητή και πώς θα το χειριστεί ο καθένας. Στο ζήλο του και την έμφαση που δίνει σε αυτό τον τομέα. Όσον αφορά τη διαθεματικότητα..... δεν υπάρχει απόλυτη συνεργασία γιατί δεν φτάνει και η ώρα για το δικό μας μάθημα. Εγώ στο δικό μου μάθημα κάνω αναφορές σε αυτό που έχω ως βασικό μάθημα αλλά οι άλλοι καθηγητές Ίσως.... Αα...ίσως και ένα τραγούδι με τη μουσικό.... είναι αφιερωμένοι στα δικά τους μαθήματα.

Παρόλα αυτά μέσα στην τάξη εσείς χρησιμοποιείτε αναφορές σε κάποια άλλα μαθήματα;

-Φυσικά δεν παραλείπω ποτέ να το κάνω αυτό. Εγώ. Δεν συνεργάζομαι περισσότερο με άλλους συναδέλφους... πληθώρα συναδέλφων.... Με 1ή 2 μπορεί να συνεργαστώ κατά καιρούς.

Μόνη σας είναι πιο εύκολο..

-Ναι ναι. Να το χειριστώ με το δικό μου μάθημα, το βασικό, αλλά και με ένα μουσικό κομμάτι.. ή με κάτι σχετικό.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-ΠΝα πάνε οι μαθητές να μαγειρέψουν σε ένα γηροκομείο

-Α.. να..να κλαδέψουν ένα πάρκο. Θετικότατο. Νομίζω ότι αυτό που λέμε βιωματικό αυτό που επιδιώκω και εγώ και τα παιδιά... αρέσει στα παιδιά θα ήθελε... θα ήταν πολύ ευχάριστο να πηγαίναμε και να... δια ζώσης να... αντιλαμβάνονταν αυτά που θεωρητικά μαθαίνουν σαν ομάδες κοινωνικές, σχολικές. Μέσα σε χώρους προσφοράς αγάπης, συμμετοχής, σχέσης.
Ωστε να αναδείξουμε περισσότερο τις αξίες..

-Να αναδείξουμε τις αξίες αλλά και την ένταξή μας στο σύνολο των ανθρώπων που δημιουργούν πολιτισμό μέσα από αυτές τις σχέσεις της αγάπης και της επικοινωνίας. *Στο ελληνικό πλαίσιο πιστεύετε ότι είναι εφικτό να εφαρμοσθεί;*

-Δεν έχουμε εμπειρία και νομίζω ότι θα πάρει χρόνο για να δημιουργήσουμε τέτοια προγράμματα. Αλλά θέλω να τονίσω κάτι που παρέλειψα πριν ότι δεν.. πηγαίνοντας σε αυτούς τους χώρους επιτελούμε... έχουμε αποτελεσμα, έχουμε έργο, ποιούμε έργο και αυτό είναι πολύ βασικό. Περνώντας κάποτε από ένα γηροκομείο με τα δικά μου παιδιά φώναζαν οι παππούδες «Ελάτε μέσα», ήταν Χριστούγεννα, «να μας πείτε ένα ποίημα». Έχουν ανάγκη οι άνθρωποι τη ζωντανή παρουσία. Φανταστείτε τώρα να φάμε το μεσημέρι και να τους αναγγεληθεί ότι το φαγητό το φρόντισαν και το πρόσφεραν παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό.

Και για τα παιδιά

Και για τα παιδιά. Νιώθουν ικανοποίηση και μαθαίνουν στη ζωή της προσφοράς αλλά... και όχι της ατομικής.. αυτάρκειας. Στη ζωή της σχέσης. Που... της επικοινωνίας, της αποτελεσματικότητας, του έργου.

Πάντως η εφαρμογή του θα μπορούσε να σχεδιαστεί στο ελληνικό πλαίσιο;

-Θα μπορούσε. Αρκεί να υπάρχει διάθεση και να.. επισπευστεί γιατί θα ήταν πολύ ωραίο. Και θα.. ίσως.. στην αρχή υπάρχει και μία θορυβώδη συμπεριφορά. Στη συνέχεια όμως θα μάθουν και θα το θεωρούν και αυτό μέρος της ζωής τους, της καθημερινότητας.

Όπως συμβαίνει συνήθως με τα περισσότερα προγράμματα

- Πολύ θα μου άρεσε. Ναι. Δυσκολεύουν λίγο, είναι πρωτόγνωρα, κάθε αρχή και δύσκολη.

29) *Τι θα προτείνατε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;*

-Να γίνει το βιβλίο πιο εύχρηστο. Να υπάρχει πρόταση να έρχονται εδώ άνθρωποι να.... μιλούν στα παιδιά για βασικά θέματα τα οποία είναι της εποχής των παιδιών, της κοινωνίας μας, της... της χρονικής περιόδου που ζούμε. Να έρθουν άνθρωποι δηλαδή να υπάρχει μία κινητικότητα. Να μην είναι ένα μάθημα που γίνεται μόνο μέσα στην τάξη. Να βγει έξω, να προβληματίσει, να υπάρχει συμμετοχή και από τους έξω μέσα στο σχολείο από το σχολείο προς τα έξω.

Ενδιαφέρουσα άποψη αυτή... από τους έξω προς τους μέσα..

30) *Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;*

-Τίποτα. Μόνο επαναλαμβάνω ότι είμαι ευτυχισμένη που κάνω και αυτό το μάθημα ενώ είχα μία σχετική προκατάληψη.

8^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 8

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☒	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☒	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Εγώ διορίστηκα το 1992 ως Φιλολόγος. Ε..τρία χρόνια πριν ως αναπληρώτρια, δηλαδή είμαι κοντά 30 χρόνια.

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Ε.. αυτά τα 30 χρόνια συμβαίνει να...το διδάσκω στα...σχ.. στην Δευτεροβάθμια

Δηλαδή θεωρείτε η πιο.... Εμπειρη ας πούμε στο μάθημα

-Ναι. Είμαι..Εμπειρική Κοινωνιολόγος (γέλιο)

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Λόγω της ειδικότητάς σας για τη συμπλήρωση του ωραρίου;

-Και για αυτό το λόγο. Αλλά για να πω και την αλήθεια μου αρέσει να έχω χρόνο πέρα από το..... την πίεση ας πούμε των αρχαίων, της ύλης των αρχαίων. Μου αρέσει να έχω χρόνο να συζητήσω πιο πολλά πράγματα με τα παιδιά, θεωρώ ότι έχω το χρόνο και περισσότερη άνεση.

Δηλαδή απ' ότι αντιλαμβάνομαι ακόμα και αν είχατε τη δυνατότητα να συμπληρώσετε το ωράριό σας ως φιλόλογος πάλι θα το επιλέγατε

-Ναι. Το προτιμώ... καλώς ή κακώς όσοι είμαστε και λίγο πιο παλιοί.. λέμε τις προτιμήσεις μας την ώρα που μοιράζουμε τα μαθήματα. εγώ λοιπόν πάντοτε επιθυμώ, επιδιώκω να παίρνω το μάθημα αυτό.

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, τελειώσατε κλασική φιλολογία

-Κλασική Φιλολογία με πολύ λίγα μαθήματα του .. Ψυχοπαιδαγωγικού ας πούμε

Δεν διδαχθήκατε δηλαδή μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Καθόλου.

Διδακτική;

-Όχι όχι όχι όχι

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Όχι τυπική. Όχι τυπική. Πάμε παρακάτω

Άρα ότι έχετε κάνει είναι από δική σας πρωτοβουλία;

-Ναι. Γιατί στα 30 χρόνια επεδίωκα τέλος πάντων τα σεμινάρια, επεδίωκα να πηγαίνω να... παρακολουθώ ομιλητές πάνω σε διάφορα τέτοια ζητήματα τα οποία.. το οποίο με βοηθάει γενικά, όχι μόνο στο μάθημα της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Βοηθάει γενικά. Πρώτα τον εαυτό μου δηλαδή και μετά στην επικοινωνία μου με τα παιδιά.

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Ναι.. ακριβώς για αυτό το λόγο προτιμώ να παίρνω το μάθημα. γιατί εεε... σκέφτομαι και λίγο αυτά που κάνου... που συζητάμε και με τα αρχαία με τα παιδιά... για τον Αριστοτέλη... Ποιος θεωρεί ότι είναι ο... ο πολίτης, ο ενεργός πολίτης. Αφού αυτή η ιδέα γεννήθηκε στην Ελλάδα εδώ και δυόμισι χιλιάδες χρόνια. Εντάξει... δεν θα την αμφισβητήσω εγώ. Και πάνω σε αυτήν κάνω προσπάθεια... όσο μπορώ και ιδίως και με τα νέα τεχνολογικά έτσι...

Κυρίως αναφέρομαι στο ρόλο της ίδιας της εκπαίδευσης και όχι του εκπαιδευτικού

-Ναι.. αλλά...Και με την... πώς να το πω; και.. με το να το δεχτούν αυτό τα παιδιά...έτσι...;γιατί όλο αυτό είναι μια σχέση , και με το να το δεχτούν λοιπόν τα παιδιά και με το ... είναι ενδιαφέροντα αυτά που θα τους πεις. Για αυτό εγώ δεν μπορώ να απομονώσω ένα πράγμα. Όλα κατά τη γνώμη μου είναι μία ολότητα, είναι κάτι σφαιρικό. Αλλά έστω... ας το πούμε έτσι όπως θέλεις. Ναι. Ναι πιστεύω στη δύναμη της εκπαίδευσης. Ας το πούμε έτσι... μονολεκτικά.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Ναι..ναι...επειδή κατά τη γνώμη μου στα πρώτα στάδια του μεγαλώματος του παιδιού αποτυπώνονται μέχρι τα πέντε του χρόνια κάποιες βασικές αντιλήψεις για το πώς βλέπει τον άνθρωπο, τον κόσμο εεε...σίγουρα εκεί η εκπαίδευση ας πούμε από το σπίτι θα ήταν πάρα πολύ σημαντικό. Όμως δεν το χάνουμε το παιχνίδι και στα 12 έως τα 15. Δεν ξέρω για το λύκειο. Δεν έχω κάνει, είχα κάνει πολύ παλιά στο λύκειο αλλά ακόμα και στα 12 στα 15 βλέπω τα παιδιά να προβληματίζονται και πιστεύω στη δύναμη της εκπαίδευσης ως προς το... μπορώ να σου πω και το ξεριζώνει κάποιες αντιλήψεις. Που επειδή εγώ είμαι κυρίως σε επαρχιακά σχολεία βλέπω ότι υπάρχει... υπάρχουν διάφορες αντιλήψεις ε! τις ξέρουμε και σήμερα... π.χ. για το ρατσισμό. Τέλος πάντων να μην το πω παραπέρα, να μην επεκταθώ. Είναι πιο κλειστές οι κοινωνίες, η θέση της γυναίκας, είναι πιο κλειστές οι κοινωνίες. Άρα μη σου πω ότι είναι πολύ πιο χρήσιμη σε αυτό... στην επαρχία.. που βρίσκομαι εγώ και στην ηλικία αυτή των 12 15.

Τουλάχιστον δημιουργεί έναν προβληματισμό απ' ότι καταλαβαίνω, αν όχι να ξεριζώσει, να αλλάξει αλλά προβληματίζει

-Εγώ πάντα είμαι λίγο... ονειρεύομαι. Θέλω να ονειρεύομαι έτσι; το' χω αυτό το πράγμα θέλω να... και να οραματίζομαι.. και όλα αυτά είναι... δηλαδή... Αλήθεια σου λέω. Νομίζω ότι σε κάποια παιδιά που βλέπω έτσι... και στο ύφος τους ότι είναι... κάτι γίνεται μέσα τους.

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ναι..ναι...και εντάξει με την εμπειρία ας πούμε..το Δημοκρατία, ας πούμε το..άποψη, όσο και να μην συμφωνώ, να δεχτώ τη γνώμη των άλλων, το θεωρώ πρώτο και βασικό. Θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό την ελευθερία της γνώμης της άποψης, γιατί έζησα και σε εποχές που ήμουν.. ας πούμε μαθήτρια το 75 και θυμάμαι και τη δική μου εμπειρία σαν μαθήτρια πράγματα που..... δυσκολευόμαστε να πούμε την ελευθερία.. Εντάξει... και το να δίνω... Και το να δίνουμε το λόγο σε όλους, την ισηγορία έτσι; Που..τη Θεωρώ πολύ σημαντική, το θάρρος της γνώμης, το θάρρος του να... πω και κάτι που νομίζω ότι μπορεί να ακουστεί άσχημο στα αυτιά των άλλων, αλλά ο προβληματισμός είναι.. ότι πιο ενδιαφέρον... ότι πιο ενδιαφέρον..και αν το καταφέρω ας πούμε αυτό που λέμε... λάθος που λέμε να... βγει, είναι πάρα πολύ σημαντικό για μένα. Έχουμε πετύχει πράγματα εκεί.

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; Δηλαδή η δημοκρατία για σας τι είναι;

-όχι ορισμό;

Οχι. Με λίγες λέξεις

-Να...συμμετέχω.. να έχω το ενδιαφέρον να συμμετέχω σε πράγματα, να παίρνω την ευθύνη των πραγμάτων στα οποία συμμετέχω και να δέχομαι... να δέχομαι τη συμμετοχή του άλλου γιατί αυτό είναι δημοκρατία. Πολλές φορές ας πούμε... λένε δημοκρατία αλλά δεν είμαστε έτοιμοι καν να ακούσουμε τον άλλον ή.. θα δεχτούμε τη γνώμη του ή να δώσουμε στον άλλο το

περιθώριο να πει κάτι που δεν συμφωνούμε αυτό. Δεν... πάμε να τον κόψουμε, να το σταματήσουμε ή να το...να αναθεωρήσουμε τη γνώμη του. 'Όχι.Έχεις το δικαίωμα να πεις αυτό που θέλεις, να το πούμε όλοι και στο τέλος, όσο και να μη μας αρέσει, να δεχτούμε τη γνώμη που πλειοψήφησε ας... πούμε.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Προβληματίζομαι... μέσα από το μάθημα θεωρώ η ταυτότητα άνθρωπος είναι το πρώτο. Ο Άνθρωπος, που σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου είναι..... παιδί μου ίδιος αυτό... δηλαδή.... που το βλέπω και το νιώθουν τα παιδιά... να μην πω για τα κόμικς αυτά... που έχει μέσα, τις εικόνες που είναι τόσο εκφραστικές ας πούμε απ' αυτό το βιβλίο το καινούργιο, γιατί εγώ έχω γνωρίσει πάρα πολλά βιβλία, Δεν ξέρω αν το λέει παρακάτω.. στη συνέντευξη (γέλιο)..... αλλά αλήθεια.... αυτό το τελευταίο βιβλίο που είναι περιοδικό, που είναι, που είναι...και έχω δει εγώ τα βιβλία, δείχνει αυτό, το ότι μπορεί να έχουμε επιμέρους διαφορές αλλά η ταυτότητα άνθρωπος Είναι αυτό που αναδεικνύεται. Άρα λοιπόν...η ταυτότητα άνθρωπος... Εντάξει... έχει... και τη σημαία της. Θα λέει Ευρωπαϊκή... θα λέει ελληνική... θα'ναι...θα' ναι η θρησκεία της, θα' ναι.... Θα' ναι..... αλλά είναι άνθρωπος. Εγώ βλέπω αυτή.... την ομοιότητα. Δεν στέκομαι σε... διαφορές δεν μπορώ να σταθώ
Ενδιαφέρουσα θέση..

-Και νομίζω ότι και τα παιδιά το νιώθουν αυτό. Αυτό..αυτή η συγκίνηση που έχει ο... άνθρωπος αυτό... βγαίνει.... Βγαίνει.... και βγαίνει μέσα από το μάθημα.

11) Απαντήσατε και στην επόμενη ερώτησή μου παρόλα αυτά.....

-Δεν έχει φύλλο, να το συμπληρώσω γιατί αυτό εκεί... δεν έχει φύλλο, δεν έχει φυλή, δεν έχει.... Δεν έχει ηλικία.... Γιατί έχω και μια ηλικία (γέλιο). Δεν έχει ηλικία

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ένα λεπτό. Να μην χαθούμε λοιπόν μέσα στην... πα-γκο-σμι-ο-ποίηση εντός εισαγωγικών έτσι; Σίγουρα πρέπει να δώσουμε και τα ιδιαίτερα μας χαρακτηριστικά.... Γιατί άμα... εντάξει δε θα κάνω μάθημα τώρα, δεν μου αρέσει να κάνω μάθημα.... Αυτό που λέει για τις ρίζες μας και όλα αυτά. Εντάξει δεν... αλλά είναι η αλήθεια, είναι η πραγματικότητα. Ναι, να δώσουμε και τα ιδιαίτερα μας χαρακτηριστικά. Ποια είναι αυτά τα ιδιαίτερα μας χαρακτηριστικά; θες να το πεις γαλανόλευκο; θες να το πεις δημοκρατία; θες να το πεις Παρθενώνα; θες να το πεις Φειδία; δεν ξέρω.. μέσα από την τέχνη μας.. μέσα από.... θες να το πεις Σεφέρη, Ελύτη δηλαδή.... και πάλι πάω στο διαχρονικό Έλληνα. Σταματώ. Και υποκλίνομαι.. Δεν ξέρω αν απάντησα...

Δεν υπάρχει σωστή απάντηση.... Απόψεις καταγράφουμε. Τελικά ο μαθητής αφού αποκτήσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μπορεί να πάρει και κάποια ταυτότητα που ο ίδιος θα αντιληφθεί στη συνέχεια..... που μπορεί να έχει λίγο Ευρώπη, να έχει λίγο κόσμο.... ως άνθρωπος

-Ναι. Αλλά εγώ με διαφορετική σειρά. Πρώτα το άνθρωπος... έχω λίγο διαφορετική σειρά σ' αυτό....και εντάξει... αλλά μένουμε λοιπόν και στα χαρακτηριστικά μας τα ιδιαίτερα. Μένουμε σε αυτά.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη; Τι μπορεί να προσφέρει;

-Εντάξει... θα δώσει τη συγκίνηση. Γιατί τις γνώσεις... Είμαστε... ένα απειροελάχιστο κομματάκι της γνώσης και από αυτή που διαθέτουμε και από αυτήν... θα δώσουμε το ενδιαφέρον, θα δώσουμε τη...σπίθα να προβληματιστεί, να ψάξει και... θα δεχτούμε και από το παιδί.. να μας βοηθήσει και αυτό να.... βρούμε πράγματα. Που.. που... αλήθεια με κάνουν να αισθάνομαι πολλές φορές στον...στα ηλεκτρονικά μέσα.. αναλφάβητη. Τα παιδιά με βοηθάνε τόσoοοο πολύ στο να μπούμε στον υπολογιστή, να δούμε πράγματα, να βρούνε αυτά τα sites, να..... εντάξει.... Σε αυτό το δίνω και παίρνω

Αλληλοεπίδραση..

-Μα..Ναι..

Και αυτό είναι εκπαίδευση

-Εντάξει..Δεν είναι μόνο στην κοινωνική και πολιτική αγωγή. Εγώ το βλέπω και στο... στη λογοτεχνία, το βλέπω και στη..... άλλα. Άρα ο εκπαιδευτικός λοιπόν.. αυτό....την

Αλληλεπίδραση.

-Το άνοιγμά του. Το να είμαστε δεκτικοί ρε παιδί μου... Εντάξει.. τώρα πια έχουμε αλλάξει κιόλας. Δεν είναι όπως παλιά που τα ξέραμε όλα (γέλια). Μ...

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτεότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Κάποιες εποχές... γίνονταν.. επιμόρφωση...για την επιμόρφωση. Ξέρετε κάτι κονδύλια της Ευρώπης... ξέρετε κάτι.....χρήματα για πόσες ώρες ο εκπαιδευτής στους εκπαιδευόμενους... εεε...κάνει.. τυπικά λοιπόν. Ουσιαστικά εντάξει... για το μάθημα της αγωγής ιδιαίτερα ή γενικά;

Όχι, για το συγκεκριμένο

-Για τα συγκεκριμένο.. να είναι αυτό που λέω εγώ ότι..από μόνοι μας, όπως ακούω και σε πολλά άλλα πράγματα στην Ελλάδα. Να π.χ. τους... Αθλητές..τους... έτσι; Αισθανόμαστε, βιώνουμε και το **μόνοι μας**, το βιώνουμε. Ε...Να ψάξουμε, να πέσουμε και κάποιες φορές και στα βαθιά, να κολυπήσουμε και όσο μπορούμε να πάρουμε.. πράγματα απ' όπου μπορούμε. Τυπικό φορέα, που να με έχει ικανοποιήσει, εγώ δεν έχω βρει. 30 χρόνια....α.. πρίμενε δεν τελείωσα. Δεν ξέρω αν ακούγομαι.. Θα σκάσω αν δεν ακούγομαι(γέλιο)..Πάντως να πω ότι και πράγματα που με έχουν βοηθήσει είναι από το σύνδεσμο φιλολόγων. Εγώ θέλω να το πω αυτό. Γιατί... και με τους επίσημους... Με τους διακεκριμένους προσκεκλημένους τους.. να.... Με βάζουνε στη φάση αυτή.. του προβληματισμού, του ενδιαφέροντος, του να δω τι γίνεται γύρω μου, τι... υπάρχει Τέλος πάντων και...να πειραματιστώ και με τα παιδιά.

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Ναι. Έχω καταλάβει τι λες. Κοίταξε. Πολλές φορές... Σίγουρα αυτό είναι ιδανικό. Αλλά μέσα στα στενά πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος υπάρχει μεγάλη δυσκολία. Αυτές τις δυσκολίες, να' ρθεις.. σε μία σύγκρουση με τον διευθυντή σου γιατί μπορεί να σου πει: «τώρα από μία ταινία τι μπορεί να κερδίσει το παιδί;» ή «Έλα μωρέ, τι ταινίες θα δείχνουμε στο σχολείο; Κινηματογράφο θα το κάνουμε;» ή άλλες δυσκολίες, αντικειμενικές όπως σας είπα. Στο επαρχιακό σχολείο το να βγουν.. να δουν ή να πάρουν μέρος τα παιδιά σε κάτι.... που έχει σχέση με μία βιβλιοθήκη, που έχει σχέση με κάτι... με μία ομιλία, χρειάζεσαι έγκριση, χρειάζεσαι λεωφορεία, χρειάζεσαι.... τώρα από την άλλη πλευρά, το να... έχουμε τη βοήθεια του συλλόγου γονέων, τη **βοήθεια** του συλλόγου γονέων...ναι, γιατί και αυτοί οι άνθρωποι,

μεγάλοι άνθρωποι είναι, πιεσμένοι από την κρίση και από τις... δουλειές του στα χωριά. Μην ξεχνάμε την.. την προσπάθεια της επιβίωσης. Κι όχι μόνο για αυτούς αλλά και για μας. Άμα κατακλύζετε και το μυαλό από αυτά τα θέματα της επιβίωσης. Που να τα πεις αυτά στην Ευρώπη; πάτε να πείτε αυτά τα πράγματα στην Ευρώπη.. αυτή τη.. τη μιζέρια που βγάζουμε όλοι που μας.., όσο και να θέλουμε να πετάξουμε, μας κρατάει εγκλωβισμένους. Λοιπόν... κι αυτοί οι άνθρωποι... ότι μπορούν κάνουν. Σου λέω παράδειγμα: είχαν από τα 10 τα 3 ευρώ και τα δώσανε για να πάνε τα παιδιά στο πλανητάριο. Ναι, έχουν τη διάθεση.. έχουν τη διάθεση αλλά...λείπουν τα λεφτά, λείπουν... τα πρακτικά μέσα..., τα λεωφορεία που θα μεταφέρουν τα παιδιά. Ναι συνεργάσιμους ανθρώπους θέλουμε με διάθεση και μ' ανοιχτό μυαλό.

Όλη αυτή η συνεργασία, το ανοικτό σχολείο στην κοινωνία τι προσφέρει στον εκπαιδευτικό;

-Όταν.. όταν... Είναι παιδιά. Είναι 12 χρονών παιδιά. Στους ανθρώπους που έχουν τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη είναι οι γονείς τους. Όταν τους βλέπουν λοιπόν μες τη διαδικασία, πόσο πολύ.. δείχνουν εμπιστοσύνη στο σχολείο, πόσο.... δένετε η σχέση του δασκάλου με το μαθητή, επίσης το ίδιο συμβαίνει και με το δα.. το μαθ...τον γονιό όταν είναι μέσα σε αυτό... αρχίζει και αυτός να τον εμπιστεύεται πιο πολύ το δάσκαλο που τον... που τον...ζει, που τον βλέπω, που δεν είναι απλά ένας... ο βαθμός ας πούμε.. να ξεφύγουμε από αυτό, οι εξετάσεις ή ένα διαγώνισμα. Βλέπει την αγωνία του, βλέπει στο πρόσωπο του το ενδιαφέρον, βλέπει αυτή τη σπίθα ρε παιδί μου... Άρα λοιπόν αυτή η σπίθα μεταδίδεται σε.. αυτό το τρίπτυχο να το πούμε, στο τρίπτυχο από το παιδί στο γονιό από το γονιό στο δάσκαλο και πάει έτσι.... σαν μία αλυσίδα.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Πολύ θα ήθελα η επίσκεψη που κάναμε παλιά στη Βουλή να είχε και τώρα αυτό το νόημα που έχει για τα παιδιά που είχα το 89-90 ας πούμε σε κάποια μικρά επαρχιακά σχολεία. Λυπάμαι αλλά έχει κλονιστεί η εμπιστοσύνη των πολιτών... γονιών άρα και τα παιδιά το εισπράττουν αυτό στο σπίτι... ως προς το πόσο ενδιαφέρονται οι..... εκλεγμένοι από εμάς. Άρα μία... επίσκεψη στη Βουλή εμένα δεν με κάνει να πιστεύω ότι προωθεί αυτή τη δράση. Πάμε παρακάτω

Θα θέλατε κάποιες άλλες δράσεις που να...

-Εγώ ήθελα αυτό να τονιστεί γιατί είμαι στη.. στη μεταβατική φάση. Είναι ένας άνθρωπος που ήμουν καθηγήτρια το 80, που πιστεύαμε σε πράγματα και εμείς οι εκπαιδευτικοί... που καταρρακωθήκαμε αργότερα έπεσε η αξία της απεργίας.... Που... θα τα πω αυτά που τα πιστεύω έτσι; οπότε κακά τα ψέματα, αυτά βγαίνουν και από εμάς τους εκπαιδευτικούς στα παιδιά αυτοί οι προβληματισμοί... και πάλι ονειρευόμαστε έναν άλλο κόσμο, δεν απελιζόμαστε έτσι; απλά εγώ θα ήθελα εδώ να υπάρχει... μία φωνή αλήθειας. Να δούμε, κι αυτοί οι άνθρωποι πώς να ενδιαφερθούν πραγματικά να δώσουν αυτό το θετικό παράδειγμα ώστε και εμείς επισκεπτόμενοι την Βουλή... Βέβαια η αλήθεια είναι ότι και εκεί μέσα υπάρχουν... πολύ ωραίες εκθέσεις, δεν... δεν είμαι αφοριστική σε όλα έτσι; Προς το παρόν μιλούσα για το χώρο μέσα στη Βουλή που επισκεπτόμασταν παλιά... οι εκθέσεις της Βουλής είναι πάντοτε ενδιαφέρουσες και πάρα πάρα πολύ χρήσιμες για τα παιδιά. *Κάποιες άλλες δράσεις που πιστεύετε ότι βοηθάνε;*

-Κατά τη γνώμη μου, οι δράσεις από όλα τα μαθήματα, τα πειράματα στη χημεία.., η επίσκεψη σε ένα μουσείο, η εκδρομή στη μεγάλη πόλη... είτε είναι Ναύπλιο είτε είναι Αθήνα. Όλες αυτές οι εικόνες, όλες αυτές οι παραστάσεις, όλα αυτά.... εγώ πόσο πολύ θα ήθελα αν μπορούσα κάθε μήνα αυτά τα παιδιά, **κάθε μήνα**... για αυτό και λέμε: Αυτά τα παιδιά να μην πηγαίνουν

τον απλό περίπατο στη φύση. Ο περίπατος στη φύση χρειάζεται στα παιδιά στην πόλη. Τα παιδιά που είναι στην... επαρχία που έχουν την ευλογία του να ακούνε τη φωνή του πουλιού όταν ανοίγουν τα μάτια τους και να βλέπουν τα φύλλα των δέντρων που πέφτουν και βγαίνουν και τα πράσινα και τα κόκκινα. Και όλα αυτά... αυτά τα χουν καθημερινότητα. Καλά τα συζητάμε εμείς, τα τονίζουμε. Δεν παραγνωρίζουμε την καθημερινότητα έτσι; αλλά τους λείπουν πράγματα που... να έχουν σχέση με... με το άλλο, το πίσω μέρος του μυαλού πώς να το πω ρε παιδί μου αυτό το πράγμα; Δηλαδή πόσο πολύ θα ήθελα **κάθε μήνα** αυτά τα παιδιά, να επισκέπτονταν θέλεις μουσείο με τη νέα σημασία του Μουσείου διαδραστικά, μπαίνω, παίζω, χαίρομαι, βρίσκω τον εαυτό μου σε αυτό έτσι; πήγαν στην Πινακοθήκη και είχε αυτό το καταπληκτικό πρόγραμμα... «αγωνιστές-ζητιάνοι» ας πούμε. Λέω πόσο πολύ... ή το γη και ήλιος σου στην βιβλιοθήκη που πήγαν... κι είδαν πως ξεκινήσαμε, τι είμαστε... σ' αυτά τα υπαρκτά ξέρω... γω ερωτήματα. Και στην εκκλησία.. Όχι, όχι όχι ... και στην εκκλησία.. αυτό το μεταφυσικό, αυτές τις ανησυχίες που έχουμε. Οποιαδήποτε θέλω να πω αφορμή, που μπορεί να αξιοποιηθεί, και έξω από το σχολείο αλλά και μέσα στο σχολείο... εγώ λέω και μέσα στο σχολείο. Να' χεις τώρα αυτούς τους διαδραστικούς, να' χεις το youtube, να' χεις... να' χεις επιλέξει βέβαια πράγματα έτσι; και πώς θα τα διαχειριστείς; Ήμασταν σε αυτό τον **τομέα**, πάμφτωχοι όταν ήμασταν μαθητές... και η αλήθεια είναι ότι ακόμα θυμάμαι... από το δημοτικό με πήγαιναν σε εκείνο το ασπρόμαυρο σινεμαδάκι της γειτονιάς μου στο Κορδελιό, στη Θεσσαλονίκη, γιατί είμαι απ' τη Θεσσαλονίκη και δεν το ξεχνάω ποτέ, που 'χα δει την παράσταση την Ιφιγένεια εν αυλίδι. Μας είχανε πάει να... δούμε σε ένα σινεμαδάκι... ήμουν Δημοτικό και είμαι τώρα 50 χρόνων. Δεν ξεχνιούνται αυτά.

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Όχι. Όχι δεν έχω με την σημασία την τυπική. Και Πράγματι πιστεύω ότι η εξουσία, όποιο είδος εξουσίας, φθείρει τον άνθρωπο. Θα πρέπει να έχεις ένα τέτοιο υπόβαθρο, θα πρέπει να έχεις τέτοια... καλλιέργεια που να αισθάνεσαι ταπεινότερος από τους άλλους και δυστυχώς τα παραδείγματα είναι... αντίθετα. Με τίποτα δεν θα ήθελα να είχα κάποια θέση. Ούτε καν του διευθυντή στο σχολείο ας πούμε.

Σε δράσεις συμμετέχετε;

-Εθελοντικά; Πιστεύω σε αυτό. Πάρα πολύ πιστεύω στον εθελοντισμό. Και τα παιδιά τα στρέφω προς τα κει... και το συζητάμε. Εγώ όμως δεν συμμετέχω τυπ... τυπικά σε κάποιο φορέα. Ότι μπορώ να κάνω όμως μόνη μου Εντάξει... το κάνω μόνη μου και δυστυχώς... Δυστυχώς, η μέρα μάς θέλει όλο και πιο πολύ σε αυτό τον τομέα με την κρίση, όπως έχουν γίνει τα πράγματα...

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Εντάξει. Η αλήθεια είναι έτσι.. αν έχει σχέση και με την προηγούμενη ερώτηση, ότι το παράδειγμά μας στη ζωή είναι... το μεγαλύτερο μάθημα που μπορείς να δώσεις. Στον... τυπικό εθελοντισμό δεν είμαι και το ιδανικό παράδειγμα για τα παιδιά.

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Γίνονται βήματα. Φυσικά εχθρός του καλού είναι το καλύτερο. Στοχεύουμε σε αυτό και ελπίζουμε σε αυτό. Πιστεύουμε σε αυτό. Πιστεύω δηλαδή σ' αυτό. Ότι ναι. Βοηθάει πάρα πολύ

το σχολείο να . Σίγουρα μπορεί να' ναι και καλύτερα έτσι; Και.. και.. και.. προσπαθούμε γι' αυτό το καλύτερο.

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες; Και εάν ναι, πως θα την αντιμετωπίζατε;

-Για να πω την αλήθεια, τα πρώτα χρόνια αισθανόμουν αμηχανία. Ήμουν και πιο νέα... οπότε.... να σας πω μια προκατάληψη: π.χ. οι Πακιστανοί ευθύνονται για όλα... οι Αλβανοί είναι κλέφτες ξέρω γω έτσι; Αισθανόμουν μία αμηχανία για το πώς θα το διαχειριστώ
Συνέβαινε δηλαδή μέσα στην τάξη;

Μα πώς να μην συμβεί αφού... η τάξη είναι μικρογραφία της κοινωνίας και σε ένα ποσοστό συμβαίνει στην κοινωνία οπότε... συμβαίνει και στην τάξη... το πιο... το πιο σημαντικό κατά τη γνώμη μου είναι...ότι...το πώς θα φανεί αυτός ο μαθητής στους συμμαθητές του. Γιατί ευτυχώς η πλειοψηφία θεωρεί αυτές, ας πούμε τις ρατσιστικές αντιλήψεις, ναι τις θεωρεί ρατσιστικές αντιλήψεις. Για μένα το σημαντικό δεν είναι περιθωριοποιηθεί το παιδί που είναι.... Ας το πω και ανεύθυνο εντάξει.... ευθύνονται περισσότερο το περιβάλλον έτσι; οι γονείς είναι.... Αν όχι οι γονείς γιατί έχω συζητήσει με γονείς, δεν ξέρω τι ακούει το παιδί από ποιες ομάδες. Δεν μπορούν να τα ξέρουν κι όλα οι γονείς; ξέρεις εκπλήσσονται πολλές φορές όταν ιδιαίτερα... μπορεί να συζητήσω, με πολύ λεπτό τρόπο, γιατί δεν θέλω ούτε το παιδί να το εκθέσω στους γονείς. Γιατί είναι και λίγο μυστική η σχέση που έχουμε οι δάσκαλοι με τα παιδιά. Ο στόχος λοιπόν, ο στόχος μας είναι...πόσο ποι... πώς να το πω; Απαλά. όχι βίαια. όχι βίαια. Να σκεφτεί το παιδί να μπει λίγο σε αυτή τη διαδικασία. να δει ότι υπάρχει... υπάρχει και η άλλη πλευρά. Για να πω την αλήθεια, εγώ αυτά δεν τα ήξερα και από.... εντάξει προβληματίζομαι. Αλλά συζητώντας με ανθρώπους έξω από το σχολείο, η προσπάθεια στράφηκε στο πώς θα προσεγγίσω με τον καλύτερο τρόπο αυτό το παιδί που έχει αυτήν την προκατάληψη και πώς το παιδί αυτό θα παραμείνει μέλος της ομάδας. Εμένα αυτός είναι ο στόχος μου και δεν το συζητάμε για μπούλινγκ, δεν... δεν συζητιούνται αυτά τα πράγματα. Δεν υπάρχει δηλαδή αυτή....

Η προσπάθειά σας στην ουσία είναι να μεταβάλλ...

-Κανένα παιδί να μην.... Περιθωριοποιηθεί, κανένα παιδί να μην να μην είναι μόνο του. Όλα αυτά να είναι σε συζήτηση. Ότι ωραία, δέχομαι, ακούμε την άποψή σου, έτσι ξεκινά... το ξεκινάω. Ωραία, πολύ ωραία, δέχομαι. Για να δούμε όμως και κάτι ακόμα; για να δούμε πάνω σε αυτό..

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

- 30 χρόνια... οι ώρες παραμένουν 2. Ε... μέσα σε όλη αυτή τη συμπίεση των μαθημάτων... εδώ άλλες ειδικότητες χάνουν ώρες. Αλώβητη μπορώ να πω ότι έχει μείνει η κοινωνική και πολιτική αγωγή. Το Χαίρομαι, το ευχαριστίεμαι. Δεν ξέρω αν τυπικά μπορούσε να πάρει άλλη ώρα. Φαντάζομαι πως όχι. Αλλά, να μην περιοριστεί ο χρόνος. Το βιβλίο σας είπα και από την αρχή...

Το αναλυτικό πρόγραμμα πως είναι; Χρειάζεται κάποιες αλλαγές;

-Αυτό που διαπιστώνω είναι ότι... ο χρόνος, που θα το 'χουν πει και άλλοι συνάδελφοί μου δε θέλω να γίνομαι κοινότυπη, ο χρόνος δεν επαρκεί για όλα αυτά από το βιβλίο. Ίσα-ίσα μπορούμε να... παραπέμψουμε τα παιδιά, δηλαδή μπορεί να μην ακολουθήσουμε το αναλυτικό πρόγραμμα και όταν παραδείγματος χάρη λείει σε ένα κεφάλαιο για την πολιτεία ή το πολίτευμα να γυρίσουμε παρά πέρα να δούμε λίγο τα δικαιώματα που.... σας λέω χαίρομαι πολύ το βιβλίο εγώ.

Πολύ ωραία..πολύ ωραία..

-Η ξέρω γω τις πηγές.. τις πηγές, τις εικόνες, πώς να ακολουθήσεις αυτό το αναλυτικό πρόγραμμα όταν έχει την εικόνα από την πικετοφορία ας πούμε για την... κατά της θανατικής ποινής. Πόσο χρόνο θέλεις αυτό να το κουβεντιάσεις; Πόσο χρόνο θέλεις να συζητήσεις για την πτώση του τείχους στο Βερολίνο; ή εκεί για την ισότητα των φύλων, δηλαδή... τόσα πολλά πράγματα που... εντάξει... Ας μου δώσουν αφορμή βρε παιδί μου τα μαθήματα. Δεν γίνεται αλλιώς.

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα;

-Τώρα πια έχουν καταργηθεί αυτά..πρωτεύον, δευτερεύον γιατί... Εδώ τα αρχαία που τα είχαμε περί πολλού δεν δίνονται και στις εξετάσεις. Ας αφήσουμε λοιπόν αυτήν την προκατ... Γι' αυτό κι αυτό είναι προκατάληψη. Εγώ μίλησα για σφαιρικότητα...για διαθεματικότητα. Μίλησα γι' αυτό σε..σε... όχι μόνο στο σχολείο, όχι μόνο στην κοινότητα στην Πολιτεία. Δηλαδή σε... ανοιχτά όλα βρε παιδί μου. Τέρμα οι προκαταλήψεις.

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Εντάξει..Εγώ να σου πω την αλήθεια διαβάζω τους στόχους... Εντάξει...

Κάποιοι είναι εφικτοί;

-Διαβάζω τους στόχους αλλά είμαι.. είμαι λίγο... αντάρτισσα να το πω σ' αυτό και... Πιστεύω..., και αυτό θα με κόψει από τους συμβούλους μου δηλαδή θα μου βάζανε μηδέν φαντάζομαι ο σύμβουλος των φιλολόγων, είμαι κατά του σεναρίου... κατά όλων αυτών των... πραγμάτων γιατί...πώς να βάλεις σε σενάριο τα 50 σου χρόνια της εμπειρίας ή τα 15 χρόνια του μαθητή; δεν μπαίνει σε σενάριο η ζωή. Οποιοδήποτε σενάριο (γέλιο) και να κάνεις έρχεται η ζωή και στο ανατρέπει. Κάθε μάθημα είναι μία..... θεατρική παράσταση είναι.... Τι να σου πω; είναι διαφορετικό, είναι ζωντανό μία απορία ενός... παιδιού μπορεί να σε βγά...λει εντός εισαγωγικών απ' αυτό το περί.....φημο σενάριο. Λοιπόν εγώ δεν πιστεύω σε σενάρια. Βάλτε μου το μηδέν (γέλιο). Εντάξει; δεν με νοιάζει... κιάλας; γιατί προτιμώ το ζωντανό μάθημα, το ζωντανό σχολείο, τη Ζωντανή και την αληθινή σχέση. Και όταν μετά από χρόνια γιατί....., εγώ έχω εδώ σε αυτό το σχόλιο από το 94, έχω τώρα κάποιος μαθητές... των γονιών.. κάποιους μαθητές που είχα και τους γονείς τους, εεε... χαίρομαι να πούμε μία ζεστή κουβέντα πέρα από αυτά τα τυπικά πράγματα. Γιατί εγώ από τους καθηγητές μου δεν θυμάμαι τίποτε τυπικό, παρά μόνο τη ζεστασιά τους, το ενδιαφέρον τους την αγάπη τους και είχαν οι άνθρωποι αυτοί, με εκείνα τα λίγα μέσα, τόσο πλούσιο αυτό τον τομέα που,,, αλήθεια το θυμάμαι με..... πολλή συγκίνηση.

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Δεν μπορώ να μην... Ο-μα-δο-συ-νε-ργατικές. Δεν θέλω να τα ακ...δεν μ' αρέσουν τα καλούπια. Και κάθε φορά μου αρέσει, αυτό το λέω και στα αρχαία, μου αρέσει να κάνουμε διαφορετικά το μάθημα. Διαφορετικά. Θες να ξεκινήσουμε από μια ερώτηση; Από έναν προβληματισμό; Συζήτησης; Γράφουμε στον πίνακα, ρωτάμε σημαντικά πράγματα ή κάνουμε μια α... την άσκηση. Ε... πάντως θα ηθ.. θα ήθελα, αν και δεν το πετυχαίνω πάντα, να γίνετε ομαδικά κάτι. Αυτό θα το ήθελα, αλλά... Δεν βγαίνει πάντοτε. Όταν ας πούμε έχεις κάποιους ορισμούς να πεις, όταν δηλαδή είναι κάτι να πεις... Δεν βγαίνει αυτό, αλλά όλο το υπόλοιπο... Η αλήθεια είναι ότι εμένα μου αρέσει και βγαίνω ενθουσιασμένη. Αλλά να πω την αλήθεια, αν ακούσεις τις κρίσεις των μαθητών, που αυτή.. αυτούς πρέπει να ακούμε και όχι του

συμβούλους...εεε... Δεν ξέρω αν έχουν την ίδια άποψη. Δεν ξέρω αν δηλαδή ενθουσιάζονται και τα παιδιά . Δεν το ξέρω.

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές;

-Και το βιβλίο είναι χρήσιμο.. και στο διαδραστικό.. να μπορούμε σε σελίδες, σε ιστότοπους σε... Με τη βοήθεια των παιδιών (γέλιο) γιατί σας είπα ότι εγώ δυσκολεύομαι σε αυτά αλλά τα παιδιά είναι πάρα πολύ πρόθυμα και είναι τόσο ευγενικά που τη δική μου ανεπάρκεια δεν μου την δείχνουν. Και τους λέω: Μπράβο ρε παιδιά γιατί... και έτσι; είναι και αυτό ένα μάθημα είναι αυτό..

Τα χρησιμοποιείτε συχνά;

-Ναι. Όσο γίνεται...Όσο μπορούμε πιο συχνά. Κι όσο βρίσκουμε καινούργια πράγματα. Ναι... Είμαστε ανοιχτοί στα καινούργια πράγματα.

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Νομίζω ότι... σε όλη την... κουβέντα μας, σε... όλη την κουβέντα μας.. Είπα ότι εγώ είμαι φιλόλογος δεν είναι Κοινωνιολόγος για να το αξιολογήσω και δείχνω εδώ τι..... δεν είμαι ο πλέον αρμόδιος. Από την εμπειρία μου όμως, επειδή γνώρισα τα προηγούμενα εγχειρίδια, αυτό είναι απει...άπειρες φορές καλύτερο, έτσι; Τώρα εάν υπάρχει και κάτι που μπορεί να βελτιωθεί να..δεκτό..δεκτό...

27) Έτσι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και

-Ναι ναι ναι ναι ναι

της βιωματικής μάθησης;

-Ναι ναι ναι πάρα πολύ πάρα πολύ. Εξάλλου βλέπω και τα παιδιά που ξεφυλλίζουν το βιβλίο που... ξέρετε τώρα... ξέρετε τώρα.. κάποιες φορές το βιβλίο απωθεί τα παιδιά. Να το πούμε έτσι; Κι όμως. Θα πάνε και στις παρακάτω σελίδες, θα τους εντυπωσιάσει η εικόνα, θα κοιτάξουν κάτω την λεζάντα, θα το συζητήσουμε αν είναι ή θα πούμε άστο για την άλλη φορά. Ας μας δώσει κάτι αυτό. Άρα; δεν είναι ενδιαφέρον για τα παιδιά; Τα παιδιά είναι ο κριτής για τα πράγματα.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-Επειδή αυτή τη στιγμή..... εργάζεται ο γιός μου στην Ολλανδία. Έχω την εμπειρία της εικόνας αυτών των ανθρώπων, τουλάχιστον σε αυτή τη χώρα που την έχω επισκεφθεί δυο τρεις φορές, εε... είναι άνθρωποι εντελώς διαφορετικής ιδιοσυγκρασίας. Ας το πω και γιατί μπορεί να έχει σχέση και με την εκπαίδευση από την παιδική τους ηλικία, δεν το βλέπουνε ντροπιαστικό κάθε τι κοινό. Το θεωρούν ευθύνη τους. Έχουν δηλαδή μεγαλώσει με αυτή τη νοοτροπία. Αν λοιπόν και εμείς περάσουμε αυτή τη νοοτροπία, Όχι ότι το παιδί μου είναι καθαρίστρια να μαζέψει τα σκουπίδια από το σχολείο ή να καθαρίσει μία παραλία, που το ακούω δυστυχώς και από διευθυντές και από εκπαιδευτικούς. Δυστυχώς. «Τι είναι το παιδί μου εμένα; Καθαρίστρια;» Λοιπόν. Όταν ένας άνθρωπος ξεκινήσει απ' αυτό που είπαμε στην αρχή, με την άποψη του Αριστοτέλη ότι πολίτης είμαι με τη συμμετοχή μου στα κοινά.... Δεν ξέρω αν είναι υποχρέωση ή το χαροποιεί αυτό το άτομο να προσφέρει. Κι ύστερα περισσότερο.. δίνει στον άνθρωπο..... είναι περισσότερο αποτελεσματική θεωρία ή η πράξη; Άρα, άρα, άρα..., ξεκινώντας από ταστο

να παιδικά χρόνια, με μία άλλη νοοτροπία και το πόσο πολύ σκέφτομαι τον άλλον, όχι δηλαδή να έχω έναν καθρέφτη και να βλέπω σε αυτό τον καθρέφτη μόνο τον εαυτό μου, που εμείς αυτό μαθαίνουμε, δεν θέλω να το... Αυτό είναι ένα λάθος που δεν θέλω να το κάνουμε γιατί ... Κι εγώ ας πούμε και στα δικά μου παιδιά αλλά και στο σχολείο... αυτό προσπαθώ. Αυτό... θα μας κάνει να βλέπουμε όλο τον κόσμο διαφορετικό, όταν στον καθρέφτη βλέπουμε και τους άλλους. Αυτό νομίζω ότι είναι το πιο σωστό. Τον εαυτό μας και τους άλλους.

29) *Τι θα προτείνατε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;*

-Νομίζω.... Ότι η πραγματική επιμόρφωση πάσχει. Θέλουμε ποιοτική παροχή γνώσεων και πραγματική βοήθεια. Δεν είμαι... πώς να το πω...ειδική στο να σχεδιάσω ή μάλλον να προτείνω πιο σωστά τις κατάλληλες λύσεις. Οι ευχαριστώ πάρα πολύ πάρα πολύ πάρα πολύ καλή σε αυτό τον τομέα υπεύθυνοι για όλα αυτά πάντως.... Θεωρώ ότι πρέπει να σχεδιάσουν πάνω σε αυτή την έλλειψη.

30) *Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;*

-Όχι. Σε...σε ευχαριστώ πάρα πολύ που μου έδωσες φωνή. Ευχαριστώ πάρα πολύ. Δεν το περίμενα έτσι...

9^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 9

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☒	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☒	15 – 20 έτη
☐	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός;

-Είμαι Θεολόγος.

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

Δεύτερη χρονιά φέτος

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Συμπλήρωση του υποχρεωτικού μου ωραρίου

Λόγω ότι το έχετε Β' ανάθεση;

-Ναι, ναι .

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

Όχι.. δεν κάναμε κάτι συγκεκριμένο. Κοινωνική Θεολογία κάναμε. Υπάρχει κάποια σχέση αλλά.... Όχι

Για το συγκεκριμένο μάθημα όχι..

-Ναι. όχι όχι όχι τίποτα

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Καμία

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Θεωρώ ότι η εκπαίδευση έπαιξε και θα παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του σημερινού και του... Ναι, του πολίτη γενικότερα. Γιατί διδάσκει αξίες... ναι αξίες, ήθος, αγωγή.....βελτιώνει τη συμπεριφορά των παιδιών. Μαζί με την οικογένεια που είναι πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης οδηγεί στην κοινωνικοποίηση του ατόμου, προβάλλει πρότυπα ...

7) Πολύ ωραία. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Αν παίζει πολύ μεγάλο ρόλο;

Όχι. Αν μπορεί να αλλάξει η εκπαίδευση τις διαμορφωμένες ήδη αντιλήψεις

-Να τις αλλάξει δε νομίζω ιδιαίτερα. Να τις βελτιώσει.. Ναι. Θα μπορεί... μπορεί. Όχι όμως να τις αλλάξει άρδην. Δηλαδή πιστεύω ότι η δουλειά για κάθε παιδί γίνεται πρώτα στην οικογένεια, που παίζει όπως είπα και πριν πρωταρχικό ρόλο, η εκπαίδευση... αυτό το υλικό που της έρχεται μπορεί να το βελτιώσει, όχι όμως να το αλλάξει άρδην. Αυτή είναι η γνώμη μου.

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ναι.. φυσικά... πάρα πολλές αξίες.

Θα μπορούσατε να αναφέρετε μερικές;

-Ναι. Η δημοκρατία... ο θεσμός της οικογένειας, της φιλίας..., της στάση μας απέναντι στη... στα κοινωνικά προβλήματα, βελτιώνει δηλαδή την κοινωνική ζωή των παιδιών, το ήθος τους εμ..και όπως είπα και πριν αν έχουν ένα καλό υπόβαθρο τα παιδιά γίνονται ενεργοί πολίτες εεε....συνειδητοποιούν δηλαδή τι πρέπει να κάνουν ως πολίτες με το μάθημα.

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών;

-Ναι.. δημοκρατία ας πούμε είναι... η κρα... η επικράτηση ίσων αξιών για όλους..ισότητα. Ισότητα, δικαιοσύνη, Ελευθερία.. πολύ σημαντική για την κοινωνία και καθοριστικής σημασίας. Η φιλία από την άλλη επίσης, είναι απαραίτητη στη ζωή μας. Δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς φίλους να εξωτερικεύουμε το εγώ μας, να μην είμαστε εγωιστές, να βλέπουμε τον άλλον ως συνάνθρωπο ως αδελφό... τώρα εδώ βάζω και τα θεολογικά μου λίγο.

Αυτό μας ενδιαφέρει....

-Ναι ναι. Από την άλλη η... στάση μου απέναντι στη ζωή. Πρέπει να έχω.... Να έχω ιδανικά, να... φροντίζω για την πατρίδα μου, το έθνος μου... νομίζω ότι όλα αυτά εεε... μέσα από το μάθημα και τα δύο μαθήματα που διδάσκω στο σχολείο είναι.... απαραίτητα για την δημιουργία του σημερινού πολίτη. Δημοκρατικού και πολυπολιτισμικού πολίτη που φτιάχνουμε.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Νομίζω... ότι από το μάθημα της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής προωθείται αυτή η ταυτότητα που είπα πριν. Η πολυπολιτισμική. Ζούμε σε μία κοινωνία με.... διαφορετικές εθνότητες....., γλώσσες και πρέπει να συνυπάρχουμε. Το ίδιο γίνεται για το άλλο μάθημα των θρησκευτικών.

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτής της 'ταυτότητας';

-Δεν θα πάω στην... οικονομική Ένωση που είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα των πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Εγώ θα πάω στην... ένωση του ανθρώπου με τον συνάνθρωπό του. Νομίζω ότι αυτό είναι το ζητούμενο αν δούμε τον άλλον ως συνάνθρωπο θα μπορούσαμε να συμβιώσουμε σ' αυτό το νέο μοντέλο που.... προάγεται τα τελευταία χρόνια. Της πολυπολιτισμικότητας.

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Εννοείτε από την πολυ...τη συνύπαρξη με τον άλλον; Αυτό;

Ποια ταυτότητα, από αυτές που είπαμε νωρίτερα

-Εγώ συμβουλεύω τους μαθητές μου και τους διδάσκω σε αυτό το πνεύμα. Της συνύπαρξης, της αγάπης, της Ειρήνης, της δικαιοσύνης, της ισότητας... αυτά προβάλλω μέσα από το μάθημα και αγωνίζομαι για αυτές τις ιδέες.. στο μάθημά μου

Δεν θα προτιμούσατε να δώσετε δηλαδή στο μαθητή μια ταυτότητα η οποία μπορεί να είναι λίγο περιχαρακωμένη;

-Όχι. Προτιμώ να τον κάνω καλό και αγαθό πολίτη. Αυτό που λέγανε οι αρχαίοι Έλληνες. Ε... ε... να μην έχει στερεότυπα, να μην έχει προκαταλήψεις ε.... και να λειτουργεί με γνώμονα το συμφέρον της πατρίδας στην οποία ζει.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Πιστεύω ότι εκπαιδευτικός είναι για τα παιδιά πρότυπο. Επομένως και ο ρόλος του μέσα στην τάξη είναι καθοριστικός.. αφού προβάλλεται ως πρότυπο. Και τα παιδιά αυτής της ηλικίας, του γυμνασίου, είναι..... χαρακτηριστικό ότι.... μιμούνται τα πρότυπα τα οποία τους προβάλλουμε και..

Πιστεύετε ότι έχουν μία περισσότερη ανάγκη σήμερα για να έχουν κάποια πρότυπα θετικά;

-Βέβαια. Ναι. Θέλουν να ταυτοποιούνται με πρότυπα θετικά και.... πιστεύω ότι ο καθηγητής τους, ο εκπαιδευτικός τους πρέπει να είναι πρότυπο. Με τον τρόπο του, με τη συμπεριφορά του, με το ντύσιμό του, με την στάση του απέναντι στη ζωή και στους... στους μαθητές τους οποίους έχει, γιατί..... οι μαθητές μπορεί να δείχνουν μες την τάξη μμμμ.... μία σχετική απόρριψη για όλα αυτά που λέει αλλά... πιστεύω ότι αυτό.... Λειτουργεί..... στο βάθος ψυχής αυτών των μικρών παιδιών. Αργότερα θα λειτουργήσει θετικά. Μπορεί τώρα να απορρίπτετε, να γκρινιάζουν, να μην τα δέχονται όλα αυτά αλλά, πιστεύω ότι μετέπειτα στη ζωή τους θα τους φανούν χρήσιμα.

Είστε δηλαδή στη φάση που διαμορφώνονται....

-Ναι. Οι έφηβοι τώρα...

και τα αποτελέσματα φαίνονται αργότερα..

-Ναι. Όπως ξέρουμε οι έφηβοι τώρα είναι όλο συγκρούσεις, αντιδράσεις αλλά ο ρόλος του εκπαιδευτικού θεωρώ ότι είναι καθοριστικός όπως και των γονιών τους φυσικά.

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Θεωρώ.... θεωρώ ότι θα έπρεπε να έχει γίνει κάτι αφού μας αναθέτουν τη διδασκαλία ενός τέτοιου μαθήματος σε μία ειδικότητα που δεν έχει ασχοληθεί με την Κοινωνιολογία και... παρά μόνο την Κοινωνιολογία της θρησκείας, θα έπρεπε να υπάρχει κάποια επιμόρφωση πριν... πριν μας βάλουν να κάνουμε αυτό το μάθημα... Να υπάρχει Δηλαδή θα ήθελα.. το κράτος να έχει μία ιδιαίτερη φροντίδα και οργάνωση σε αυτά τα θέματα των αναθέσεων δεν ξέρωΝα μην υπογράφετε κάθε χρόνο κάτι άλλο γιατί και εμείς οι εκπαιδευτικοί δεν είμαστε παντογνώστες και είναι σαν να βουτάμε κάθε χρόνο στα βαθιά προσπαθώντας να βρούμε λύσεις στο πρόβλημα όπως μας προκύπτει εεε..... γιατί.... κακά τα ψέματα όπως προείπα είμαστε πρότυπα και πρέπει να κάνουμε αυτή τη δουλειά σωστά.

Η επιμόρφωση τελικά είναι καθαρά ατομική υπόθεση;

-Ναι. Στις μερ.... Τώρα, σε μένα προσωπικά που το έχω αναλάβει το μάθημα αυτό, προσπαθώ μόνη μου διαβάζοντας αρκετές ώρες κάθε μέρα να ανταπεξέλθω στις..... απαιτήσεις του συγκεκριμένου μαθήματος.

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Εννοείται να έχουμε ανοιχτό σχολείο όπως λέμε

Ξεκινάει απ' αυτό , το ανοιχτό σχολείο. Κι εκεί έρχεται και ο νέος επαγγελματισμός ο οποίος θέλει τον εκπαιδευτικό ενεργό μέλος και του συλλόγου διδασκόντων αλλά και του κοινωνικού συνόλου. Η 'εμπλοκή' αυτή βοηθάει; Τι πιστεύετε ότι κερδίζει ο εκπαιδευτικός;

-Ναι. Νομίζω ότι αυτό τον αγχώνει..... τον εκπαιδευτικό, το ότι πρέπει να κάνει το άνοιγμα. Ωστόσο συμφωνώ. Γιατί... μέσα από αυτή τη δραστηριότητα ο εκπαιδευτικός... καταφέρνει να δει το κλίμα της εποχής θα λέγαμε. Να το μεταφέρει στην τάξη του να είναι πιο.... κοντά στα προβλήματα των μαθητών και της οικογένειάς τους, ο ίδιος με αυτό τον τρόπο

επιμορφώνεται..... αναζητά..... καινούργιες πρακτικές εκπαίδευσης, λύσεις στα προβλήματα δεν είναι δηλαδή αποστειρωμένος σε ένα περιβάλλον, αλλά είναι μέσα στο περιβάλλον και βιώνει τα προβλήματα της καθημερινότητας των μαθητών του και της κοινωνίας σαν.... ενεργό μέλος αυτής.... και αυτός.

Δηλαδή λειτουργεί καλύτερα ως πρότυπο όπως είπατε πιο πριν;

-Ναι. Βελτιώνεται και δεν είναι αποστειρωμένος. Δηλαδή..... πολλές φορές η διδασκαλία είναι αποστειρωμένη και τα παιδιά..... δεν κατανοούν όλα αυτά που τους λέμε..... ότι ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Χρειάζεται λοιπόν ο εκπαιδευτικός να έχει μία επαφή με την πραγματικότητα, να βλέπει τα κοινωνικά προβλήματα που..... δυστυχώς στις μέρες μας γίνονται διαρκώς και μεγαλύτερα και να μεταφέρει αυτή τη πραγματικότητα στους μαθητές του. Και μέσα από αυτή την πραγματικότητα να αποκτά ο κάθε μαθητής την κοινωνική του ταυτότητα.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Ναι. Τέτοιες δράσεις είναι..... ας πούμε κάποια επίσκεψη που μπορούμε να πραγματοποιήσουμε με τους μαθητές εε..... σε μία φυλακή ας πούμε. Για να αντιληφθούν τα παιδιά ότι στην..... η παραβατικότητα οδηγεί σε..... Αυτή, σε αυτή.... σε αυτό τον εγκλεισμό. Ε..... μπορούμε να δούμε τη φτώχεια επισκεπτόμενοι.... ας πούμε ένα..... κοινωνικό παντοπωλείο ή ένα κοινωνικό συσσίτιο που κάνει ο δήμος. Μιλάμε για αυτά. Να δείξουμε..... τώρα μέσα στην τάξη..... μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους διαδραστικούς πίνακες και να δείξουμε στα παιδιά την πραγματικότητα της κοινωνίας μέσα.... Από.... ταινίες που προτείνει το ίδιο το βιβλίο των.... Η από γε.... πραγματικά γεγονότα.....

Κάποιες άλλες δράσεις;

-Δράσεις τώρα. Δράσεις εγώ συγκεκριμένα δεν έχω είναι η αλήθεια. Αλλά..... Δράσεις..... κάτσε να σκεφτώ..... αυτό που μαζεύουμε τρόφιμα. Αυτό βέβαια το κάνω εγώ με το μάθημα των θρησκευτικών... εντάξει νομίζω ότι αυτά τα δύο μαθήματα είναι αλληλένδετα.... επίσκεψη στο γηροκομείο... επίσκεψη στη φυλακή.....

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Ναι.. ως πολίτης είμαι σε μία εθελοντική ομάδα της ενορίας μου..... από αυτή την... πλευρά.

Στα κοινά;

-Στα κοινά.. όχι, σε άλλα κοινά... δεν έχω συμμετάσχει. Όχι

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Μπορούμε να το πετύχουμε αυτό με τις ομάδες... που κάνουμε μέσα στην τάξη. Ομάδες εργασίας. Οπότε..... τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι..... δεν πρέπει πλέον να..... ατομικά να δουλεύουν..... ομαδικά, να σέβονται τη γνώμη του άλλου. Η ομάδα έχει τέτοια στοιχεία. Υπάρχει κατανομή εργασιών και νομίζω ότι εκεί μαθαίνουν ότι.... Αυτό..... το χαρακτηριστικό της δημοκρατίας. Ο σεβασμός του άλλου και.... η αποδοχή του. Κάτι άλλο..... συμμετοχή των παιδιών σε μία εθελοντική δράση... Ας πούμε κάνουμε επίσκεψη στο χαμόγελο του παιδιού. Εκεί βλέπουν μία άλλη πραγματικότητα και.... πιστεύω ότι αντιλαμβάνονται ότι όλα δεν είναι ρόδινα όπως.... είναι για αυτούς μέσα την οικογένειά τους.

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Ναι. Σαφώς. Τα παιδιά δεν είναι απλοί δεκτές αλλά γίνονται και..... πομποί. Δηλαδή μπορούν και αυτοί να συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα να.... προτείνουν λύσεις, να προτείνουν πολλές φορές..... τρόπους διδασκαλίας. Πολλές φορές οι εργασίες των παιδιών όταν τους αναθέτεις κάτι σε..... Εντυπωσιάζουν. Λες δεν το περιμένω να το κάνουν, αλλά πραγματικά πολλές φορές κάνουν πράγματα που είναι..... αξιοθαύμαστα. Αρκεί να τους δώσεις το ερέθισμα νομίζω τα παιδιά.... των παιδιών. Δηλαδή τα παιδιά μπαίνουν σε μια διαδικασία σκέψης πέρα...

-Από κάποια στερεότυπα. Να συγκρίνουν.... Να κρίνουν.....ναι ναι ναι ναι αρχίζουν δηλαδή να έχουν αυτό που λέμε κριτική σκέψη.... και να συγκρίνουν..... να συνθέτουν. Βέβαια δεν το καταφέρνουν όλα τα παιδιά. Είναι μία πολύ δύσκολη διαδικασία. αλλά είναι..... μία αρχή γίνεται.

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες; Και...Αν είχατε κάποια παραβατική συμπεριφορά αναφορικά π.χ. με τη δημοκρατία, πως θα την αντιμετωπίζατε;

-Ναι..... στο σχολείο δεν... στην τάξη μου.... όταν κάνω μάθημα δεν έχω παρατηρήσει π.χ. ρατσιστική συμπεριφορά.... Τα παιδιά.... κάποιοι μαθητές, λόγω του εγωισμού τους, μπορεί κάποια φορά να στρέφονται εναντίον κάποιου άλλου..... αλλά πάντα με τη συζήτηση ε..... Καμιά φορά όταν δεν..... μία μικρή τιμωρία.... ξέρω γω.... λίγο μάλωμα.... με αυτό τον τρόπο δεν..... αλλά γενικότερα τα σχολεία, επειδή και.... είμαι σε ένα σχολείο που έχει παιδιά από διάφορες άλλες εθνότητες, δεν υπάρχουν ρατσιστικές συμπεριφορές και.... τα παιδιά αποδέχονται με φυσιολογικό τρόπο το ένα το άλλο. Εεε..... τώρα οι αντιδράσεις πολλές φορές που σημαίνει..1 συμβαίνουν μεταξύ τους είναι για..... μικροπράγματα όπως σε όλα τα σχολεία και σε όλα τα παιδιά της ηλικίας τους.

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Ναι. Νομίζω ότι το αναλυτικό πρόγραμμα γιατί....., έτσι όπως το δίνει το Υπουργείο Παιδείας, νομίζω είναι λίγο..... ασφυκτικό για τον εκπαιδευτικό... για κάποιες ενότητες. Γιατί λέει πάρα πολλά και πραγματικά είναι πολύ ωραία αυτά που λέει να κάνουμε αλλά είναι αδύνατο να γίνουν μέσα σε μία διδακτική ώρα ή δύο που λέει για κάθε ενότητα... λαμβανομένου υπόψη ότι η ώρα είναι τρία τέταρτα, η τάξη δεν είναι προγραμματισμένη για να είναι απόλυτα ήσυχη.... Οπότε χάνεται λίγη ώρα, θέλεις να εξετάσεις το προηγούμενο μάθημα..... Και είναι... νομίζω ασφυκτικά τα περιθώρια. Θα έπρεπε να είναι λίγο... πιο χαλαρό. Για να έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε κάποια από αυτά που προτείνει. Όταν θέλουμε να τα κάνουμε πάμε πίσω. Εγώ δηλαδή δεν..... δεν συμβαδίζω απόλυτα με το πρόγραμμα γιατί δεν προλαβαίνω.

Προτιμάτε δηλαδή να κάνετε πράγματα πέρα από την 'ύλη';

-Ναι.. θέλω να κάνω και τα προτεινόμενα. Ναι. Προτιμώ να κάνω και αυτά που προτείνει. Δηλαδή... να τους δείξω ένα απόσπασμα από μία ταινία που προτείνει το βιβλίο, να τους δείξω ένα Κοινωνικό πρόβλημα από ειδήσεις της ημέρας που το είδα και μου άρεσε και αντιλαμβάνονται έτσι τα παιδιά την πραγματικότητα. Να μην τους δίνουμε στείρα γνώση μόνο του βιβλίου. Και αυτό..... είναι δύσκολο να γίνεται κάθε μέρα.

22) Ποια είναι η 'θέση' του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Το πρόγραμμα του ελληνικού σχολείου έχει άλλες προτεραιότητες. Μαθήματα που διαμορφώνουν τους χαρακτήρες και το ήθος του ανθρώπου τα έχουμε στην τελευταία θέση.

Όπως και της κοινωνικής αγωγής..... των θρησκευτικών..... και τα παιδιά, εξαιτίας αυτού, τα θεωρούν όπως τον.....ναι.... δεύτερης κατηγορίας ότι δεν θέλω να τα διαβάσω..... τα προσέχω και λοιπά. Όμως θεωρώ ότι είναι βασικά γιατί διαμορφώνουν το ήθος και τον άνθρωπο. Που αν δεν στηριχθεί η σημερινή κοινωνία στον άνθρωπο χάθηκε.

Έχει χάσει δηλαδή η εκπαίδευση αυτό τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα;

-Ναι. Εγώ θεωρώ ότι ναι. Είμαστε περισσότερο τεχνοκράτες και αδιαφορούμε για τον άνθρωπο.

23) *Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;*

-Όχι απόλυτα. όχι απόλυτα. Είναι δύσκολο γιατί είπαμε ότι όλοι είμαστε γρανάζια μιας κοινωνίας που έχει άλλο χαρακτήρα. Οπότε δύσκολα πετυχαίνουμε. Βέβαια κάποιους από αυτούς με προσπάθεια θα τους πετύχουμε. Αλλά όχι όλους τους στόχους.

24) *Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; - Χρησιμοποιώ κυρίως την παρουσίαση του θέματος και τη συζήτηση μετά πάνω σε ένα θέμα ή και την ομάδα..... ομαδοσυνεργατική. Είναι ανάλογα με το θέμα που έχουμε έτσι;... ανάλογα αν βοηθάει το μάθημα*

25) *Ποιές πρακτικές και εργαλεία χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας και αν πιστεύετε ότι μπορούν να διαμορφώσουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές;*

-Συχνά; Θέλετε να πω αριθμό; Μπορεί δυο φορές το μήνα με τρεις να χρησιμοποιήσω ένα video, εεε... δυο φορές το μήνα περίπου κάνουμε ομαδοσυνεργατική..... ναι..... και νομίζω ότι βοηθάνε. Βέβαια δεν μπορείς κάθε μέρα να το κάνεις γιατί..... η τάξη αναστατώνεται. Δεν έχουμε μία αίθουσα ειδικά για το μάθημα. Οπότε πρέπει να αλλάζουμε θρανία, χάνεται πολύς χρόνος, υπάρχει μία σχετική φασαρία και δεν γίνονται όλα αυτά, όπως τα έχουμε σχεδιάσει, αλλά νομίζω ότι... ναι προσπαθούμε. Το ζητούμενο είναι τα παιδιά να αντιλαμβάνονται τον... το σκοπό της κάθε διδακτικής ενότητας και νομίζω σε αυτό στοχεύουμε με τα διάφορα εργαλεία κάθε φορά που.... Χρησιμοποιούμε.

Πιστεύετε ότι τα εργαλεία αυτά θα πρέπει να καταλαμβάνουν περισσότερο διδακτικό χρόνο;

-Ναι. Τα παιδιά συμμετέχουν περισσότερο έτσι, αφοσιώνονται σε αυτό και μέσα από το διάλογο που αναπτύσσουν εεε... νομίζω ότι κερδίζουν πολύ περισσότερα. Αλλά είπαμε υπάρχουν δυσκολίες.

26) *Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;*

-Το εγχειρίδιο καλό είναι. Βέβαια σε κάποια κεφάλαια είναι δυσνόητο εεεε..... γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα παιδιά σήμερα δεν έχουν πλούσιο λεξιλόγιο..... δεν έχουν..... αφαιρετική ικανότητα ιδιαίτερα και δυσκολεύονται. Θεωρώ ότι σε κάποια πράγματα και... πολλές φορές λέει τα ίδια. Στο ίδιο κείμενο δηλαδή στην ίδια ενότητα, επαναλαμβάνει αρκετές φορές το ίδιο πράγμα. Με αποτέλεσμα να γίνεται κουραστικό. Βέβαια έχει... το φωτογραφικό του υλικό είναι πολύ όμορφο και μπορείς να το χρησιμοποιήσεις σαν διδακτικό εργαλείο, βοηθάει πάρα πολύ, και τα κριτήρια αξιολόγησης το τέλος είναι..... ενδιαφέροντα γιατί... Αντι, μπορείς να αντιληφθείς αν τα παιδιά έχουν κάνει κτήμα τις διδακτικές ενότητες. Σε γενικές γραμμές είναι καλό... σε σχέση με άλλα βιβλία του σχολείου. Ναι. Απλά θα ήθελε... Ναι..... Ναι να είναι λίγο πιο μικρό..... να μην πλατιάζει τόσο πολύ και.....

Μια απλούστευση παράδειγμα σε κάποια πράγματα..

-Ναι..σε κάποιους..... κάποιες ενότητες.

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Αν χρησιμοποιείς αυτό το εργαλείο νομίζω ότι... ναι θα τα καταφέρει. Με τα...με τη γλώσσα, με τα θρησκευτικά, με το μάθημα της ιστορίας μπορείς να κάνεις μία καλή δουλειά. Διαθεματική μάθηση με το μάθημα της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής

Βιωματική μάθηση;

-Βιωματική μάθηση... δεν έχω χρησιμοποιήσει αυτή..... τον τρόπο μάθησης, το βιωματικό Τι σας δυσκολεύει σε αυτό;

-Για να πάμε εμείς... είμαστε σε ένα περιφερειακό σχολείο, για να πάμε σε ένα σχολείο της πόλης θα πρέπει να έχουμε κάνει πρώτα μία έγκριση μετακίνησης ή σε κάποια... σε κάποιο προορισμό, όχι σε ένα σχολείο της πόλης, η οποία είναι δύσκολο και μέσα από το ωρολόγιο πρόγραμμα... πρέπει να πάρεις τα παιδιά Όλη τη μέρα από το σχολείο..... είναι δυσκολία. Ε...βιωματική μάθηση δεν.... Εγώ δεν έχω επιχειρήσει να κάνω.

Είναι δυσκολότερο για το δικό σας το σχολείο; όπως αντιλαμβάνομαι

-Πιστεύω πως ναι.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

-Λοιπόν...κοινοτικής εργασίας... Σε ποια χώρα γίνεται αυτό;

Στις κάτω χώρες.. Ολλανδία.

-Τι λες; Το θεωρώ πολύ πρωτοποριακό και..... και εύστοχο θα έλεγα γιατί όπως και εγώ όταν πρωτοδιορίστηκα είχα έναν..... είχα ένα άγχος για το πώς θα είμαι στη δουλειά μου με τους άλλους. Αυτό δεν μας το μαθαίνει κανείς. Θεωρώ ότι είναι πολύ σωστό να βάζεις τα παιδιά να κάνουν... τους μαθητές σου υποχρεωτικά κοινοτική εργασία. Να έρχονται δηλαδή σε επαφή με τους άλλους και να βλέπουν ποια είναι η πραγματικότητα. Εμπλέκονται μέσα στην κοινότητα. Δηλαδή έχουν ουσιαστική θέση. Αυτό είναι το βίωμα. Ναι. Νομίζω ότι είναι καλό. Γιατί τα παιδιά έχουν έναν ιδανικό πλασμένο στο μυαλό τους κόσμο. Ότι όλοι θα τους δεχτούν εύκολα, ότι θα τα βρουν όλα εύκολα, ότι... η συμπεριφορά τους μπορεί να είναι αυτοί που έχουν στο σπίτι ή στο σχολείο. Όμως..... οι κοινότητες και άλλες απαιτήσεις, άλλο χαρακτήρα..... Οπότε είναι πάρα πολύ καλό. Θα ήθελα να γίνει και στην Ελλάδα κάτι τέτοιο.

Εφικτό στο δικό μας το ελληνικό πλαίσιο;

-Νομίζω..... ότι αν συνέβαινε κάτι τέτοιο θα ξεσηκώνοταν όλες οι οργανώσεις για..... τα δικαιώματα των παιδιών (γέλιο). Οπότε το βλέπω λίγο δύσκολο... δεν είναι ώριμη η ελληνική κοινωνία για κάτι τέτοιο πρωτοποριακό.

29) Τι θα προτεινάτε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

-Εγώ θα επιθυμούσα το Υπουργείο Παιδείας, αυτούς τους καθηγητές που τους δίνει ως δεύτερη ανάθεση ένα τέτοιο μάθημα και οι οποίοι δεν έχουν μία ανάλογη εκπαίδευση να τους εκπαιδεύσει. Τουλάχιστον τους μήνες του καλοκαιριού. Πριν δηλαδή η αρχή στη σχολική χρονιά γιατί το δικό μας εκπαιδευτικό σύστημα, δυστυχώς σε πιάνει και εξ απορόπτου. Έρχεται το Σεπτέμβριο και στις 16 Σεπτεμβρίου σου λέει ααα... πάρε και την κοινωνική αγωγή. Αυτό εμένα με.... Με αγχώνει όπως και τον καθένα νομίζω. Θα έπρεπε να υπήρχε ένας προγραμματισμός από πριν... από το καλοκαίρι. Δηλαδή τελειώνοντας το σχολικό έτος να άρχιζε ο προγραμματισμός του νέου σχολικού έτους και να ετοιμάζουν τους εκπαιδευτικούς σε κάθε αντικείμενο που θα τους ανέθεταν έτσι ώστε να μην και..... όχι μόνο στην κοινωνική και πολιτική αγωγή, για να είναι έτοιμοι μες την τάξη. Θέλω μία

Δηλαδή το μεγαλύτερο πρόβλημα που εντοπίζετε είναι η επιμόρφωση;

-Ναι η επιμόρφωση. Χρειάζεται επιμόρφωση.

Εργαλεία ή πρακτικές;

-Εργαλεία τώρα τα ψάχνει ο καθένας μόνος του. Αλλά... και πόσο καλό είναι αυτό που.... κάνει μόνος του ο καθένας. Δεν ξέρω αν το αποτέλεσμα είναι..... το Επιθυμητό

Θα έπρεπε να υπάρχει μία κατεύθυνση δηλαδή και από εκεί και πέρα ο καθένας...

-Γιατί...ναι ... διαβα.... διαβάζουμε τους στόχους και το αναλυτικό πρόγραμμα και τους σκοπούς του μαθήματος αλλά δεν είμαστε και οι ειδικοί. Δεν έχουμε την εξειδίκευση.

30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;

-Ότι βαδίζουμε στα τυφλά

10^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 10

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☒	45 -55 ετών
☐	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☒	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Φιλολογος και απόφοιτος του Τμήματος κλασικής φιλολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Περίπου..... 5...5 χρόνια. ναι

Έχετε δηλαδή μια σχετική εμπειρία θα λέγαμε

-Ναι, ναι ναι θα το' λεγα

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Συμπλήρωση του υποχρεωτικού μου ωραρίου

Το έχετε Β' ανάθεση δηλαδή;

-Ναι, ναι, ναι Β' ανάθεση

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Όχι, όχι ,όχι και δεν Θυμάμαι...ναι..... μάλλον όχι

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Όχι

Εσείς από μόνη σας προσπαθήσατε να κάνετε κάτι;

-Ναι..... στην πραγματικότητα ελάχιστα πράγματα

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

- Ναι.... Ναι...τον θεωρώ πολύ σημαντικό...εε.....μέσα από.....εντάξει ... μέσα από τη θεωρία που την λέμε στα παιδιά αλλά και μέσα από δραστηριότητες που γίνονται στο σχολείο....Ναι.... βοηθάμε τα παιδιά να καταλάβουν ότι είναι πολύ σημαντικό να ξέρουν ποια είναι τα θέματα που τα απασχολούν, να εκφράσουν την άποψή τους για την επίλυση των προβλημάτων, να πάρουν μέρος... να προτείνουν κάτι..... να κάνουμε μία πρόταση και να οδηγηθούμε τελικά σε ένα αποτέλεσμα.

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Ναι το πιστεύω αυτό.... βέβαια πιστεύω ότι και οι..... επιρροές από το οικογενειακό και το άλλο περιβάλλον είναι τόσο ισχυρές που μπορεί να εμποδίζουν την δουλειά που γίνεται στο σχολείο.....Θεωρώ όμως ότι το σχολείο εάν επιμείνει σε αυτό τον τομέα μπορεί πολλά πράγματα να καταφέρει..... αν έχουμε χρόνο στο σχολείο να αφιερώσουμε και σε τέτοιες δραστηριότητες....

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ναι....ναι.....Στην κοινωνική και πολιτική αγωγή;

Μέσα από το μάθημα

-Ναι...κατάλαβα...ε..... σεβασμός της ανθρώπινης προσωπικότητας, τα παιδιά μαθαίνουν να ξεχωρίζουν τις έννοιες ρατσισμός, προκατάληψη..... κάνουμε ας πούμε καμία πρώτη.....

έτσι..... να ξεκαθαρίσουν κάποια πράγματα στο μυαλουδάκι τους, τα πολιτεύματα ότι η κοινωνία αλλάζει..... οι άνθρωποι αλλάζουν..... να ενστερνιστούν τις λέξεις ισότητα, δημοκρατία.... Συνεργασία....βέβαια εντάξει μαθαίνουμε για το ρατσισμό ξέρω γω αλλά.... Μόλις πάμε στην πράξη εκεί.....στην εφαρμογή σαν..... να τα ξεχνάμε όλα.

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; Τι είναι δηλαδή για εσάς δημοκρατία;

-Ναι.....τι είναι για μένα δημοκρατία.... Είναι ισότητα.... Αξιοκρατία.... Υπευθυνότητα.....ασφάλεια

Ο ρατσισμός;

-Ο ρατσισμός. Όχι τον ορισμό;

Όχι. Εσείς πως τον αντιλαμβάνεστε.

-Ε..... τι να το πούμε; Μ..... Αισθάνομαι ότι ο άλλος είναι..... ότι εγώ είμαι ανώτερος.

Εγωισμός. Ναι εγώ είμαι ανώτερη και όλοι οι άλλοι είναι κατώτεροι. Κάτι που πρέπει να το παλέψουμε πολύ για να το..... πώς να το πω...το ξεριζώσουμε

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Μέσα από το μάθημα;

Ναι. Υπάρχει κάποια ταυτότητα που αναδεικνύεται περισσότερο;

-Ναι... δε...νομίζω ότι δίνετε έμφαση στην ελληνική, την εθνική μας ταυτότητα αλλά.... Στην ευρωπαϊκή. Και... να προσπαθήσουμε να βρούμε τα στοιχεία που μας ενώνουν με τους άλλους λαούς.....ε.....ναι ... δε δίνει έμφαση νομίζω το βιβλίο στο.... Ότι πρέπει να κοιτάξουμε..να διαφυλάξουμε τα δικά μας πολιτιστικά στοιχεία. Νομίζω δηλαδή.

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της ευρωπαϊκής 'ταυτότητας';

- ευρωπαϊκή ταυτότητα ε..... είναι αυτά τα στοιχεία που μας ξεχωρίζουν που..... μας χαρακτηρίζουν εμάς τους ευρωπαίους. Χριστιανισμός, δημοκρατία, το ρωμαϊκό δίκαιο που λένε.....

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Και οι δύο... αγαπάμε.... γνωρίζουμε τη δική μας ταυτότητα, τη σεβόμαστε, δεν την ξεχνάμε.... δεν την υποτιμούμε. Παράλληλα όμως αποδεχόμαστε και την Ευρωπαϊκή. Γιατί ζούμε σε μία παγκόσμια Κοινωνία με στοιχεία.... πολλά που μας ενώνουν... με προβλήματα που απαιτούν.... συνεργασία.

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Πολύ, πολύ σημαντικό. Ε..... εεε... έχει αυτή τη...την δύναμη, αυτή τη... τη... ο ρόλος του εκπαιδευτικού... Αρκεί βέβαια να..... Εντάξει και το μεράκι να διαθέτει και το ζήλο, αλλά να έχει και την υποστήριξη και από τους... από το σύμβουλο.... Ιδέες, υλικό. Να μπορεί να εφαρμόσει στην τάξη, Εγώ πιστεύω σε αυτό αλλά.....

Στη δύναμη του εκπαιδευτικού;

-Ναι ναι ναι ναι ναι!! το πιστεύω.

Η δύναμη αυτή τι θα μπορούσε να κάνει; Να αλλάξει; να επιδράσει; Να διαμορφώσει;

-Όπως είπα και προηγουμένως είναι και οι άλλες επιρροές απ' έξω «έλα μωρέ! Κοίτα τον εαυτόν σου τώρα....τι...α...α...α...α...». Ε... τι να πω.. νομίζω ότι μπορεί ν' αλλάξει

Αποτελεί πρότυπο ο εκπαιδευτικός για τα παιδιά; Παράδειγμα;

-Ναι!! Ο καλός εκπαιδευτικός νομίζω ότι αποτελεί

Τον ακολουθούν;

-Ναι!! είναι βέβαια πολύ λίγοι αλλά πιστεύω ότι μπορεί..... να ακολουθήσουν έναν εμπνευσμένο.. έναν χαρισματικό δάσκαλο που όλοι Παλεύουμε για αυτό αλλά.....

Άρα η προσωπικότητά του είναι πολύ σημαντική

-Ναι ναι ναι ναι ναι βέβαια!!

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Ναι....βέβαια πιστεύω ότι το βιβλίο.... Το θεωρώ πάρα πολύ καλό το βιβλίο του εκπαιδευτικού. Και τα κείμενα του... και τις φωτογραφίες.... και όλα τα παραθέματα που το συνοδεύουν.... και τις εργασίες..... Ίσως στον τομέα..... ξέρω γω..... ένα πρόσθετο υλικό..... κάπου.....εε... Μία συνάδελφος θυμάμαι εγώ..... δεν μπόρεσα να το βρω ένα λογισμικό για την....το μάθημα αυτό.... Έτσι.. δραστηριότητες. Θα μου πεις. Ψάξε και εσύ. Ενημερώσου. Αλλά..... λόγω έλλειψης χρόνου... δεν μπορώ. Το θεωρώ πολύ καλό το βιβλίο και..... και μου αρέσει Ίσως σε μία επιμόρφωση, να δω... έτσι... κάποια πράγματα που.... δεν τα γνωρίζω..... αυτό να μου διευρύνει τους ορίζοντές μου..... ένα δρόμο στον τομέα που είπαμε γιατί... Τι πρέπει να κάνουμε; δραστηριότητες μέσα στην τάξη, επιχειρήματα να δώσουμε στα παιδιά για να τα πείσουμε το πόσο σημαντικό είναι να.....

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιχούς' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη.

-Ναι..... το πιστεύω. Μ' αρέσει αυτό. Ένας συνδυασμός αυτής της στείρας διδασκαλίας που λέμε... της παραδοσιακής είναι...ναι

Τι ελπίζει.....

-Είναι καλύτερη απόδειξη..... ότι όλα όσα μαθαίνουμε, τα μαθαίνουμε για να τα εφαρμόσουμε στη ζωή .Όχι για να μείνουν ένα γράμμα κενό

Ο εκπαιδευτικός από την εμπλοκή του στα κοινά τι μπορεί να κερδίσει ως προσωπικότητα;

-Ε..... γνώσεις.... Εμπειρίες.... Βιώματα..... Πράγματα.....που χωρίς.....εε.....εμπλοκή.....ναι.....και νομίζω ότι ...γίνεται.....αληθινά βελτιώνεται και έχει αλήθειες να προσφέρει στους μαθητές. Όχι θεωρίες

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Που συμβάλλουν στην διαμόρφωση του.....Γενικά στην πολιτειότητα;

Ναι ναι ναι

-Οι δράσεις...τα περιβαλλοντικά προγράμματα που εκπονούνται.....επισκέψεις σε μουσεία, να πάμε σε....σε.. που αλλού;...στο δημαρχείο... μια επίσκεψη και να...μια συνομιλία με το δήμαρχο ας πούμε για.....εε....θεατρικές παραστάσεις;

Μάλιστα. Πολύ ωραία. Μέσα από μια θεατρική παράσταση να γνωρίσουν τα παιδιά..

-Ναι.Ναι. Να βγούνε τα παιδιά....έτσι από το....από τον ατομισμό τους ας πούμε και να....γνωρίσουν τις αξίες

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Όχι..όχι...δεν έχω. Γιατί δεν έχω χρόνο. Οικογενειακές υποχρεώσεις και... δυστυχώς δεν έχω χρόνο

18) *Με ποιους τρόπους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;*

- Παράδειγμα...μέσα από την ιστορία... θυμόμαστε διάφορα περιστατικά...ναι. Ιστορία, λογοτεχνία...παραδείγματα και μέσα από την καθημερινότητα. ναι...και μέσα από την καθημερινότητα και μέσα από τα μαθήματά τους και τα θρησκευτικά τους και την ιστορία...

Μέσω παραδειγμάτων θεωρείτε δηλαδή ότι είναι η κατάλληλη μέθοδος για να αναδείξετε κάποιες αξίες;

-Ναι!! Ναι!!

19) *Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;*

-Εάν ενισχύετε η κριτική τους σκέψη;

Ναι. Εάν επιτυγχάνετε κάποιος βαθμός κριτικής σκέψης..γιατί είναι και το ζητούμενο

-Ναι ναι ναι! Βέβαια. Τώρα...αν το Πετυχαίνουμε; προσπαθούμε να τα προβληματίσουμε τα παιδιά...ξέρω γώ..... πού οδηγούμαστε όταν δεν είμαστε μονιασμένοι ας πούμε.... ποια είναι τα αποτελέσματα... που οδηγούμαστε όταν ο καθένας κοιτάει τον εαυτό του και κοιτάει να βολευτεί.....

20) *Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες;*

-Ναι..ναι... το παρατηρώ....

Συχνό φαινόμενο ή;

-Ε...οχ...δε θα το 'λεγα ...ή...σε μεγάλο βαθμό είναι..... το..... ξέρω γω..... κάποια κοπέλα ας πούμε μου είχε τύχει από την Αλβανία.. κάτι έλεγε ότι εμείς παίρνουμε τόσα... ο πατέρας μου..... και είδα έτσι είναι ένα αρνητικό κλίμα από τους άλλους, από κάποιες.... συμμαθήτριές της....

Πώς το αντιμετωπίσατε; Γενικά. Όχι μόνο το συγκεκριμένο περιστατικό

-Ναι..ναι... πολλές φορές.... το διορθώνω ή καλώ στο διάλειμμα τις μαθήτριες και το συζητάμε *Με διάλογο;*

-Ναι.. με διάλογο...με διάλογο

20γ) *Τιμωρίες; Είναι συχνές; ή δεν φτάνετε σε αυτό το σημείο;*

-Όχι..όχι για τέτοια θέματα..δεν..

21) *Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;*

-Οι Ώρες διδασκαλίας και το υλικό;

Και αυτά αλλά και γενικότερα η δομή του αναλυτικού προγράμματος

Συμφωνώ.. Συμφωνώ και.....μ' αρέσει. Δηλαδή... και είναι ένα από τα μαθήματα που μου αρέσει πάρα πολύ. Τα παιδιά συμμετέχουν.... το ψάχνουμε, προβληματιζόμαστε... δεν μπορώ να πω ότι το μάθημα είναι η ώρα του μαθητή. Συζητάμε πάρα πολύ με τα παιδιά. Πάρα πολύ. Σήμερα λέγαμε για τον κοινωνικό έλεγχο ας πούμε, όλα στη ζωή μας, στο σχολείο, στην οικογένεια. Τα περισσότερα..... Δεν λέω όλα, αλλά τα περισσότερα συμμετέχουν. Μου αρέσει το βιβλίο... μου αρέσει

Το αναλυτικό πρόγραμμα το βρίσκεται πολύ καλό δηλαδή

Ναι ναι ναι ναι!!! Βέβαια χωρίς να έχω...να είμαι ειδική.... Ναι....αλλά δεν έχω πρόβλημα με το μάθημα όπως θα 'λεγα με άλλα φιλολογικά μαθήματα

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Πρωτεύον.. δευτερεύ...

-Όχι!όχι!όχι! όχι! Δεν τη θεωρώ δευτερεύουσα.... ότι είναι μάθημα δευτερευούσης σημασίας. Και... το θεωρώ δηλαδή ότι του αξίζει.... Καλύτερη..

Πώς αντιμετωπίζετε στο σχολικό περιβάλλον; Από το ωρολόγιο πρόγραμμα ή τους μαθητές...

-Ναι...ναι.. αυτό δεν το... δεν ξέρω ε.....η συμπεριφορά και η στάση.. των μαθητών μου δείχνει ότι..... το αντιμετωπίζουν όπως ναι...και..... πιστεύω ότι κι εγώ μπορώ να το κάνω καλύτερο ναι... κι εγώ μπορώ να το κάνω καλύτερο αλλά λόγω των ... να τα πάρω και να βγούμε έξω, να πάμε στο ΚΑΠΗ, να πάμε εκεί αλλά... ναι υπάρχουν δυσκολίες

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Αν όχι όλους...αλλά αρκετούς μπορεί

Είναι εφικτό δηλαδή;

-Ναι, ναι, ναι! Σε μεγάλο βαθμό. Εναπόκειται στη διάθεση του εκπαιδευτικού και σε αυτό που θα καταφέρει να εμψυχήσει στους μαθητές του..... στην προσωπικότητά του

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

-Διδακτική μέθοδο....οι στόχοι.... σχεδιάγραμμα στον πίνακα...Α... αυτό και συζήτηση με τα παιδιά

Κάνετε μετωπική διδασκαλία δηλαδή;

-Ναι...και πολλές... και μέσα από τη λέξη... μέσα από τη λέξη κοινωνικοποίηση πούμε κοινωνικός δηλαδή.. προσπαθώ να εκμαιεύσω και να οδηγήσω ...όχι.. ναι....

Χρησιμοποιείτε τη μαιευτική....

-Ναι ναι ναι ναι του Σωκράτη (γέλιο)

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές; Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείται στη διδασκαλία

-Θα ήθελα... ας πούμε οι συνάδελφοι της ειδικότητας που ξέρω.... έχουν ταινίες, ειδικές ταινίες και προβάλλουν στα παιδιά. Ε, ταινίες τους έχω δείξει εδώ που τα λέμε: «η ζωή είναι ωραία» Ε... αλλά δεν έχουμε χρόνο. Όταν η ταινία διαρκεί δύο ώρες και εγώ έχω... στη διάθεση μου μισή ώρα;

Είναι δηλαδή περιορισμένος ο χρόνος..

-Ναι ναι

Γενικά όμως δεν χρησιμοποιείτε κάποια άλλα εργαλεία;

-Ναι..ποντάρω ας πούμε στο να... όπως είπαμε στη λέξη και να εκθέσουν τα παιδιά, να βγάλουν από μέσα τους...τι κάναμε μια φορά;.....για ποιο;.. τα είδη....Α! για την οικογένεια. Και...τα είδη της οικογένειας. Δεν...θέλησα εκείνη τη φορά και σήκωσα ένα παιδί στον πίνακα: Μίλησέ μας. Κάνατε.. ξέρω γω.. οικιακή οικονομία στη Β'Γυμνασίου για... την οικογένεια. Και πραγματικά είδα ότι βρήκανε τα είδη. Τη μονογονεϊκή.....

26) Το σχολικό εγχειρίδιο είπατε ότι το βρίσκεται αποτελεσματικό για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ

-Ναι..ναι..το βρίσκω καλό

Τι είναι αυτό που σας αρέσει περισσότερο;

-Ε...και τα κείμενα...ε...η δομή του.... Δεν υπάρχουν σημεία δηλαδή στα οποία ε.....δυσνόητα..πυκνογραμμένα. Μ' αρέσουν τα παραθέματα που το συνοδεύουν, οι ασκησούλες..το βιβλίο του καθηγητή με τα κριτήρια αξιολόγησης. Το βρίσκω ικανοποιητικό

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης; Ας πάρουμε πρώτα τη διαθεματικότητα

-Ναι..ναι...όπως ανέφερα...δεν ξέρω τώρα αν είναι αυτό που έχω στο μυαλό μου. Όταν κάνουμε σύνδεση με την ιστορία... σύνδεση με τη λογοτεχνία.. δεν είναι; με αυτό..

Πιστεύετε ότι αυτό επιτυγχάνετε;

Δηλαδή σύγκρουση ρόλων. Συνδεθήκαμε με την... με το αρχαίο ελληνικό θέατρο με τον Αγαμέμνονα, με τον... με τη λογοτεχνία και το γεφύρι της Άρτας. Τον πρωτομάστορα. Διαθεματικότητα. Βιωματική μάθηση; στο επίπεδο που τα παιδιά εκφράζουν την καθημερινότητά τους και τα προβλήματά τους, τις εμπειρίες τους.

Εντός της τάξης;

-Εντός, εντός, ναι...εντός

Έξω από την τάξη η βιωματική είναι πολύ δύσκολη για εσάς;

-Όχι. Ναι..ναι. Για μένα..για μένα. Για άλλους συναδέλφους...ίσως όχι..

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πώς το σχολιάζετε αυτό;

- Ναι. Ε...Ξέρω γω...μία..εε... από τα πρώτα βήματα που κάνει το παιδί ας πούμε στην... να ενταχθεί στο κοινωνικό περιβάλλον; Δεν μου ακούγεται άσχημο. Μία έμπρακτη, μία πρώτη... έμπρακτη απόδειξη της πολιτειότητας; Απαραίτητη προϋπόθεση εε..; για να πάρει το.....

Ναι ναι ναι ναι ναι. Σας ακούγετε ωραίο;

-Ναι ναι ναι! Και συμβολικό

Στο ελληνικό πλαίσιο πώς το βλέπετε; Θα μπορούσε να εφαρμοσθεί; Είναι εφικτό ή δεν είναι;

-Πολύ προχωρημένο.

Διαφωνείται;

-Όχι! Όχι! Δεν μου...δηλαδή δεν θα πω...είμαι στα καινούργια... στο καινούργιο... Δεν είμαι άνθρωπος που θα πω «Έλα μωρέ αφού...» Να γίνει. Ναι! 30 ώρες κοινοτικής εργασίας!!

Δεν είναι συνεχόμενες..είναι κατά τη διάρκεια του λυκείου

-Ναι ναι ναι... θα μου πεις... φαντάζομαι πολλοί συνάδελφοι θα λένε ότι ας μάθουν τα παιδιά να... μιλάνε τη γλώσσα τους ξέρω εγώ... ας μάθουν να σέβονται... Ναι ναι... και μετά... Ναι....

Δεν υπάρχει γενικά αρνητισμός. Εσείς πώς το βλέπετε. Εφικτό;

-Ναι. Για το λύκειο; Και για το γυμνάσιο;

Οπουδήποτε. Ως ιδέα θα ήταν εφικτή στο ελληνικό πλαίσιο;

-Μάλλον δύσκολο τότε. Το βλέπω λίγο δύσκολο. Αντιδράσεις από γονείς κυρίως.....

29) Τι θα προτεινάτε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

-Κάτι που πρέπει να γίνει στα πλαίσια του μαθήματος;

Και αυτό... ή κάποια αδυναμία του συστήματος..

-Όχι... δεν έχω κάτι.....

30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;-Όχι..δεν μου έρχεται κάτι στο μυαλό αυτή τη στιγμή...Ευχαριστώ

11^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 11

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ήλικία:

	35 ετών <
X	36 – 45 ετών
	45 -55 ετών
	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

X	Τριτοβάθμια
	Μεταπτυχιακό
	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

	10 έτη <
	10 - 15 έτη
X	15 – 20 έτη
	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός ;

-Φιλολόγος. Το τμήμα ΦΠΨ κατεύθυνση φιλοσοφία

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Το διδάσκω φέτος και.....άλλη μία χρονιά το 2009-2010

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Φέτος..λόγω της Β' ανάθεσης. Την προηγούμενη φορά για συμπλήρωση του υποχρεωτικού μου ωραρίου

Αν δεν υπήρχαν οι παραπάνω λόγοι θα επιθυμούσατε να αναλάβετε το μάθημα;

-Κοίτα.....Όχι. Αλλά φέτος που το ξεκίνησα... πραγματικά.. Ναι. Μετά την πρώτη γνωριμία με το μάθημα...Ναι. Θα προτιμούσα να το αναλάβω. Σε σχέση με φιλολογικά...παρουσιάζει ένα ενδιαφέρον..και πραγματικά τα παιδιά ενδιαφέρονται, τους αρέσει...

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Κοιτάτε...εμείς κάναμε πολλά φιλοσοφικά μαθήματα.... Και κάναμε φιλοσοφία του δικαίου, οπότε είχαμε μία επαφή, έτσι;.....και.....και με τον...Πλάτωνα, τον...Αριστοτέλη, με τον πολίτη...την έννοια του πολίτη κτλ

Α..Μάλιστα από αυτή την έννοια το λέτε

-Ναι, ναι, ναι. Δηλαδή δεν είναι κάτι.....εντελώς ξένο για μας. Επίσης και κοινωνιολογικά μαθήματα κάναμε εμείς.....κάναμε κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, οπότε.....είμαστε κοντά στην...τουλάχιστον στην φιλοσοφία του μαθήματος έτσι...

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Όχι. Καμία επιμόρφωση

Εσείς από μόνη σας προσπαθήσατε να κάνετε κάτι;

-Ε, Ναι..... εννοείται

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Ναι.... Ναι...νομίζω ότι είναι ο πιο.... Είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της εκπαίδευσης. Η οικογένεια δεν μπορεί να δώσει.....πολύ λίγα. Πρέπει οι γονείς να έχουν κάποια.....μόρφωση,. κάποια.....εκπαίδευση....κάτι.

Τελικά τι πιστεύετε ότι είναι αυτό που δίνει η εκπαίδευση στα παιδιά;

-Μ....τις απαραίτητες γνώσεις. Ποια είναι τα δικαιώματα...ποιες είναι οι υποχρεώσεις.....εε.....εργασίες....project

7) Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτειότητα;

-Μπορεί. Πιστεύω εγώ, ότι σ' αυτό τοτον τομέα μπορεί, αν και είμαι καινούρια στο μάθημα έτσι;..... Πιστεύω ότι η εκπαίδευση μπορεί να.....το....το συγκεκριμένο μάθημα, και γενικά η εκπαίδευση που συνεχίζεται και στο λύκειο, γιατί κάνουν αρκετά μαθήματα και στο λύκειο έτσι; Αν έχουν τον..τον κατάλληλο εκπαιδευτικό μπορεί να επηρεάσει τις αντιλήψεις που...έχουν ήδη διαμορφώσει τα παιδιά.

Να τις αλλάξει; Άρδην;

-Θα έπρεπε

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Ναι...ναι.....Στην κοινωνική και πολιτική αγωγή;

Μέσα από το μάθημα

-Ναι...κατάλαβα...ε..... ισότητα, δημοκρατία...δικαιοσύνη...η μετανάστευση. Ειδικά τώρα που υπάρχουν μεγάλα θέματα... μεγάλο πρόβλημα είναι πολύ σημαντικά και.....τα παιδιά ανταποκρίνονται είναι η αλήθεια

Ο ρατσισμός;

-Ναι.....ωστόσο μου κάνει εντύπωση ότι τα παιδιά μέσα στην τάξη.....δεν υπάρχουν διακρίσεις

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; Τι είναι δηλαδή για εσάς δημοκρατία;

-Ναι.....τι.....το να τι να.....η κυριαρχία του λαού είναι η δημοκρατία δηλαδή. Έτσι; Ε.....να επικρατεί κατά κάποιον τρόπο η γνώμη της πλειοψηφίας... μάλλον

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Μμμ.... Τώρα πάλι, εγώ, επειδή δεν το έχω ολοκληρώσει το βιβλίο....

Αυτό που βλέπετε μέχρι στιγμής;

-Ε.....του.... ευρωπαϊού πολίτη;..... Νομίζω..... αυτό

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της ευρωπαϊκής 'ταυτότητας';

- Ένας πολίτης που μπορεί να.....που μπορεί να προσαρμοστεί σε οποιοδήποτε περιβάλλον, σε οποιοδήποτε κράτος.....και οποιοδήποτε κράτος..χώρα ας πούμε μπορεί να τον δεχτεί...ε.....χωρίς διακρίσεις...έτσι...δηλαδή να ζει μέσα στον κόσμο...ναι...ναι.....να είναι μέρος του κόσμου

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

-Μ..... την παγκόσμια; Μάλλον. Πλέον έτσι όπως έχει γίνει.....η.....η παγκόσμια πραγματικότητα. Ναι. Και μετά την κρίση που έχουμε και εμείς νομίζω ότι μας συμφέρει η παγκόσμια

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Είναι πολύ σημαντικός η αλήθεια είναι..... χρειάζεται επιμόρφωση και δουλειά από την πλευρά του εκπαιδευτικού. Έχουν αλλάξει οι συνθήκες πλέον και.... δεν πρέπει τόσο να επικεντρωνόμαστε... Εντάξει στο γνωστικό μας.... το γνωστικό μας.....

Γιατί ο εκπαιδευτικός είναι σημαντικός; Πέρα δηλαδή από τη διδασκαλία

-Ναι ναι ναι ναι ναι. Είναι και η επαφή...η επικοινωνία η καθημερινή. Και πολλές φορές ο εκπαιδευτικός γίνεται παράδειγμα...πρότυπο για το μαθητή . Ναι!..έχει μία...μπορεί να επηρεάσει ο εκπαιδευτικός σε μεγάλο βαθμό. Τώρα πλέον βέβαια..... με το διαδίκτυο και το.....internet και.....κτλ....Εντάξει.....Αλλά και πάλι όμως είναι η καθημερινή επικοινωνία
Και η επαφή

-Ναι ναι ναι

Αυτό δεν είναι και το πιο σημαντικό; Ότι αποτελεί πρότυπο;

-Ναι, ναι και εμείς είμαστε..... και έχουμε μικρά παιδιά εμείς...που μπορούμε να επηρεάσουμε. Δεν έχουμε λύκειο που τα παιδιά είναι αποκρ.....οι απόψεις τους έχουν αποκρυσταλλωθεί δηλαδή....πλέον

Και σε ένα περιφερειακό σχολείο είναι πιο εύκολο να περάσει ο εκπαιδευτικός

-Ναι βέβαια. Τα παιδιά σε ακούνε περισσότερο. Και...δεν έχει πάρει έτσι...ιδιαιτέρη γραμμή και από την οικογένεια.... στην επαρχία

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Δεν ξέρω...ίσως...κάποιες γνώσεις επιπλέον; Ε.....περισσότερο εγώ επιμένω στο πρακτικό κομμάτι.....Εργασίες.... project.....παιχνίδια...αυτά βοηθάνε τα παιδιά

Θα θέλατε δηλαδή η επιμόρφωσή σας να περιλαμβάνει υλικό..δρόμους...

-Ναι ναι ναι ναι..

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοίχους' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη.

-Προφανώς ο εκπαιδευτικός που είναι γνώστης του αντικειμένου και...μέσα στους τέσσερις τοίχους παραδίδει το μάθημά του εεεε.....το....δασκαλοκεντρικό που λένε έτσι...κτλ. Έχει ξεπεραστεί. Έληξε αυτό. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι μέσα στην κοινωνία, ενταγμένος. Δεν υπάρχουν πλέον οι τέσσερις τοίχοι.... η απομόνωση και τα λοιπά. Πρέπει να μεταφέρει τα μηνύματα της κοινωνίας στα παιδιά και των παιδιών στην κοινωνία. Πρέπει να υπάρχει...αλληλεπίδραση

Τι δίνει αυτή η αλληλεπίδραση στον εκπαιδευτικό;

-Μ..... τι του δίνει..... Προφανώς τις ανάγκες της κοινωνίας... τον προσανατολισμό που έχει πλέον η κοινωνία. Έτσι;..... οπότε μπορεί και.... κατευθύνει να πούμε έναν όρο.. κατευθύνει κατά κάποιο τρόπο τα παιδιά σωστά

Ο εκπαιδευτικός.....τι μπορεί να κερδίσει; ως προσωπικότητα...Βελτιώνεται;

-Ε, Ναι!ναι ναι ναι! βελτιώνεται

Και αυτό είναι ένα βασικό κομμάτι.....

-Δυστυχώς ο εκπαιδευτικός τελικά με τον καιρό ως...πλέον...οι ευθύνες του αυξάνονται και γίνεται πολύ κουραστικό το επάγγελμα. Ενώ πριν..... με το γνωστικό μας και περιχαρακωμένη..... ας πούμε ήταν σχετικά απλό.

Απλά τα πρότυπα πλέον.....

-Τα πράγματα πλέον έχουν αλλάξει

Θεωρείτε ωστόσο ότι είναι καλύτερη αυτή η εμπλοκή ή θα έπρεπε να υπάρχει στο προηγούμενο στερεότυπο;

-Όχι όχι όχι! Είναι ξεπερασμένο πλέον.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Ε...τι να πω. Η επίσκεψη που είναι στη Βουλή πραγματικά είναι...βοηθάει. Γιατί έχει μερικές.. ωραίες προβολές στη.....Βουλή των Ελλήνων. Ναι...η επίσκεψη είναι μια πολύ καλή...δράση *Κάποιες άλλες; Ίσως και έξω από το σχολείο που πιθανόν να μπορούσαν να βοηθήσουν*

-Ίσως...Διάφορες εθελοντικές.....δράσεις..για τη βοήθεια..... βοήθεια μεταναστών... φτωχών οικογενειών..... και τα λοιπά να....περιβαλλοντικές δράσεις...δηλαδή νατα παιδιά να ευαισθητοποιούνται, όσον αφορά το περιβάλλον, να νιώθουν δηλαδή ότι κι αυτοί ανήκουν στην πόλη τους..στην κοινωνία τους. Ναι...

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-(Γέλια έντονα)...Προσπαθώ..προσπαθώ..κι εγώ...τι να κάνουμε; Δεν έχω χρόνο.....με αυτή την μετακίνηση που έχουμε φέτος έχουν γίνει πολύ δύσκολα τα πράγματα. Άμα τύχει πάντως... είμαστε πρόθυμοι δηλαδή...δεν έχουμε πρόβλημα. Ισα-ίσα... και για την προστασία...των ζώων...τα αδέσποτα κτλ...τη φύση...και για τα δέντρακαι για το πράσινο. Απλά μας λείπει ο χρόνος..... Μακάρι να υπήρχαν δράσεις. Δεν γίνεται κάτι νομίζω, έτσι και αλλιώς. Υπάρχει κόσμος που θέλει να συμμετέχει... που θέλει να προσφέρει...Αλλά δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιος που να τα...διοργανώνει. Κάποιος που να είναι οργανωτής. Νομίζω ότι είναι κάτι που λείπει στο Άργος γενικότερα

Μπορεί και να χρειάζεται κάποιος που πρέπει να βγει μπροστά

-Ναι αυτό λέω. Κάποιος που να πάρει την πρωτοβουλία..αυτό είναι.....αυτό είναι ένα θέμα εδώ.....

18)Με ποιους τρόπους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

- Πέραν της διδασκαλίας;

Και με τη διδασκαλία αλλά και με κάποιες άλλες μεθόδους

-Ναι!! Είναι ένα μάθημα το οποίο χρειάζεται πάντα να φέρνεις παραδείγματα από την πραγματικότητα. Και από τη σύγχρονη πραγματικότητα και από την ιστορία. Είναι απαραίτητο. Δηλαδή πάντα πρέπει να υπάρχουν..... παραδείγματα....ναγια να το κατανοήσει το παιδί. Έτσι;

Μιλάτε δηλαδή για βιωματικό

-Ναι ναι ναι.... Η διδασκαλία δηλαδή πρέπει να είναι εμπλουτισμένη με..... παραδείγματα από τη σύγχρονη πραγματικότητα. Τα κοινωνικά προβλήματα τα σημερινά....και από την ιστορία όμως. Και από παλαιότερες εποχές..... μπορείς

Το παράδειγμα χρησιμοποιείτε κυρίως όμως

-Ναι ναι ναι!!! Εγώ σ' αυτό.....σ' αυτό το μάθημα έτσι...έτσι το εξέλαβα. Δηλαδή πάντα με παραδείγματα μέσα από την καθημερινότητά μας. Για να μπορούν να αντιληφθούν καλύτερα.....επειδή...επειδή....ίσως τα έχουν ζήσει. Κι γίνονται...Ίσως έτυχε και έχω και το κατάλληλο τμήμα. Βοηθάει και το τμήμα σ' αυτό . Γιατί τα παιδιά είναι πρόθυμα να συζητήσουν..να ακούσουν...συμμετέχουν....είναι σημαντικό

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

-Επιτυγχάνετε, γιατί δεν έχουμε μία.....ε.....πάλι το δασκαλοκεντρικό...και ένα κατεβατό το οποίο πρέπει να απομνημονευτεί από τους μαθητές. Το έχουμε και αυτό αλλά....προσπαθούμε να τουποβαθμίσουμε κάπως.

Άρα επιτυγχάνετε η κριτική σκέψη σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό

-Ναι βέβαια. Παίρνουν και τις γνώσεις τα παιδιά, αλλά πέρα από κει.....μαθαίνουν να σκέφτονται. Δύσκολα πράγματα είναι αυτά. Η κριτική σκέψη είναι δύσκολη τώρα..... για μαθητές...

Το θεωρείτε τόσο δύσκολο;

-Ναι..λίγο

Για ποιο λόγο;

-Δεν ξέρω. Νομίζω δεν είμαστε μαθημένοι να ...σκεφτόμαστε κριτικά. Βασικά νομίζω ότι...δεν ξέρω αν είναι... των Ελλήνων αυτό...των γυναικών...Δε ξέρω...Δε σκεφτόμαστε...νομίζω..... Ούτε σκεφτόμαστε ούτε προβληματιζόμαστε. Πρέπει να μάθουμε.... μάλλον

Αυτό είναι αδιαπραγμάτευτο. Το θέμα είναι ποιος θα το μάθει και από πού ξεκινάει

-Θέλει μία προετοιμασία. Θέλει μία προετοιμασία που πρέπει να ξεκινήσει.... από τις....μικρές τάξεις. Και από το σχολείο.....και από εμάς.

Η οικογένεια;

-Δεν ξέρω για την οικογένεια.....η οικογένεια δεν ξέρω αν μπορεί να βοηθήσει

Θα έπρεπε;

-Δεν έχουν χρόνο να αφιερώσουν στα παιδιά τους. Δεν ξέρω. Είμαι και επηρεασμένη έτσι... από το επαρχιακό σχολείο.....Βέβαια δε μπορεί ξαφνικά να μάθεις να σκέφτεσαι κριτικά....Κάποιος πρέπει να σε βάλει σε ένα δρόμο από την παιδική ηλικία.....αλλά....δεν ξέρω.....τουλάχιστον ότι φτιάχνει το σχολείο να μην....πώς να το πω....να μην τοκαταστρέφει ας πούμε η οικογένεια

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες; Ρατσιστικές συμπεριφορές;

-Όχι, όχι όχι!! Και μου έχει κάνει εντύπωση μεγάλη. Μέσα στην τάξη μας έχουμε ευρωπαίους...έχουμε ασιάτες....Και έχουμε και ένα παιδί το οποίο έχει σοβαρή αναπηρία. Σοβαρή αναπηρία. Δηλαδή δεν μπορεί να περπατήσει. Δεν μπορεί να γράψει εύκολα. Είναι όλα αποδεκτά. Είναι όλα αποδεκτά τα παιδιά μέσα στην τάξη

Που πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό;

-Ε.... είναι ο χρόνος...που είναι πολλά χρόνια μαζί και...έχουν εξοικειωθεί μάλιστα. Αυτό *Ότι έμαθαν να ζουν μαζί εδώ και πολλά χρόνια*

-Ναι..ναι. Υπάρχει διαφορετικότητα.... στην τάξη πολύ μεγάλη. Και πραγματικά δεν υπάρχει καμία.....καμία διάκριση γιατί έχουμε και μαθητές οι οποίοι είναι..... αγόρια.... ζωηρά... με μία αυτή τη.....συμπεριφορά τουμάγκα. Κι όμως, παρ' όλα αυτά δεν δημιουργούν κανένα πρόβλημα διάκρισης.

Αυτό πιστεύετε ότι οφείλεται και στο γεγονός ότι και οι οικογένειες έχουν δεχτεί όλη αυτή την πολυπολιτισμικότητα;

-Προφανώς ναι. Προφανώς!! Γιατί και αυτοί έχουν ζήσει αρκετά χρόνια με τις οικογένειες αυτές. Όχι! Όχι! Όχι!! Δεν έχουμε διακρίσεις. Πραγματικά οι μετανάστες είναι ενσωματωμένοι στην κοινωνία κάτω (περιοχή μακριά από την πρωτεύουσα του νομού)

Κάποια αντιδημοκρατική συμπεριφορά; Βίαιες;

-Όχι..όχι ...δεν....έχουμε πολύ καλά παιδιά. Ειδικά αυτό το τμήμα

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Εγώ που έχω... που είμαι στο πρώτο κομμάτι στην Κοινωνική ε.....δεν βρίσκω κάποιο πρόβλημα. Θεωρώ ότι καλύπτονται όλες οι έννοιες οι κοινωνιολογικές. Και με πολύ ωραίο τρόπο. Κατανοητό για τα παιδιά....

Οι κατευθύνσεις που έχετε για το μάθημα;

-Είναι επαρκείς...Ναι....επαρκείς..

22) Ποια είναι η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Πρωτεύον.. δευτερεύ... .

- Προφανώς δευτερεύον!!... Αφού άρχισε μετά από δύο μήνες... Λόγω έλλειψης καθηγητή... Τα παιδιά δεν έκαναν καθόλου Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή. Δετερεύον!

Πώς αντιμετωπίζετε στο σχολικό περιβάλλον; Από το ωρολόγιο πρόγραμμα ή τους μαθητές...

- Τα παιδιά δεν ξέρουν τι μάθημα είναι αυτό. Τα παιδιά πιστεύουν ότι είναι ένα μάθημα βαρετό... Και δύσκολο... Και κυρίως βαρετό. Μόλις ξεκινήσαμε... και ήρθαν σε επαφή με το βιβλίο... σιγά-σιγά... έτσι τους άρεσε. Πιστεύω ότι τους άρεσε. Αυτά κάνουν κύκλους.

Η συνηθισμένη άποψη ωστόσο είναι ότι είναι δευτερεύον

- Ναι. Δευτερεύον βαρετό μάθημα. Μ... Και δύσκολο. Νομίζω ότι το άλλο τμήμα ... που είχε... με την ωρομίσθια... νομίζω... ότι μου είπαν... ότι... τους δυσκολεύει. Γιατί είναι δύσκολο μάθημα. Έτσι... Κάνουν κοινωνιολογία τα παιδιά.

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

- Μέχρι ένα βαθμό ναι. Γιατί... νιώθει πιο ελεύθερος τώρα ο εκπαιδευτικός που δεν υπάρχουν εξετάσεις... Υπάρχει αυτή η ελευθερία ... και μπορεί να κάνει πιο ελεύθερο το μάθημα. Και όντως μπορείτε να πετύχετε... Μέχρι ενός σημείου... κάποιους. Αν βοηθάει και η τάξη

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; Γιατί;

- Διάλογο.. Μμμμμ... Πώς το λέμε; που μιλάω;... ε... διδασκαλία... μμμμ...

Κάνετε συνήθως μετωπική διδασκαλία δηλαδή;

- Συνήθως κατά μέτωπο. Ναι. Αλλά πάντα με ερωτήσεις απαντήσεις. Διάλογο δηλαδή. Εεε... Κάποια στιγμή χρησιμοποιήσαμε και τα... και διάφορα ερωτηματολόγια, μέσω internet, για να... ελέγξουμε λίγο... το... αν έχει εμπεδωθεί, την εμπέδωση έτσι; εεε... μία αξιολόγηση κατά κάποιο τρόπο εεε... ήταν... άρεσε στα παιδιά. Δηλαδή με τα... τετραγωνάκια, με τα πιτάκια... Σωστό- λάθος και τα λοιπά. Κάνουμε τέτοια ερωτηματολόγια τους άρεσε. Αλλά χάνουμε πολύ χρόνο. Και θέλω να τελειώσω το βιβλίο. Αυτό είναι το θέμα Χρησιμοποιείτε την κλασική διδασκαλία με κάποια...

- Κλασική διδασκαλία. Ναι. Με κάποια ... κάποιες φορές.. ερωτηματολόγια από το internet, εεε... ερωτήσεις - απαντήσεις, διάλογο, τέτοια πράγματα. Ααααα!!!!!! κάνουμε και εργασίες. Να τώρα που είναι τώρα που είναι τα Χριστούγεννα ας πούμε...

25) Α! Μάλιστα. Να τώρα πείτε μου: Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές; Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείται στη διδασκαλία

- Κάνουμε κάποιες εργασίες... Ναι... κάνουμε κάποιες εργασίες... Έχει... προτείνει κάποιες εργασίες το βιβλίο και τώρα που είναι Χριστούγεννα ας πούμε, θα κάνουμε... μία ώρα θα την αφιερώσουμε... ας πούμε στην... πώς γιορτάζουν τα Χριστούγεννα οι ευρωπαίοι... οι Αυστριακοί ... που έχουμε μαθητές, οι... έχουμε και έναν Αιγύπτιο που... θα μας φέρει μουσική να ακούσουμε... θα μας φέρουν κάλαντα από τη Βουλγαρία... Κάνουμε τέτοια. Γιατί σας λέω βοηθάει το τμήμα... και γλυκά και συνταγές

Άλλα εργαλεία χρησιμοποιείτε;

- Το internet. Τα ερωτηματολόγια. Τι άλλα;.....

Το βιβλίο; έχει κάποιες εικόνες;

- Α! αα!!! Τις εικόνες τις... άμα προλαβαίνουμε κάνουμε και τις εικόνες. Έχει πολύ καλές εικόνες.. πολύ ωραίες εικόνες. Αλλά θέλεις ρε παιδί μου... να ασχοληθείς τώρα... πολύ με το μάθημα.

Συχνά τα χρησιμοποιείτε;

-Αμα προλαβαίνουμε .Ναι. Σας λέω ότι θέλω να το τελειώσω κόλας το βιβλίο. Και αργήσαμε να ξεκινήσουμε

Συνήθως αυτά τα εργαλεία που είναι δίπλα σας απ' ότι καταλαβαίνω

-Δίνει και κάποια βιβλία και κάποιες ταινίες το Υπουργείο. Εντάξει...δεν.....

Ο χρόνος...

-Ναι! Ωραία είναι και τα βιβλία και οι ταινίες...εντάξει θα μπορούσε να βάλει και πιο σύγχρονες ταινίες..να προτείνει..αλλά τώρα...εντάξει...το βιβλίο αυτό έχει εκδοθεί....Οχι ωραίο είναι το βιβλίο. Προτείνει

26) Το σχολικό εγχειρίδιο είπατε ότι το βρίσκεται αποτελεσματικό για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ

-Ναι! Βοηθάει! Βοηθάει το βιβλίο, αν μας έδινε και κάποιο CD. Νομίζω..ότι υπάρχει...κάποιο CD αλλά δεν είμαι σίγουρη. Παλιά όταν είχα ξαναδουλέψει νομίσω ότι.....είχα..Αν μας έδιναν κάποια CD με τις ταινίες να...να μπορούσαμε να επιλέξουμε ας πούμε ...μία δύο ταινίες να βλέπαμε το χρόνο. Τον Γκάντι ας πούμε. Μια που έχουμε και Ινδούς... μαθητές..Ωραία θα ήτανε...να μας έδινε το Υπουργείο ταινίες. Και κάποια βιβλία επίσης θα μπορούσαμε επίσης να το δώσουμε.... γιατί δεν έχουμε βιβλιοθήκη...και κάποια βιβλία που προτείνει να τα... να τα έχεις στο σχολείο. Γιατί υπάρχουν μαθητές που ενδιαφέρονται

Εσείς δεν έχετε επιχειρήσει να αντικαταστήσετε το Υπουργείο; Δηλαδή να αναζητήσετε από μόνη σας κάποια ταινία. Προτιμάτε περισσότερο αυτή τη διδασκαλία;

-.....Ναι!. Μμμμ. Πιστεύω ότι είναι..... είναι πολύ χρήσιμο για τα παιδιά να μάθουν κάποιες έννοιες για να τις εμπεδώσουνμέχρι ενός σημείου. Και μία δύο ταινίες το πολύ τη χρονιά. Ναι...Και καλό θα ήταν να διάβαζαν ένα- δύο βιβλία από αυτά που προτείνει το σχολικό..ναι..Αλλά δεν έχουμε βιβλιοθήκη στο σχολείο. Τι να κάνουμε;

Σας καλύπτει το σχολικό εγχειρίδιο για τη διδασκαλία σας; Το βρίσκετε καλό;

-Για την ώρα..που είναι η πρώτη χρονιά που το κάνω...με καλύπτει. Πάρα πολύ καλό. Με βοηθάει. Την επόμενη χρονιά όμως που θα έχω.....εξοικειωθεί...θα έχω μάθει έτσι..ας πούμε το βιβλίο ίσως...να ζητάω και κάτι παραπάνω.

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Ναι..όχι 100%.....αλλά...ναι έχει...έχει διαθεματικότητα μέσα το βιβλίο. Και βιωματική. Με τις φωτογραφίες.....με ερωτήματα που αφορούν τους νέους... τη ζωή των νέων...έχει..ναι...έχει

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

- Ναι. Αυτό βοηθάει στο να αποκτήσουν την ταυτότητα του πολίτη. Που είπαμε πριν και για τον εθελοντισμό ε...να μάθει να προσφέρει δηλαδή και να.....έρθει και σε επαφή με την.. κοινωνία..με ...το κοινωνικό περιβάλλον....και τον περίγυρο.

Να εμπλακεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο δηλαδή

-Ναι ναι ναι!

Αυτό είναι ενεργός πολίτης για εσάς; Εμπλέκομαι;

-Το σχολείο....το σχολείο είναι πολύ κλειστό εδώ στην Ελλάδα. Δηλαδή βλέπεις τα κάγκελα και είναι πραγματικά με κάγκελα. Δεν έχει καμία επαφή με την κοινωνία εκεί έξω. Και αυτό είναι λάθος.

Τα κάγκελα...ναι...

-Εεεε αυτό με τα κάγκελα!!!!!! Δεν θα έπρεπε να είναι το σχολείο τώρα ανοιχτό και το απόγευμα...να πηγαίνουν οι μαθητές...έτσι στις βιβλιοθήκες κτλ. Διάβαζα τις προάλλες ότι.... στο δημοτικό στην Αυστραλία και Αμερική πηγαίνουν ως βοηθοί..... καθηγητών και δασκάλων οι ίδιοι οι γονείς. Για να γνωρίσουν και οι μα...και οι γονείς την τάξη. Και πώς λειτουργεί η τάξη. Ως βοηθοί.... ναι

. *Ως ιδέα θα ήταν εφικτή στο ελληνικό πλαίσιο;*

- Ε... Αυτό που γίνεται στην Ολλανδία στις Κάτω χώρες νομίζω ότι θα μπορούσε να γίνει. Δεν είναι κάτι..... το εξωπραγματικό ας πούμε. Θα μπορούσαν τα παιδιά να δουλέψουν. Όχι και 30.... λιγότερες

Εντάξει. Αν το 30 είναι σε ένα χρονικό ορίζοντα 3 ετών ας πούμε είναι κάτι το δύσκολο;

-Ναι! Όχι όχι δεν είναι. Ναι δεν είναι... Και νομίζω ότι γίνονται ήδη...γίνονται κάποια προγράμματα.. περιβαλλοντικά προγράμματα που τα παιδιά παίρνουν μέρος σε δράσεις..που καθαρίζουν το περιβάλλον...τις ακτές...δεντροφύτευση...και τέτοια. Οπότε σιγά-σιγά μπορεί να μπει και αυτή..... η εργασία ας πούμε... η κοινοτική

29) Τι θα προτείνατε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

-Σας λέω μόνο περισσότερο υλικό να μας στείλει το Υπουργείο έτσι; Και να μας...έστω ένας Κοινωνιολόγος να μας κάνει μια επιμόρφωση...εμάς που το έχουμε Β' ανάθεση. Δηλαδή εγώ μόνη μου ΦΑΝΤΑΖΟΜΑΙ πως θα πρέπει να είναι το μάθημα. Φαντάζομαι πως θα είναι το σωστό μάθημα και προσπαθώ ας πούμε να το κάνω. Κρίμα που δεν είμαι Κοινωνιολόγος. Πραγματικά...θα ήταν.... θα είχε ενδιαφέρον

30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;

-Όχι...Απλώς...Τελικά Ναι. Ίσως μου βγει σε καλό που το πήρα το ...μάθημα.

Έτσι ξεκινούν όλοι. Στο τέλος καταλήγουν με πολύ θετική διάθεση όμως.

-Ναι ναι ναι ναι ναι Πραγματικά!

12^η Συνέντευξη – Εκπαιδευτικός 12

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

☐	35 ετών <
☐	36 – 45 ετών
☐	45 -55 ετών
☒	55 ετών >

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος/η Έγγαμος/η

Μορφωτικό επίπεδο:

☒	Τριτοβάθμια (2 πτυχία)
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

Χρόνια Προϋπηρεσίας:

☐	10 έτη <
☐	10 - 15 έτη
☐	15 – 20 έτη
☒	20 έτη >

1) Ποια είναι η ειδικότητά σας με την οποία έχετε διορισθεί στην δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός;

- Η βασική ειδικότητά μου είναι Γαλλικής φιλολογίας και ως δεύτερο πτυχίο έχω Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης

2) Πόσα χρόνια διδάσκετε το μάθημα της ΚΠΑ;

-Το διδάσκω από το 2014

Έχετε δηλαδή 3 χρόνια περίπου. Μπορούμε να πούμε ότι η εμπειρία σας δεν είναι πολύ μεγάλη αλλά παρόλα αυτά αρκετή για να έχετε διαμορφώσει κάποια άποψη

-Ε.....νομίζω...ότι έχω αρχίσει να μπαίνω στο πνεύμα

3) Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους σας ανατέθηκε η διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Συμπλήρωση του υποχρεωτικού μου ωραρίου

Λόγω ότι το έχετε Β'ειδικότητα;

-Ναι, ναι . Προηγούμαι έναντι άλλων συναδέλφων. Μετά τα Γαλλικά...που ποτέ δεν μπορώ να βρω ωράριο όπως καταλαβαίνετε...συμπληρώνω τις υπόλοιπες ώρες με ΚΠΑ και στο Λύκειο Πολιτειακή Παιδεία κτλ

4) Στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών σας, διδαχθήκατε μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας και το μάθημα της ΚΠΑ;

-Μιλάμε για το δεύτερο πτυχίο τώρα έτσι; Ναι... Ναι είχαμε διδαχθεί μαθήματα.....

Σε ποιο πτυχίο σας;

-Στο δεύτερο...στο δεύτερο

Αναφερόταν στην διδακτική ή σε γενικές έννοιες της πολιτειότητας;

-Γενικά είχαμε..αναλύαμε έννοιες. Γενικά...δεν είχαμε σχέση με τη διδακτική

5) Πριν διδάξετε για πρώτη φορά το μάθημα της ΚΠΑ ή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής σας σταδιοδρομίας, λάβατε σχετική επιμόρφωση αναφορικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου;

-Όχι. Όχι..δεν είχα δεχτεί. Καμία

Από την δική σας πλευρά; Εσείς ατομικά κάνατε κάποιες ενέργειες;

- Ναι. Ότι κάνουμε....πως να το πω.....οφείλεται τέλος πάντων στη δική μου διάθεση στο να ψάχνω.. να βρίσκω...έτσι νέες μεθόδους... και ειδικά μεθόδους που θα με βοηθήσουν στο να... γίνεται πιο κατανοητό το μάθημα και..... μεταξύ μας οι συνάδελφοι να συζητάμε και να ...λέμε τις απόψεις μας.

6) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο της εκπαίδευσης στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Αυτός ο ιδανικός πολίτης. Έχουμε ασχοληθεί πάρα πολύ με αυτόν. Λοιπόν. Θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Να πούμε τώρα με λίγα λόγια τι είναι αυτό που μπορεί ...να δώσει η εκπαίδευση.... Τα πάντα μπορεί να δώσει η εκπαίδευση, μπορεί να δώσει την παιδεία που μπορεί να έχει ένας... ένα άτομο... το άτομο, να δώσει τις αξίες που μπορεί να αποκτήσει.... αποκτάει μέσα από αυτό το μάθημα... γνώσεις, εμπειρίες... πολλά πράγματα... σε πολλά πράγματα θα τον βοηθήσει στη ζωή του ...στη ζωή του όπως και ότι έχει σχέση και με την πολιτική; με τον πολίτη; Πολιτική, την κοινωνία..... όλα. Την οικογένεια αργότερα. Τα πάντα.

7) Πολύ ωραία. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιδράσει ώστε να αλλάξει τις διαμορφωμένες από το οικογενειακό περιβάλλον στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για την πολιτεότητα;

- Αυτό επιδιώκουμε. Πολύ θα το θέλαμε αλλά είναι πάρα πολύ δύσκολο. Η οικογένεια είναι ο βασικός άξονας που καθορίζει τις συμπεριφορές του ατόμου. Προσπαθούμε να δώσουμε μέσα από αυτό το μάθημα ε... να βοηθήσουμε κάποιες... καταστάσεις, έτσι κάποιες δύσκολες που βλέπουμε εμείς μέσα στο σχολείο..... θα λέγαμε συμπεριφορές μέσα από αυτό το μάθημα. Να βοηθήσουμε τα παιδιά. Να αλλάξουν κάποια.... Ίσως να πούμε κάποια νοοτροπία; είναι δύσκολο όμως να γίνει. Η οικογένεια είναι..... ο πρωταρχικός ρόλος μέσα στην κοινωνία...να η πρώτη κοινωνικοποίηση.

Θεωρείτε ότι η εκπαίδευση μπορεί να ανοίξει ας πούμε ένα δρόμο δεύτερης σκέψης;

-Ναι. Μπορεί. Ναι μπορεί να ανοίξει η εκπαίδευση...με πολλούς τρόπους. Με πάρα πολλούς τρόπους.

Η να αλλάξει κάποιες αντιλήψεις οι οποίες δεν έχουν εδραιωθεί;

-Ναι θα μπορούσε να γίνει και αυτό..... να γίνει και..... με πολλή συζήτηση. Πάρα πολύ έτσι..... συζήτηση μέσα στην τάξη

Τα ισχυρά στερεότυπα; Μπορούν να αλλάξουν;

-Δύσκολο λίγο...δύσκολο

8) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι αξίες οι οποίες αναδεικνύονται περισσότερο μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτεότητα;

-Αξίες που αναδεικνύονται...Πρώτα-πρώτα Σεβασμός. Είναι μία αξία σημαντική.....αλληλοκατανόηση που θα μπορούν να...έχουν ματαξύ τους οι μαθητές. Άλλες αξίες; Ε..... τις λέμε συγγά και στο τέλος τις ξεγνάμε (γέλιο). Ανθρώπινα δικαιώματα, δικαιώματα του παιδιού τα οποία τα συζητάμε συνέχεια έτσι ώστε να ευαισθητοποιούνται τα παιδιά πάνω σε αυτό το κομμάτι Και ειδικά στα ανθρώπινα δικαιώματα. Και ευαισθητοποιούνται. Το βλέπουμε δηλαδή μέσα στην τάξη αυτό το κομμάτι πάρα πολύ..... έτσι έντονο..... ακόμα και.... ότι έχει.....σχέση με τον άνθρωπο.. ότι έχει σχέση με τον άνθρωπο

9) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτών των αξιών; Τι είναι παράδειγμα για εσάς σεβασμός;

-Για μένα...προσωπικά. Ναι... ναι. Σεβασμός..Για μένα είναι σημαντική αξία θα πρέπει... πρέπει δηλαδή έτσι να είμαστε... να έχουμε όρια βασικά. Να υπάρχουν τα όρια. Να μην ξεφεύγουμε από αυτά εύκολα, να σεβόμαστε τις ιδιαιτερότητες θα λέγαμε κάποιου ανθρώπου.... και ακόμα.... να ακούγαμε.... να σεβόμαστε ακόμα και όταν μιλάει. Να τον ακούμε πρώτα. Να σεβόμαστε τις απόψεις του, να μπορούμε να τις.... Να τις αντικρούουμε, όμως με ωραίο τρόπο. Με ευγένεια

Τα δικαιώματα του παιδιού;

-Τα δικαιώματα του παιδιού; Ε..... τα δικαιώματα του παιδιού εδώ... μεγάλη... μεγάλο θέμα. Είναι πάρα πολύ σημαντικά τα δικαιώματα γιατί μέσα από αυτά το παιδί... μαθαίνει και τις αξίες μέσα από τα δικαιώματά του. Όταν κάποιος.... Το σέβεται τον... μαθαίνει και αυτόε.... το ίδιο... με τον ίδιο τρόπο να συμπεριφέρεται. Παίρνει το ίδιο μήνυμα.

10) Ποια 'ταυτότητα' του πολίτη (εθνική, ευρωπαϊκή, κοσμοπολίτικη) θεωρείται ότι προωθείται περισσότερο στη σύγχρονη εποχή μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτεότητα;

-Ευρωπαϊκή θα έλεγα. Πιο πολύ ευρωπαϊκή ταυτότητα. Η...ευρωπαϊκή ταυτότητα.. προσπαθεί να περάσει μέσα από το μάθημα

11) Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια αυτής της 'ταυτότητας';

-Ευρωπαϊκή ταυτότητα.... Ευρωπαίος πολίτης. Σημαίνει ισότητα.... Σημαίνει... αλληλοσεβασμός, σημαίνει ...ενότητα..μεταξύ μας και... να βοηθάει ο ένας τον άλλον.
Αλληλεγγύη

12) Ποια 'ταυτότητα' θεωρείτε ότι τελικά πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα;

- Προωθείται και η Ευρωπαϊκή αλλά και ο καθένας...να και προωθείται η ευρωπαϊκή αλλά και η ατομική ταυτότητα του καθενός. Η εθνική του ταυτότητα. Δεν μπορούμε να την παραβλέψουμε αυτή.

Συνδέετε η ατομική με την εθνική;

-Ναι. Συνδέεται. Έχει.... κοινά στοιχεία μέσα της η... ατομική ταυτότητα με την εθνική. Έχουμε στοιχεία που δεν μπορούμε αυτά να τανα τα διαγράψουμε ή να φαίνονται μέσα στις συμπεριφορές μας. Η εθνική ταυτότητα θεωρώ ότι έχει περάσει στον καθένα μας....

13) Πόσο σημαντικό θεωρείτε τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην διαμόρφωση του ιδανικού πολίτη;

-Ναι...Θεωρώ πολύ σημαντική...Θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό τον εκπαιδευτικό....τα παιδιά..Μπορεί να βοηθήσει μέσα από την πείρα του.... Έχει την πείρα που μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά ε...εντάξει τις γνώσεις που βέβαια και τα παιδιά μπορεί να τις βρί... να τις βρουν τις γνώσεις, αλλά... δεν έχουν και το χρόνο πολλές φορές να ασχοληθούν με κάποια θέματα εεε..... όπως ...μπορούμε να δίνουμε πολλή σημασία σε κάποιες.... Μέρη... που έχουν οριστεί ως ημέρες ή είτε ημέρα του παιδιού τη είτε ημέρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και λοιπά... Οπότε μπορούμε να συζητήσουμε με τα παιδιά και να τα ευαισθητοποιήσουμε για πολλά πράγματα.. για να είναι πιο..... αργότερα πολίτες σωστοί. Έτσι θεωρούμε εμείς. Ναι να δώσουμε κάποια κίνητρα στα παιδιά έτσι ώστε να μπορέσει να..... να αποκτήσουν Έτσι.... Ή να τους μεταδώσουμε... να τους μεταδώσουμε τις εμπειρίες μας ή και τα.... Αααα...να τα βιώματα. Και βιώματα που μπορούμε να έχουμε και μάλιστα πολλές φορές αυτό το μάθημα γίνεται..... κάνουμε έτσι.... στα βιώματα....αναφορές στα βιώματα. Και για να είμαι εγώ ειλικρινής τους..... τους αναφέρω αρκετά πράγματα από την εποχή τη δική μας. Και μάλιστα τους παροτρύνω. Παροτρύνω τα παιδιά να ρωτήσουμε είτε τους γονείς τους είτε τις γιαγιάδες.. παππούδες για να τους δώσουνε τα δικά τους βιώματα.

14) Τι παρατηρείται σχετικά με το πλαίσιο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσής σας στην πολιτειότητα ως έννοια ή ως γνωστικό αντικείμενο ;

-Δεν είχαμε κάποια... έτσι... ενημέρωση... παραπάνω επιμόρφωση. Δεν είχαμε. Η οποία επιμόρφωση πιστεύω ότι λείπει από τον εκπαιδευτικό

Σε ποιους τομείς θα θέλατε να είναι;

-Μου λείπει αυτό που είπαμε και πριν. Να μας ... βοηθήσει καλύτερα πως...στον τρόπο που θα μεταδώσουμε στα παιδιά την έννοια...τις έννοιες όλες αυτές για τις οποίες μιλάμε τώρα.... θα μας ήταν πολύ χρήσιμο. Θεωρώ εγώ. Γιατί ψάχνουμε... πάμε συνέχεια ψάχνοντας ..

Χρειάζεστε εργαλεία δηλαδή;

- Εργαλεία..πολλά.. εργαλεία. Ότι χρειαζόμαστε εργαλεία χρειαζόμαστε. Εργαλεία...

Και νέες διδακτικές πρακτικές;

-Φυσικά. Αυτά πηγαινούν μαζί. Όμως η επιμόρφωση είναι ανύπαρκτη

15) Σήμερα ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια του Νέου του Επαγγελματισμού, καλείται να βγει έξω από τους 'τοιχούς' της τάξης και να εμπλακεί ενεργά μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

-Θεωρώ ότι είναι καλό να εμπλέκετε μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Έτσι αποκταεί... και αποκτά εμπειρία έχει... μεγαλύτερη... άνεση... είναι πάρα πολύ σημαντική η εμπειρία που μπορεί να έχει κάποιος. Ανταλλάσσει απόψεις, δέχεται αντικρούει απόψεις... διαμορφώνει προσωπικότητα μέσα από αυτές. Και βέβαια τη μεταδίδει μετά ... θα είναι... τη μεταδίδει... και έχουμε και ένα κέρδος του χρόνου θα λέγαμε (γέλιο)

Τι εννοείται με αυτό;;

- Ένα κέρδος χρόνου...και όταν κάποιος ψάχνει μόνος του δεν...είναι.... δεν έχει..... χάνει κάποιο χρόνο κάποιο χρήσιμο χρόνο. Ενώ αλλιώς τον κερδίζει αυτό το χρόνο.

16) Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι σημαντικότερες δράσεις/δραστηριότητες για την πολιτειότητα, εντός και εκτός σχολείου, στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν οι μαθητές;

-Απλές δραστηριότητες που μπορεί να κάνει μέσα στην κοινωνία ή μέσα στο σχολείο.... Εντάξειμέσα στην κοινωνία μπορούμε να σκεφτούμε κάποιες.... είτε αυτή είναι η βοήθεια που μπορεί να γίνεται η ανάμεσα... ανάλογακοινωνική βοήθεια προς τους αδύναμους ανθρώπουςακόμα και μία εφημερίδα μπορεί να... μπορεί να εκτυπώνει και να μοιράζει και να γράφει τις απόψεις του μέσα.. Αφίσες τις οποίες μπορεί να... δημιουργήσει και να της έχει κενά στο σχολείο.. και διαφορά.... σε διάφορα blogs που μπορεί να γράφει

Κάποιες άλλες δράσεις μέσα στο σχολείο;

-Στο σχολείο δράσεις; εεεε....είτε αυτό μπορεί να..... ναι..... το οποίο μπορεί να είναι κάποιο... κάποιο θέατρο κάποιο θεατρικό έργο ακόμα και κάποιο... γύρισμα σε κομμάτι... σποτ... Όχι σινεμά ξέρω γω... ένα μικρό... ένα μικρό μία ταινία μικρού μήκους. Αλλά όλα αυτά προϋποθέτουν και κάποιες..... περιβαλλοντικά..ναι Μπράβο και τα project τα οποία κάνουμε με το σχολείο αυτά μπορούν να βοηθήσουν πάρα πολύ

17) Εσείς, ως πολίτης, έχετε συμμετοχή στα κοινά και σε ανάλογες δράσεις; Σε ποιες;

-Ναι.. ως πολίτης είμαι σε μία εθελοντική ομάδα της ενορίας μου..... από αυτή την... πλευρά.

-Ναι..Σε κάποια..ναι Εεεε...ναι σε κάποια ναι. Έχω. Εθελοντικά

Στα κοινά;

Στα κοινά.. όχι, (γέλιο)

Μαθαίνετε όμως στα παιδιά να εμπλέκονται...

-Ναι....βέβαια. Θέλουμε τους άλλους... όχι τον εαυτόν μας...(γέλιο) και το φοβερό είναι ότι το επισημαίνουμε κιόλας μέσα στην τάξη πολλές φορές και λέμε ότι δεν πρέπει να 'μαστε.... Να έχουμε... ότι πρέπει να εμπλεκόμαστε γιατί θα βρεθούν ας πούμε οι έξυπνοι και αυτοί που θα μας οδηγήσουνσε ακραίες καταστάσεις

18) Με ποιους τρόπους/μεθόδους θεωρείτε ότι παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός στις διαχρονικές αξίες που αναδεικνύονται μέσα από την εκπαίδευση στην πολιτειότητα, ώστε να καταφέρει τελικά την επίτευξή τους;

-Με το μάθημα;

Ναι..ναι

- Εντάξει το να διαβάζουμε κάποια.. αποσπάσματα από... λογοτεχνικά βιβλία... να παίρνουμε κάποιες...

Για να αναδείξετε τι ας πούμε για παράδειγμα;

-Να μιλήσω τώρα..γιατί πρόσφατα είχαμε κάνει αυτό με το...τα δικαιώματα του παιδιού. Ναι... Γιατί ήταν η μέρα..ναι και το...δώσαμε κάποια περισσότερο έμφαση σε αυτό εε...ή κάποια κομμάτια που έχει ακόμα και το βιβλίο μέσα.... Καταφεύγω και σε κάποια άλλα βιβλία όπου διαβάζουμε αποσπάσματα και τα συζητάμε μέσα στην τάξη εε..... διάφορα έτσι...κομμάτια από το....youtube που χρησιμοποιούμε και τα συζητάμε τα παιδιά αυτό..στα παιδιά.. αρέσει στα παιδιά αυτό. Ενεργοποιούνται σε όλα....έτσι ις αξίες. Και συγκεκριμένα τώρα τελευταία μιλήσαμε για την παιδική εργασία.

Μέσα από τοyoutube είδατε

-Ναι..και ύστερα μιλήσαμε

Αυτές είναι οι πιο συνηθισμένες μέθοδοι

-Ναι...αυτές είναι οι μέθοδοι εε...ντάξει. Και κάποια ταινία που μπορούμε να δείξουμε και να συζητήσουμε αργότερα

19) Επιτυγχάνεται με τους τρόπους αυτούς η κριτική σκέψη και η συμμετοχή των μαθητών;

- Ναι!! Ναι!!! Τα βοηθάει τα παιδιά πάρα πολύ. Βοηθάει τα παιδιά και βοηθάει και εμάς...συγχρόνως. Ναι! Έχουν κριτική σκέψη τα παιδιά. Αρκεί να μπορέσουν να την ενεργοποιήσουν.... Να ξεδιπλώσουν την σκέψη τους. Γιατί πολλά παιδιά έχουν αλλά δεν... θέλουν.....να την πούν; Φοβούνται να την πουν μερικές φορές;

20) Στην τάξη σας παρατηρούνται συμπεριφορές που παραβιάζουν τις διαχρονικές αυτές αξίες; Και...Αν είχατε κάποια παραβατική συμπεριφορά αναφορικά π.χ. με τη δημοκρατία, πως θα την αντιμετωπίζατε;

- Συνήθως..εάν παρατηρηθεί ..κάτι τέτοιο θα είναι μεμονωμένη περίπτωση και μπορούμε να πούμε...εγώ προσωπικά μπορώ να πω ότι την αποσβήνουν και τ' άλλα παιδιά.

Δεν είναι δηλαδή τόσο συνηθισμένο στο σχολείο που είστε

-Ε...υπάρχουν και αυτές οι συμπεριφορές αλλά υπάρχει και ο αντίλογος μέσα εκεί. Οπότε έρχονται τα πράγματα και...

Χρησιμοποιείτε το διάλογο δηλαδή

-Ναι! Διάλογο! Βέβαια! Ναι ναι ναι.

21) Ποια είναι η γνώμη σας για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ΚΠΑ;

-Ε....Να.....εντάξει αυτό που μας έρχεται από το Υπουργείο βασικά... το αναλυτικό πρόγραμμα... εντάξει ...θα μπορούσε το βιβλίο να είχε λίγο..... να ήταν διαφορετικό να είχε άλλες...να είχε εκσυγχρονιστεί λίγο... Γενικά για το πλαίσιο τώρα.... Δεν μπορώ να πω ότι . Δίνει δυνατότητες για να βγούμε έξω από το βιβλίο, να μην είμαστε τόσο πολύ μέσα στις έννοιες στους ορισμούς. Και ειδικά τώρα.. ας πούμε.... που δεν μας.... Δεν έχουμε στο τέλος τις εξετάσεις ώστε να μας περιορίζει τόσο πολύ η ύλη. Έτσι μένουμε περισσότερο σε κάποια πράγματα που θεωρούμε εμείς πιο σημαντικά

Στοχοθεσία ή το πώς είναι δομημένο, τι παρατηρείτε;

-Ε... τώρα δεν έχουμε τόση πίεση. Υπάρχει μεγαλύτερη ελευθερία. Περιορισμός είναι το δίωρο. Μεγάλος περιορισμός εδώ. Ναι!..δεν φτάνει για να αναλύσουμε όλα αυτά τα θέματα που μας έχει μέσα το βιβλίο. Που μας δίνει να αναλύσουμε

Προτιμάτε να διαλέγετε τα θέματα ή ακολουθείτε την αυστηρή σειρά του βιβλίου;

-Μ..... την ακολουθώ αλλά..... διαλέγω και συγχρόνως. Πολλές φορές θα διαλέξω είτε είναι μέρα... κάποια μέρα αφιερωμένη κάπου... ναι ή αν δούμε.... κάποιο πρόβλημα που μπορεί να υπάρχει μέσα στο σχολείο θα διαλέξουμε... έτσι.. λίγο να το συζητήσουμε θα επιλέξουμε μία συζήτηση να γίνει

22) Ποια είναι η 'θέση' του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα; Εσείς πόσο σημαντικό το θεωρείται και σε ποια θέση το αξιολογείτε;

-Μ.....εντάξει...καλά τη βλέπουν. Δεν νομίζω ότι υπάρχουν προβλήματα για το μάθημα αυτό μέσα στην.... Στη σχολική μονάδα. Τώρα.... όταν γίνεται με διάφορους τρόπους αποκτά ενδιαφέρον. Αν βάλεις τα παιδιά να μάθουν τους όρους ακριβώς Και να τα πιέξεις..... στο να μαθαίνουν ακριβώς ότι λέει το βιβλίο....

Είναι πρόβλημα.

-Σε όλα τα μαθήματα είναι δε νομίζετε; (Γέλιο)

Αρα δεν αντιμετωπίζετε απαξιώτικα ως δευτερεύον;

-Όχι. Όχι όχι

23) Πιστεύετε ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να πετύχει τους στόχους του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Δύσκολα θα τους πετύχει γιατί είναι λίγες οι ώρες.. χάνονται και ώρες πολλές. Ναι...μμμμ... με δυσκολία τους πετυχαίνει

Κάποιους τους πετυχαίνει;

-Ναι και βέβαια τους πετυχαίνει. Ναι. Με δυσκολία βέβαια... θα μπορούσε να είναι..τέλος πάντων

24) Ποια διδακτική μέθοδο χρησιμοποιείτε για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΚΠΑ; -Όλες (γέλιο). Οπτικοακουστική...Τον τρόπο που κάνω εγώ το μάθημα; Με ερωτήσεις. Συζήτηση μέσα στην τάξη πάρα πολύ έτσι ώστε να πουν τα παιδιά τη γνώμη τους..... Προσπαθώ να μιλάνε τα παιδιά πιο πολύ και όχι να ακούγομαι εγώ...εεε...Οπτικοακουστικό που δίνουμε..τα βοηθάει τα παιδιά...άλλο;....εε.ε...κάνουμε..δίνω και κάποια σταυρόλεξα. Έτσι..για να γίνεται το μάθημα πιο κατανοητό...και γίνεται και μία εμπέδωση..

Απαντάτε και στην επόμενη ερώτησή μου. Ας την εμπλέξουμε Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείτε;

25) Ποιές πρακτικές και εργαλεία πιστεύετε ότι διαμορφώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές; Πόσο συχνά τα χρησιμοποιείται στη διδασκαλία;

-Τελειώνοντας την κάθε ενότητα ή κάθε....ανάλογα το κεφάλαιο δίνω εργασίες και ομαδικές εργασίες και θεωρώ ότι αρέσει πάρα πολύ αυτό στα παιδιά..... ομαδική εργασία που...ε... χωρίζεται η τάξη σε ομάδες. Δίνω τα θέματα και τα παιδιά επιλέγουν μόνα τους το θέμα δηλαδή χρησιμοποιώ την ομαδοσυνεργατική..... κάθε ομάδα δουλεύει το θέμα της.. το παρουσιάζει και δέχεται ερωτήσεις η ομάδα από τα παιδιά. Αυτό είναι έτσι..πολύ ωραίο σαν...να δουλεύεις..βγαίνει πολύ ωραία

Κάποια άλλα εργαλεία;

-Με προτζέκτορα..... με internet....και τα παιδιά να φέρουν κάποιες πληροφορίες..

26) Το σχολικό εγχειρίδιο πόσο αποτελεσματικό το βρίσκετε για την επίτευξη των στόχων του μαθήματος της ΚΠΑ;

-Ε.... Τώρα.... Πυκνογραμμένο..... πυκνογραμμένο με πολλές έννοιες μέσα που δυσκολεύονται τα παιδιά να τις κατανοήσουν. Για μας μπορεί να είναι κατανοητές και εύκολες

καινα τις έχουμε μάθει, να τις έχουμε εμπεδώσει, να τις έχουμε ενσωματώσει. Τα παιδιά δύσκολα τις..... τις ξεχωρίζουν τις έννοιες. Και αυτό είναι που..... Προσπαθώ... τουλάχιστον εγώ να δώσω. Να γίνει πιο κατανοητό να γίνουν πιο κατανοητές κάποιες έννοιες

Είναι δύσκολες στην αποσαφήνισή τους;

-Δύσκολες έννοιες και πυκνογραμμένο το βιβλίο. Πολύ πυκνογραμμένο. Πολλές έννοιες...και στο ίδιο μάθημα πολλές έννοιες. Χρειάζεται απλούστευση...δηλαδή έννοιες...Κοινωνική θέση, κοινωνική, κινητικότητα. Όλα αυτά είναι δύσκολα για τα παιδιά. Έννοιες δύσκολες για τα παιδιά. Για μας...αλλά για τα παιδιά...πολλά

27) Πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι της διαθεματικότητας και της βιωματικής μάθησης;

-Ναι....

Βιωματική μάθηση;

-Ναι!!! Ναι!! Και η Βιωματική μάθηση.... Βιωματική πολύ. Η βιωματική ακόμα περισσότερο θεωρώ εγώ.

28) Στις Κάτω Χώρες για την απόκτηση του απολυτηρίου Λυκείου απαιτείται ο μαθητής να έχει συμπληρώσει 30 ώρες κοινοτικής εργασίας. Πως το σχολιάζετε αυτό;

- Δύσκολος ο σχολιασμός. Και θετικά και αρνητικά. Θετικά..θετικά γιατί το παιδί μαθαίνει να προσφέρει...μαθαίνει να βοηθάει και εμπειρία αποκτάει...και εμπειρία. Αρκεί...αρκεί να μην το εκμεταλλευτούμε το παιδί πλέον. Αυτό μόνο. Κατά τα άλλα βοηθάει. Ανάλογα και την ηλικία βέβαια..... αφού μιλάμε για γυμνάσιο είναι ευκολότερο

Εφικτό στο δικό μας το ελληνικό πλαίσιο;

-Μμμμμ....εφικτό θα έλεγα...Ναι! Εύκολα μαθαίνουμε κι εμείς. Προσαρμοζόμαστε σε κάποια πράγματα όπως και τα παιδιά προσαρμόζονται εύκολα. Εντάξει..αν επιβληθεί (γέλια)

29) Τι θα προτείνατε για την εξάλειψη των αδυναμιών του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος για την ΚΠΑ;

- Θα ήθελα να αλλάξει ως προς την επιμόρφωση. Αυτό που είπαμε..που λείπει απ' το κομμάτι.. μας λείπει αυτό το κομμάτι. Εμένα προσωπικά. Γιατί δεν έχω και πολλά χρόνια που διδάσκω την κοινωνική πολιτική αγωγή και... τα εργαλεία τα οποία που..... θέλουμε μέσα στο..... σε κάθε σχολείο να υπάρχουν. Και το βιβλίο.....ναί...είναι και το βιβλίο.... είναι βασικό εργαλείο το βιβλίο. Ή θα μπορούσε να γίνει και μία επιλογή έτσι βιβλίων. Δηλαδή να μην έχουμε σαν... να μη στεκόμαστε σε ένα βιβλίο και μόνο. Να έχουμε μία επιλογή να κάνουμε τα θέματα μπορεί να τα παίρνω από διάφορα βιβλία δεν μπορεί... δεν είναι μόνο ένα

30) Έχετε να συμπληρώσετε κάτι άλλο;

-Όχι. Σας ευχαριστώ πολύ